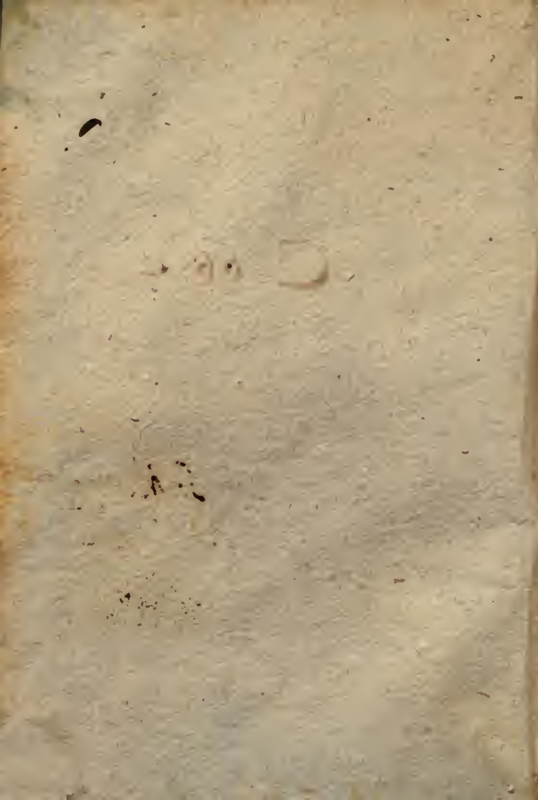

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
15 A
26

TRACT. DE IVRE PROTHOMISEOS EXCELLENTISSIMI IVRECONSVL.

MATTHAEI DE AFFL. ET Baldi de Perusio.

HAC POSTREMA EDITIONE A PLVrimis quibus ſcatebat erroribus vindicatus.

CVM COMMENTARIOLO GRAVISSIMI Iuris interpretis, Marci Mantuæ Benauidij Patauini, ad L. Dudum, C. de contrahen. empt. Summarioq; ac elementario Indice ſuper additis, diligentiſſimè exornatus.

VENETIIS,
Apud Chriſtophorum Zanettum.
M. D. LXXIII.

CONSTITVTIO VLTIMA DOMINI FEDERICI IMPER. SEMPER AVGVSTI ſuper iure Prothomiſeos.

TEXTVS CONSTITVTIONIS.

ANCIMVS. Amodo in omni prouincia & in omni ciuitate. Vt ſi quis forte ex parẽtela habeat communẽ domum, agrũ, vel vineam, vel rem immobilem diuiſam, vel indiuiſam, aut ex communi emptione, vel ex aliquo alio huiuſmodi titulo, vel aliquo alio modo coniunctam: & voluerit alienare prædictas res, per venditionem, vel per emphyteuſim, vel locationem non aliter ei, concedimus alienare, niſi prius denuncietur illis, quos vocamus per ordinem in iure Prothomiſeos. In primis vocentur parentes qui ſunt coniuncti, poſtea ſocij qui ſimiliter ſunt coniuncti, poſt hos vocentur illi qui ſunt ſub vno ſeruitio, & ſunt coniuncti ex aliqua parte. Poſt omnes iſtos illi qui ſunt coniuncti tantum etiam ſi ſint extranei. Si autem plures ſint qui habeant ius Prothomiſeos omnibus denuncietur. Vt infra triginta dies ſoluendo iuſtum pretium, quod ſine mora, verus emptor, & ſine fraude dederit, vnuſquiſque ſe-

 cundm

çundum suam portionem accipiat. Verum si infra statutum terminum precium iustum non soluerit, de cætero non habet ius Prothomiseos. Nisi forte quisquam eorum fuerit in captiuitate, vel fuerit deportatus, vel in exilium missus, vel fuerit absens causa reipu. vel si ex propria causa sua sine dolo & fraude, aut si fuerit minor vigintiquinque ann.

ET licet fuerint isti absentes ex iusta caussa, tamẽ tutores & curatores eorum, vel procuratores, vel defensores infra quatuor menses debent venire, & soluere iustũ precium cum legitimis vsuris & necessarijs expensis, & accipere ius Prothomiseos, & extraneos emptores omnino repellere, & si neglexerint hoc facere, resarciant de proprijs suis quicquid incommodi illi haberent.

LICET enim supra dixerimus quòd omnes illi qui uocentur, ad ius Prothomiseos, tamen si probatum fuerit quod atroces iniurias, uel manus impias ex proposito uenditori, vel eius familiæ intulerint, uel ipsius substãtiæ grauem iacturam moliti sint, vel cõtra eos, uitam eripere nixi sint, uel etiam pecuniale damnnm intulerint, omnes isti nullo modo sine uenditoris uoluntate ad ius Prothomiseos veniant. Causa verò dotis, vel donationis propter nuptias, uel simplicis donationis, uel donationis causa mortis, vel ex testamento, vel ex permutatione, uel ex transactione, & parentes & extranei omnes possunt alienare.

NISI fortè quis vendendo, uel locando, vel in emphyteusim dando illis qui non habent ius Prothomi

seos simulatè donauerit, aut per legatum dederit &c. Ideoque illi qui habent ius Prothomiseos possunt exigere iuramentum ab emptore & uenditore. Si autem post iuramentum probatum fuerit contra constitutionem nostram simulate hoc egisse, venditor & emptor debent pœnam periurij sustinere, & insuper uenditor rem amittere debet, & emptor precium, & fisco applicabitur. Fiscus autem vendat rem illam illis qui habent ius Prothomiseos.

SED si ante iuramentum probatum fuerit hoc fecisse, venditio fiet irrita, & cogetur inuitus venditor uendere illis qui habent ius Prothomiseos.

PROHIBEMVS insuper potentes personas accipere a tenuioribus sub prætextu emptionis, seu donationis simplicis, aut causa mortis, aut ex testamēto, vel ex usu tantum, aut sub prætextu defensionis, nisi fuerint parentes. Potentes autem dicimus nō tantum illos, qui per se sunt potentes, sed etiam per propinquiores illis, per quos possunt inferre timorem alienatoribus, aut per promissionem beneficij. Siquidem quis ex potentioribus præsumpserit facere, sit alienus ab illa re, & æstimationem illius rei præstet fisco. Transcurso vero decennio, si non denunciauit, nulla de cætero moueatur controuersia illis qui possident ex aliquo contractu, vel ex donatione, vel ex testamēto, nec ab illis quidem qui ius habent Prothomiseos, nec etiam à fisco.

SCRIPTVM est in Græcorum legibus de iure Prothomiseos, ubi dicitur de termino & fine eius qui ius ipsum habet, uidelicet quòd illi qui in circuitu sunt

confines secundū ipsam propinquitatem quam ipsi ha bent, sed propè sunt in venditione coniuncti victoriam ipsius venditionis habeant. In tali itaq; ordine ut qui habent ipsam Prothomisim, infra vnius anni spatium. Post annum vero nullam Prothomisim habent. Si autē sint in ipsa terra vel in ipso loco habeant Prothomiseos victoriam vsque ad quatuor menses. Ita tamen si fuerint a uenditoribus solemniter requisiti, & non renuntiauerint timere.

ITEM de ipsa Prothomisi in alio Graecorum capitulo continetur, vt qui habent Prothomisim a tribus partibus illorum potior sit venditio, & vna pars nihil ibi habeat. Quod si habeant a duabus partibus, collatione facta recipiant eam omnes sicut propinquitatem habent.

SI AVTEM domum prope castrum habeat ipse eam habebit qui Prothomisim per castrum habet, & non illi qui ipsam Prothomisim per parietem habent.

EST autem de generali consuetudine approbatum, quod tria sunt quæ Prothomisim non habent, scilicet via publica, ecclesia, & curia.

COMMENTARIVS SOLENNIS ET ABSOLVTVS super Constitutione Federici Imper.

DE IVRE PROTHOMISEOS

subtiliter & ad vnguem interpretata per exquisitissimum & clarissimum iureconsultum D. Matthæum de Afflictis Neapolitanum.

SVMMARIVM.

1 *Speculatori quilibet ea debet quæ ad suum pertinet officium.*

2 *Scholastici omissis regulis ad singulares casus attendentes taxantur. Et qui huiusque causa sunt.*

Subtilitates iuris quibus nonnunquam Doctores laborant ad ostẽtationem inanes dicuntur.

3 *Doctorea dignitate nihil altius.*

Scientia non ad hominum delectationem, sed Dei laudem prædicanda.

4 *Subtilitas frustra laborat loquentis si non percipit intellectus audientis.*

Scientia petenti est docenda.

Otium in discendis disciplinis plurimum habet momenti.

Scholasticus in scholis ridens põt expelli tanquã silentij turbatur.

PRAEFATIO.

1 VONIAM iuris sanctio † ordinata est ab antiquis ad id quód frequẽtius accidere solet, ut in l. iura, ff. de leg. & nos in ipsam sanctionem speculari debemus, quia nostrum officiũ est in l. speculari; quilibet n. speculálari debet ea, quæ ad suum pertinent officiũ, vt 21. dist. c. cleros. vt quemad modũ ipsa ad casus frequentes sæpissime, dirigitur, & non

ad ea quæ raro contingunt,ut in auct.ut debi.&.credi.§.qā uero,& d.l.iura,ita & Iurisperiti magis necessitantur ad cō gnitionem eorum,quæ sæpenumero eueniunt,quam eorū quæ raro contingere solent.& ideo exclamat dom.Bartho. de Saly.legens in cathedra,in l.quod te,ff.si cer.pet.in glo.
2 ibi posita in uerbo deberes, † contra scholares, dimittentes regulas, & implentes eorum capita casibus singularibus. huius autem erroris interdum potissima causa sunt doctores legentes,qui non cupiditate legendi, sed ostentatione quadam in uanis subtilitatibus laborantes, cathedram ascendunt magistraliter. inde euenit ut auditor sicut intrauit scholas,sic exijt arg.eorum quæ no. in c.humilis, extra de maio. & obed. Ego autem Matth. de Affl.
3 minimus inter legum doctores, licet indignus quia † doctorali dignitate nihil altius. vt not.in l.1.C. de consul. lib.12. nunquam fastum legendi, aut docendi pompam exquisiui, sed semper fui huius desiderij, & propositi, quot & quoties cathedram ascendo, placere summo creatori,quia scientia non ad delectationem hominum, sed ad Dei laudem prædicanda est.22.quæst.2.c.1. & legendo utilitatem audientium summo desiderio quærere, ueras conclusiones referendo,quatenus uires ingenij suppetunt. Vnde dicit August.in 4. de Christiana disciplina uel doctrina. bonus doctor vulgi more loquatur, ut ambiguitates obscuritatesq́ue uitet. Non sic dicat ut a doctis, sed
4 ab indoctis dici solet. † Quid enim prodest subtilitas eloquentis, quam non assequitur intellectus audientis? In docendo nō quoq; delectetur de auiditate consequendæ laudis, sed charitate seminandæ ueritatis 32.q.4.c. obijciuntur. in fi. igitur cum ius Prothomiseos multum frequentetur, penitus in omnibus curijs regni propter casus sæpissime occurrentes ad Postulationes studentium huius almi gymnasij Neapolitani legere decreui. Scientia enim petenti docenda est, iuxta illud. Petite & accipietis,pulsate & aperietur uobis. & Matth.15. edissere nobis parabolam hanc. Et ideo cum scientiam iuris congrui petistis,vos non repellam,arg.extra de renun.c.ni
si.

5 si. Et quoniam † in discendis artibus accommodatus est otium, & non tumultus, vt C. de excu. artifi.l.1.post princ. lib.10. & ideo scholaris ridens in studio, idest, in scholis, potest a scholis expelli, arg. no.15.q.1.c.in loco, propterea silentio postulato, quia secundum Hieronymum, frustra loquitur ubi non præstatur auditus, condescendam ad rub. de iure Prothom.ad laudem Dei. Amen.

SVMMARIVM.

1 *Prothomiseos ius quid sit. Et quo iure introductum & permissum, 6.7.*

2 *Conductores antiqui quando veniant nouis conductoribus præferendi.*

3 *Scholaris domum propè doctorē cōducēs quo gaudeat priuilegio.*
Priuilegijs scholasticorum qui gaudeant.
Meretrices scholarium, laqueis legum sunt indignæ.

4 *Sanguinis ordo & coniunctio quibus casibus consideretur & quibus non. 912.13.*
Emere vel vendere quando quis cogatur.

5 *Lanio nunquid indifferenter omnibus carnes vendere cogi possit.*

7 *Forum iudiciale forum etiam conscientiæ secum habere debet.*
Desiderare rem alterius sine peccato iure permittente licet.

8 *Lex ciuilis obtinet vim apostolici & papæ.*
Pactum, consuetudo, & præscriptio æquiparantur.

9 *Vicinitatis loci ratio in condemnatione fructuum habetur.*

10 *Emphyteuta vendens tenetur prius domino nunciare.*
Princeps potest apponere conditionem in rem alterius.

11 *Rescripta principum non debent in incommodū magnum concedi.*

12 *Dominium præscriptum alteri nunquid princeps auferre potest.*
Testibus vicinis magis creditur quam extraneis.

14 *Alienare prohibitus poterit testari inter suos.*

15 *Consanguinitatis ratio quibus casibus attendatur, & quæ specialia habeat, 16.17.18.*

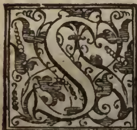
16 *Religiosi aduocare an & quando possint.*

18 *Aestimum patris prodest filio.*

19 *Securitas data patri intelligitur etiam data filio.*
Consanguineus solus cum sola consanguinea stare non potest sine suspitione.

Inde

RVBRICA DE IVRE PROTHOMISEOS.

1 VPER ista rubrica erit videndum vtrum ius † Prothomiseos, id est, ius congrui, vt dicit And.de Barulo in l. prædia.C. de loca.prædi.ciui. lib. 11. sit seruandum in iudicijs, & primo videtur quod non.nam quilibet de re sua potest disponere prout vult, ut l. in re mandata.C. mandati.C. de noxal l.2.& C.de iudæis.l.nemo.Sed quod quis compellatur consanguineo vel vicino vendere est contra dictam libertatem ergo &c. Secūdo habemus tex.expressum in l.dudū, C.de contrah.emp.Vbi dicitur q olim scilicet in veteri testamento erat permissum ius congrui consanguinitatis & coniunctioni.vt patet Hierem.32.c.ibi,eme agrum meum, tibi enim competit ex propinquitate vt emas,& patet etiā Rut.4.c.hodie enim per ius ciuile sublatum est nam quilibet potest vendere cui vult, vt ibi expresse dicitur. Tertio hoc idem probatur in l.ne cui,C.de loca.vbi dominus non tenetur re locare rem suam illi cui primo locauit, ex eo, quia videtur quodammodo coniunctus per locationem præcedentis anni. Sed potest locare cui vult etiam eo inuito

uito, hoc tamen fallit in eo qui locauit prædia fiscalia. Nam finita locatione si ipse vult reconducere quantum alius vult dare pro pensione ipse præfertur nouo conductori. hic est tex. in l congruit.C.de loc.præd.ciui.lib.11.
2 † Et ideo dico quod si gabellatus gabellæ fiscalis paratus est dare tantum pro futuro anno, quantum alius locator præferendus est rationabiliter cuicunque, ita dicit Lucas de Penna, per illum tex. in l.prædia. in fi.eo.tit. Inde est quòd dicitur ꝙ in fiscalibus prædijs, non potest emptor colonum expellere ante finem locationis.vt ff.de iur.fis.l.fi.§.Papinianus. In alijs autem secus est.vt C. loca.l.emptorem,ff.eo.l.si merces.§.1.Equius tamen videtur, vt locator debeat certificare veterem colonum, & notum facere sibi, ꝙ pro fundo quem tenuit maior pensio est oblata.argu.l.necesse.ff.de indi. adiec. Sed quid si tantundem ab alio inuenit, quis præferatur, an primus conductor, an secundus, certe secundum d.l.ne cui, est in arbitrio domini, sed in fiscalibus primus præfertur, vt patet in l. si tempora.C. de fi. instru. & iure hastæ fisc.lib.10. & in l.2. C.de loca.præd.ciui.lib.11. Secundo fallit † in domo con-
3 ducta per scholarem vel doctorem legentem.vt in c.1. extra de loc.& condu. quod Gl.ibi extendit ad alios gaudentes priuilegio scholasticorum, vt sunt scriptores scholarium non vxorati, & chartarij, & librarij & chartarum rasores, vt dicit ibi Glo. & etiam bidellus studij videtur sentire gl. dum loquitur de Gallopresso vt in l.hac consultissima.C.qui testam. facere poss.& omnes illi qui sunt gratia scholarum, sed non meretrices cum quibus agunt scholares, quæ non sunt dignæ laqueis legum.C.de adul. l.quæ adulterium. Sed vtrum massariæ vel pedissequæ scholarium gaudent eorum priuilegio videtur dicendum ꝙ sic, prout famuli scholarium.Istas etiam duas fallentias ponit gl.in d.l.ne cui. Quarto ius congrui est prohibitum etiam de iure diuino; quia est contra illud præceptum, ne desideres rem proximi tui & patet expresse Esai.c.5. ibi dum dicit, ve qui coniugatis domum domui, & agrum agro copulatis, & istum tex.alleg. Ludo. de Pen.in l.qui-

cunque.

cunq;.la secunda.In verbo vicinas.C.de omni agro deser.
4 lib.11.Quintò † hoc idem patet.ff. de transac.in l.cum ij.§. sed pluribus. ubi si relictus est fundus pluribus ad alimenta, & isti inter se transigunt, non valet transactio sine decreto prætoris, quanquam sint coniuncti ratione legati, vnde non est in consideratione ipsa coniunctio. Sextò additur bonus tex.in l.1.C. communi diuidun.Vbi vnus consortum altero irrequisito potest vēdere etiam partem suam cui vult. & ita ibi no.Bald. Septimò in l.nec emere. C.de iure delib.Vbi nemo compellitur cui non vult, & ad hoc accedit totus titulus, vt nemo inuitus.C. & de ista matéria an quis cogatur ueudere vel emere clarè per Guiliel.de Cuneo, in d.l.nec emere. Bald. in l.1.C. de episco. audi.& d. Abb. Sicu. in c.1.in 1.col.extra de empt. & vend. & per Bart. in l.annonam.ff. de extraord.cri.Vnum tamen no.ꝙ si quis esset publice deputatus ad vendendum carnes,
5 & omnibus venderet, & mihi, non † poterit compelli ad mihi vendendum in l.si quis magistratus.ff.de mune.& hono. & potero agere actione iniuriarum, quia ex affectu æstimatur iniuria. ut.ff. de iniu.l.illud. de quo in capitulis regiæ cameræ summarie de iure affidaturæ. in c.quod incipit hic sunt. Octauò probatur. natura vult vt nemo debeat ditari cum alienà iactura.ff. de condi.indeb. in l. nam natura.& ff.de reg.iur.l.iure naturæ.sed quòd vicinus contra voluntatem emptoris & venditoris habeat iure congrui rem habere, lucratur cum aliena iactura, hoc est contra voluntatem illorum contrahentium, probatur, quia magna iactura est cum non satisfit eorum voluntati, vt dicit glo.no.in l.pen.ff.de cond.ob causam. Nonò, nemo cogitur de suo facere beneficium,ut no. extra de præscrip.c.cum ex officij, sed quòd emptor teneatur vendere
6 vicino, † esset conferre beneficium contra eius voluntatem,& suo iure priuari sine sua culpa,quod esse non debet ut 56 dist.c.satis persuasum & extra de eo qui cogno.consanguin. uxo.ca. discretionem. Decimò & ultimo nemo tenetur pro alieno factum suum relinquere, ut probatur in l.si longius.ff.de iudi. Sed ꝙ emptor teneatur iure congrui

grui

grui reuendere vicino, sequeretur q̃ esset magis constri-ctus desiderio uicini satisfacere quam suo. Nec illi uicino iniuriã facit, cũ utatur iure suo, ut in c.cum ecclesia Vulte-rana.ext.de elec.ergo necessario sequitur cõcludẽdũ, q̃ ius congrui tanq̃ cõtra ius, & ęquitatẽ nõ erit obseruandum.

Pro parte q̃ sic.in contrarium tamen ostenditur decem
7 alijs medijs q̃ ius † Prothomiseos sit æquum & in iudi-cijs seruandum. Primò per istam l.sancimus. Vbi Impera-tor Fridericus generaliter in quolibet loco mandat serua ri ius congrui, & sic lex ista tanquã posterior correxit om nes antecedentes, & se conformauit cum l.antiqua ueteris testamenti, ut dixi supra in primo argumento. Nec est con tra legem diuinam, ut dixi in quarto argumẽto, quia licet rem alterius desiderare sine peccato iure permittente, ut dixit dominus Seba. in procemio de iure congrui, & quod ius congrui non sit reprobatum patet expresse in c.consti-tutus iuncta gl.extra de restit.in integ. ubi Papa approbat consuetudinem de iure congrui. Nam si esset contra præce ptum Dei non approbasset, & sic ius congrui erit obseruã-dum in iudicijs per istam l.imo etiam in foro cõscientiæ, quia quod habet locum in foro iudiciali, obtinet locum in foro cõscientiæ, secundum beatum Thomam, prout refert do.Floria.de Sancto Petro in l.ex parte hæres, in §.Sticho libertatem.ff.famil.ercis.& not. Bal.in l.adigere.§.quãuis.
8 & ibi gl.1.ff.de iure patro. ubi dicit † q̃ lex ciuilis obtinet uim apostolici & papæ. Et qui contra præceptum.l.facit, peccat mortaliter, vt extra.de maio.& obed.c.2.& not.Bar. in auc. sacramenta puberum.5.colum.C. si aduer. uendi.& Bal. in auc.ingressi.C.de sacr.san.eccle. Secundo probatur in d.l. dudum ibi dum dicit nisi lex specialiter, unde pro-hibitum est ius congrui generaliter, nisi specialiter lex, uel specialis loci consuetudo hoc permittat, & sic cum ista lex specialiter ius congrui permittat, ergo seruanda est, & ita tenet Bal.ibi, & Host.in d.c.cõstitutus.& Bal.in d.l.1.C. communi diui.ubi dicit q̃ etiam pactum potest permitte-re istud ius congrui, ut ff.de uerb.ob.l.qui Romæ.§.coh-redes.ff. de pigno. actio.l 4.§. vbi vero.& dicit uer m,

quia

quia pactum consuetudo & præscriptio æquiparantur secundum Bald.in l.1.circa fi.C. de seru.& aqua. Tertio probatur in d.l.1.C.non licc.habi.met.lib.11. vbi dicitur quòd metro comi.i.illi qui sunt positi iussu principis in quadam villa mensurata,prohibentur possessiones eorum quacunque alienationis titulo in alios quam in metrocomios transferre, si autem alienatio in extraneum facta est contractus initus caret effectu, & quod solutum est restituitur.
9 † Quarto probatur in l fi.C.de agri.& man.dominij lib.10. vbi si aliquis ex colonis imperatoris vult vendere agrum suum, requirendi sunt alij qui sunt de simili origine, seu iure,nec est vendendus alicui, qui sui consortibus grauis vel molestus existere præsumatur. Quinto probatur in l. si cui fundus.ff.de leg.2. vbi est in consideratione ratio vicinitatis, & istam legem allegat Gl. in l.si in emptionem.ff. de mino.sic etiam habetur ratio vicinitatis loci in condẽnatione fructuum, vt dicit Bal no.in l.si fundum.C. de rei vendit. Sexto adducitur tex.in l hoc iure.§.si aquam.ff.de aqu.coti.& esti.vbi alueus fluminis recedentis ratione vicinitatis acquiritur proximo vicino, patét ergo ꝙ ratione vicinitatis & coniunctionis aliquid est in consideratione, sicut in simili dicimus quod ratione coniunctæ obligationis quæ est inter rerum & fideiussorem, si defensione quæ competebat reo principali ipse reus non vult vti,potest fideiussor vti.& solet allegari Glo.in l.fi.& ibi eam ponderat Bal.C.de fideiuss.mino. Alia Gl.est in l.minor.25.an.ff.de procur. Septimo probatur in l.fin.C. de iure emphyt.& in
10 c.potuit extra de loca. † vbi emphyteuta uolens rem emphyteuticam uendere tenetur prius denunciare domino directo,& postea si ille refutat emere,potest alijs nendere, ut ibi dicitur facit ad l.qui Romæ.§. cohæredes.ff. de uerb. obli.Octauo princeps potest apponere conditionem in re alterius secundum Andr. de Barulo, in l.qui fundus,C.de om.agro deser.lib.11.C.de superindicto l.1.lib.10.& C.de incep.nup.l.fi.C.de fund.rei priuat.& saltib.diuinæ domus lib.11.l.fin. & 16.q.ulti.c. considerandum, & 22.q.2.innocens in fin. ergo potest rebus subditorum per suam legem

gem imponere conditionem huius iuri congrui. Vnde dicitur ꝙ lex non præsumitur uelle contra iustitiam partis nisi in modico, vt C. de preci. impe.off.l. quotiens secundum Bal.in l. 1.in 2.col.ff. de consti.princ. In modico enim læditur emptor si restituit uicino rem emptam habito pretio & ideo audiui ꝙ inclytus rex Alphonsus de Aragonia dispensauit pluries, ꝙ ab extraneo emente rem in ciuitate qui eam emit, vt ibi posset habitare, non possit peti ius congrui, & similiter etiam rex Ferrandinus filius concessit priuilegium hospitali & ecclesiæ S. Mariæ Nunciationis de Neapoli, vt ab ementibus ab ea non possit peti ius
11 cõgrui.† Potuit enim hoc facere, maxime quia in modico partem lædit, & idem tenet Lucas de Penna, in l. quæcunque. C. de fid.instr.& iure haste fisca.lib. 10.vbi dicitur ꝙ rescripta principium non debet in iniuriam vel incommodũ concedi, vt C.de eman.liberorũ.l.nec auus, & ff.ne quid in loco publico.l,2.§. merito. & in §. si quis a principe & ext. de priui.c. parentibus, & c.dudum cum concor.hoc verum dicit ipse de incõmodo magno, ut ff.de relig. & sump.fun. l.si quis sepulchrum, & 12.q.2.c.si episcopus.ff.de statu lib. l.si peculium.in si. Parum vero incõmodum bene inferre põt, vt ff.ne quid in flumi.publ.l.1.§. sed si aliqua, & no.ff. de aq.plu.arcen.l.in summa.§.item varijs, & ff.ad trebellianum, sed cum ab hærede, & c.cũ olim, ext.de consuet.in fi. & de censi.c.1.& c.ad aures, de rescri.& no. Arch.in c.noui potest, de pben.in lib.6.in gl.3. Item potest inferre tolerabile pjudiciũ alteri vt ff.de anu.leg.l.3 § sed si fuerit, & per
21 And in c.1.in prin. quæ sint rega † non tñ potest princeps per rescriptum dñium auferre si esset quæsitum alteri, ut not.Bar.in proœ.fforum, & no.in l.fi.C.si contra ius vel vtilia.publi.& l.ratas.C.de rescind.vend. Noua arguitur de c. 1.de consecrat.eccl vel alta. li.6.12.q.1.c. quoniam, vbi ex vicinitate quis consequitur commodum & fauorem, facit ꝙ no.Gl.in l.& qui duas.ff.de seru.vrb.prædio. Sic ergo hic dicendum est, vt ex ciuitate habeat ius congrui, sicut alibi dicitur ꝙ magis creditur testibus vicinis quàm extraneis, vt no.in c.de controuer.feu.apud par.termi. & facit ꝙ not.

Bar.

Bar. & Ludo.in l.1.ff.si cer.pet. & no.Bald. in c.1.§.si tres de pace tenen.& Bald in l.de tutela,C. de in integ.restitu. mino. & in l.conuenticula.C. de episc. & cleri. & in l.1.C. de collu.deteg. Decimo & vltimo pro isto iure Prothomiseos, quod quis teneatur volens vendere magis suo con sanguineo quàm extraneo, facit tex.in c.1. de alie.feud. & in c.1.§.sed & res, per quos fiat inuesti. & not.And.de Iser. in c.1.de alie.feud.pater. ubi licet feudum non possit alienari sine consensu domini,tamen in coniunctũ immediate potest fieri alienatio.& hoc est in priuilegium coniunctio nis.& ille tex.etiam probat quod in emptione rerum alicu ius præferri debet agnatus, & facit.ff. de priuileg.cred.l.1. & not.Luc.de Penna in l.1. in uerbo debiti.C. de imponē. lucra.descrip.lib.10.quia sanguinis iure trãsferri debet in eum.C.de anno.ciui.lib.10. & ex ipso ordine sanguinis,vt C.de priuil.eorum qui in sac.pala.mil l.1.lib.12.& facit d.l. fi.C.de agric.& man.ibi,simili origine aut iure,lib.11. Nõ
13 enim † mirandum est si quis primo compellatur uendere consanguineo magis quam extraneo, quia & multa alia specialia sunt fauore consanguinitatis, quæ non sunt in extraneo.& primo ꝙ non dicitur alienatio illa quæ transfertur in coniunctũ, in d.iuribus. & ff.de lega.in l.cũ pater. §.15.& l.voluntas.C de fideicom.vbi prohibitus alienare non intelligitur prohibitus alienare sorori. facit ꝙ no.Io. And.in regulam qui tacet.vbi dicit quod episcopus potest emere a capitulo sine decreto superioris nomine ecclesiæ, & hoc est propter coniunctionem, quæ est inter episcopũ & capitulum. Item si sint duo feudatarij viuentes iure Lõgobardorum, habentes unum feudum antiquum diuisum, unus potest uendere partem suam alteri, etiam sine consensu regis,ut in capitulo primo,de aliena. feud.paterni.se cus si feudum sit nouum,ut in c.1.§.cũ uero. de his qui feu. dare possunt.Item si concessum est feudum eo pacto,ut extra agnatos non liceat alienari, videtur permissum inter agnatos, ut no. Iacobus de Aret.in l.si domus,ff.de leg.1.
14 per d.l.cũ pater,§.quindecim,ff.de lega.3.† Sic etiam prohibitus alienare poterit testari inter suos, vt dicit glo.

l.fi.C. in quibus cau. colo.domin. accuſ.poſſ.lib.11.& not. Spec.in titu.de feud.verſi.19.& in tit.de inſtrum.editio.§. compendioſe uerſi. quid ſi aſcriptitius. & facit auct.quæ ex aſcriptitijs.§.fi.& auten.de alien.emphyt.§.ęconomus.& l. 1.& l.vnum.§.1.ff. ſi quid in frau.patro. Item ſi ſunt plures ſocij vectigalium licet ſeparatim adminiſtrent idoneus tenetur minus idoneo, & hoc ratione coniunctionis. facit.l. Titia.§. imperator. & l. peto. §. fratre. & l. unum ex familia.§.ſi duos,ff. de legat.1.& l. ſi pupillorum, in princip.ff. de rebus eorum.ubi conſideratu.ratio coniunctionis. Ad idem facit.l.1.C. de inoffic.do. iuncta.l. ſi nunquam,C. de reuocan donat.vbi ſi donationes inofficioſæ. fiunt in coniunctum reuocantur pro parte, ſi in extraneum reuocantur in totum.& hoc not.Archid.17.quæſt.ult cap.fi. Attenditur etiam ratio conſanguinitatis.l.1.§.quamuis,ff.de alimen. pupil. præſt. Item licet de iure ciuili quis non poſſit compelli ad compromittendum ut l.3.§. tam & ſi.ff. de arbit.tamen hodie in iſto regno per nouum capitulum hoc anno ordinatum,quis compellitur compromittere, ſi liti-
15 gantes ſunt coniuncti vſque ad quartum gradum. † Item tutor regulariter cogitur accipere iudicium pro pupillo, vt in l.fin.C.de adminiſt.tut. non tamen tenetur defendere pupillum contra ſuum conſanguineum, vt in l. humanitatis,ff.de excu.tuto. Item ſi concedatur emphyteuſis vſque ad tertiam generationem:finita tertia,ego qui ſum de quarta poſſum dicere quòd mihi potius detur quã alteri, aliàs poſſum appellare, ut dicit Bart. in l.1.§. permittitur.ff. de aqua quotid.& æſti.& in l.1.ff. de priu.cred. & in l.ſi mihi & Titio.ff.de uerb.oblig.& conſuluit Ludo.conſi.68.alias 75. Item officialis non poteſt emere in officio, niſi neceſſaria ad victum,vt in l.1.C. de contractibus iudi. tamen poterit emere ea,quæ fuerunt ſuorum anteceſſorum,ut in l.qui officij,ff.de contr.emp.Item ſi donatio excedit ſummam quingentorum ſolidorum præſumitur facta gratia remunerationis tñ ſi dicta ſumma donetur cõſanguineo ꝑſumitur donata gratia cõſanguinitatis,de quo ĩ l. Aquilius regu.ff.de don. Itẽ infamis nõ põt poſtulare,ſed ꝓ cõſanguineo nõ prohibetur,

betur,vt in l.1.§.fi.ff. de postu. facit l.petitione,C. de aduo.
16 diuer.iudi. † Similiter religiosi non possunt pro alijs aduocare,vt in c.2. extra de postulatio. tamen pro coniunctis, possunt aduocare,vt in c.fi.co.tit.& in c.sacerdotibus,extra ne cleri.vel mona.& no. Specu. in tit.de aduoc.§.1.uer. sed nunquid religiosi. Item regulariter hostibus denegantur alimenta nihilominus consanguineo hosti licet dare alimenta,vt no.in auc. incestæ. C. de incest.nup. & in l. mutus.§.manente.ff.de iure do. facit quod habetur in c.1.§.si quis hæres,de pace tenen.Sic similiter dicitur, si licet occidere hostem,non tamen hostem cõsanguineum,de quo per Bar.in l.si adulterium cum incestu.§.liberto.ff.de adulte.& in l.postliminium.§.si filium.ff.de capt.& postli.reuer.& in l.minime.ff.de relig.facit.l.2.ff.de recep.ubi regulariter nõ licet receptare rebellem,seu rebelles,tamen licebit consanguineum rebellem receptare. Item licet ambasiator non possit facere ambasiatam per substitutum, poterit tamen ꝑ eius filium ut in l.sciendum,§.legatis,ff. de legationib. Itẽ relictum prelato ab aliquo suo consanguineo præsumitur, sui contemplatione relictum,& non ecclesiæ,secus si ab extraneo quia præsumitur contemplatione ecclesiæ, vt in c.
17 requisisti, extra de testa.† Item ratione sanguinis decedẽs quis non electa sibi sepultura, præsumitur eligisse illam quæ est suorum consanguineorum, ut in c.is qui, de sepul. lib.6.Item licet regulariter uolens doctorari debeat soluere collegio, non tamen soluit uolens doctorari filius doctoris collegiati,& ita fuit intellecta gl.per Doct.nostri collegij Neapoletani, in l. iubemus,C. de aduoc.diuer.iudic.& de hoc factum fuit nuper statutum in dicto collegio. Item licet regulariter non licet cum excommunicato cõuersari, tamen cum consanguineo excommunicato licet,ut in c.inter alia,de sent.excom.Item licet regulariter percutiens laicum non sit excommunicatus, tamen percutiens consanguineum clerici est excommunicatus, ut in c.sciant cuncti, de elect.lib.6.& in.c.quicunque, de senten. excommu. in 6. Item coniunctus magis accipitur ad testificandũ super ætate quam extraneus,vt no. Bal.in l.de tutela.C. de in integ.
resti.

resti.mi.& no. And. de Iser. in c. 1. de nat. suc. feud. Item licet reuocatio procuratoris non possit fieri post litem contestatam si tamen procurator efficiatur consanguineus aduersarij poterit reuocari, ut in c. quamuis, de procur. lib. 6.
18 † Item regulariter tutor suspectus potest remoueri, tamen si tutor consanguineus pupilli erit suspectus non remouetur, sed datur adiunctus, ut in tex. in l. tutor ab aliquo. ff. de suspe. tuto. Item si sunt duo fratres habentes feudum, & praestant auxilium domino in praelio, & unus aufugit & dimisit dominum in praelio, licet ex hoc debeat perdere feudum tamen ratione coniunctionis, quam habet cum illo qui dominum defendit, ille qui aufugit non perdet feudum, arg. l. is qui duos, ff. de lib. leg. & ponit Bal. in c. 1. in 3. q quib. mo. feu. amit. & in c. 1. §. praeterea ducatus. de prohib. feud. alie. per Fridericum. Item si sunt duo existentes in pari dignitate & nescitur quis sit praeferendus, & unus habet filios, & alter non praefertur ille qui habet filios, ut in lege alio, C. de decurionib. li. 10. Item faciunt illa quae hñr in l. in suis, ff. de lib. & posth. & ibi no. Ang. quod aestimum patris prodest filio & facit etiam insti. de inuti. stipula. §. ei uero, & l. fi. C. de impub. & alijs substit. & l. cum scimus. C. de agri. & censi. lib. 11. etiam no. in l. 2. C. qui aetate. & in l. si mater. §. si quis hominem, ff. de excep. rei iud. & in l. diuo Marco. C. de quaest. & in l. moris, ff. de penis. & in l isti quidem, ff. quod met. cau. Hinc est quod dicitur ꝙ priuilegium patris doctoris vel decurionis ut non possit torqueri ut l. omnes iudices, C. de decu. li. 10. ubi etiam non ualet consuetudo in contrarium vendicat sibi locum in dependentibus usque ad nepotes.
19 vt in l. fi. C. de profes. & medi. lib. 11. facit etiam. † Quia securitas data patri intelligitur etiam data filio, ut in l. si ita stipulatus fuero per te non fieri. ff. de uerb. oblig. & in l. 1. C. de muner. & honor. patris in filios continuandis. lib. 11. & in l. fi. eo. tit. & in l. diximus. §. si pater, cum seq. ff. de excus. tuto. Item filius feudatarij potest dici feudatarius, ut dicit Bald. in c. 1. in fi. an mutus uel alias imperfec. Et alibi dixit An. in cap. 1 in fi. quis dicatur dux, comes, vel marchio, quod filius comitis dicitur comes in uita patris, &

filius regis dicitur tex. Item ratione coniunctionis inter patrem & filium ualet patris testamentum inter liberos sine iuris solennitate, vt l. hac consultissima.§. ex impfecto. C.de testa.& not.Bar.in l tale pactũ.§.fi.ff.de pac.Item licet regulariter vir stans cum muliere solus cũ sola præsumitur luxuriare nihilominus si vir consanguineus steterit cũ consanguinea rõne sanguinis non præsumitur exercuisse libidine vt in c.cũ iuuentute,extra de præsump. Item licet regulariter testimoniũ consanguinei pro consanguineo non faciet multã fidẽ,ut in Spe.de test.§.1. tamẽ in probanda ipsa consanguinitate & parẽtela ipse præfertur alijs ut no.in c. ex cõquestione,de rest.spo.& in c.videtur extra qui ma.acc. poss.& 35.q.6.per totã cãm, facit quod no. Io.And.in addi. Spec.in ti.de iud.deleg.§. superest,in addit. quæ incipit per
20 hanc legem,ꝙ si iudex est consanguineus vtrique parti in æquali gradu non potest recusari,ut suspectus ab vna parte ratione cõsangninitatis.facit ad hoc l.in arena,C.de inoff. test. Item si lego Titio centum & sunt duo Titij,præsumitur legatum factum Titio consanguineo,vt probatur in l.si fuerit,a contrario sensu.ff.de reb.dub.Item licet non habẽs mandatum non possit comparere : tamen si est consanguineus põt comparere cũ cautione de rato.ut in l.sed hæc, de procu.& in l.1.C.e.tit. & in c.nonnulli,de rescri. Item quia iniuria facta vni de agnatione videtur oĩbus facta, ut in l. vnica. C.si quacunq; præd.pote.& no.Bart.in l.lex cornelia. ff.de iniur.& l.miles.§.socer,e.tit.& est glo.in auct.de incest. nup.in princ.in verbo generi.quæ allegat alias concor.&vide Iac. Butr.in l.vt vim,ff.de iustit. & iur.& Bal.in l.1.C. de indi.uidui. Item patet potest remittere iniuriam factam filio ab extraneo eo inuito, ut l.in personam.§.fi.ff.de pac.& not.Bar.in l.Lucius.ff.de solu.Item pater rõne consanguinitatis suffert pro filio quatuordecim onera,de quibus per Bar.in l.onera,ff.de adopt. Item regulariter extraneus nõ imponit defensam pro extraneo,sed consanguineus pro cõsanguineo sic,vt dicit Glo.in consti.regni: iurisgentium de defensis factis ex parte imperiali, & ibi per And. vbi dicit, quod si licet occidere adulterantem cõsanguineam,vt in l.

raptores,

raptores, C. de epiſc. & cler. ergo multifortius licet defen-
11 ſam imponere pro conſanguineo † Item quia præſentia cō
ſanguineorum facit ceſſare prȩſumptionem doli & fraudis,
quod ſecus eſſet ſi interueniſſent extranei non amici, ut no.
Bart. & alij. in l. tranſactioné. C. de tranſact. Item ſi conſan-
guineus facit expenſas conſanguineo illas repetere non po
teſt, niſi proteſtetur quod animo repetendi illas facit licet
ſecus ſit in extraneo, ut in l. Neſennius appollinaris. ff. de
neg. geſt. & in l. Alimenta, C. e. tit. facit l. qui filium, ff. ubi pu
pil. educa. debet ubi frater tenetur alere fratrē ut no. Bal. in
l. 1. C. de alen. lib. Itē ſi teſtator legat rē alienā cōſanguineo
legatum, ſecus ſi in extraneo, ut in l. cum alienam. C. de leg.
& no. in l. vnum ex familia. §. ſi rem. ff. de leg. 2. Item ſi teſta-
tor legauit rē hæredis Titio, ſi res legata alias fuit anteceſ
ſorum Titij, hæres non liberatur dando æſtimationē, ſed te
netur præciſè tradere, vt in l. poſſeſſioné. C. cōia utriuſque
iud. Item regulariter libera perſona non poteſt vendi, tamē
in caſu neceſſitatis pater filium pōt uendere, ut in l. 2. C. de
pat. qui filios diſtra. & no. in Spec. de feu. in princ. Item vbi
plures ſunt æquales ad accuſandum conſanguineus præfer
tur alijs, ut in l. qui autem. §. ſi vero, ff. de his qui deie. vel eſ
12 fu. † Item licet extraneus non poſſit extraneum ad religio
nem obligare: tñ pater pōt filium ad religionē obligare, ut
dicit Glo. q̄ allegat iura decreti in l hac diutius. C. de agri.
& cen. lib. 11. de quo ꝑ Hoſt. in ſum. de reg §. ſed utrum. uer.
ſi igitur pater cum ſeq. Itē regulariter ſi primum teſtm̄ eſt
validū, & ſecundū inualidum, ſcd̄m non rumpit primū, tñ ſi
in primo teſtamento ſolēni inſtituti eſſent extranei hære-
des, & in ſecundo minus ſolēni eſſent inſtituti eſſent uenié
tes ab inteſt. non ualere primū ſed ſecundū & hoc rōne ſan-
guinis, ita dicit Bar. in l. milites. §. veterani. ff. de teſta. mil. &
in l. ſi filius. ff. de lib. & poſth. & ex tex. in l. hac cōſultiſſima.
§. fi. C. de teſt. Similiter ſi apparerent duo teſtamenta eodē
die facta, & non apparet quod ſit primū uel poſterius, illud
teſtm̄ ualet in quo ſunt inſtituti veniētes ab iteſtato de quo
ꝑ Cy. pōt gl in l. ſi. C. de edic. diui adr. tol per Bar. poſt gl. in
l. 1. §. ſi quis duob. ff. de bo. poſſ. ſecundum tab. & gl. in c. duo-

 bus,

bus, de rescript.lib.6. Nam maior affectio est ad agnatos quàm ad extraneos, ut dicit Bal. in l. precibus in fi. C. de im pu. nam in dubio testator magis habet respectum ad ius hæreditarium q̃ ad personam, ut in l. ita liber, in fi. ff. de statu lib. & no. Bar. in l. Titia, de leg. 2. Item in dubio testator prouidere uidetur cui plus interest, vt dicit Bar. in l. fideicom-
23 missa. §. interdum, ff. de leg. 3. † Item ratione coniunctionis personam cum taciturnitate longi temporis præsumatur remissio debiti ꝙ secus est in extraneis, ut in l. Procula. ff. de proba. Item rone coniunctionis personarum ꝑsumitur consensus ob taciturnitatem vnius anni, sed in extraneo requiritur taciturnitas trium annorum, vt no. in c. Titius, si de feu. fue. controuer. Item ratione coniunctionis, quando pater est occisus, & compositio debet parti assignari, non assignatur hæredi occisi, sed filio, quia potius habetur rõ coniunctarum personarum q̃ extranearum. arg. ff. de pact. l. antepen. & ff. de priuil. credit. l. 2. secundum Iac. de Ardizo. in suo laudabili summa de pac. tenen. §. sed si post compositionem. Item licet regulariter alteri per alterum nemo possit stipulari, tamen non habet locum in coniuncto secundum Bar. in l. stipulatio ista, habere licere. §. si stipuler. ff. de uer. obl. no. Bal. in c. 1. si uasallus feu. priue. Item licet hæreditas non ꝑdita regulariter non transmittatur, ut in l. vnica. §. in nouissimo. C. de cad. tollen. tamen suus transmittit, quia continuatur quoddammodo in eum possessio, ut no. in d. l. in suis, de libe. & posthu. de quo per Bal. in l. cum antiquioribus, C. de iure delibe. Item licet alias fideiussor pauper non sit idoneus, tamen si est fideiussor consanguineus, licet
24 sit pauper dicitur idoneus, vt in l. 3. ff. de in ius vocã. † Item licet bona clericorum debeant ad ecclesiam venire, tamen si habent consanguineos ad ipsos veniunt exclusa ecclesia, de quo per Bal. in l. vnica. §. is ita, in fi. C. de cad. toll. Item licet regulariter qñ quis decedit sine hærede, fiscus succedit per titulũ. C. de bo. vacan. tñ uir excludit fiscum a successione vxoris, de quo vide in auth. præterea, C. vnde vir. & vxo. Sic etiam si moritur unus doctor de collegio si hærede collegium ei succedit & non fiscus, ut in l. 1. C. de hęred.

decu.

decu. Item si princeps duobus fecit largitionem unus succedit alteri propter coniunctionẽ in illo dono, ut in l. 1. C. si soci. imper. larg. lib. 10. Fallit in feudo ut in c. 1. §. cũ vero. de his qui feu. da. pos. Itẽ si aliquis dixit alicui iniuriam præsumitur animo iniuriandi, secus si consanguineus leuẽ iniuriam dixerit consanguineo, quia præsumitur animo corrigendi, ut dicit Bart. in l. vt vim, ff. de iust. & iur. allegat gl. in l. 1. ff. de succe. edic. Itẽ extraneus nõ p̃sumitur scire facta extranei. Fallit in cõsanguineo. vt in l. octaui. ff. vnde cog. facit qđ no. Bar. in l. 1. ff. si cer. pet. & Bald. in l. de tutela, C. de in inte rest. min. Itẽ regulariter valet matrimoniũ inter nõ cõiunctos, tñ inter consanguineos non valet regulariter nisi post quartũ gradũ ut in c. non debet, de consang. & affi. & in c. literas, de rest. spol. & in Spec. de consang. & affin. §. 1. in fi.

25 †Item licet vasallus tenetur dñm adiuuare, non tñ cõtra se vel suos consanguineos, sed tunc poterit feudo renunciare inuito dño vt dicit Iac. de Ardi. in dicta sum. quib. mod. feu. ami. & potest vasallus etiã refutare inuitis dñis de quo in l. imperialem, in uerbo calidis de prohib. feu. alie. per Frideri. & in c. 1. de uas. qui contra constit. Loth. itẽ clericus in sacris non potest adoptare extraneũ, sed cõsanguineum sic secundum Bar. in l. qui uxorẽ, ff. de adopt. Item regulariter prohibita est permutatio cũ ecclesia, tñ Imperator põt permutare cũ ecclesia rõne coniunctionis quæ est inter imperium & sacerdotiũ, ut in auc. de nõ alie. in §. sancimus. Item rõne coniunctionis cessat rõne furti inter cohæredes. l. pura. §. vlt. ff. fam. ercis. Sic etiã cessat actio furti inter uirum & vxo. sed datur actio rerum amotarũ, vt in toto tit. ff. rerum amota. facit etiam tex. C. in tit. de consor. eius. litis. Item ratione indiuidui, & sic coniunctionis unus sortitur priuilegium alterius. ut in l. loci. §. si fundus, ff. si seruit. uend. & in l. si in communem, ff. quemadmo. serui. amit. & no. Bar. in l.

26 1. C. si in communi eademque cau. in integ. rest. post. † Item interdum consanguinitas inducit suspitionem, ut in auct. de alie. feud. §. œconomus vero. & ideo prælati non possunt infeudare consanguineis, sed extraneis sic res ecclesiæ, vt not. in auct. quibuscunq;, C. de sacrosa. eccl. & in c. 1. qui suc

cest.tene. & in c.1. de inuestit.inter do.& vasallis oriatur,et in cle. 1.§. abbates. de excess.prӕla. Ex quibus omnibus patet quod ius Prothomiseos non solũ rõne sanguinis,sed ẽt rõne connexitatis dẽt esse in consideratione.Nam et interdum aliqua ueniunt rõne connexitatis quӕ alias non ueni rent.ut in l.sed interdum,ff.de aq.plu.arcen.et l.cum pater. ff.de neg.gest.facit l.2.cum concor.allegatis in glo.ff. de iurisdi.om.iud. Nec obstant in contrarium allegata ius congrui est permissum ubi est consuetudo,ut no.in d.c.constitutus,extra de rest.in integ.Ei vbi non est consuetudo in cõtrarium, seruatur ista lex Imperatoris Friderici ad cuius declarationem descendam post cras. Laus Deo.

SVMMARIVM.

1 *Dictio Sanctio, apposita in l.pœnaliter operatur.*
Ciuis quis dicendus. Item & ciuitas 3.
3 *Prouincia quid sit. Et quo tempore distinctӕ prouinciӕ.*
Villa sub ciuitate continetur.
3 *Ius congrui in terris ecclesiӕ non seruatur 8.*
4 *Ius Prothomiseos in mobilibus locum non habet.*
Et an habeat locum in fructibus pendentibus qui inter immobilis computantur.
Fructus quando dicantur res mobilis: & quando res immobilis.
5 *Pedagia soluens non potest capi pro represalijs.*
Vsusfructus inter immobilia connumeratur.
6 *Redditus annui inter immobilia continentur,si sint diu duraturi.*
7 *Ius Prothomiseos nunquid sortiatur locum in emphyteuthicis.*
Et quid de feudis.
8 *Ius Prothomiseos,an locũ hẽat clerico emẽte aut uẽdente ꝑ seipso.*
Lex municipalis ecclesiӕ fauens, an eam liget, nisi sit approbata per Papam 11.
9 *Ciuium appellatione ueniunt clerici.*
10 *Leges q̃ canonib.non contradicũt,intelligũtur a Papa cõfirmare.*
12 *Bona staurita nũquid cẽsẽda ut bona ecclesiastica, uel secularia.*
13 *Stauritarij nunquid teneantur ad decimam.*
14 *Ius Prothomiseos an locũ habeat in statuis & colũnis & quando.*
15 *Hortus an & quando ueniat domus appellatione.*
16 *Communis res dicitur propria res. Et an possit deuastari ob delictum*

lictum vnius.

17 *Fiscus potest rem alienare, etiam quod ad partem socij.*

Redimendi ius competit socio rei communis.

18 *Verba specialia sequentia restringunt generalia praecedentia.*

19 *Venditionis appellatione quid contineatur.*

20 *Ius Prothomiseos ita tandem locum habet si concurrat pretium & consensus.*

Arrarum datio venditionem nunquid faciat.

21 *Venditio celebrata in loco in quo non est res, an seu ualida.*

Feudalis quaestio attendit consuetudinem loci vbi sita est res.

Consuetudo loci vbi sita est res quando inspicienda.

22 *Differentia quae sit inter contractum emphyteuticum, contractũ libellarij, contractum precarij & contractum censualem.* 23.

24 *Census pro quo capiatur.*

25 *Ius Prothomiseos locum etiam sibi delegit in contractibus locationis, & conductionis.*

Locatio ad 10. annos dicitur ad longum tempus per quam transfertur utile dominium.

26 *Locatio ad modicum tempus venit locationis appellatione.*

27 *Venditio sine denunciatione facta vbi ius congrui locum habet, an sit nulla.* 28.

28 *Dominij translatio quando possit impediri per alienationem.*

29 *Ius Prothomiseos competit per ordinem & quomodo* 31.

30 *Renunciatio est donatio. Et an requirat insinuationem si ascendat summam quingentorum ducatorum.*

31 *Cedens iura sua si postea transegit non praeiudicat cessionario iuri suo renunciando.*

32 *Ius Protho. nunquid competat consanguineis bastardis.*

Bastardi iure sanguinis carent, nec dicuntur agnati, aut cognati aut coniuncti, nec possunt arma domus ferre.

33 *Legitimatio omnem aufert maculam.*

34 *Legitimus ex bastardo nunquid ius Prothomi. habeat.*

35 *Casus in quo destructa primitiua duret deriuatiua, an dabilis.*

36 *Ius congrui quomodo inter consanguineos ueniat considerandũ.*

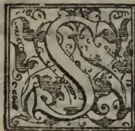
Coniunctorum appellatione in dubio qui veniant.

37 *Feudatario alienante agnati extraneis praeferuntur etiam si non habeant feudum collaterale.*

Vn-

Vsufructuarius fundi an poßit agere iure cõgrui contra emptorẽ.
38 *Locatarius ad longum tempus poteſt petere rem emptam iure congrui.*
39 *Ius congrui nunquid competat inſolidum uicino qui iure duplicata habet.*
Cenſuario ius congrui competit.
40 *Vicinus in proprietate emenda ex iure congrui nunquid uſufructuario præferendus.*
Fundum uectigalem poſſidens ius habet congrui.
Ius congrui competit merito ratione rei dotalis.
41 *Vicinus dans vẽdẽdi licentiã uicino nunquid amittat ius cõgrui.*
42 *Ius congrui ex equo partitur pluribus uicinis alienatum.*
43 *Ius congrui an cedi poſſit.*
44 *Vicinus propior remotiorem excludit iure Prothomiſeos.*
45 *Iudicium ſortis, an & quando locum habeat in iure congrui.*
Sors quot modis capiatur.
Maior natu nunquid debeat diuidere & minor eligere.
46 *Ius congrui totum competit idoneo collaterali alio inhabili.*
47 *Vendens an poſſit poſtea petere iure congrui quod adiacet ſuo fundo quem pro parte uendiderat.*
48 *Emptor, & uenditor ſunt correlatiua.*
Defenſiones venditorem iuuantes emptorem non repellunt.

PRINCIPIVM LEGIS.

ANCIMVS amodo. Tota hæc lex ſeu conſtitutio diuiditur in nouem partes principales. In prima parte ponitur in quibus rebus habet locum ius congrui, demum ponit quibus perſonis per ordinem competit ius Prothomiſeos, & durat vſque ibi, & intra 30. dies, & hic eſt ſecũda pars, vbi ponitur intra quod tempus liceat rem venditam petere iure congrui & durat vſque ibi licet enim, & hic eſt tertia

tertia pars, vbi ponitur in quibus casibus non habet locum ius congrui,& durat usq; ibi,nisi & est quarta pars , ubi ponitur quid de contractibus simulatis factis in fraudem iuris congrui durat vsque ibi,prohibemus,vbi ponitur prohibitio contractuum in non habet locum ius congrui cum personis potentioribus, & durat vsque ibi scriptum est , & hic est sexta pars,ubi recitantur consuetudines Græce loquentis de iure congrui ꝙ tempus competat istud ius congrui vicino, & durat vsque ibi. Item de episcopo , hic est septima pars , vbi dicitur quid seruatur secũdum legem Græcorum quando plures concurrunt ad petendum ius congrui rõne vicinitatis. & durat,ibi,si autem,hic est octaua pars,ubi ponitur q̃dam decisio secundũ legem Græcorum qñ ad petendum ius congrui concurrunt vicini & parentes,qs eorũ prę feratur,& durat vsque ibi,est autem,hic est nona & vltima pars,vbi dicitur ꝙ ius cõgrui non cõpetit viæ publicæ, nec ecclesiæ,nec fisco, & sic de ista lege faciã nouem.§.vt diuisi.

Prima pars principalis subdiuiditur in duas partes .

Nã in prima parte Imperator ponit regulam . uidelicet ꝙ volens rem stabilem alienare,in primis debet requirere parentes,& ijs deficientibus socios, id est consanguineos q coniuncti sunt ex aliqua parte , subaudi ex parte patris aut matris,ijs vero deficientibus,coniunctos,& conuicinos rei venditæ extraneos si ipsi volunt emere, quia ipse intendit uendere omnibus.n. istis competit ius congrui ordine successiuo,& hæc pars durat,usque ibi, sinautem,hic est secunda pars,ubi ponitur decisio cuiusdam dubitationis quę posset fieri . Quid si sunt plures quibus competit ius Prothomiseos,puta sunt plures parentes, puta auus, pater, & mater,uel si sunt plures consanguinei eiusdem gradus , vicini rei quæ venditur an omnibus istis debeat denunciari , uel sufficiat vni tantum denunciari,dicitur hic in tex.quod omnibus denunciari debet , hoc dicit hæc prima pars.

1 Nota primo, † ex tex.ibi,sancimus, quod per istud verbum apparet ꝙ ista lex seu constitutio est pœna vallata . Nam ubicunque hoc uerbum, sanctio, est appositum in lege, signum est quòd constitutio illa est pœnalis, secundum

Arch.

Arch.in c.statutum,in prin de rescrip.li.6.Nota secundo ex tex.q; ista lex de iure Prothomiseos seruatur in omni prouincia,& in omni ciuitate; quia qui omne dicit nihil excludit,vt not.in l.omnes populi,ff.de iusti.& iu.Sed an ista lex debeat seruari in terris & castris, & uillis, & casibus, videtur q; non,quia tex.solum dicit de prouincia & ciuitate.Itē qa ciuis dicitur,non qui ex uico seu ex uilla,sed qui ex ciuitate oriūdus est,ut in auct.quib.mo.na.effi.sui.§.si quis igitur ex qualibet. Item qa sub noīe ciuitatis non continetur ipsa vniuersitas.Vnde si vniuersitas eorum subijciatur interdicta pōt ibi celebrari ianuis apertis & pulsantis campanis. Secus si interdicatur ipsa ciuitas, quia tunc non pōt eo modo ibi celebrari.de quo p Arch.in c.si sententia,de sent.exc.
2 lib.6.Sed in contrarium est veritas.Nā † prouincia est quæ hēt decem,vel vndecim ciuitates & vnum regem,vel unum iudicem,ut 6.q.3.c.scitote,& 23.q.4.c.duo.Item vnū metropolitanum & decem vndecim suffraganeos, ut ibidem, quo aūt tpe prouinciæ distinctæ fuerunt habetur 49.dist.c.prouinciæ,& no.Inn.in c.cām,de proba.Regnū istud Siciliæ accipitur pro una prouincia.licet sint multo plures ciuitates, vt in constit.regni,de consuetudinem præscrip. Et sic clare patet,q; prouincia comprehendit sub se ciuitates, licet hic expresse dicatur,& in omni ciuitate, cum hoc sit gratia clarioris intellectus,sed appellatione ciuitatis veniunt castra, & uillæ.Nam si res imponit collectam ciuitati, uidetur etiā imponere uillis ipsius ciuitatis,quia uilla sua ciuitate continetur,vt est gl.no. allegans plura iura,in auctën.quia mo. na.effi.sui.§.si verò nec ciuis,C. de incolis,l.non est lib.10. & ff.ad munic.l.qui ex uico,& in l.mediterraneæ.C.de ann. tribu.lib.10. & habetur per Doct.in l.ciuitas,ff. si cer.pet. per Bar.in l.fin.C.de sac. san.eccl.& l.si finita.§. si de vectigal.ff.de dam.infec. & per Arch.in d.c.statutum, de rescrip. lib.6.in char.& per Cyn.in l.etiam,C de iur.do.& per Ioan. Andr.in c.si ciuitas,de senten. excom.lib.6.& per Bart.in l. si hæres, in §. vicis,ff. de leg.2. ubi ponit quid sit ciuitas, quid villa, quid castrum, & per eundem in extrauag. qui sint rebel. in ver. Lombardiæ, & per Luc.de Pen. in l.litibus,

bus,C.de agr.& censi.lib.11.Et dicit Bar.in l.1.C.de metro
3 pol.† ꝙ illa dicitur ciuitas quæ habet episcopum, & idem dicit in d.§.vicis, ergo si appellatione ciuitatis continetur villæ & suburbia.i.domus quæ sequitur ꝙ ius congrui erit & seruandum in castris, & villis quæ sub ciuitate continentur.Sed iuxta hoc quæro quid de terris & ciuitatibus,ecclesiæ,an in illis debeat obseruari istud ius Protho. certe non, maxime quia Imperator non potest imponere legem in terris ecclesiæ non subditis,no.Glo.in auc.quomodo oportet episcopus,in princ.sub verbo gratia, ut patet ex notatis, in c.cum ecclesia, & c. ecclesia S.Mariæ, de constit. Sed ponamus ꝙ quædam ciuitas,uel castrum,uel uilla. est unius episcopi de regno, & rex est directus dominus dictæ ciuitatis vel villæ, an ibi debeat seruari istud ius Protho. certe sic, per not.in c.2.extra de maio.& obed. & per hoc etiam facit ꝙ clericus ratione,feudi, conuenitur coram domino feudi laico,tex.est in c.cæterum extra de iud.& no.in c.verum,de for.compe.& per And.in c.1.§.item si clericus, de c.Corra. & in Spec.de feu.§.quoniam,ibi Io.And.multum pulchre.

Tertiò nota ex text. ꝙ quando venduntur bona stabilia habet locum ius Protho. in mobilibus autem non hēt locū
4 per istum tex Sed iuxta hoc quæro† ꝙ si vendantur fructus pendentes,an habeat locum ius Protho. dic ꝙ sic,quia fructus pendentes inter immobilia computantur, ff. de rei uend.l.fructus, & ista litera dixit ꝙ ius Proth habet locum si uendatur domus, uel ager,vel vinea, vel res immobiles, ergo in fructibus pendentibus habet locum ius congrui,puta si uendatur frumentū in herba uel nōdum secatū a terra, vel vinū existens in vnius nondū expressis existētibus in arbore.Secus sit in palmitibus.In ijs.n. habet locū ius cōgrui sed si esset frumentū in messe tūc censeretur rex mobilis,ita dicit Bal.in c.1.§.si quis hoīem de pace tenen. Item q̄ro q̄d si vendatur in ꝑpetuum pedagia & guidagia & salmaria, & similes gabellæ, an in istis habeāt locū ius cōgrui, videtur ꝙ si quia ista veniunt appellatione immobiliū, ut patet,ex notatis ꝑ Bal.in c.de feu.cog.& in c.1.quæ sint regalia,nam iste gabellæ soluuntur rōne soli publici a transeuntibus,vt

in c.super,de verb.sign. & in l.1.ff. de publica. & soluuntur pro securitate itinerum secundum Bal.in d.c.1.quæ sint re galia, ubi dicit referendo Odof. in auct.habita,C. ne filius
5 pro patre, q † soluens pedagia non potest capi pro repressalijs, facit quod idem Bald.dicit in c.1.§. conuenticulas de pace iur.fir.quòd colligens pedagia debet tenere itinera tuta,alias tenetur de roboria, uel exhibere malefactorem, & idem dicit ipse in c.1.7.col.de ijs qui feud.dar.poss. Item quæro quid si uendatur vsusfructus fundi, an habeat locũ ius congrui,dico quòd sic,quia vsusfructus fundi, pars fundi est,& consequenter est res immobilis,vt l.4.ff.vsufr.ff.de euict.l.si ab emptore,ff. de leg.2.l.cum filius.§. dominus.& ff.de verb.obl.l.qui vsumfructum,& ff.de pec.l.quam tuberonis.§. in peculio, & si concurrit vicinus & proprietarius præfertur proprietarius,arg.eorum quæ dicit Guil.de Cuneo,in l.Imperatores,ff.de pact. & facit l.fin.C. de iur.emphyt. Item quæro quid si vendantur annui reditus certi, & diu duraturi, puta venduntur isti reditus vel census perpetui,an habeat locum ius Prothomiseos, dic quòd sic, quia isti reditus inter immobilia computantur, ut c.de iure doti.l.fi.§.præterea,ubi isti annui redditus perpetui, appellantur panes ciuiles & certi,computantur inter immobilia, & hoc verbo panes ciuiles,utitur tex.in d.§.præterea,& tex.in l.2.circa fi.C.de peti.bono.subl.lib.10. & tex.in l.iubemus nulli in prin C.de sac.sanc.eccl.ubi tex. vtitur verbo annonas
6 ciuiles, & † quod isti annui reditus perpetui inter immobilia connumerentur, voluit Bal. in d.c.2.de feu.cogn. allegans tex in c.quærelam,in fi.de elec. Sed melior tex.in cle.exiui,in §.cunque,de ver.sig.& est bonus tex.iuncta glo. in verbo reditus, in §. si verò habet reditus in auct.vt ij qui obli.se habere perhib.res min.& vide Cyn.in l.hac edictali. §.is illud.C. de sec.nu.vbi dicit quòd qui habet reditum annuum tanquã possess. immobilium releuatur a cautione de iudicio sisti,vt in auc.de non alien.circa prin. Alias autẽ si annui reditus non essent diu duraturi nec certi, tunc illis haberet locum ius Protho. quia reputantur inter mobilia, vt consuluit Fed.de Sen.in consi.12.& consi.65. facit glo.
iuncto

iunćto tex.in d.§.1.in Auth.de nõ alie. & gl.in cle.1. de reb. eccle.non alie.& Bal.in d.l.iubemus, ubi dicit quòd præstatio census, si est ad magnum tempus, uel in perpetuum, dicitur quodam ius immobile abstractum & consideratum de per se, & uide ad prædicta Ang.in auth.ingressi, C. de sacro san.eccl.& in l.sciendum, ff.qui satisd.cog.& Cyn.in l.si certis annis, C.de pact.& Io.Andr.in c.peruenit, de cen.& Bal. in repet.l.2.vers.sciendum autem, C.de serui.& aqua.& in l. litibus, & in l.si coloni, C. de agri.& censi.lib.11.

7 Item quęro an ius† Prothomiseos habet locum quando venduntur bona emphyteutica, puta ego habeo unam domum emphyteuticam, & volo illam vendere, & dominus directus non vult ipsam emere, quia si ipse vellet eam emere præferretur omnibus alijs, ut expresse sumat Guil. de Cun. in d.l.Imperatores, & patet in d.l.fin.an debeo obseruare illud quod dicitur hic. Respondeo sic, quia ex quo venditur illud vtile dñium, in illo vtili dñio habet locum ius congrui, nec distinguitur an sit emphyteuta ecclesiæ, vel priuati, & ita videtur tenere dñs Sebastianus in 1.consuetudine de iure congrui, in vers.alicuius, & iure isto vtimur. Itẽ quæro an istud ius Prothomiseos habeat locum in feudis, videtur ꝙ non quia in generali appellatione bonorum non veniunt bona feudalia in c.si generalis, si de feu.fuerit, & in c.1.de capita.qui curi.uendi. & consuluit Lud. cõs.suo 161. vnde dicit Ang.in l.si patro.ff.ad Treb. ꝙ si quis sit rogatus restituere hæreditatem, non ueniunt bona feudalia et emphyteutica, in restitutione fideicommissi, quia vicinus non habet ius congrui, quando venduntur bona feudalia, quia alienatio non potest fieri vicino de re.feu.sine consensu reges, vt in constitutione regni.Cõstitutionem. Vnde si princeps consensit Titio extraneo ementi, non propterea sequitur ꝙ consensit Sẽpronio vicino, quia alia est persona extranei, alia est persona vicini, et princeps non debet habere cũ in uasallum quem nollet, alias sequeretur quòd feudum iure congrui posset alienari vicino sine consensu regis, quod est contra dictã constitutioné, et ita intelligantur iura prę allegata, sed benè habet locum ratione sanguinis ius Prothomiseos

thomiseos quando venduntur bona feudalia. Nam proximior consanguineus poterit agere iure congrui, si ille proximior venditor tenetur illi vendere, & pro hoc est tex. in terminis, in c. 1. §. sed & res, pro quo fiet inuest. & hoc etiam firmat hic Bal. licèt non ita clarè.

8 Item quæro † an istud ius congrui habeat locum in rebus eccl. quando res eccles. uenduntur, vel quando ecclesia emit. dic ꝙ non, quia lex ciuilis, vel laicorum consuetudo nihil potest disponere de rebus eccle. vt in d.c. quæ in ecclesiarum, & c. Eccl. S.M. de constit. & hoc est de generali consuetudine, vt latiùs de hoc dicam infra in 9. §. legis nostræ. Item quæro an si clericus emat vel vendat pro seipso, & nō pro ecclesia, habeat locum ius congrui, videtur, quòd non, quia illud ius quod est in rebus ecclesiæ, est in bonis clericorum, vt no. Inn. in c. fi. extra de uita & hone. cle. Item quia laici nihil possunt disponere contra personas ecclesiasticas, vt 96. dist. c. benè quidem, & in d.c. ecclesia, & in d.c. fi. & C. de epis. & cler. auc. statuimus, facit regula tradita per Host. in c. fi. de sol. vbi dicit ꝙ lex municipalis etiam fauens ecclesijs, vel personis ecclesiasticis, non continet personas Ecclesiasticas, vel ecclesias, nisi sit approbata per Papam, vt in d. c. benè quidem, & in d.c. quæ in ecclesiarum secus in legib. imperialibus, quia illæ ligant etiam si non sint approbatæ ꝑ Papam dummodò sint fauorabiles ecclesijs, 10. dist. c. 1. & 2. & 37. dist. c. si quidem, & de priu. c. 2. & de no. opc. nunc. c. 1. de cau. pos. & proprie. c. 2. & hoc expresse firmat Cyn. in l. 1. circa fi. C. quæ sit long. consue. ubi concludit quòd consuetudo populi non ligat clericos, & hoc videtur tenere Inno. in c. auditis, de resti. in integ. In contrarium tamen videtur ꝙ ista consuetudo iuris congrui non est inimica canonibus, ergo etiam est seruanda quo ad clericos, ut dicit gl. in c. cæterum de appell. quia appellatione ciuius cōprehenduntur ēt

9 clerici, vt no. Bar. in l. 1. ff. ad munic. Vbi dicit ꝙ † appellatione ciuiū veniunt clerici. Item pro hoc facit ēt quædā Theorica Bart. in l. 1. C. de sum. Trin. qui dicit ꝙ lex municipalis disponens per verba generalia non infringens ecclesiasticam libertatem, stringit ecclesiasticas personas per c. cum

uenissent

venissent, extra de eo qui mit.in poss. causa rei seruan. & per c.cum causam.de re iud. Itē per hoc allegatur decisio in terminis in c.constitutus. de rescript. Vbi consuetudo ciuitatis super iure congrui, comprehendit etiam clericos illius ciuitatis,& etiam ibi uidetur tenere Abb.& Cy.in l.neque.C.de hær.insti.quem refert ibi Bal. & dic, quod uerum intelligit Io.de Imo.in d.c.constitutus , quatenus ius congrui respicit commodum clericorum,alleg. quod no. Io.And.in c.dilecti de fo.compet.& in c.fi.de off.del.lib.5. & sic uidetur secundū opi.Ioā.de Imo. quòd clericus possit ab alio petere ius congrui,sed ab eo peti non possit,& pro hoc facit quod no.Glo. in c.notuit.super uerbo quicunque.de iud.ubi ecclesia potest inducere legem cum pro ipsa facit, sed eam contra se recipere non tenetur x.dist.c.legem. Sed certè clericus tunc non seruaret æqualitatem iuxta ea quæ habentur. in l.fin.C. de fru.& litis expen. & faceret contra illud præceptum . Patere legem quam tu ipse tuleris dicit tamen Glo. in c.intellexi-
10 mus. de opc. no.nun. quòd † leges quæ canonibus non contradicunt,tanquam canones sunt seruandæ, & intelliguntur a Papa confirmatæ. ut in d.c.benè quidem. & ibi Archi.& tenet Fed.de Senis in consi.117.& sic clericus ligatur iure congrui, cum ius congrui non sit contra canones imò permissum,ut patet in d.c.constitutus. & hoc cōmuniter sequuntur Docto. & eandem opin.firmat d. Sebast. in titu.de iure congrui, in consuetudine si ecclesia. & in proœmio super uerbo tenore, quia clerici subsunt principi quo ad bona temporalia siue patrimonialia ipsorum. ut C. de episc. & cler. auct. presbyteros. & in constit. regni de conueni. cleri. pro poss.quas non tenent ab ecclesia,sed debet clericus conueniri super iure congrui coram iudice ecclesiastico.ut in c. si diligenti.de fo.comp.quia actor sequitur forum rei & in curia ecclesiastica poterit allegari consuetudo iuris congrui, ut dicit idem Sebas.in d.tit.consuetudine si eccl. per no.in l.ex ea.ff.de postu. licet hoc male seruetur in curia archiepisco.
11 Neapo.† De ista tamen materia an lex ciuilis seu municipalis liget etiam clericos,quo ad eorum bona.uide plenè p do. Fran.de Zab.in rep.c.perpendimus.de sent.excō.& per eundē

¶ c.si sententia.in princ. e.ti.& in c.fi.de vita & hon.cle.& in c.cum venerabilis.de exce. & in c.fi.de sol. & in c. dilecti. de fo.comp.& in c.at si clerici.de iudicijs. Io.de Im.in c.cum cō tingat de iureiu.Io. And.in c.tuarum de priuileg. & Doc.in d.c. ecclesia S.M. extra de constit.& in c. 1.de not.op.nun.& Lapum allegatione sua c . vbi dat intellectum ad supradictā theoricam Bar.& Bar.in l. 1.C.de sum.trin. & Old.in sua q. 17 .& Io. And. in addi. Spec.in ti.de feu.& Bal.in l.priuilegia.C.de sacrosf.eccle.& Lucas de penna in l. 1.in versi.omne genu,de condu.& procu.libr. 11.

Subsequenter quæro an si stauritarij qui vendant bona staurita,vel emanat bona staurita,habeant in illis bonis lo-
12 cum ius congrui,† Istud dubium dependet ab alio an bona staurita censeantur vt bona ecclesiastica , vel vt secularia dicit. Sebast.in tit.de iure congrui in consuetudine si ecclesia quòd bona staurita dicuntur bona secularia,& non ecclesiastica, quia bona staurita gubernantur per æconomos laicos & seculares vt,C. de sacrosan. eccle.l.iubemus nulli.& pro ista opinione ultra eum adduco primo, quia ista staurita non est fundata authoritate episc.ut in c.ad hæc, de relig. do.& in c.inter dilectos.de don. & per Gl.in clem.per literas de præb.ibi Pau.de Leaz.ergo sunt merè.laicorum. Secundò quia res ecclesiæ debent gubernari per œconomos qui sunt clerici.ut in cap. imperatorum. de iura.cal. sed staturita gubernantur per laicos ergo &c.

Tertio bona staurita alienantur sine authoritate episcopi quod non posset fieri si essent bona ecclesiæ ut in c.1.& per totum de reb.eccle. non alien. & cap.abbatibus,12. q.2.& in cap.hoc consultissimo,& in monasteriorum. de reb.eccl.non alie. & de hoc est constitutio Girardina de qua fit mentio in cap. regni. Quartò ipsi seculares stauritarij faciunt sibi syndicum, & non episcopus,ut in d.c.ad hæc de relig.do.ergo censentur bona laicorum. Quintò habet stauritarij collegium seculare & militare, quod non subiicitur cur.eccle. ut in cap.si quis despicit.42.dist. & 24.q.2.c.san. Sextò episcopus nullam iurisdictionem in ipsis exercet , nec exercet aliquam legem diocesani neque iurisdictionem nec habet

cathedraticum, nec quartam nec aliquid iuxta formam c. conquerentis. & c. dilectus. de offi. or. iuncta clem. dudũ, de sepulturis. Septimò bona staurita non reperiuntur in cartophilatio. i. in catastico ecclesiæ descripta. vt in c. 1. de prob. & ibi Ant. de Butr. ergo censentur secularia bona. Octauò quia isti stauritarij fuerunt & sunt in possessione à tempore cuius initij in contrarium memoria hominum non existit, quia res eorum reputantur vt bona laicorum, & habent vim priuilegij. vt in c. super quibusdã. §. præterea. in gl. de ver. sig. & in c. 1, de prescr. in 6. & dominus rex noster
13 † Ferdinandus dum solui debeat decima papalis, asseruit quòd bona staurita non tenetur ad soluendum quia sunt lay corum, sed tenetur ei soluere sicut de alijs bonis laycorum. Nam princeps iudicat in causa propria, vt in c. ex parte in Christo, de ver. sig. & in c. cum venissent, de iudicijs, & ꝙ non teneantur ad decimam papalem stauritarij tenet Io. de Imo. in d. cle. per literas. de preben. & dicit gl. qđ ita extitit declaratum per Max. Ponti. videlicet per Clemẽtem 4. & Honorium, & etiam Bonifacium & licet Lapus aliter dicat, vt refert ibi Io. de Imo. tamen contrarium tenet ibi do. Fran. de Zaba. de nominatio & affectio fit ab ipso staurita. & non ab ecclesia staurita, ergo non est ecclesiæ res vt dicit gl. in d. cle. per literas. in versi. ecclesia. Nec obst. ꝙ habent stauritarij aliquam capellam quia ibi non est reperire cæmiterium neq; campana releuata vt dicit Ant. de But. in c. patentibus. de priuileg. & Fed. de Senis in consi. 75. licet stauritarij faciant dicere in d. capella. vbi solent congregari, aliquas missas peculiares pro animalibus benefacentiũ. vt in c. missæ peculiares, de cons. dis. 1. ex quibus patet quòd bona staurita sunt secularia, & non ecclesiastica, & sic in eis habent locum ius congrui.

14 Subsequenter quæro, † pone quòd aliquis in domo sua habent vnam magnam columnam affixam, vel habet statuam, & vult illam uendere, an habeat, locum ius congrui. videtur quòd sic, quia omnia sunt immobilia, ex quo affixa sunt terræ. patet. ff. de act. emp. l. dolia. ff. de vsucapion. l. rerum mixtura & ff. de legat. 3. l. fideicommissa-

ria.§.pen.maxime si perpetuo ad usum edificij sunt deputa-
ta,ut in l.fundi.in princ. & in §.labeo.ff.de act.empt. Nihilo-
minus contrarium uidetur verius, si sunt separatæ ab ædifi-
cio. Nam tunc tanquam res mobiles iudicantur per id quod
no. Glo.in d.l.fundi. & ideo non habet locum ius congrui in
istis columnis & marmoribus quando separantur a domo &
uenduntur separatim ab edificio.Sed iterũ incidenter quæ-
ro,pone q quis habeat domum, & illam vult vendere & nul
lus ex consanguineis vult emere, & iuxta istam domum est
hortus uicini,an dñs horti habeat ius congrui ad domum,vi
detur q non, quia res rustica.i. hortus non trahit ad se rem
vrbanam.i.domum nisi quod est intra se. ut ff. de act.empt.l.
fundi,in prin.& hoc tenet d. Sebast.in i.sua consuetudine de
iure congrui in uerbo domum,alle. etiam ff.de leg.3.in l.Lu
15 cius.§.collegio,† Bene tamen uerum est quod si hortus esset
cum domo coniunctus,tunc appellatione domus cõtinetur
quicquid est intra, se videlicet affixa & non affixa vt claues
& claustra & instrumenta cum quibus clauduntur, de quo in
d.l.fundi,& continet ét fundũ rusticum uel vrbanum sibi ad
iacentem puta balneũ hortũ vel terram sibi adiacentẽ,si adi
tus habeatur ad ipsum per domũ, & sunt in simul,de quo in
l.prædijs.§.balnea,ff.de leg.3.Et hęc quo ad tertiũ notabile.

Quarto nota ex tex.ibi diuisam uel indiuisam,quòd quã-
do agitur iure congrui non est in consideratione an res uen
dita sit diuisa vel indiuisa, & sic non consideratur an sit
unius personæ vel plurium personarum nam res cõius pro-
pria dici potest,ut in l.illud,ff. de ritu nupt., Item quia res
communis potest refici inuito socio,ut in l si ut proponis.C.
de ædifi.priu.& ff. de dam.infe.l.si reficiendo,& ff.pro socio.
l.cum duobus.§.idem respondit,& in l.ad curatoris,ff.de dã.
infec.& facit l.in re cõi,ff.de seru.vrb.præd.vbi res communis
potest dici sua uel mea. Et scias quòd nõ sine ministerio fuit
ibi appositum illud verbum, diuisam & indiuisam, quia si
simpliciter fuisset dictum, si quis habeat domum intelligi-
tur de domo propria, & non de domo communi, quia quod
cõe est meum est quantum ad dispositionem partis meæ, ut
in l.serui electione.§.Labeo,de leg.j. Sed quantum ad dispo

sitionem partis socij, secus est, ut in l.falso,C. de communi. re.alie. licet bene valeat uenditio. ut in l.qui tabernas,ff. de contr.empt. & in d.tit.de communi.re.alie. Et pro ista parte
16 ꝙ † non ueniant res communes patet quia si dicit statutum ꝙ domus homicidæ debeat deuastari nam si homicida habeat domum communem cum alio, tunc ex quo non posset deuastari pars homicide. nisi in lesionem consortis non habent locum dicta pœna de quo per Bar.in l.cum ager de acq. plu.arc.ff.& Bal.in l.1.C.qui test.fac.poss.& gl.in c.sed & continuo,de pœnit.dist.1. Ioan.And. in c.felicis, de pœnis lib.6. & ibi etiam Arch.in c.super specula,de priu.& plenius decidit Spec.in tit.de pœnis in rubr. & per Cyn. & Bald.in l. & si seuerior,C.ex qui.cau.infa.irro.& l.si is cum quo,ff.communi diui.& Lud.in l. 1.§.1.ff.ad Sylla.Item facit illud quod dicitur si Papa mandat episcopo ut prouideat Titio de beneficio spectante ad suam collationem.Nam non poterit prouidere de beneficio spectante ad collationem sibi communem cum alio, & est ratio, quia per rescriptum nunquam potest ledi persona in eo non nominata. ut in c.super eo,de offi.de leg.vnde nõ poterit prouideri quo ab partem alterius cum collatio beneficij indiuidua,ut in d.c.super eo,& hæc omnia
17 sunt vera,nisi in fisco† qui potest rem communem alienare etiam quo ad partem socij.vt in l.1.C. de alie.bo. cõi.cum fisco.lib.x. Et no.Cyn. in l.multum,C.de cõi.re.ali. quia minus uenditur re, quando per partes per partes uenditur quã si tota uendatur.ut in l.Meuius.§.fi.ff.fa.er.Fallit etiã in alijs casibus no.per Bar.in l.serui elec.in §.Labeo,ff.de leg.1.propterea fuit dictum hic in text. ꝙ si quis habet rem cõem uel indiuisam & illam uelit uendere debeat requirere consanguineos uel vicinos secundum ordinem huius literæ.Sed iuxta hoc quæro. Pone ꝙ quis habeat domũ cõem cum Titio, & ille vult uendere partẽ suam Sempronio,an ille socius habeat ius redimendi.dic ꝙ sic per no.in c.constitutus,de resti. in inte.& hoc.& tenet Bal. in l.officium,C. de rei ven.& si rõ statuti est personalis,puta ne exeat de genere. Nam ratione personæ cohærentis cõpetit ius redimendi. Facit quod dicit gl.in l.si in empti. rõne ff.de mino. ꝙ res maiorum nostrorũ

intereſt noſtra ipſas recuperare precio oblato venditori. Vnde ſi ſunt duos habentes caſtrum commune, & vnus velit vēdere iuriſdictionem alteri non poteſt ad emulationem alterius ſocij ſecundum Bal.in.l.1.C.qui teſt.fac.poſſ.Sed quæro habeo vnam domum communem illam volo vendere Titio, quis præfertur ſocius uel parentes. Certe parentes præferuntur per iſtum tex. ſed iſte ſocius præfertur vicino extraneo, vt probat hęc litera ibi dum dicit poſteá ſocij, quod verbum poteſt intelligi de ſocio ratione ſanguinis, & de ſocio ratione rei. Nam ſocietas obtinet uinculum fraternitatis, vt ff.pro ſoc.l.verum, in princ.

18 Quinto nota † ex tex. ibi, alienare, quod quando præcedit uerbum generale, & poſtea ſequuntur uerba ſpecialia, illa uerba ſpecialia reſtringunt illud uerbum generale, præcedēs ſecundum Bar.in l.Titia.§.Lucius, ff.de leg.2.& patet in tex. iſto. Nam alienatio eſt uerbum generale cōprehendens omnem modum alienationis per quem transfertur dominium, ut l.1.C.de fun.dot.& l.alienationis uerbum, ff.de uerb.ſig.& tamen ius congrui non habet locum niſi in uenditione, & in conceſſione in emphyteuſim & locatione, & ſic per iſtos tres contractus qui ſequuntur reſtringitur illud verbum alienare. Sed oppono, & imò uidetur quòd illud uerbum alienare, comprehendat alios contractus quàm illos tres, quià materia iuris congrui non habet locum in contractu dotis, nec in contractu donationis inter viuos, uel cauſa mortis, nec in cōtractu permutationis, nec in contractu tranſactionis. ergo in non exceptuaris regula firma manet, argu.l.ius ſingulare, ff. de leg.& in l.1.ff.de regu.iur. & ſic uidetur quòd in omnibus contractibus præterquam in prædictis exceptuaris habet locum ius congrui. Solutio, dico ꝙ ius congrui non habet locū niſi quando uēditur, uel datur in emphyteuſim, uel locatur. Nec ob. contrarium, quia illud ideo illud dicit tex. ut in dictis contractibus non habeat locum ius congrui ad tollendum forte dubitationem quā aliquis poſſet facere, quia ap-
19 pellatione † uenditionis omnis ſpecies alienaitonis & permutationis continetur, ut no.in l.ſtatu liberis, ff.de ſta.lib.& ibi per Bened.Plumbi. Et dicit Bal.in c.1.§.inde, de alie.feu. qđ

si prohibita est uenditio absolute, tunc omnis alienatio videtur prohibita.ut in l.2.C. de usuc.pro empt. & not.glo in c.1.in prin.per quos fiat inuesti.Ideo pro declaratione quando nomen uenditionis importat omnem alienationem, & quando solum contractum venditionis,sciendum est q gl.in l.fi.C.de prædi.curia.li.12. dicit q aut nomẽ uenditionis profertur in materia singulari & contra ius cõmune,& non continetur alij contractus, aut non est. contra ius commune,& tunc ueniunt alij contractus. Tu dic clarius aut verbum venditionis profertur ab homine aut a lege. primo casu non cõtinentur alij modi alienationis, vt ff.de insti.act.l.quicunq;, §.non tamen,& ff.quib.mo.pig.vel hip.sol.l.sicut.§ seu si promiserit,& ff de leg.2.l.codicillis.§.instituto,& in l.quorum, ff.de pig.actio. aut profertur a lege, & tunc aut in casu qui non regulatur secundum ius commune aut qui regulatur primo casu,aut lex non solum fecit mentionem de uenditione sed de contractatione,& tunc alij contractus continentur, vt ff.quæ res pign.obl.pos.l.cam rem, aut solum mentionem fecit de uenditione, & tunc non continentur alij contractus, ut in d.l fin.C. de prædi.curi.aut fit mentio de uenditione in casu qui regulatur secundum ius commune,& tunc continentur alij contractus, si sit identitatis ratio, ut.ff. de ædil. edic.l. sciendum.§. emptorem, & in d.l. statu liberis, & C. si man.ita fue.alie.l.1.Si vero non sit ratio diuersa,& tunc non ueniunt alij contractus.ff.de ædil.edic.l.ad res donata,C.de iure emphy.l.fi.& sic ex his habes intellectum huius dubij & ab istam materiam vide Bald. in l. voluntas,C. de fideic.& Cyn.in l.si C.de re.alie. non alie.& doct.in l.2.C. de usucap. pro emp. & in summa domini Iacobi de Ardizo.qui.mo.feu. ami.§.non solum prohibetur.

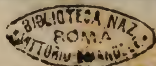
20 Sexto nota † ex textu.ibi per uenditionem quód ius congrui habet locum quando res uenditur, quod intelligitur concurrente stabili, precio & consensu, quia ista tria faciunt contractum emptionis & uenditionis, ut institut. de emptio. & uenditio.§.1. sed iuxta hoc quæro an oporteat quòd ad hoc ut habeat locum ius congrui, quòd venditor sit dominus rei dic quod non, sed sufficit quòd possideat

tempore contractus, quia & res aliena potest etiam vendi si non fit præiudicium vero domino, ut not. l. 1. & 2. C. de communi re. alien. Item quæro pone quod facta est uenditio domus & date sunt arræ, non tamen est solutum pretium, an habeat locum ius congrui. distingue an datæ sunt arræ nomine pagamenti, & tunc habet locum ius congrui. sed si arræ sunt datæ pro arris tantum, & tunc arrearum datio non facit uenditionē perfectam. quia quando non est processum ad traditionem rei uel pretij, vel partis eius dicitur res integra secūdum Cy. in l. 1. C. quando licet, ab empt. disce. & vbi est dubium præsumitur data loco pretij & arrarum ita concludit Cy. in l. perfectam, C. quando licet ab emp. disce. Sed ponamus quod quis vendit domum pro decem, & eam tradit & adhuc non recepit decem, an Vicinus possit petere iure congrui respondetur quòd si fuit habita fides de pretio translatum est dominium & perfectus est contractus, alias non erit translatum dominium & consequenter non habet locum ius congrui secundum Cyn. in l. si non donationis, C. de contrah. emp. & in l. in ciuile, C. de rei vendi. Item pone quòd in terra Auersæ fit contractus uenditionis cuiusdam domus existentis in ciuitate Neap. præsupposito quòd in ciuitate Auersæ non habet locum ius congrui & Neapoli sic, an habeat locum ius congrui. in ista uenditione, videtur di-
1 cendum quòd non, † quia dicit Cy. in l. 1. C. de conttah. emp. quòd venditio celebrata in loco in quo non est res. nihilominus valet & ratio est, quia contrahere emptionem est personaliter se obligare, nec talis obligatio concernit circa locum, ut in d. l. 1. & ff. de iudic. l. si fideicommissum. §. tractatum, & postea subdit tamen ibi de re quæ est Floren. in ciuitate ista contrahitur si diuersæ sunt consuetudines magis inspicitur consuetudo loci vbi contractus est initus quàm consuetudo vbi est res, ut ff. de euic. l. si fundus, ubi est text. & idem uidetur tenere Cyn. in l. 2. C. de sum. Trini. & pro hoc facit tex. cum gl. in c. illud. 12. dist. ubi seruatur consuetudo vbi factus est contractus. In contrarium facit dictum Bal. in c. 1. in uerbo, si qua controuersia. de pace constan. ubi dicit quòd in feudis attenditur consuetudo loci vbi

est

est res tantum, unde si Imperator concessit mihi Tusco feudum cuiusdam castri Alemaniæ videtur mihi concessum in consuetudinem Alemaniæ & si Alemanico concedit in Tuscia uidetur concessum secundum consuetudines Tusciæ, vt ibi dicitur, & est ratio secuudum eum, quia consuetudo præstationis & rei præstanda intelligitur secundum locum illũ ubi fieri debet traditio & solutio corporalis, vt in l.semper in stipulationibus.ff. de reg.iur. & facit quod nota, extra de testa Ray.in glo.& ibi Ioan.And. & idem in effectu not.Bal. in cap.mulier, si de feu. fue. controuer. & ista pars est verior quando consuetudo dirigit verba sua ad bona,& ligat bona existentia in ciuitate Neapolis, & si sunt extraneorum siue aduenarum per doct.Bar.in l.1.vlt.char.C. de sum.Trin.per tex.in l.rescripto,l.si.C.de munc. & hono.& in l.an totum.ff. de ædifi.priua. & hoc etiam firmat dominus Seba.in d. consuetudine quæ incipit pupillus super ver.bona. & in alijs locis ibi per eum alleg. Sed tu breuiter distinguas dũ quæritur cuius loci consuetudo seruanda sit,ꝙ aut est introducta ad litem decidendam, & tunc inspicitur consuetudo loci vbi est celebratus contractus, vt in d.l.si fundus.& ff.de vsuc.l.1.aut ad litem ordinandam,& tunc inspicitur consuetudo loci vbi agitur,vt.ff.de test.l.3.§.fi. & facit lex.præsides,ff.de ferijs,& hoc firmat Cyn.in d.l 1.C. de sum. Trin.& in l.1.C. de manu pig. & vide eundem in l.1.in pe.q.C. quæ sit long. consue.& doct.in c.cum venissent,de quo qui mit.in poss. causa rei seruan.per Glo.in d.c. illud 12.dist.

22 Septimo nota † ex tex.ibi,vel emphyteusim,ꝙ quando res stabilis alienatur per contractum emphyteuticum habet locum ius congrui vt hic.Cuius rei causa quæro quæ sit differentia inter contractũ emphyteuticũ & contractũ libellarij, cõtractũ ꝑcariæ,& contractũ censualẽ. Respondeo cõtractus emphiteuticus est proprie contractus meliorationis.Nã emphyteusis Græce, latine melioratio qui datur res ad meliorandum,licet si extensum ẽt ad res fertiles,& melioramentũ est ipsis concessionarij, vt in auc. si quas ruinas,C.de sacros. eccl.& ibi Bald. tamen fit vtile dñium in concessionarium;& directũ retinetur penes dñm & res incidit in commissum,si non

non soluatur census infra biennium in emphyteuta ecclesiæ,ut in cap. potuit, de loca. & in priuato infra triennium, vt insti. locat.§.adeo, & in l.2. C. de iure emphyteu. & potest etiam concedi in perpetuum, ut in §. emphyteusim in auct.de aliena.emphyteu.& in auct.perpetua.C.de sacrosan. eccles. & idem in emphyteusim ecclesiæ cum solennitate si res non est solita, alias si est solita concedi non requiritur solemnitas, licet postea reuertatur ad ecclesiam ,vt not.in cap.nulli, de rebus eccle. non alie. & in cap.2.extra. de feud.& in c.1. de cle.qui inuestit. fecit, & de ista materia emphyteusis plene per Specu. per infinitas quæstiones,in ti.
23 de locato.§.nunc aliqua,& in locis præallegatis. † Contractus libellarius dicitur quando conceditur res immobilis sub certo annuo reditu ad uiginti nouem annos ad renouandum, & dicitur quasi contractus perpetuus, saluo q finitis dictis uiginti nouem annis, debet renouari contractus, ita d. And.& Bal.in c.1. in verbo aut libellario,quibus modis feu.amit. & ideo dicitur contractus libellarius, quia de eo solet fieri breuis scriptura, licet interdum contractus emphyteuticus appelletur etiam libellarius secundum Bal. vbi supra. Contractus præcarie dicitur quando conceditur usque ad uiginti nouem annos, sine renouatione pro certo annuo reditu in recognitionem dominij, & dicitur precaria concessio,quia ad preces petentis solet concedi, & debet renouari de quinquennio ad quinquennium,x.q.2.cap.precariæ, & no. in c.1.ex.de precariis, & durat istud precarium vsque ad libitum concedentis, uel cui concessum est ut in d.c.1.de precarijs, & est differentia inter precarium, & quia precarium renouatur pro uoluntate concedentis, sed contractus qui precaria nominatus est non potest reuocari ab uoluntatem concedentis, ut in d.cap.1. de precarijs, & uide bonam Glossam in auct. ingressi, de sacrosanct. ec-
24 cles. † Contractus censualis dicitur quando penes cessionarium transit utile dominium, & directum & penes con cedentem non remanet nisi solum illud ius percipiendi illum censum, de quo in cap. constitutus, de relig. domi. & in l.2.C. sine censi. uel relig. & no. Archid.1. q.3.c. quæsitum

ſitum,& no.in c.bonæ,de appella. Et ſcias quòd multis modis ſumitur in iure verbum cenſus. Nam primo cenſus.i.annua penſio quæ ſuperiori de prouentibus eorum præſtatur, unde quicquid præſtatur annuatim in quantitate uel ſumma cenſus uocatur,ut in l.ætatem, cum duabus ſeq.ff. de cenſ.& extra eo.tit.c.cum olim,& c.cum cauſam,& in d c.quæſitum, ſecundo cenſus accipitur pro ſubſtantia & facultatibus, C. de epi.audi.l.de creationibus, prope finem, tertio accipitur pro libro ubi bona cenſualia cum ſumma cenſus. qui proin de debentur ſcripta ſunt,ut ff. de probatio.l.cenſus,no. Lucas de Penna, in rub.C. de cenſi.lib. 11.

25 Octauo nota, ex tex. ibi locationem † quòd ius congrui habet locum contractibus locationis & conductionis, & ſit conſanguineus uel uicinus repellit locarium ſoluendo iſtum pretium, id eſt, iuſtam penſionem, ut probat iſte text. iuncto.§. ſequenti, ibi dum dicitur iuſtum pretium. Sed quæro an iſte text. loquatur de locatione ad longum tempus, uel locatione ad modicum tempus, nam per locationem ad longum tempus, transfertur utile dominium in locatarum, in leg. 1. quod autem,ff. de ſuperfi. & in l.fin.ff. ſi ager uectiſnot. in cap. ad audientiam, de rebus eccleſ.non alienan.per locationem enim ad decem annos transfertur utile dominium, quia locatio ad decem annos dicitur locatio ad longum tempus, ut not.in l. filio.§.ſi uir quinquennium,ff. ſoluto matrimo. & hoc tenet Barto. in dicto §.quod autem.& Glo.in clemen. 1. de rebus eccleſ.non alie. & dominus Franc. de Zaba. & ibi Lap.3 1. allegatione, & ita concludit ſummus utriuſque cenſuræ profeſſor, dominus Andræas Siculus dictus Barbatius in repetitione ſuæ rubr. de rebus eccleſi. non alienan. in 4.char. Pro locationem uero per modicum tempus non transfertur utile dominium, ut patet in toto titu.ff. & C.locati. hoc præſuppoſito reſpondetur ad quæſitum quòd iſte text. habet locum tam in locatione ad longum tempus, quam ad modicum, quia iſta litera loquitur generaliter, non diſtinguendo inter locationem ad longum tempus, uel breue, ſic nec nos diſtinguere debemus.l. de precio,ff.de pub.l. 1.§. generaliter

raliter

26 raliter.ff.de lega.præstan. Præterea appellatione † locationis intelligitur de locatione ad modicum tempus, probatur per communem conclusione omnium doct.in l.codicillis,in §.institutio,de leg.3.Vbi reprobatur gl.ibi quæ voluit contrarium & illam glo. reprobat etiam Bald. in c.1.in 6.col.de his qui feud.da.poss.in c.1.uer.aut si libellario,præallegato, & Ange.in l.1.§.fi.ff.si ager vect. & Ioan. de Imol.in c. ad audientiam de reb.eccle.non alie.& est optima gl.in const.regni constitutionem diuæ memoriæ, ergo iste text. potest intellige de locatione ad modicum tempus, & etiam de locatione ad longum tempus, quia permissum est ius congrui in contractu,per quem transfertur vtile dominium, vt patet in præcedenti notabili,ergo etiam habet locum in contractu locationis per quem transfertur vtile dominium.

Nono nota ex tex. ibi, non autem concedimus, quod per istam legem restringitur libera potestas hominis in uenditione rei stabilis, nam non conceditur domino rei posse cuicunque rem suam alienare per venditionem, vel emphyteusim,vel locationem, nisi prius denuncietur per ordinem inscriptis personis,de quibus dicetur in sequēti notabili &c.

27 † Modo ponamus quòd dominus rei stabili uendidit cuidam extraneo, absque eo quod facta sit denuntiatio per venditorem illis personis, quibus competit ius Prothomiseos, an ista venditio sit ipso iure nulla quantum ad consanguineum vel vicinum, ita quòd habeatur pro non facta vel valeat venditio, sed ipse consanguineus vel vicinus poterit iure congrui ab emptore,vel à venditore recuperare prima facie videtur quòd venditio non ualeat,quia prohibitio testatoris, legis, & contrahentium æquiparantur, ut in l.non impossibile, & l.pactum,ff. de pact. & ff.de pign.actio.l.non est mirum,C. communia de leg.l.1.C. de hæredi.vel act. uen.l. fin. cum simi. quòd si testator prohibet alienationem non transfertur dominium si alienatur,C.cōmunia,de lega.auct. res quæ ergo &c. Adde quod si facta est prohibitio alienationis cum qualitate si fiat alienatio, illa qualitate non seruata. & sic contra legis prohibitionem non transfertur dominium, & sic non habet locum ius congrui, sed istud ar-

gumentum non est verum prout dicit Bal.in l.ea lege,C. de condit.ob caus. Nam si est prohibita alienatio postea si fiat alienatio contra prohibitione transit dominum & valet alienatio,ut in d.l.ea lege,C. de condi.ob caus.& C.de pac.inter
28 empt.l.fi. † Fallit hoc nisi res esset prohibita alienati sub pœna applicanda certæ personæ, & pro pœna rem prohibitam alienari obligauit & hypothecauit, tunc propter pœnam cõmissam aduocabitur ab emptore secundum And.in c.1.§.sed nec est alia iustior, quæ sit prima cau.bene amitt.de quo per Bar.in l.nemo paciscendo,ff.de pac.& in l.creditor §.quæritur.ff.de distrac.pig.& no.Ludo.in l.qui absenti.§. si quis possessionem,ff.de acqu.poss.de quo per doc.in l.filius.§. diuus, ff.de leg.1.& in l.peto.§ prædium,de leg.2.Item fallit secundo nisi pactum ne alienetur esset appositum in vim modi, seu conditionis.per l.1.2.& 3.C. de cond. quæ sub modo,secundum And.in d.§.sed nec est alia.Item tertio fallit nisi specialiter conuenisset ne in emptorem transiret dominium p alienationem, vt in l.1.in glo.magna,ff. de donat.secundum And.vbi supra,& Bald.in d.l.ea lege. & ibi etiam ponit alias cautelas per quas potest impediri translatio dominii per alienationem. Et de ista materia, an sit actus prohibitionis concernat alios si ille actus fiat an sit ipso iure nullus, uide per d. Pet.de Ancha. in c.quia cunctis,de concess.præben.li.6.et ibi Ioan.And.in nouel.et Inno.in c.4.de consue. Sequitur ergo q licet in tex. nostro sit prohibita alienatio nisi requiratur consensus consanguinei et uicini,tamen si fiat alienatio ipsis non requisitis transfertur dominium in emptorem, et sic ab ipso possessore petitur res uendita iure congrui, et hoc probatur.§. sequenti, ibi dum dicitur, et extraneos emptores omnino expellere, vnde contra emptorem agens iure congrui dirigit gressus suos.

29 Decimo nota, † ex text.ibi, in primis quòd competit ius Prothomiseos per ordinem. Nam primo competit parentibus, et ipsis tacite vel expresse renuntiantibus, competit alijs consanguineis,et ipsis similiter nolentibus uti iure Prothomiseos, et tunc competit vicinis omnibus cõcurrentibus in simul præferuntur parentes, et vbi desunt parentes præferuntur

feruntur

feruntur conſanguinei vicinis per iſtum textum, & vbi concurrunt plures parentes omnibus competit ius Prothomiſeos. Sed ſi vnus non vult vti accreſcit alijs uolentibus vti, arg. l. ſi ex pluribus. ff. de legi. hære. & in l. primæ. C. quando non pet. pat. Tene menti iſtum text. ꝙ conſanguinei habent aliquod ius in bonis conſanguineorum etiam eis viuentibus, & inuitis. ſ. ius Prothomiſeos.

Sed quæro quid ſi parentes & conſanguinei renuntiant ius Prothomiſeos emptori & vicinus non, an vicinus poſſit petere ius congrui ab emptore, videtur ꝙ non, quia ſi ipſi conſanguinei petiiſſent & habuiſſent ius congrui vicinus non poſſet ammodo petere per iſtum text. ergo eadẽ
30 ratione quando conſanguinei emptori renuntiant. † Quia per renuntiationem iura ſua quia perdit, & jura illius cui facta eſt renunciatio confirmantur, arg. l. ſicut §, venditionis, ff. quibus modis pig. vel hypo. ſol. Item renuntiatio & refutatio eſt donatio ſecundum Bald. in l, illud, C, de ſacroſ. eccle. vbi quærit an requiratur inſinuatio in renunciatione quę aſcendit ſummam quingentorum ducatorum, & dicit quòd ſic, alias eſſet ipſo iure nulla, vt in l. ſancimus, C. de don. etiam ſi eſſet confirmata iuramento ſecundum eum ibi, & Bar. in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſ, de quo per Ioan. de Imo. in c, cum contingat, de iureiur. & quòd requiratur inſinuatio in renunciatione prædicta voluit Bal. in duobus conſilijs, videlicet, in conſ. 57. & in conſil. 78. Item conſentiens donationi rei propriæ videtur donare, vt not. in l. 2. C. ſi aduer, vendi. & not. Bald. in l. quæ dotis, ff, ſolu. matr. & in c. Titius, ſi de feu. fuer. controuer. ſed in donatione non habet locum ius congrui, vt dicit iſta conſtitutio, in §. 3, ergo dicendum quòd vicinus non habet ius congrui quãdo conſanguinei vel parentes renunciauerunt. In contrarium facit, quia renunciatio conſanguineorum non poteſt tollere ius alterius, ſcilicet vicini exiſtens in prudenti, id eſt, ſi ipſi conſanguinei volunt ius congrui tunc admittuntur vicini, quia licet ſit verũ ꝙ ius congrui poſſit renunciari, ſcilicet in præiudicium renuntiantis, quia quilibet poteſt iuri pro ſe introducto renuncia-

31 re,l.fi.C. de pact.cum concor. tamen † non in præiudicium aliorum vicinorum,quibus competit ius congrui ordine suc cessiuo,vt no.in l.factum.ff.de regu.iur.& ff.ad Trebel.l.quidam.§. si quis filium,& facit,ff. de noxa,l.electio,prope finē. Nam in damnū alterius nemo actum exercere potest,l.Proculus,ff.de dam.infec.& ff.de acq.plu.arcen.l.si in meo,facit q̄ no.in l.facta.§.si hæres,ff.ad Trebel. & ibi Ang. q̄ credens iura sua si postea transegit non præiudicat cessionario, nec præiudicat cessionario iuri suo renunciando,allegat ad hoc l.si partem.§.si per fundum, quemadmo.serui.amit.& ff.loc. l.qui fundum. Immo nec princeps per suum rescriptum tollit alteri ius suum,l.2.§. merito, & §. si quis a principe,ff.ne quid in loco publ. & hanc vltimam partem puto veriorem. Nec obstant in contrarium allegata,quia aliud est renuntiare iuri congrui,aliud est quando quis vincit rem stabilem iure cōgrui, & postea donat, sicut in simili dicimus q̄ aliud est vendere, & aliud vendenti cōsentire, vt ff.de reg.iur.l.aliud.

Item quæro an consanguineis bastardis competat ius cō
32 grui ratione consanguinitatis,dic q̄ non,†quia bastardi non habent iura sanguinis secundum Bar. in l.fi.ff. de verb.sign. Nec possunt dici agnati, vel cognati,vt in l.spurius,ff. vnde cogna.secundum Bal.in l.in testamento,C.de test.mil.Nec appellatione coniunctorum continentur bastardi, secundum Io.And.& Inno.in c.nulli. de rescr.nec possunt arma domus portare secundum Bal.in l.generaliter,C. de insti.& substit. & l.filium,ff.de his qui sunt sui, vel alieni iuris, & tenet Dy. in l.cum pater.§.mater.ff.de leg.2.Nam quo ad eos legis affectio non extenditur, ut in cle.2.de bapti. Vbi dicitur q̄ bastardi quo ad commoda,& honores nō includuntur in dispositione legali.& no.Cyn.in l.quisquis, C.ad leg.Iul.maiest.& C.de interdic.matri.l.libertinum. Hoc est uerum q̄ non habet lineam quo ad patrem,sed quo ad matrem sic secundum Bal.in l.hac cōsultissima.§.ex imperfecto,C.de testa.& faciūt quæ hn̄r in c.naturales, si de feu.fue.controuer. Nam vulgo concepti matri succedunt, vt dicit gl.in §.pen. Inst. de Orfir. & no.in l.si qua illustris.C.eo. Prædicta limita esse uera nisi
33 bastardi fuissent legitimati, quoniam † legitimatio tolli

omnem

omnem maculam,& omne defectnm, ut in auct.quibus modis natura.effi.sui.§. si quis vero filios, & in auct. quibus modis natura.effi. legi.§. si quis vero, & habentur ac si legitimè essent concepti secundum Bal.in l.imperialis,C.de nuptijs, & l.Gallus,§.& quid si tantum,ff.de lib.& posthu. & Bar.in l. si is qui pro emptore.ff.de vsuc. & sic istis legitimatis competit ius congrui.Secundo limita nisi aliter se haberet communis vsus loquendi, qui in regione versatur,vt in l.cum delanionis.§.asina.ff.de fun.instr.& ff.de leg.3.l.librorum.§. quod tu Cassius,vnde apud Tuscos bastardi sunt de domo. ita dicit Ang.in l.ex facto,§. si quis rogatus,ff. ad Trebel. & hodie de generali consuetudine portant arma domus & uocantur de cognomine seu de casata & consequenter de generali consuetudine competit eis ius congrui.

Sed iuxta hoc quæro, an si aliquis est natus legitimus & naturalis ex parentibus tamen bastardis,an habeat ius Prothomiseos tanquam illi de sanguine, dic quòd non, quia

34 † nulla consequentia potest esse legitima ex radice corrupta. siue ex legitimo nascendi principio vt in l.fi.C. de natu. libe.& no.Bal.in l.fi.C. de uerb.sign.ubi dicitur, quòd infeta primitiua inficitur & deriuatiua. Et idē dicitur in auct.quas actiones,C.de sacrosa.eccle. faciunt pulchra uerba Bald. in cap.1.§.& quia, uer. modo quæritur, de his qui feu.da.poss. ubi dicit quod ratio quare nepos masculus ex filia fœmina non succedit in feudis est, quia destructo ordine destruitur ordinabile,ut ff. de seru. rustic.prædi.l.tria prædia, & ad priuationem antecedentis sequitur de consequentis, vt.ff. de off.cius.l. 1.§. huius rei, & istis uerbis utitur etiam Ange. in l.nec is qui.§. hæres institutus,ff. de acqui. hæred. Facit quod not. And. de Iser. in c.1. de vasal. decrepi. ætatis, in sua additione, ubi dicit quòd principali extincto dependentia, & accidentia pereunt, quia origine rei sublata, imago non relinquitur,ut C. de lati.liber.tollen.l.1.in prin. Facit etiam quod dicit Ang. in l.si hæres pecuniam,in fin.ff.ad

35 Treb.ubi dicit no. doctrinam negatiuam quòd † non est dari casum in quo extincta funditus primitiua, durare possit accessoria; & hinc est quod concluditur per Bald. in leg.pa-

ctum, C. de col. ꝙ filius & hæres filiæ renunciantis est exclusus a successione sicut est exclusa ipsa renuntiãs, de quo per Bal.in l.quoties, C. de suis & legi.& Bal.in l.fi.in 6.col. C.de pact. & in l. maximum uitium.C.de libe. præte. & Petrum de Anchar.in clem.1.de baptis.& etiam Andr.de Iser. in constitutione regni,in aliquibus,& de hoc sunt quinque Glo. D.Sebastia. loquentes de hoc vna est in prima constitutione, in uerbo, filijs alia est in uerbo, isti successores. alia in uerbo liberis. alia in uerbo, pro nepotibus alia in verbo.ex masculis. alia in constitutione quod autem in uerbo ad prædicta,& istas remissiones posui pro Neapoletanis studentibus.

ITEM QVAERO an ad hoc, ut consanguineus habeat ius congrui, & proferatur vicino, requiratur quod habeat domum uel agrum collateralem domui, uel agro uendito, uel sufficit solum esse consanguineum, & uidetur
36 quòd sufficiat esse consanguineum, † quia de iure ueteris testamenti competebat ius congrui consanguineo ratione sanguinis,ut patet in allegato,capitu. 32. in Hieremia ibi dum dicitur. Ecce Emanuel fillius Sellim patruelis tuus ueniet ad te dicens,eme tibi agrum meum,tibi enim competit ex propinquitate vt emas. & ista lex traxit se secum dispositionem primi iuris, quia res de facili conuertuntur ad suam naturam vel principium,ut in l. 1.C.de impo.lucr. descrip.lib.10.Nec ob.iste tex.qui dicit quòd in primis competit ius congrui parentibus qui sunt coniuncti, quia illud verbum coniuncti, exponitur de coniunctione sanguinis; quia appellatione coniunctorum in dubio intelligitur de cõiuncto secundum naturam, & non per accidens, id est, per uicinitatem;ut no.in l.si quis posthumus, ff.de liber. & posthu.In contrarium tamen pluries fuit determinatum; scilicet quòd ad hoc ut consanguineus habeat ius congrui, oportet habere rem collateralem, & quod rei collateralis sit dominus, ita quòd eius dominium habeat, ut dixit hic Bal.in prin per ista uerba, uidelicet patet per istã constitutionem, ibi dũ dicitur si qs subaudi masculus uel femina in l.1.ff de uer.sig.p Bar.habeť ꝙ designat,dominiũ,domũ aggregatam, & sic oportet ꝙ duo concurrant ad hoc,ut cõsanguineus

guineus præferatur uicino, scilicet ut sit consanguineus, & sit coniunctus ratione rei; & hoc non est sine maxima ratione quia tunc consanguineus habet iura duplicata & duo vincula, vincunt unum. ideo præfertur extraneo, insti. de adop. §. sed hodie, l. 1. C. de edic. diui Adri. tol. & in auten. de consangui. & uter. fra. in uerbo melioris, in fi. ff. de inoff. test. l. nam & si parentes, l. itaq;, C. com. de succes. & ibi per Bar. & eadem ratione dico, q si concurrat unus consanguineus qui habeat domum uicinam iuxta domum uenditam cum alio consanguineo qui nullam uicinitatem habet ratione rei q ille pręfertur in iure congrui qui habet ius sanguinis, & ius uicinitatis, maximè ut dixi ille qui habet solum iura sanguinis non potest petere ius cōgrui nisi aliter se haberet consuetudo, sicut est in feudis, ubi uicinitas ratio
37 ne rei non consideratur, sed ratione sanguinis sic, † quia si feudatarius uult uendere feudum antiquum, agnati præferuntur extraneis etiam si non habeat feudum collaterale ut patet in tit. de alie. feu. c. 1. §. sed & res per quos fiat inuestitura. & in c. 1. in prin. de alie. feu. pa. Item quæro dixi q ius congrui competit domino rei uicinæ, quæro an usufructuarius fundi possit agere iure congrui contra emptorem. dic q non, quia res fructuaria non est fructuarii, sed aliena dicitur vt ff. de acq re. do. l. rem in bonis, & ff. de usufruct. l. 1. & 2. ff. de adul. l. si postulauerit. §. quæstioni, & ita tenet do. Sebastia. in constitutione de iure congruit, in uerbo alicui. ubi etiam quærit an emphyteuta qui habet domum emphyteuticā possit petere ab emptorem rem emptā iure congrui, & dici q sic, quia emphyteuta habet utile dominium ut instit. loca. §. adeo, & consequenter ratione utilis dominii, quod habet in re coniuncta habet locū ius cōgrui, isto casu. Item quia utile dominium est alienabile. ut no. in Gl. in uer. uendere, in l. fi. C. de cont. emp.

ITEM quero an locatarius ad lōgū tēpus possit petere
38 rem coniunctam iure cōgrui, & † dic q sic, quia habet utile dominiū; vt no. Doc. in l. codicillis. §. instituto, de leg. 2. facit tex. in l. 1. §. qui si superficiē, de superfi. quid autem de emphyteuta ecclesię, an habeat ius congrui contra emptorem. dic q sic, quia ratione utilis dominij quod est sui & nō

ecclesiç, competit sibi ius congrui, ut supra dixi. Non ob quo habet causam ab ecclesia, quæ non habet ius congrui, ergo non potest habere plusquam ecclesia habuit. ar. l. alienatio, ff. de contr. emp. quia ad hoc respondetur. Nam ecclesia dedit quod habuit & aliter quam habuit. habuit enim directo & dedit utiliter, sicut dicimus in usufructu quē dominus causaliter habet & transfert formaliter, sic intelligitur. ff. de usufr. l. qđ nostrum. Item quia mutata persona mutatur conditio rei, ut in l. fiscus. ff. de iu. fis. & in l. Paulus. ff. de acqu. hær. Item quia res profana efficitur sacra per dedicationem, vt insti. de rer. diu. §. sacræ cum seq. & isto casu ecclesia transfert ius alio modo quam habeat. de quo in c. 1. de iure pat. lib.

ITEM quęro quid si venditur domus, & ab uno latere est domus emphyteutica Titij qui recognoscit in dominum directum Caium, ab alio vero latere est domus alia ipsius Caii quis præferatur in iure congrui Titius uel Caius qui habet iura duplicata, primo quia est dominus directus domus Titii, secundò quia uicinus ab alio latere, & sic videtur prima facie per supradicta quòd iste dominus qui ha-
39 bet duo iura præferatur illi Titio. † In contrarium tamen est ueritas: scilicet ꝙ ambobus cōpetit, quia illud ius quod dominus directus habet in domo emphyteutica non est in consideratione quo ad aduocandam rem uenditam iure cō grui ab emptore immo ipsi emphyteutæ qui habet utile dominium competit ius agendi conditione huius legis. vt supra dictum est, & patet, quia si uenditur domus collateralis domui emphyteutæ emphyteuta potest petere ius congrui, & non dominus directus qui non habet congruitatem, & ita concludit per plura uerba dominus Sebast. in loco præallega. ubi ponit etymologiam huius uerbi cōgrui, & dicit quòd assumptum est à gruibus quæ uadunt simul una post aliam. & ideo dictum est ius congrui, id est ius uicinatis. Item quæro quid censuario an ei competit ius congrui. certè sic quia censuarius habet utile & directum, ut in c. constitutus, de relig. domi.

ITEM QVAERO usufructuarius uult emere proprietatem illius rei in qua habet usumfructū uicinus uero

40 petit proprietatem iure congrui † quæritur quis præferatur dicit Bal. ꝙ vicinus præfertur.per ea quæ not.Cyn.in l. si maritus, C. de inoffi.test.Sed in isto casu dubitatur vtrũ uicinus habebit rem cum usufructuario,an solam proprietatem venditam.dicit ibi Cy. ꝙ esset iniquum utrũque consequi,quia ille emptor non debet plus consequi quam venditor habuisset.

Item quæro an qui habet fundum vectigalem habeat ius congrui, & certè sic. quia habet etiam actionem finium regundorum vt ff.arbo.fur.cæsa.l.cædere, §. fi. Item quia est vtilis dominus & habet actionem in rem,ut in l.1.ff si aget vectig. Item quæro an ius congrui competat marito ratione rei dotalis,dicit hic Bal. ꝙ sic,quia maritus est dominus rei dotalis, l.doce ancillam.C. de rei uend.& in l.in rebus, C.de iure do.Sed an soluto matrimonio teneatur maritus restituere rem quam iure congrui ratione rei dotalis hæredibus vxoris, text. facit ꝙ non in l.usufructus, ff. de usufruc.pro quo l.manifestissimis,§ sed cum in secunda, & ibi Cy.C.de furt.In contrarium facit, l.quoties de iur.dot. C.& in l.non solùm,eo ti. Vide ad hoc quod not. per Doct. in simili in l.si verò,quæ est pen.§.1.& fi.ff.sol.mat.

41 SVBSEQVENTER quæro † quid si uicinus dat licentiam ipsi uicino uendendi cui velit, an iste talis qui dedit istam licentiam possit postea agere iure congrui cõtra emptorem videtur ꝙ sic, quia nondum competebat uicino ius congrui ante uenditionem,ergo ei quod nondum competebat renunciari non potest,ut ff.de acquir. hęr.l.in repudianda,& l. qui superstitis.ff.de acquir.hęre.& ff.de leg.2.l. si ita scriptum,§.si sub conditione,& C. quæ res pigno. oblig. l. spem. Item quia cum emptore nihil actum, est ergo emptor non potest excipere de pacto facto cum uenditore,quia res inter alios acta &c. In contrarium tamen est ueritas,quia pactum factum uenditori prodest etiam emptori,ut ff.de pact.l.si tibi decem millia.§.pactum, & l.idem in duobus,§.personale,& l.iurisgentium,§.pactorum, eo.titu. Nam etiam pactum personale respicit eum cui fit & hæredes eius,& cui daret,ut in c.tres erat,de eo qui fi. fra. agna. & hoc probatur etiam per istam legem quę uult ꝙ debeat

 fieri

fieri denunciatio supra dictis personis. & ipsis nolentibus emere, potest uendere cui uult, nec ad ius renunciatum poterit ulterius redire arg. l. pactum, §C. de colla. &c. quamuis, de pac. lib. 6. & d. c. tres erant, Multò fortius hæc opinio procedit si pactum fuisset reale, puta quia renũciatum esset iuri congrui. Nam tunc uidetur actum, ut nullo modo ulterius ad ius cõgrui admittatur arg. l. 1. §. quibus, ff. de success. edic. cum concor. supra allegatis. Sed dominus Sebastia. in constitutione de iure cõgrui. in uer. emit, distinguit aut pactum est personale aut reale. Primo casu non obstante pacto potest agere iure congrui contra emptorem. Secundo casu non sed si nullum pactum interuenit, sed simplex rufutatio, tunc potest agere contra emptoram iure cõgrui ut latius ibi dicitur per eum.

42 VLTIMO nota † ex tex. ibi quod si plures consanguinei uicini concurrant in petendo ius congrui omnibus competit res empta isto iure pro æquali portione, & eadẽ ratione si sunt plures uicini omnibus competit ius agendi iure Prothomiseos ad rem emptã per istum tex. & fiet, diuisio rei usque ad unũ palmum si tot sunt uicini, ut expresse, probat iste tex. Et si sunt duo quibus cõpetat ius cõgrui, & unus non vult exercere ius congrui aliquo respectu, totũ ius congrui accrescit uolenti exercere iure accrescendi per l. 1. C. quãdo non petẽ. par. & ita tenet. Sebast. in prima constitutione de iure congrui in uer. domũ, in fi. & in constitutione si ex uno in verbo vnus, Et ex his deciditur alia quæstio scilicet. quod ius congrui potest cedi, seu uendi, uel donati alij propinquo ratione uicinitatis rei, & tũc nõ uenit virtute cessionis, sed iure accrescẽdi, ut dicit idẽ Seb. in prima constitutione de iure congrui in ver. habẽti, & in dicta cõstitutione si ex vno ĩ verbo nisi, sed alij extraneo non potest cedi, quia eo tẽpore quo collateralis uult vti iure con-
43 grui, & consequenter nõ potest cedi. Itẽ † quia istud ius cõgrui est reale, ergo nullo modo potest cedi de per se nisi ipsa res uicina cedatur cũ iure congrui, sicut dicimus in serui tute mere reali, vt ff. de serui. rust. pd. l. pecoris, & sic ius congrui trãsit cũ ipsa re uendita. Cũ illa congruitas ratione rerũ coniunctarũ sit introducta, & hanc sententiam tenet hic

Bald.in 2.colum.uersic.an ius Prothomiseos possit cedi uel donari.idem tenet Pet.de Bella perti.in l.ad officium. C.de rei uend.quem ibi referunt Cyn. & Bald. & ubi ius congrui esset personale introductum ratione sanguinis tūc ratio sta tuti iuris Prothomiseos est ne exeat de genere, & tunc exi ret si alteri cederetur, vt.ff.de lega. secundo.l.cum pater.§. libertus. Item quia qui cedit extraneo facit contra statutum,& non prodest secundum Bald.ibi,& idem Bald in l.2. C.de rescin.uend.& in l.dudum,C.de cont. emp.& Doct. in c.constitutus,de rest.in integ.

ITEM quæro sunt duo uicini, unus tamen propinquior altero, an iste istam rem uēditam poterit insolidum
44 aduocare alio excluso,qui est remotior, dic quòd sic.† pro hoc uidetur text.in l.adeo,§.insulam.ff.de acqui. re. do. facit.l. duum uiri,in fi.ff.de re mil.& insti.de rerum diui.§.in summa. Iuxta hoc quęro Titius uendidit domum mihi iuxta aliam domum meam uicinus agit contra me iure con grui insolidum, an ego ex quo sum uicinus habeam ius con grui propter meam contra me ipsum, uidetur quod non, quia ius congrui confusum ex quo ego emit ille met qui erat uicinus,argu.ff.solutioni.l.stichum, §. adito. & l.si debitori tuo. C. de pact. cum concor. & hoc est uerum quod actio iuris congrui est confusa, non tamen est confusa, ut non possit excipere de parte sua ratione uicinitatis, per ea quę not. in l. debitor, ff. ad Trebellianum. & sic licet actio sit extincta de iure ciuili, habet tamen locum exceptio pro parte sua ratione uicinitatis quam habet iuxta rē emptam per eum,& in illa parte poterit contra aduersariū. excipere quòd sibi non competit ius congrui. argumen. ff. de cap. dimi.l.prima. §. penul.& ita concludit per pulchra uerba do. Sebastia.in dicta constitutione si ex uno in Glos. fi. ad fi. Item pone quod pluribus comperit ius congrui, & res empta stabilis est indiuisibilis quid fiendum, uidetur quod ius cōgrui competat ei insolidum qui primo ad iudi cium emptorem prouocauit, & si ambo ad iudicium prouocant sorte dirimitatur,ut in l.in his tribus, & in l sequē. & l.qui prior.ff.de iudi. Alij possent dicere quod ius congrui competit ei qui maiori parte rei emptę cōiunctus est

arg.

arg. ff. fami. herc. si quæ cautionis, quod si non apparet sorte dirimatur, ut in dicta l. si quæ. & C. communia de lega.
45 l. fin. & ibi Gloss. & Bald. & de † isto iudicio sortis est bonus text. l. secunda. C. quando & quibus quarta pars debe. lib. 10. & de iudicio sortis multa reperies in ueteri testamēto. de quibus auctoritatibus plene per d. Sebastia. in dicta constitutione si ex uno, in uerbo, pro ea parte, & patet per totam causam 26. in decretis. Et quot modis accipiatur sors, ponit Io. And. in prologo clem. Nec obst. quod sortilegia sunt prohibita, ut patet. in c. fi. de sortileg. quia hoc iudicium sortis potius procedit auctoritate legis quam illud reprobari uideatur. de quo per Gloss. 26. q. prima, cap. in sum. & Archid. ea causa. q. secūda, capit. 1. & uide quod not. per Arch. in cap. accusatus, de hær. lib. sexto, Bal. in l. si maior, C. communi diuid. ubi dicit quòd non est uerum quod in diuisionibus maior natu debet diuidere, & minor eligere, sed debet fieri diuisio sub fœlicitate fortunæ, & per sortes, ut in d. l. 2. C. quan. & quib. quarta pars. tamen pro ista opi. quod maior natu debeat diuidere, & minor eligere facit tex. in c. 1. extra de paroch.

ITEM PONE quod uenditur domus, & ab uno latere est domus ecclesiæ, quæ non habet ius congrui, ut in ult. § huius legis. & ab alio latere est domus alterius uicini an iste uicinus habeat ius congrui, pro meditate rationo
46 suæ partis tātum uel insolidum. respondeo † quod uidebatur dicendum quod tantum pro parte coniuncta habere debeat ius congrui, quia istud est reale, & ipsam rem coniunctam afficit, ergo pro ipsa parte tantum competit ius congrui. In contrarium tamen est ueritas, scilicet ut in defectum iuris alterius uicini admittatur insolidum uicinus habilis cui competebat ius congrui pro parte si alter uicinus fuisset habilis, argumen. l. unicę §. primo, & secundo. C. de aduc. tollen. Item quia ius congrui competit idoneo; & si sunt duo collaterales, unus idoneus, alter non, totum ius congrui competit idoneo argumen. l. fina. C. de iure emphy. & facit tex. in d. l. prima C quando non pet. par. Itē quia non idoneus ad ius congrui habetur pro non coniuncto, quia nō dicitur esse quod iure non est, ut l. Paulus.

ff.de ver.sig.& l.vbi autem non apparet.ff.de in diem addit. & l.quoties ff.qui sati sd. cog.& in cap.1. de voto.lib.6.Nec præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectũ, ut in cap.non prestat,de reg.iur.lib.sexto, & videas ad hoc plura similia quę alleg. Andr. ad illud quod dicitur quod paria sunt non esse,uel esse sed esse inhabile de iure ĩ c. 1.§. pretcrea in 4.col.quę fuit pri.ca.via benefi amit. arg.l.nec nulla.ff de peti.hære.

ITEM quæro pone quod ego habeo duo pdia coniuncta quorum vnum est prædio tuo coniunctum, ipsumque vendidi Titio, ut petis a Titio totum ius congrui, & ego peto me admitti pro parte quæ remansit collateralis,
47 queritur quid iuris. Respondetur quod a Titio ne † cui uendidi non possum petere ius congrui pro parte collaterali, quia non possum venire contra factum meum proprium, vt in l.post mortem,ff. de adoptio.cum si. &c. Item ob regula quem de euictione tenet actio eundem agentem repellet exceptio,l.uendicantem.ff. de euic.Item quia uendendo Titio videor repudiasse sibi illam congruitatem quam haberem si illa domus esset alterius,& illam venderet, & ego essem uicinus, argu.C.de rei vend. l. absolutionem, & ff.de inoffic.testa.l.fi.in princ. & l.commissoriæ,C.de pact.inter emp. & vend. Concluditur ergo q mihi venditori p parte mea non competit ius congrui, sed ille solus habilis habebit totam rẽ emptam ratione iuris congrui,quia venditor inhabilis ad aliam partem, & propterea habetur ac si non esset collateralis. Sed iuxta hoc quæro pone tu uicinus egisti contra illum vicinum Titium iure congrui,& obtinuisti in causa, & sic ille Titius fuit compulsus ad uẽdẽdum tibi. Ego primus uenditor postea peto a te secundo emptore domũ illam pro parte pro qua sum collateralis iure congrui, tu exceptis qd ego illam domũ uendidi Titio a quo non potuit exigere ius congrui pro parte,ut supra dixi. Nec consequenter ab illo cui uendidit ipse Titius iuris necessitate,id
48 est per ius congrui † quia emptor & venditor quasi una psona esse censetur,ut no.in l.si tibi decem,ff.de pac. & l. idẽ in duobus.§.personale,& l.iurisgentium.§.pactorum. Item quia emptor & uẽditor sunt nomina correlatiua, ut probatur

tur in l.fin.C.de indi. vid.tol.& l.nemo martyres, C.de sac. san. eccl. & l.fi.de accept.& extra de iud.c.fi.Itẽ quia defensiones quæ adiuuant venditorem, adiuuant etiam emptorẽ, vt in l. dolia.§.1.ff.de contr.emp.& in l.de accessionibus, ff. de diuer.& tem.pręscr.quæritur quid iuris, dicit do.Seb. in d.const. si ex uno, iu uerbo nolentibus, in fi.ꝙ habet locum ius congrui, quia ratio quare non possum contra Titium exercere ius congrui est quia uẽdidi Titio, quæ ratio cessat in persona eius qui emit a Titio cũ tunc ex noua tua intentione mihi quoddã aliud nouũ ius congrui nascatur. Hoc verum putarem quando uenditio spontanea esset facta per emptorẽ ipsum vicino, vel alteri, Sed ibi esset facta compulsione iuris, quia vẽderet vicino per necessitatem iuris congrui, & à principio primus uendito, sciebat illũ esse uicinũ, & ꝙ poterat petere ius congrui, & sibi non seruatur ius petendi ius congrui pro parte sua si contingat illum vicinum euincere iure congrui, tunc uidetur tacite refutare ius congrui illi ementi pro se & hæredibus suis, & cui ipse uendiderit per iuris necessitatem, id est, iuris congrui. Aliàs ista lex esset captio.s.quod esse non debet, vt dicit tex. in c. abbate S. Siliuestri; circa fi.de uer.sig.secus si ignorauit, nã tũc procedit opinio domini Sebast. ut habeat locũ ius congrui pro pàrte absentia si sciuisset quod uicinus poterat euinci iure congrui protestasset de iure suo, & sic ignorãti succurritur, ut non perdat beneficium a iure, uel a l.concessum, argu. eorũ q̃ no.in c.si uasallus, si de feud.fuer. contro. int. do. & agn. Et ex his remaneat expedita ista prima pars, & istud principium legis.

SVMMARIVM.

1 *Ius Prothomiseos potens infra quot tempus debet soluere pretium & quando incipat currere tempus illud. 3. Et quæ sint necessaria 4.*

Forma legis est de substantia legis. Et quid sit illa forma.

2 *Forma rei quid sit item & forma in actibus hominum.*

Denunciatio quid sit.

Scientia

litis contestationis an vero tempore sententię.

22 *Condemnatus de qua pecunia soluere debeat an latę sententiæ, an executionis si forte sit mutata.*

23 *Litigandi iusta causa excusat ab expensis.*

Ius congrui nunquid ad hæredes transeat. Et qualiter hæres iure defuncti utatur.

24 *Lapsus termini excludit a iure congrui.*

25 *Incarceratus citatus si per procuratorem non competat, an incurrat contumaciam.*

26 *Præscriptio quo iure curat impedito, & cuius impedimenti.*

27 *Ignoranti an currat præscriptio ipso iure uel ope exceptionis.*

28 *Deportatus qui dicitur, item & in exilium missus.*

29 *Præscriptio iuris congrui absenti causa reipublicæ non currit.* 31

Absens qui dicendus, & quis præsens.

30 *Absentia quando pręsumenda dolosa, & an prosit.*

Minori qualiter currat pręscriptio iuri congrui. 32.

31 *Absens uel impeditus tenetur mittere procuratorem, alias currit ei tempus iuris congrui.* 33. 34.

33 *Mora illum non arguit qui potest se legitimæ excusatione tueri.*

35 *Ius congrui est in rem, & afficit possessorem.*

Libellus iure congrui ratione uicinitatis qualiter formari debeat.

36 *Formula libelli cum petitur ius congrui ratione sanguinis.*

37 *Emptor rei subditæ iuri congrui ab euictione cadit.*

Euictionem non habet qui scienter rem alienam vel alteri obligatam emit.

§. SECVNDVS.

§. VT INFRA TRIGINTA DIES. Hæc est secunda pars in qua ponitur infra quot tempus debeat ille cui competit ius cõgrui petere dictum ius ab emptore cum quinque fallentijs, & quarta fallentia limitatur, in uer si. & licet, & hoc dicit. Ille qui uult rem; stabilem alienare, debet denunciare parẽtibus, socijs, uel uicinis, & si ipsi qui bus facta fuit denunciatio, & quibus competit ius congrui, uolunt rem emptam iure Prothomiseos, tenentur infra tri ginta dies dinumerandos a die denũciationis soluere iustũ pretium uenditori, & si infra dictũ tempus triginta dierum illi

illi quibus competit ius congrui fuerint in mora soluendi ipsum iustum pretium aut tantum quantum uerus emptor sine fraude dederit, sunt exclusi post dictum tempus à dicto iure congrui. Fallit tamen in quinque casibus in quibus post tempus triginta dierum admittuntur ad agendum iure congrui,& non currit supradicta prescriptio.

Primus casus est nisi infra predictum tempus ille talis cui competebat ius congrui erat in captiuitate.

Secundus casus nisi infra dictum tẽpus esset deportatus.

Tertius casus est nisi in dicto tempore esset relegatus, uel in exilium missus.

Quartus casus est nisi in tempore ipso fuisset absens causa reipublicæ, uel esset absens pro suis negocij sine dolo, & fraude.

Quintus casus est nisi in tempore prædicto ille cui competebat ius congrui, erat minor annis uigintiquinque. Nã tunc sibi non currit dictum tempus, sed currit ab eo tempore quo effectus est maior,& sum ibi in uersi.& licet,hic ponitur quędam limitatio ad quartam limitationem pręcedẽtem, in qua fuit dictum quod si ille cui competebat ius congrui erat absens pro suis negotijs auditur petendo ius congrui post triginta dies. Nam illud uerbum post intelligitur scilicet,post quatuor menses. Nam procurator absentis debet infra quatuor menses soluere uenditori iustum pretiũ, una cum legitimis usuris,expensis uel interesse, & sic habebit ius congrui, & expellet extraneos emptores, & si infra prædictum tempus triginta dierum, & post infra quatuor menses non soluerit iustum pretium; tunc non solum non habebit ius congrui, uerumetiam tenetur uenditori ad expẽsas si quas fecit, & ad interesse quod passus est propter retardatam uenditionem,hoc dicit usq; ad.§. licet autem.

1 NOTA PRIMO † ex isto textu, quòd infra triginta dies debet ille cui competit ius congrui soluere iustum pretium uenditori per istum textum, licet in aliquibus partibus ut est Neapoli debeat hoc fieri infra annum a die scientię,& hoc est de consuetudine. Sed iuxta hoc quęro, quando incipiant currere isti triginta dies, an a die celebrati cõtractus,uel a die scientiæ,uel a die denũciationis,dicit Bal.

in

in quoddam suo consilio incipiente iure municipali cauetur, posito sub titulo de iure congrui, ꝙ tempus utendi iure congrui, absque dubio non currit ignoranti, sed tẽpus istud triginta dierum currit ei qui sciuit factam esse uenditionẽ, & ei cui denunciatum fuit venditionem esse factã, unde sola scientia non sufficeret, quia hæc lex requirit fieri denunciationem, & sic ipsa denunciatio est de forma siue substantia, quia forma legis est de substantia legis, sicut forma rei est de substantia rei, & forma in actibus hominum est de substantia ipsius actus. Est autem forma legis ordinata dispositio certos habens fines, ut in l. certa forma, ff. de iure fisci, & de censi. l. forma, & ff. ad munici. l. constitutionibus.
2 † Forma rei est quidam gradus, seu perfectio eius a natura vel arte, & antequàm forma ista introducatur dicimus esse rudem, uel quasi rudem materiam, vt ff. de leg. 3. l. quęsitum §. illud fortasse, Forma in actibus hominum est debita partium ordinatio, secundum prius & posterius, ut ff. de presc. verb. l. eum qui, & l. naturalis. Denunciatio autem est facti futuri, ubi de futuro loquimur certa clara, & intelligibilis designatio cum protestatione, uel prohibitione tacita, uel expressa, vt ff. de adul. l. denunciasse, & ff. quod vi aut clam, l. aut qui aliter, & C. quæ res pig. ob. pos. l. neque Cõstat autem ꝙ ista denunciatio est de substantia, vt expresse dicit lex ista quæ requirit fieri denunciationem ipsi vicino, & tunc qua si de forma est quis astrictus, vt denunciet, sed si lex simpliciter loqueretur, & non dixisset de denũciatione tunc esset distinguendum, aut tractamus quo ad finẽ sciendi, & sufficit sola scientia, ut ff. de peti. hære. l. item ueniunt §. petitam, aut quo ad effectum aliud inducendi ulterius, uel prohibendi, & non sufficit scientia, vt d. l. denunciasse, cum simi. vbi ergo lex requirit denunciari sine dubio est necessaria scientia, scientia dico facti, & forma ipsius, & cæterorum quę habent factum substantiare, ut ff. de po. l. si quis inficiatus, & de elect. c. causam, & ff. de actemp. l. 1. § fi. & l. quæro, & facit clem. fi. ut lite pendente, ista sunt uerba Bal. in d. consi. & sic concluditur, ꝙ in materia legis nostræ, isti triginta dies a die denunciationis currunt.
3 SED VLTERIVS QVAERIT ibi † Bald. quid

quid de tempore quatuor mensium de quo loquitur litera nostra quod non requirit denunciationem, sed scientiam, & dicit ꝙ litera licet non dicat a die scientiæ, tamen ita interpretari debet, & subdit ꝙ non sufficit scire factum, nisi sciat eius modum & quantitatem. Plena enim scientia requiritur, & quod facti series non ignoretur, unde si parentes uel vicini sciunt factam esse uenditionem, & ignorent de certò pretio, non currit istud tempus, quia sine pretio contractus venditionis non ualet, ut no. Cy. in l. 1. C. de contrah. emp. debet enim certificari de pretio ille cui competit ius congrui, arg. l. fi. C. de iure emphy. quia ergo non habet notitiā eorum quæ sunt substantia nō dicitur sciuisse, sed ignorasse, ut ff. de condi. & demon. l. multum, & ff. de acquir. hære. l. si quis extraneus. §. fin. Idem si uicinus sciret factam esse uenditionem, & ignorasset esse perfectam. Triplex enim est perfectio, scilicet, quo ad conuentionem, & hoc fit cum contractus a partibus perficitur, siue in re, siue in conditione, ita ꝙ non liceat pænitere, vt in l. sicut, C. de act. & obl. Secūda est perfectio quo ad actionem & obligationem, q̄ etiam rei periculum ad se trahit, ut ff. de peti. & commo. rei vend. l necessario. Tertia est perfectio quo ad executionem, quo ad rei traditionem, & pretij numerationem, & ista est postrema & finalis perfectio, quę prius dicitur perfecta quàm aliæ supradictæ, quia id est perfectum, quod ex omnibus eius partibus constat esse perfectum, vt ff. de orig. iur. l. 1. & ff de pact. l. ab emptione, & C. quando non lic. ab emp. disce. l. 1. & 2. quia ergo tempus quatuor mensium requirit ꝑfectionem contractus quo ad omnia non incipit currere rebus integris existentibus.

4 † Tria ergo sunt necessaria, ut currat tempus prædictum quatuor mensium, scilicet vera existentia contractus, perfectio eius, & scientia de vtroque, & pro hoc facit quia tempus decem dierum quo datur uolentibus appellare a sentētia incipit nō a die prolationis sententiæ, sed a die scientiæ, vt no. Io. And. in c. consulationi, de app. lib. 6. de quo in decisione Rotæ. 49. incip. si fertur sententia diffinitiua &c. & ideo dicebat Ange. singulariter in l. secunda. §. biduum, ff. quando appella. sit, quod si pars simpliciter notificauit parti quod sententia lata est non ex

pressis verbis contra uel pro ꝙ, non currit tempus decem dierum ad hoc, ut dicatur sciens de sententia,& ibi etiã di cit ista uerba citatus ad audiendum sententiam si non fuit aliter ei denuntiatum non sufficit ad hoc,ut dicatur certus, adeò ꝙ sibi currat terminus ad appellandum,secuudum no. in l.1.§.fi.ff.quãdo app.fit,& idem dicit ipse Ang.in l.a sententia.§.fi.ff.de app.hoc idem tenet Bal.in auct.hodie,C.de app. & l.is qui, C.de lib. cau. & ratio est secundum Angel. quia forte iudex prorogabit terminum ad ferendum sentẽtiam,ut in c.consuluit,de offi.delega.Item est alia ratio,qa forte iudicabit pro citato quemadmodum contra.Prætcrea illa nuntiatio non reddit illum certum, puta ostendendo ei instrumentum sententię,secundum cle.causam, de elect. & plenè per Bar.in l. non solum.§ morte,ff.de noui ope.nun. & in l.nomen,C.quæ res pig.obl.pos.& est Gl.in c.concerta tioni, de app. lib. 6.& Inno. in c.primo,ut lite non contc. in 1.col.& pro dicto Ange.est Glo.in l.fi.§.fi.C.de tẽp.app. Item quia parti non est credendum, ut in l.2. C.de rescind. uend.& no.Bar.in d.§.morte,& in l. 1.§.1.ff.de eo per quem fac.erit ibi minima credulitas.Fallit nisi nuntians esset per sona bona & digna auctoritate secundum Glo. in l. Titio, ff.de condi.& demon. debet ergo esse scientia certa ex parte illius cui competit ius congrui & non dubitabilis, quia nõ est scientia,sicut dubia probatio non est probatio,ut in c.in præsentia,de proba.

5 SED IVXTA † HOC QVAERO QVAliter ista scientia facti probetur.Respõdeo quod duplex est scientia facti altera uera, altera præsumpta.Vera sciẽtia est illa ad quã peruenitur per sensum corporis, & ista dicitur scientia uera quæ dicitur infallibilis notitia & ueritas quę per sensum acquiritur secundum Bald.in l.scire leges, ff.de legi.& idem not.Bart.in l.admonendi.ff.de iureiurã. alleg. tex. in l.in testamento in fi.ff de testa. & l.testium, C.de testi. Cuius quidem scientiæ terminus appositus est in scientia siue ignorantia inter quæ extrema scilicet scientiam, & ignorantiam sunt gradus intermedii. Primus quidem gradus est dubietas quæ per inuestigationẽ causatur, hæc quidem nõ est species scientiæ, sed est quoddam medium per

quo

quod peruenitur ad inuestigandum, Gl. est in l.1.C.de procur. & in rub. de iur. & fact. ign.& l.de statu, ff.de test. & in l.3.C.qui ad liber.procla.non licet. Secundus gradus est suspicio per quam animus incipit adhærere per tex. in lege Aquilia si deletum,ibi,ad suspicionem iudicis,ff.ad l. Aqu. & in l.absentem, ff.de pœnis,ibi,suspicionibus condemnari & in l.3.§.eius,ibi,quid autem credas, ff.de test.& de hoc tāgit Bar. in l.fi.ff.de quæst.Tertius gradus est qui dicitur opinio,per quā animus iudicis maximè adhæret, & nihil deest nisi confessio partis,ut habetur in tex. in l.1.post prin. ff. de quæst.ibi dum dicit ad quæstionem tunc deuenitur cum suspectus est,&c.Ita dicit Bar.in d.l.admonendi,in 4.col.& sic
6 opinio, † dicitur illa quæ non per sensum sed per probationes & media concludendi acquiritur,& vocatur vehemens opinio seu credulitas secundum Bar. in loco præall. & in l. pater, ff.de acqui.hære. & optimè in l. 1. ff. de interroga. actio.vbi per hæc dat intellectum ad l.2.§.quod obseruari, C. de iuramen.calum.vbi est verbum credit quod ita exponitur vt supra,& per Bald. ibi. Alia scientia facti est præsumpta,hæc enim præsumptio aliquando sumitur ex consanguinitate, vt in l.octaui,ff.unde cognati,& in l.de tutela, C.de in integrum resti. mino.Aliquando ex uicinitate, vt in l. si vicinis,C.de nup.& in l.filium diffinimus, de his qui sunt sui.vel alie.iur.Aliquando sumitur, ex eo quod publicè fit vel publicè scitur,secundum Gl. in l.fi.autor, ff. de peric.tuto.& in auc.qui semel,C.quomodo & quando iudex.aliquādo sumitur ex famā siue ex eò quod publicè dicitur, vt in l. cum quidam.§.quod dicitur,ff.de acqui.hær. & ibi Bar.& l. is potest,eo.ti.

SED STAT DVBIVM & in hoc, an illud tēpus quod currit a die scientiæ intelligatur de scientia uera, uel scientia ficta uel præsumpta. Distinguo,aut ius cōgrui obseruatur in terra secundum istam legem,& isto casu hæc lex etiam comprehendit scientiam veram & præsumptam. Aut ius congrui seruatur mediante statuto vel consuetudine,& tunc intelligitur de scientia vera facti, ita ꝙ non sufficit præ-
7 sumpta,hoc probo, quia † statutum loquens de sciētia non uerificatur in scientia ficta sed uera,l.3.§. hæc uerba, & ibi Glo.

Glos.& Barto.ff.quod quisque iur.& not. Barto. in l.omnes populi, in vltima char. in ver. ulterius quero an statutum extendatur ad casum fictum vt videtur text.in l. fin. C. qui ven.ęta.impetra:. Idem tenet Barto.in l.ex re,ff.de sti pu. seruo. & in l.apud Iulianum.ff.ex quib.cau.in pos. ea. & dicit optime Bald.in l.2.§.voluntate, ff. solu. matrimo. quòd statuto requirente consensum non sufficit consensus præsumptus sed verus & expressus,& in simili not.Bar.in l. 1.ff. de fonte, & Bald.in l.si quis non dicam rapere, in 6. col. ver.& facit ad q. C.de episcop.& cle.vbi dicit q statuto uetante fieri pacem de homicidio, non habet locum in eo qui condemnatus est de homicidio ex contumacia, & sic ex ficta confessione,& non vera,allegat d.§.hæc verba, & idem not.ipse Bal. in l. recepticia, C. de consti.pec.in vlt.colum. versic.sed pone ad corroborandum, facit quot not. Bald. in l. si quis seruo, in fi.C.de fur.ubi dicit statutum non extendi ad casum fictum & è contra; si statutum loquitur de casu ficto non extenditur ad casum verum alle.not. per Ioan. And.in c.sciant cuncti,de elect.lib.6 & per Bal. in l.fi.C.de hære. instit. & Barto.not pulchre in l.hæres quoque de acqui.hære.sed indiuiduo not.idem Barto.loquendo propriè de materia scientiæ in d.l.admonendi,in 5.colum. uersicu. hoc præmisso, dicit quòd in edicto prætoris uerbum scientia,intelligitur de vera scientia facti per sensum corporis ac-
8 quisita, † & quod de statuto dicitur idem est dicendum de edicto prętoris,ut no.in l. 3. §.hæc verba, ubi text. loquitur de edicto prætoris, & per illum text. doc. decidunt de statuto.Et si diceretur aliud esse casum fictum, aliud pręsumptū., fateor sed ad plus se habet fictio iuris qua præsumptio iuris ut dicit Glo.in l.si duo,ff.de pet.hęr.Fictio enim adeò habetur pro veritate,q in contrariū probatio non admittitur,vt ibi præsumptio autē nōn habet onus probandi in se, sed trāsfert in alium,vt no.Bar.in l.in illā,ff.de verb.ob.& ei statur donec probetur cōtrarium, ideo statuto requirēte veritatem non admittitur fictio iuris,quæ omnimodo pro veritate habet,multofortius præsumptio iuris quæ veritati proxima nō est. Vnde cōcludo q statutū loquens de iure cōgrui,& apponēs tps ad rē petendā iure cōgrui a die scien

tiæ intelligitur de scientia uera, & non præsumpta per supradicta. Et si præsumptio improbanda scientia est probata ista probatio præsumptiua tollitur per iuramentum partis contrariæ iurantis de ignorantia, probo, certum est quod de iure præsumitur ignorantia, l.uerius, ff.de proba. & è contra de iure præsumitur scientia ex qua publicè fit, ut supra dixi. Hæc secunda præsumptio excluditur per iuramentum quia iuramẽtum habet ignorãtiæ præsumptionem pro se, quia nemo præsumitur immemor salutis æternæ, ut l.iubemus, C.de lege Iul. repe. & sic duæ præsumptiones fortiores excludunt unam debilem l.diuus, de in integrum restit.

9 † Item statur iuramento præcedente præsumptione ignorãtiæ, hoc tenet Archi.in c.2 de tempo. ordin. lib.6.& habetur in c.ut circa, de electio.eo.lib.& no, Glo.in c.proposuisti, 82.distin.& Ioan. Monach.& Arch. in cap.cupientes, de elect.lib.6.& in c.1.de dolo, & contum. & per Archi. & not. Bar.& Nic.de Neap.in l.scire oportet, §.sufficit, ff.de excus. tut.& Bal.in l.2.ff.de iurisd.omn.iud.& no.in c.pastoralis, de excep.& Glo.magna in c.ad audientiam, de restit.in integ. Fateor tamen quod iustitiæ ignorantia non probatur per iuramentum, ut est quando mutuatur filio fami. & ignoratur esse filiusfamilias, & talis ignorantia probatur per iuramentum, sed non institiæ ignorantia, contra quã est præsumptio iuris, nisi concurrentibus alijs coniecturis, ut quia publicè pro putresa. reputabatur, ut est tex. in l.si quis patrem, ff.ad Maced.ita pulchrè dicit Bal.in l.1.C.ad Maced. & ita intelligitur dictum Bar.in l.si cui. §. ijsdem criminibus, ff.de accu.ubi erat iustitia ignorantiæ, ideo iuramentũ non sufficit, quod satis est notandum.

ET QVONIAM SVPRA CONCLVSIMUS quod tempus triginta dierum currit a tempore denunciationis propter formam traditam per illam legẽ, propterea sunt quærenda aliqua hic circa hanc materiam denunciationis. Et primo in quo loco debet fieri hæc denunciaio dicit Glo.in l.mora, ff.de usuris, quod in loco cõgruo, & † locus

10 congruus dicitur ubi quis potest conueniri, & si ubicunque potest conueniri ibi potest fieri.arg.l.si.ff.de offi. præf.& puto etiam quòd in lupanari posset fieri ista denunciatio, si

uiciuus

uicinus ibidem inueniatur ex cõsuetudine, puta quia esset leno, nam tũc attenditur consuetudo loci ubi solet conuersari ipse vicinus argu. eorum quæ not. in l. quod si nolit. §. q͞a assidua, ff. de ædil. edict. & in l. uel uniuersorum, ff. de pig. act. & facit ꝙ not. Cyn. in l. excepto. C. loc. ubi refert ꝙ si quis stat in domo tanquam inquilinos ꝙ tenetur nomine pẽsionis eatenus quatenus præstari consueuit, & ad hoc allegaui multa similia post Baldum & Doc. in c. 1. §. preterea quid sit inuestitura. Sed si esset homo qui non solet accedere ad dictum locum publicum, sed ex aliquo casu fortes ibi inuenatur ex quo ille locus est inhonestus non puto posse ibi fieri hanc denunciationẽ, arg. l. si cum dies. §. arbiter, ff. de arbi. Sed hoc ultimum forte nõ procedit, quia ista denunciatio fit solum ad effectum scientiæ, & sufficit ꝙ uicinus sit certificatus quocunq; modo, ut infra dicam. Sed an sit necesse ꝙ dicta denunciatio fiat coram iudice, dic ꝙ non est necessarium, nam extra iudicium ualet, & tenet dũ modo possit probari factum esse, ut no. in l. amplius, ff. rem ratam haberi.

11 ITEM QVAERO † quo tempore debeat fieri ista denunciatio, an possit fieri die feriata, Bar. tangit de citatione an possit fieri die feriata, l. 1. §. denunciatio, ff. de ope. no. nunc. sic loquitur de denunciatione quæ debet fieri mediante iudicio, nos loquimur de denunciatione quę non requirit iudicium, ideò omni tempore potest fieri etiam die feriata, ut habetur in d. §. nũciatio, & in l. miles. §. sexaginta, ff. de adul. C. de appel. l. fi. maxime cum in casu nostro talis denunciatio fiat ad effectum tollendæ ignorantiæ, facit ff. manda. l. si fideiussor. §. 1. & ff de act. emp. l. 1. in fi. unde quocunq; tempore & in quocunque loco & etiam in missa potest fieri ista denunciatio. Sed iterum quæritur an ista denunciatio debeat de necessitate fieri principali, uel sufficiat fieri procuratori generali, respondetur ꝙ potest fieri etiam procuratori, ut no. in l. apud Celsum, ff. de excep. dol. & in l. procurator, ff. de trib. & no. in l. si dictum. §. fi. ff. de euict. Sed quid è contra, an talis denunciatio possit fieri per procuratorem, respondetur, ꝙ sic, sed ille qui denunciat procuratorio nomine debet ostendere procuratorium, alias

non valet denunciatio. Ita dicit Ang. in l. hæres, ff. ad Trebellianum, allega. C. de renuncia. l. si fundum, iuncta l. si quis inficiatus, ff. depo. & l. hominem, ff. manda. Item quęro an sufficiat semel denunciari, vel pluries debet fieri ista denunciatio videtur quòd sæpius debeat fieri argum. l. qui Romæ. §. cohæres, ff. de verbor. obligatio. & ff de mino. l. Aemilius, & ff. de pig. actio. l. si conuenerit. Sed certè in dictis iuribus narratur accidentia facti. Ideo dicendum est quòd sufficiat semel denunciari, ut not. Glos. in l. mora, ff. de vsur. & in l. Titio Seio. §. vsuras, de lega. secundo, & in l. 3. §. 1. ff. quod ui aut clam. & ff. de no. ope. nuncia. l. procura-
12 tor. §. 1. Et ꝙ sufficiat semel deducuntur plura similia † Nā quo ad acquirendum ius in possessorio seu quasi sufficit ꝙ semel quis fuerit in possessione, ut in ca. cum de beneficio, de concess. præben. lib. 6. & in ca. cum ecclesia, in fin. de causa pos. & proprie. facit text. in l. 1. §. quęsitum, de aqua quo. & esti. vbi ad probandum quasi possessionem seruitutis ducendi aquam ex fundo alterius sufficit probare quem fuisse semel vsum de quo per Bart. in l. 1. §. hoc interdicto, ff. de itine. actuque priua. & not. Docto. in d. cap. cum ecclesia, facit l. in die ff. de aqua plu. arcen. vbi non dicitur facta iniuria ei qui semel voluit, facit l. uideamus, ff. quod metus cau. vbi sufficit semel meum peruenisse ad eum uel eius hęredes & propterea no. in l. mariti, §. qui quæstum. ff. de adult. ꝙ quodammodo parificantur actum fieri semel vel sæpius, sicut etiam sufficit semel extitisse tabulas testamenti paterni licet extare desierunt. vt ff. de contrata. l. quod vulgo, & de secundum ab. l. 1. §. semel, sic etiam & legato relicto cum quis filios habuerit sufficit semel nasci quamuis illico mortui sunt ut C quando dies leg. ced. l. cum uxori, & ff. de insti. & substi. l. si quis hæredes. Item sufficit semel tantum dilationem dari ad deliberandum l. sancimus. §. sed quia C. de iure deli. item sufficit semel idoneitatem inuenire in bonis debitorum. ff. de bon. aucto. iudi. p. l. fi. §. 1. Item sufficit semel concessum ut reuocari non possit, vt in capitu. 1. qui succe. tenea. Item ubi ceptum est semel iudicium ibi debet finiri. l vbi ceptum ff. de iud. Item non committitur pœna nisi semel l. si duo, §. fi. ff. ex quib. cau. maio. l. cum
quære-

quærebatur, ff. iud. sol. & ff. de ædil. edi. l. si tantum. Item semel pœne commissa non euanescit. l. Celsus, ff. ex quib. cau. ma. Item qui semel est hæres semper manebit hæres l. ait prætor. §. sed quid. ff. de minorib. Item non potest reprobari quod semel approbatum est l. Pomponius, ff. de nego. gest. Item actio semel extincta amplius non reuiuiscit l. si unus. §. sed si pactum, ff de pactis l. qui res, § aream, ff. de solutio. Item in omnibus contractibus qui solo consensu contrahuntur sufficit semel uoluisse ff. pro socio. l. antepenultima, & de accessionibus, ff. de tempo. & diuer. præscri. Item sufficit solum semel fuisse commissum l. 1. §. si rem, ff. depositi. Item ex quo semel cepit competere semper competit. ff. de ædil. edicto l. quid sit, & ff. de actio. & ob. l. quicunque. Item qui uoluit semel cogitur prosequi ut in auct. de litigio. §. omnem, & ff. manda. l. si mandauero, in fi. Item sufficit quem esse uasallum ad hoc ut eius filij dicantur uasalli argu. l. cum satis. §. cum autem. C. de agri. & censi. libro undecimo. Item sufficit semel fuisse feudum quaternatum ut dicit Andr. in c. 1. de controuer. feud. apud par. termina. Item sufficit semel centum auri libras pro aqueductibus urbis percreatum in consulem numerari, ut C. de consuli. l. pen. in fin. Sic etiam semel sufficit conditionem extitisse hæredibus l. hærede. ff. ad Trebel. Item semel absolutus ab anno non potest iterato absolui secundum Baldum in lege ancillam. C. de cond. oblig. cau. Item ubi permittitur uariatio, non permittitur nisi semel tantum. C. de rebus cred. l. si quis iusiurandi, & nota Bald. in auct. habita, §. uerum, C. ne filius pro patre. Vnde ad propositum sufficit semel factam esse denunciationem, illa semel facta si coniunctus non emit, excluditur per istum tex. a iure congrui. Potest tamen uolens uendere ante denunciationem exponere rem uenalem ut sciat quantum inueniret ut possit denunciare uicino, ut legitur & no. in ca. potuit, de locato.

SVBSEQVENTER QVAERITVR AN
13 † si sciat uicinus rem esse uenalem requiratur denunciatio, uidetur quod non, quia certus certificari non debet ut ff. de actio. emp. l. 1. in fin. & c. cum qui certus. de reg. iu. lib. 6.

faciunt ea quæ habentur in Gloss.in c.2.de concess. præben. & tex.in c.1.§.dona.in uer.porro qualiter olim feu. alie.do te.& facit l. scribit.§.fi.cum l.seq.ff.de admi.tuto.& ff. de petitio.hęr.l.item ueniunt.§. quid ergo, & no. in auct. vt spõ. lar.§.rursus, Sed dic quod in tex.nostro denunciatio est de forma,quę non debet omitti,ut supra dixi.ex aucto. Bal. & per hoc facit. l. emptor fun.C.de euic.vnde quando denunciatio est de forma nõ sufficit scientia vt dicit Dy. in d. regula eum qui certus,per not. in d.l.denunciasse,circa princ. ff. de adul.Sed pone quod cõiunctus fuit præsens uenditionem tãquã testis an requiratur quod ei denũcietur prout dicit ista lex. videtur quod non requiratur denunciatio quia illa presentia æquiparatur denũcia.arg.l.procurator. §. sed si testator. iun. Glo.ff.man.In contrarium facit l. Caius, ff. de pig. act. ubi ille qui fuit præsens in testa. & se subscripsit tanquam testis non fit sibi pręiudicium in iure suo, quia tunc habetur ut alia persona nõ vt ipse,facit l.cũ quidã,C.de admi. tuto.ubi quando tutor facit aliquid ut tutor non præiudicat sibi ut priuato. Facit ad idem bonus text.in l.aduersus.§.tuto.& l. fi. cum Glos. sua ff. de inof. test. Item patet quia si iudex habet scientiam facti ut homo,& aliter habet ex processu, tunc est alia persona & debet iudicare vt iudex, hoc est secũdum allegata & probata & non secundum propriam conscientiã secundum Archi.in c.1.de re iu.lib.6.in uerbo iustitiam, de
14 quo in l.1.C.ut quæ desunt aduoc.Et † de ista materia quando aliquis facit actũ non vt ipse,sed vt alius an præiudicet sibi uide Glos.in c.inter canonicos.extra de elec. & Glos.in l.si pater.§.qui duos,ff.de adop.& in l. inter officium, ff.de rei uend. & in d.l.fi.ff. de inoffi. test.facit ad hoc illud quod dicitur quod si pręsens sit autorizans sibi præiudicatur in is quæ sibi nocent, puta si describatur ipse debitor in eo actu etiam si ille actus puta inuentarium sit nullus, ut in capit. ex literis,iuncta Gloss.in uerbo testis,ad fi. de transac. & in capitulo quando,in secunda Glo.de his quæ fi. a præla. sine consen. capit.& in c.si quis presbyterorum, in prima Gloss. de rebus eccle.non alie.& in l.Titia. §. lucia. de legatis secundo.Sed pro decisione concludo, quod ad effectũ,ut currant illi triginta dies requiritur denunciatio etiam si coniunctus

iunctus est testis in instrumento venditionis quia hoc est de forma quæ non potest omitti. Nec est uerum quod præsentia & denunciatio paribus passibus ambulant, quia hoc malè probatur in dicto.§.sed & si testator, sed quantum ad effectum inducendi scientiam sufficit, quod fuit pręsens in contractu tanquam testis, quia scientia ita urget in his quę quis facit vt alius, sicut in his quæ quis facit tanquam ipse, vt 46. distinct. capit.sicut, & de decimis cap. penul. §. porro.secundo responso.lib. 6. & quod ibi not. Et pro hoc facit quod in simili dicimus ꝙ procurator falsum confitens non excusatur ꝙ tanquam alius est confessus, vt habetur in l.proinde.§. 1.ff.ad l.aquil.quia utilis actio confessoria datur contra eum. Vt ibi.

SED ITERVM QVAERITVR QVID
15 si †non potest haberi copia coniuncti.vt possit ei fieri denunciatio an sufficiat denunciari in eius domo. Respondeo quòd sufficit coram uicinis & amicis in domo illius fieri hanc denunciationem iuxta no.l.eũ qui aliter.§.1.ff. quod vi aut clam. & in d.l. denunciasse ff. de adulte. Facit ad hoc de denunciatione fienda amicis & vicinis quod not. Innoc. in c.fi.de dolo & contum.& quod no. in l. 2. ex quibus cau. in possessio. ea. Sed quid si ille cui competit ius congrui est pupillus & habeat tutorem, sed tutoris copia haberi non potest an sufficiat denunciari pupillo certè sic si pupillus est maior infante.arg.l.si.dictum.§.1.ff.de euictio. sed si infans est non ualet ipsa denunciatio, quia eius ætas quicquid uidet ignorat, l.2. C.de fals.mone.& in Spe.de actore, §. 1.

Sed iterum quæritur quid si facta denunciatione vicino, vicinus infra 30. dies non soluit pretium, quia iuste est impeditus an cessante impedimento postea possit petere ius congrui lapsu temporis non obstante dic quod sic, quia iuste impedito non currit præscriptio, l.1.de anna except. cũ simil.

SED iuxta hoc quærit hic Bald.quid si venditor iusta necessitate coactus, puta quia moritur fame, vel est infirmus, & non habet unde possit facere expensas, vel est apud hostes, & non valet expectare terminum 30. dierum ad recipiendum pretium a uolente emere per ius Protho-

miſeos, & proteſtatur qđ niſi Titius uicinus ei ſoluat pretium incontinenti, quod uendet alteri & habebit pretium abſque temporis expectatione, an teneatur uicinus ſtatim ſoluere pretium abſque eo quod gaudeat dicto interluſo-
16 rio triginta dierum † Reſpondeo, quod ceſſat terminus huius l.propter neceſſitatem. Nam in qualibet diſpoſitione legali uidetur excepta neceſſitas, quia neceſſitas non habet legem, ut in l.prima.ff.de offi. conſul.in cap.quarto. de conſue.& patet in cap.1.in princip.qualiter olim feud. alie. poſ. ubi feudum non poteſt alienari, & tamen ex neceſſitate ſi non habes unde poſſit uiuere, poterit alienari. Item ex neceſſitate permiſſum eſt furari, ut eſt bonus tex. in cap. diſcipulis domini,& ibi bona Gloſſ.de conſe diſt. ult.& eſt bonus text. in cap. primo, in uerbo, equum ſuum, de pace tenen. Item ex neceſſitate poteſt pater filium ſuum uendere, text.in l.ſecunda.C.de patri.qui fil.diſ. Item res prohibitę alienari poſſunt alienari ex neceſsitate famis, & pro alimentis & medelis; ut not. in l. mutus, §. manente ff. de iur.do.& l.ſi cum dotem.ff.ſolu.matr.ibi cum autem, neceſſitas enim facit licitũ quod alias eſt illicitum, ſeptima q.1. c. mutationes. Facit illud quod dicitur quod neceſſitas ſeu paupertas ueniens ſine ſua culpa excuſat a periurio, ſi in tẽpore promiſſo non poteſt ſatisfacere, ut no.in c.breui,& in c.querelã, de iure iur.& not.Bal.in c.1.de no.for. fidel. & in c.1.§.porro, quæ ſit prima cauſa benefic.ami.& in c. licet, ſi de feu.fue.cõtrouer.& in c. fi. de alie. feu. pater. Item ſi ſunt plures notarij ad unũ bãchũ,& unus ĩcipit acta alicuius cauſæ alius non poteſt finiri niſi ex neceſſitate ſecundum Iac. But.in l.1.ff.de of.conſu.de quo in cap.cum plures, de offi. deleg.& uide quæ habentur in l.1.ff.de offi. eius cui manda.eſt iuriſd. & ibi etiam allegantur alię concor.Item ſi Papa uult quod res eccleſię non poſsint alienari inconſulto eo nihilominus poſſunt alienari ex cauſa neceſſitatis, dicit Glo. & text. in cap. uerum, de condi. appo. Item prælatus iurat non alienare Romano pontifice inconſulto, & tamen in caſu neceſſitatis poteſt alienare inconſulto Romano Põtifice, de quo per Io.And.in addi.Specu.in tit. de rebus eccle.non alie. & per Panormi. in c.fi.de relig.domi.

17 SECVNDO no. † ex tex. ibi, iustum pretium, quòd coniunctus ad hoc, ut posit euincere rem uenditam iure congrui debet duo facere. Primo quòd intra 30. dies soluat uenditori pretium rei empte, quia si moram committit excluditur ab isto iure. ut dicit iste tex. Secundo quòd iustum pretium soluat secundum quod uisum fuerit arbitrio iudicis. Nam ad iudicem spectat examinare quod sit iustum pretium, ut dicit Bar. in l. Calipodius. ff de sol. & idem Bar. in l. creditores, C. de pig. & est bonus tex. in l. fin. C. de iure domi. impetran. & not. Barto. in l. si equo. ff. de leg. 1. uel secundum quod uisum fuerit æstimatoribus ad quod ex publico deputatis. quos Neapoli uocamus tabullarius. Et de istis ęstimatoribus loquitur tex. in l. hac edictali. §. is il lud, C. de secun. nup. & in auct. de non alie. §. quia uerò leonis, uel debet soluere illud pretium quòd reperitur ab alio uolente emere, dum tamen cesset fraus. Nam posset quis uolens uendere adhibere aliquem amicum suum qui signat emere uel uendere magno pretio, & in ueritate, hoc fiat in utilitatem uenditoris ad hoc, ut uicinus cui competit ius congrui tantum soluat quantum inuenitur. Nam si poterit de ista fraude constante, non debet domus appretiari tantum quantum uendi potest, sed debet ęstimari, quia cessante fraude uendicat sibi locum illud quod dicitur, ꝙ tantum ualet res quantum uendi potest, ut in l. si seruus, in princ. ff. de condi. fur. & ibi Glo. allegat concor. Item hoc est uerum

18 scienti qualitatē rei, ut l. mor. causa capimus, in fi. ff. de do. causa mortis, facit l. si quis. C. de resc. uendit. † Nam si aliquis emeret rē pro centum quæ non ualet 60. & ignorabat uitium rei, non diceretur ꝙ illa res ualet centum, & ad hāc ignorantiam probandam debet fieri articulus, ꝙ res uendita habebat uitia latentia, puta quia erat sterilis uel reddititia, uel reddebant malam umbram propter hominem ibi sepultum, ut. ff. de lega. secundo, l. meuius, §. in fundo, uel habet seruitutem cuius occasione res non est in tanta ęstimatione. ita dicit Bart. in l. pretia rerum, ff. ad l. falcidiam, & l. prima §. si hæres. ff. ad Trebellianum. & domi. Sebastia. in prima constitutione de iure congrui, super uerbo fuerit, in fi. & not. Barto. in l. tertia. §. diui fratres, ff. de iure fis. quia

res debet æstimari cum suis qualitatibus, ut in iuribus præ allegatis. Sed quid si aliquis est compulsus ad uendendum propter necessitatem,& nullus comparet ad emendum, cõsiderates q; ille véditor faciet bonum forum propter necessitatem quam habet, an dicatur tunc res tantum ualere quãtum vendi potest, certè non, sed iudex tunc æstimabit secũdum Bart. notanter in dicta l. & si æquo, de leg. 1. Item res debet æstimari secundum communem opinionem hominum, & non secundum affectionem, secundum Barto. in dicta l. pretia rerum, & ad probandum communem æstimationem non sufficit probare quòd tali die res tantum valebat, quia non habetur consideratio tam breuis temporis, sed debet fieri probatio quòd res communiter tantum valuit, tali tempore, ante & post, & permultos annos, secundum Bartolum in dicta l. pretia rerum, & Ange. in l. in lege falcidia, hoc esse seruandum. §. corpora, ff. ad legem Falcid.
19 † Potest etiam iustũ pretium probari hoc modo, quòd res fuit subhastata in loco publico alta uoce, & non fuit plus repertum nisi tantum. Nam isto casu quando res est uendita per subhastationem non potest dicere uenditor se deceptũ ultra dimidiam iusti pretij, si iudicis decretum interuenerit, vt in l. prima, C. de præd. cur. libro decimo, & ibi Barto. & expressè hoc tenet Ange. in dicto. §. corpora, licet Barto. aliter dicat in l. prima, C. de præscrip. triginta annorum, allegat, l. si quis id quod, C. de rescinden. venditione. Sed ibi clare fuit probata ambitio, secundum Angelum, in dicto. §. corpora. Vel dic quòd iustum pretium dicitur considerato redditur ei, ut ff. de reb. ec. l. si fundus per fideicom. in princip. puta si dicatur tantum quantum ualet res in viginti annis, puta quinque pro centenario, ut dicit gloss. in auctén. perpetua, C. de sacrosanct. eccle. per textum in auctén. de non alienan. §. si vero alicuius. Sed hoc procedit quãdo ecclesia dat in emphyteusim aliquod pretiosum prædium magni ualoris, redditus uerò nullius aut modici, tunc emphyteuticus redditus debet statui ita & aliter quòd ipsi redditus in uiginti annis collecti faciant æstimationem rei sed quando ecclesia uult alienare pro redemptione captiuorum, tunc est iustum pretium quantum ascendit redditus

in quinquaginta annis, vt in auctn. de alien.empyteu. §. sancimus. Sed quando ecclesia vult alienare certum annuum reditum quem habet extra prouinciam ipsius ecclesiæ, tunc iustum pretium est quantum ascendit reditus in triginta quinque annis, ut in aucten.de eccle.titu.§. sancimus. Interdum autem statuitur iustum pretium ex reditu quindecim annorum, C.de dona.l.si quis argentum.§.similique modo. Ibi in reditibus autem in quindecim annos ęstimationem præstet. Cætera de ista materia qualiter res sit æstimanda, uide pulchram glossam, capitu.cum causam quæ inter Archiepiscopum, extra de testamen. & plenè per Bartol.& Doctores, in l.secunda, C.de rescind.venditio.

20 SED IVXTA PRAEDICTA † QVAERO, Testator fecit testamentum & imposuit pretium rei uendendæ, an istud dicatur iustum pretium, uidetur quod sic, parificata potestate iudicis,& testatoris, l.non impossibile, cum concord. ff. de pact.In contrarium tamen est ueritas, quia æstimatio facta per testatorem nullam necessitatem inducit, vt in l.cum pater.§.pater filio,& ibi Barto. ff.de legatis secundo, & scias quòd fructus pendentes in agro augent ęstimationem agri, ut est text. in l.in lege Falcidia, la 3. ff. ad legem Falcidiam, ubi dicitur quod fundus est pretiosior propter fructus, sed ancilla propter uentrem non. & per illum textum dicit Ang. ibi, quod de partu non est habenda consideratio antequam nascatur quod not. dicit ipse pro statuto Florentię dictante, quòd de legato rei debeat solui gabella, secundum rei ualorē, sed si legatur uacca prægnans quæ caricus uenditur propter fetum, tamē illius qualitatis consideratio habenda non est quod satis est notandum qualiter autem probetur ualor rei uendictæ, Docto. in l.secunda, C. de rescinden.uendi.& in cap.cum causam, de testi.& Ang.in l.si is qui quadringenta.§. quædam, ff ad legem Falcidiam. Sed quid si aliqui testes deponant de maiori pretio,& quidam de minori quibus magis est credēdū. Respondetur quod magis creditur illi qui dicunt de minori pretio secundum Bald. in dicta l. secunda, & uide in l. si quis in suo, ff.de cōd.inst.& in d.l.mortis causa, ff. de dona.

21 na.causa mortis. Hic nunc quæro † de pulchra quæstione quidam uendidit domum pro quinquaginta, quæ in ueritate emptore contractus ualebat centum emptor iste conuenitur a uicino iure congrui, ille emptor se defendit quod non tenetur uendere iure congrui fit processus, & iudicium illud durat per annos, demum fertur sententia, & condemnatur emptor uel uendendum iure congrui iusto pretio secundum quod ęstimabunt tabularij, uel æstimatores pretium cuius domus tunc forte creuit non per industriam emptoris, sed forte casu fortuito prout contingit de facto isto anno propter mutationem Doannæ Neapolitanæ de uno loco ad alium, an debeat fieri æstimatio secundum præsens tempus sententię, an secundum tempus litis contestatæ in causa uidetur quod debeat fieri ęstimatio a tempore moræ, uidelicet, a tempore quo fuit emptor requisitus, ut uendat per ius congrui iusto pretio ipsi uicino, ut uidetur casus in l. in hac, ff. de triti. & l. quoties in diem, ff. de uerborum obligationibus, & in l. uinum, ff. si certum petatur, & hoc tenet ibi Ludouic. Roma. in quarta colum. ibi dum dicit in hoc conclude ultra solutionem Gloss. quòd cum quęritur quo tempore debeat fieri æstimatio, & ad hoc facit l. uxorem. §. testamento, de legatis tertio, quam allegat
22 Oldrad. consi. 30. quod † condemnatus ad decem debet soluere de pecunia quę currebat tempore latæ sententiæ, & non tempore executionis. Accedant notata per Docto. in l. cum quid ff. si certum petatur, & quod not. Specu. in tit. de solu. in §. nunc aliqua, & Bald. in l. illud, C. de sacrosanctis eccle. & in l. final. C. communia de lega. Mora enim committitur per interpellationem, ut in l. mora, in princip. ff. de usuris, & in l. si ex legati causa, ff. de uerborum obligationibus. In contrarium tamen determinare uidetur domi. Sebastia. in constitutione de iure congrui, in uerbo, fuerit ubi dicit quòd iustum pretium consideratur secundum tempus futurum quo tempore debet uendere uicino iure cōgrui, quia emptor posset acquirere seruitutem, & sic plus ualeret uel aliter meliorare, argumen. l. Meuius, ff. de legatis secundo. Item iusta pretia non ex præterito, sed ex pręsēti statu iudicatur, ut l. tertia. §. diui fratres, & ibi Bar. ff. de

iure

iure fisci,& sic debet fieri æstimatio secundum quod res valet tempore sententiæ, & pro hoc nouissime allego bonum textum, in capit. primo, si de feud.uasal. ab ali.fuerit interpel.& not.Specu. in titu.de solu. §. nunc aliqua. Pro solutione tamen uidetur dicendum, quod quando nulla mora est commissa per emptorem, tunc iustum pretium æstimabitur secundum tempus futurum. & ita loquatur opin. domi. Sebastia. Sed si mora est commissa per eum, fit estimatio secundum tempus a tempore moræ per iura præallegata in d. l. uinum. Et hoc uerum est, nisi emptor habuisset iustam causam litigandi. Nam donec habuit iustam
23 causam litigandi non est mora, † quia & iusta causa litigandi excusat ab expensis,& in l.qui solidum. §. etiam, ff. de legatis secundo, & etiam dolo l.igitur.§.potest, de liber. caus. & C. ad legem Flauiam, de Plagia.l. si Plagij, & secundum aliquorum opiniones excusat etiam pœna de quo per scribentes in l.qui Romæ.§.duo fratres, ff.de uerborum obligatio. & consequenter excusat a mora. Pileus tamen in suis quæstionibus in ult. quest.uidetur tenere, quod debeat æstimari secundum tempus rei iudicatæ, alleg. l.tertia, de triti cario.

TERTIO NOTA ex textu ibi, unusquisque, quod si pluribus uicinis ratione coniunctionis competat ius congrui res illa cuicta iure congrui diuiditur proportionabiliter inter eos,& unusquisq; recipit portionem suam secundum magnitudinem coniunctionis, quæ est iuxta rem uenditam, argumen.legis primæ, C. de impube. & alijs substit. & l.unicæ, C. quando non peten.par.& de hac materia dictum fuit in §. precedenti, in ultimo notab. Sed iuxta hoc quæro uicino competebat ius congrui, antequam obtineret in causa, mortuus est relictis pluribus heredibus, quæritur an istud ius congrui transeat ad heredes, & an fiat diuisio inter eos, ad primum uidetur quòd non transeat ad hæredes ius congrui, quia ut dictum fuit in §. præcedenti non potest cedi ius congrui, sed illud quod non est cessibile, non est transmissibile, ut in l. ex pluribus, ff.de administratione tutorum, & ita nota. Bald. in l. per diuersas, in 16 quæstio. C. mand. ergo &c. In contrarium uidetur quia in hæredes

redes transeunt actiones actiuè & passiuè, vt in l. prima, C. vt acti. ab hæredibus & contra hæredes, quia hæres debet uti iure defuncti, etiam si ipse sit priuilegiatus, ut ff. de usur. l. cum quidã. §. fiscus, & fit diuisio inter eos pro æquali portione, vt in l. secunda. §. & harum, ff. de verborum obligationibus, & ista pars est verior. Nec obstat argumentum in contrarium, quia ius congrui potest cedi cum ipsa re, & consequenter transmittitur ad hæredem cum ipsa re, sed in iure congrui separato à re, quis non potest heres institui per dictam regulam, sic intelligitur ista materia.

23 QVARTO NOTA † ex textu ibi, verum si infra statutum terminum, quòd per lapsum termini quis exclusus est a iure congrui, vt hic, & facit text. in l. item veniunt, §. a quo, ff. de pet. hæredita. & ei imputandum est qui infra terminum statutum non egit, quia præscriptio excludit eum a iure suo, facit bonus tex. in l. finali, in fine, C. de his qui a non domi. manumis. sunt, ubi text. dicit eum sibi amissi mancipij damnum debeat imputare qui per perniciem suam gesta taciturnitate firmant, ad idem est tex. in l. finali, C. de anna. exceptio. ibi hypotecariam autem eua nescere taciturnitate sopitam, & infra subdit cum contra desides homines & iuris sui contemptores. Item sicut præscriptione & usucapione excluditur quis ab actione sibi competenti transacto tempore a iure statuto, ut C. de usucap. transforman. l. prima. Ita isto casu transacto tempore triginta dierum excludiur à iure congrui. Non enim permittendum est eum contra quem præscriptum est possessorem iudicijs afficere nec sperare aliquam in his sibi uiam actã. Sed omnis additus est excludendus, l. finali, C. de quadrienna. præscriptio, & not. Specu. in titu. de exceptio. §. dicto, versicu. sed adhuc opponitur. Nam ex lapsu termini intelligitur tacita renunciatio fieri per eum qui tacuit. l. apud eum, C. de censi. libro undecimo, l. si eo tempore, C. de remiss. pigno. & ff. locati, l. cum in plures. §. locator, & ff. de exerc. l. prima. §. magnam Properare ergo debet actor ad sui iuris prosequutionem, vt C. de adult. l. ob commissa, quia vigilantibus iura subueniunt, ut in c. uigilanti, de præ

scrip.

ſcrip.& alibi dicit Bald. quod per lapſum vnius anni uidetur induci tacita repudiatio, allega.l.ſi impubes. §. finali, ff.ad Trebellianum,& l. facta.§.ſi quis bonorum, ff.ad Trebellianum. Ita dicit ipſe in l. licet, C. de iure deliberan. quod not.

25 QVINTO NOTA † ex textu, quòd durante captiuitate non currit tempus triginta dierum ad petendum ius congrui,& ſic iſte text.intelligitur de captiuato exiſtente apud hoſtes,ut l.prima,& in l.imbello.§.ſi pignori, de capti. & poſtliminio reuerſis, & non de captiuo exiſtente in carceribus publicis iuſtitiæ. Nam ei currit iſtud tempus facta denunciatione. Nam dicit Bar.in l.is qui reus in fi.ff.de pub.iu. ꝙ ille q detinetur in carceribus poteſtatis propter aliquam condemnationem ſi citatur ibi & non comparet imputatur ſibi cum poſset per procuratorem cõparere, & hoc per Gloſsam ibi poſitam remittit tamen ſe ad dicta per eum in l. ſecunda, circa finem, ff. de cuſto. reorum,licet aliter dicat ipſe in l. ſecunda, ff.de in ius uocan.

SEXTO NOTA ex textu ibi,deportatus vel in exilium miſſus, quòd deportato vel in exilium miſſo non currit præſcriptio temporis conſtituti ad petendum ius congrui,vt hic,quia dicitur impeditus.Sed dubium ſtat in hoc

26 † An impedito currat præſcriptio ipſo iure,uel ope exceptionis,Guil.de Cu. in l.ſenatus,ff.de offi.præſi. dicit quòd aut aliquis eſt impeditus impedimento iuris aut facti. Primo caſu aut impedimentum ſuperuenit ante actionem competentem aut poſt, ſi ante, tunc non ualenti agere non currit præſcriptio, ut in l.1.in fi.C.de anna.excep.& l.fin.§.donec,C.de iu.delib. Si uero poſt actionem competentem venit impedimentum,tunc currit præſcriptio,ſ d datur reſtitutio,vt in d.l.ſenatus. Secundo caſu principali quando eſt impeditus impedimento facti, & tunc aut impedimentum eſt iuſtum & non currit præſcriptio. Secus ſi eſt iniuſtum, vt in l.3.§.ſi quis,ff.ſi quis cau.facit tex.in l. Attilicinus, ff. de ſerui.ruſt.prǽd.hanc diſtinctionem reprehendit in duobus capitibus.Iac.de But.in d.l.ſenatus,per text.in d. l. diuus,quare ipſe aliter diſtinguit, uidelicet,aut impedimentum

tum est ex parte rei seu conuenti, & tunc impedimentum non tollit præscriptionem inchoatam, sed impedit im choandam, vt ff. de fund. do. l. si fundum. Si vero impedimentum est ex parte agere debentis, & tunc aut actor impeditur agere, & tale impedimentum impedit præscriptioné inchoatam & inchoandam vt l.1.§.fi.C.de anna. excep. Aut non impeditur agere sed commode agere non potest, & tũc currit prȩscriptio sed datur restitutio, vt ff. quibus cau.maio.l.non enim, & hanc distinctionem sequitur Cyn. in d. l. senatus. Ang. tamen in l.sicut.C.de præscrip. 30. anno.dicit ꝙ si quis impeditur iuris impedimento sibi non currit prȩscriptio tãquam agere non valenti l.1. ff. de diuer. & temp. præscri. Sed vbi quis est impeditus agere impediméto igno rantiæ solius iuris vel facti, tunc ei currit præscriptio cum
27 effectu vt d.l.1.in fin. C. de anna. excep. † de illo tamen articulo an ignoranti currat præscriptio ipso iure uel ope exceptionis, vide plene per Glo. Bar. & Docto.in l. cum filius, §.in hac, ff.de ver.obl. per Bar.in l.1.§.si quis autem.ff.de itine.actuque priua. Ludo.in l.si vniuersas. §.fi. ff.de acqui.hȩre.& in l.si verò, §.de uiro. 11. fallen.ff. sol. matr. Item Lud. in consi. 117. incip.visa diligenter præpositi thematis consultatione, & in alio consi. 124.incipien. circa primum dubium. Vbi vero quis est impeditus agere propter causam exemplum: si propter inundationem aquarum quis non potuit vti via sibi debita tunc currit prȩscriptio, sed habet locum beneficium restitutionis ex clausula generali, si qua mihi iusta causa &c.vt in l.1. ff. ex quibus cau. maio. hic est tex.in d.l. Attilicinus, Alios casus in quibus non currit præscriptio, habes per Glo.in c.transmissa, de præscri. & ibi Innoc.& Bar.in l. naturaliter ff.de usucap. ubi ponit de impedimento temporis guerræ & mortalitatis. Bar. autem in d. l.1.§.si quis autem, ff.de itine.actuque priua.dicit ꝙ impeditus impedimento facti restituitur in integrum secus. si est impeditus.impedimento iuris, quia tunc nulla est opus restitutione. Idé dicit ipse Bar.in l.vnus ex socijs, in §. si fons. ff.de serui.rust.prædio.alleg.Cy.in l.1.in decima oppo. C.
28 de bon.mater. His præsuppositis quæro, † quis dicatur deportatus, & quis in exilium missus. Respondetur quòd deportatus

portatus dicitur ille qui amisit ea quę sunt iuris ciuilis, & retinet ea, quę sunt iurisgentium l.quidam, ff.de pe.& no.in sti.de c.dimi.§.minor.& iste reputatur mortuus naturaliter, vt in l.1.§.filiū, ff.de contratab.& insti.quibus.mo.ius pat.pote.sol.§.cum autem, & in l.ex ea parte, ff.de uer. obliga. Ille autem dicitur in exilium missus qui perpetuo damnatur exilio, ut not. Glo. fi.in l. nemo uel in foro, & cui facta est interdictio aquę & ignis, vt ff.de pub. iu. l. 2 .& dicitur etiam mortuus ciuiliter ut ibi no. Et scias ꝙ triplex est exilium, ut ponitur in l.exilium, ff.de interdi.& relega.& Ludo. in l. sed & si quis ff.si quis caution. & de materia bannitorum & de restitutione ipsorum uide in c.domino Guer.hic finitur lex Corra.& ibi plures remissiones.

SEPTIMO not. ex text. ibi, absens, ꝙ absenti causa reipublicæ, vel pro suis negotijs sine dolo & fraude succurri-
29 tur ut † contra eū non currat præscriptio ius congrui, subaudi ope exceptionis ex clausula generali, si qua mih i iusta causa, de qua in l.fi. ff.qui.ex cau.maior.& no. in l.fi. C.quib. mo.obl.long.tēp.pręscrip.& no.Bart.in l.ab hostibus. §. sed quod simpliciter, ff.qui.ex cau.maio. & sic absentia excusat, de quo in l.2.§.1.ff.si quis cau.debet tamen absentia probari de quo in capitulo ueniens, in prin.de dolo & cōtuma. & in capitulo cupientes, de elec.in 6. Quis autem dicatur absens causa reipublicæ, vide Cy.in l.1.C.quib.ex cau.maio. & Gl. in l. sed & si.§. hæc clausula.ff.eo.ti.Et scias ꝙ quinque sunt genera absentiū de quibus in Gl.in lege fi.de in integr. rest. Et quis dicatur absens, & quis præsens, uide in l.fi.C.de pręscrip.lon.tēp.& in l.præsens, ff.de procur.& in l. 2. in fin. ff. sol.mat.& in c.susceptum, de rescrip.lib.6.in 5. Glos. & in c. si delegatus, de offi. de leg.in 3. Glo.Et scias ꝙ in dubio absentia presumitur iusta, nisi probetur iniusta, ut ff. de fideicom.lib.l.si eam . §. ex iuxta, & hoc ubi non tenetur aliquid facere secus ubi tenetur, quia tunc præsumitur iniuste, & malitiose facere, ut C.de decurio.l.quamuis, libr. decimo. & ff.vbi pupil. edu.deb.l.fi.& not. Imo. in c. si aduersarius. de eo qui mit.in po.causa rei seruan.Et de ista materia quando absentia præsumatur dolosa & cū fraude & quando non, vide in Glo.fi.c.1.de dolo & contuma.lib.6.

F Octauo

30 OCTAVO no. ex eodem text. † q; absentia malitiosa & dolosè facta non prodest, ut hic, ad idem tex. in ca. consultationibus, de offi. deleg. & in ca. quoniam, §. post; vt lite non contesta. & Innocen. in capit. dilecta, de uerb. sign. & in c. fi. de eo qui mit. in pos. & in cap. ex tunc. de cleri. non resi. Qualiter autem dicatur dolum ab fuisse, uide in l. item is, §. dolum, & in l. si cui. §. tandiu. ff. ex quib. cau. maior. & C. de restitutio. mili. lege ignorare.

NONO NOTA textum ibi, minor 25. annis, quòd minori currit præscriptio iuris congrui, & hoc etiam est de iure communi verum, nam contra pupillum non currit pręscriptio ipso iure, post autem pubertatem vsq; ad 25. annos currit pręscriptio, sed restituitur in integrum, ut in l. 2. C. qui non currit long. temp. præscriptio. Hodie in regno per constitutionem quæ incipit, minorum iura, non currit præscriptio durantę minori ætate ipso iure. sed minor ætas dicitur usq; ad 18. annos, post autem dicitur maior, vt in dicta constitutione & hoc iure vtimur.

31 DECIMO not. ex text. ibi, procuratores, q; † absentes causa reipublicę, vel pro negotijs proprijs tenētur relinquere procuratores & ipsis procuratoribus siue tutoribus uel curatoribus ad petēdū ius cōgrui nō datur tēpus 30. dierū, sed quatuor mēsiū a die scientię, vt dixi supra eodē, in primo not. ex auctoritate Bal. & debet fieri solutio iusti pretij uēditori, vna cū damnis expēsis & interesse, quę passus est, ille venditor, propter retardatam uenditionem si uendere uolens expectauit decennium, aliàs si res uendita translata fuit in emptorem & venditor habuit pretium, & emptor rem, tunc nullum interesse currit, & sic nullum debetur, & ita intelligatur iste tex. Ex hoc infertur q; absens vel impeditus tenetur mittere procuratorem, aliàs currit ei tempus iuris congrui, scilicet quatuor mensium. Sed de isto articulo an absens vel impeditus teneatur mittere procuratorem. vide Spe. in titu. de procu. §. ratione quoque constituentis in fi. & Bar. no. in l. 1. ff. de diuer. & tempo. præscrip. ubi plenè de ista materia, & plenius in l. fi. p Lud. ff. si quis cau. & in l. item ait, cum l. seq. ff. ex quib. cau. maio. & per Glo. in c. dilectus filius, & in c. querelam, de procu.

Sed

SED IVXTA PRAEDICTA QVAERO

32 † & infero verba Bald. hic, dicit ista constitutio si quis fuerit absens causa reipublicæ, uel fuerit pupillus, quod defensores & tutores eorum infra quatuor menses debent pro eis soluere iustum pretium, & recipere ius Prothomiseos, quod si non fecerint omne damnum quod illi pupillo vel absenti contigerit eis de proprio resarcient. Constat tamen quòd in ciuitate est quidam pupillus non habens tutorem & propter hoc amisit ius Prothomiseos per 30. dies & quatuor menses elapsos, nunquid pupillus habeat aliquod remedium, dicit Bald. quod illud remedium quod habueret contra tutorem non petentem ius congrui, habet contra iudicem, qui sibi non prouidit de tutore, & propterea passus est damnum; quia non habet ius congrui, per l. 1. §. magistratus, ff. de magi. cõue. & instit. de Attil. tuto. §. sed hoc, quia si hæc constitutio ob minorem ętatem uoluisset aliter prouidere, puta de restitutione in integrum, vel aliter, dixisset, non dixit ergo omisit l. vnica. C. de cadu. toll. circa princip. & hoc est ex dispositione præsentis constitutionis aliàs autem pręscriptiones consuetudinis uel statuti nõ current minoribus, vt in d. l. fin. C. in quib. cau. in integr. rest. non est necess. & Bart. in l. fin. de min. Alibi dicunt Doc. quòd præscriptio iuris congrui inducta per cõsuetudinem, vel statutum currit minoribus, sed datur resti. in integ. ut in c. constitutus, de rest. in integ. quia dictę consuetudines uel statuta quod ad tempus iuris congrui ligant etiam minores, secundum Bar. in d. l. fin. & Doc. in d. c. constitutus & l. fine hærede. § Lucius. ff. de admi. tuto. facit quod no. Gl. in cle. 1. de rest. in integr. & quod not. in l. 2. C. si aduer. uend. pig. Conclude ergo ꝙ vbi vendicat sibi locum hæc lex procedit opi. Bald. ubi vero ius congrui seruatur per consuetudinem, vel statutum ciuitatis, prout est in ciuitate Neapo. tunc minor restituitur in integrum aduersus tempus petendi ius cõgrui per prędicta, quod est menti tenendum.

SED iuxta istam legem iterum quæro secũdum Bal.
33 † quid in captiuis, vel absentibus non habentibus procuratorem in ciuitate pro quibus non est remedium aduersus magistratum. dicit Bald. quòd solitum est quòd quando

res tales uenduntur fiat emissio banni, & quia forte aliquis amicus, uel consanguineus uel filius interponet se pro absẽte uel captiuo ad factum suum in talibus oportunum ut ff. ex quib.cau.in pos.ea.l.hoc autem.§.1.& §. penulti. & ff.de priuil.credito. l.pupillus. Sed quid si hoc facto nullus comparet & postea captiuus uel absens causa reipublicæ rediẽs petat reuocari uenditionem per ius congrui, quid dicẽdum dicit Bal. ꝙ ista lex non comprehendit istum casum,& propterea eis succurritur per beneficiũ restitutionis in integrũ. per tit.ff.& C.quibus ex cau.maio. & per titulum. ff. de capti.quia per eos nõ stetit, eis imputari nõ debet. Facit quod dicitur ꝙ non est in mora qui potest se legitima exceptione tueri. ut ff. si cert. peta.l.quod te alias l.lecta,& ff.de ver. ob.l.si pupillus. Item aduerte quia dicitur hic in tex. ꝙ si tutor, uel curator uel procurator fuit negligens in nõ petẽdo ius congrui infra tempus constitutum, ꝙ si dominus propterea quia nõ habuit ius congrui aliquod damnum uel incommodum passus est tutor uel curator, vel procurator tenetur domino constituenti uel pupillo uel adulto ad omne damnum & incõmodũ resarciendum. & ad hoc facit. C. de pericu.tuto.l.si res pupilli.& C.arbi.tute. l. quicquid. & ff. mãda.l.procuratorem.§.dolo.C.de procu.l. procuratorem.

34 Sed iuxta † hoc quæro quid si isti tutores uel procuratores non sunt soluendo. Respondetur ꝙ tunc succurritur eis contra emptores ad petendũ ius congrui lapsu temporis nõ obstante per viam restitutionis in integrum, arg.ff.de min. l.cũ mandato, & erit isto casu in electione minoris uel agere cõtra emptorẽ per uiam restitutionis in integrũ uel agere contra tutorẽ, ut not.in l.etiam C.si tutor uel curator, in fi. Maior autem debet prius agere contra procuratorẽ, & si ille est pauper inanis est actio l.cum is, ff de dolo.sed datur restitutio contra emptorẽ, no.in c.2.de resti.in integ.Sed illa Gl.loquitur tantum in dolo, sed in negligẽtia, secus est; quia imputatur constituenti, ꝙ tali procuratori negligenti commisit negocia sua, vt ff.de dolo.l.cum mandato.

VNDECIMO ET VLTIMO NOTA ex tex. ibi.extraneos emptores, quod ius congrui cõpetit uicino cõtra emptorẽ rei, nõn autẽ competit contra ipsum uenditorem

rem

35 rem,& debet seruare iuris ordo, & † sic patet q̃ istud ius cõgrui est in rem afficit possessorem, & ideo contra emptores possessores agendum est,& sic ille qui uult agere iure cõgrui debet dare libellum contra possessorem eundemque emptorem & hoc probat expresse iste text. & firmat etiam do. Sebastia. in prima constitutione de iure congruij super uersi.possedit,& super uer. ab emptore.Et ideo libellus in iure congrui ratione uicinitatis sic debet formari. Coram uobis &c. agit.A.contra. D. & contra quamlibet aliam personam pro eo interuenientem,dicens quòd adhuc non sunt transacti 30. dies, uel non sunt transacti quatuor menses; uel adhuc non est transactus annus,prout datur in ciuitate Neapolis a die scientiæ ad petendum ius cõgrui quod.B. uendidit & tradidit uicto.D.talẽ domũ uel terram sitã in tali loco iuxta rem talem, & talem talem & talem pro certo pretio & in præsentiarũ dictus, D.emptor tenet & possidet dictã rem emptã, quæ domus spectat iure congrui ad dictũ. A.pro eodem pretio secundũ dispositionẽ huius legis, Vel si sumus in ciuitate Neapolis pro eo pretio quo æstimabunt tabularij Neapolitani quare petit ipsam domũ ab eodem D. cũ ipse A. sit uicinus & coniũctus dictæ domui hoc est, quia habet domũ uel fundũ uicinum dictæ domus uẽditæ quæ tenetur & possidetur per dictũ.D dicto titulo emptionis, uel alio titulo in quo habet locum ius congrui ui rtute constitutionis sancimus uel statuti ciuitatis uel consuetudinis, & ipse.A.est paratus & offert in iudicio restituere,tradere,& numerare dicto. D. iustum pretium secundum taxationem & ad pretium inde fiendum per tabullario uel dictum pretiũ quo dictus. D.emit pro venditione dicti fundi, & ad prædicta petit se admitti,&c.

36 SED SI PETITVR † IVS CONGRVI iure sãguinis potest sic formari libellus,Corã uobis &c. Agit A.contra.B quod Titius fratres consobrinus ipsius.A.uendidit & traditdit ipsi. B, quendã fundũ suum pro uncis decem positũ in tali loco iuxta rẽ talẽ & talem qui fundus spectat ad eundẽ.A.actorẽ pro pretio antedicto ex Iure Prothomiseos.Ideo petit ipsum fundũ ab eodẽ. B.secundũ constitutionem naturalem sancimus,cum ipse auctor sit proximior illi.

B. tum iure sanguinis, tum iure uicinitatis in dicto fundo uendito & paratus sit, & sic offert in iudicio restituere; tradere, & numerare dicto. B. dictas uncias decem, pro uéditione dicti fundi & ad prædicta petit se admitti, &c.

Et si sunt plures qui habent ius congrui concipiens libellũ in numero plurali ut in præcedenti congrui, dicere si tenet & possidet, & etiam tenetur dicere, quo titulo. idest an titulo donationis, uel emptionis, quia conuentus a principio tenetur respõdere ad ea quæ ex parte sui causant actionem actori, ut C.de alie.iudi.l.1.& propterea debet respondere si possidet. Regulariter autem quis titulum non debet dicere, ut in l.cogi.C.de petitio.hæredita. Sed hoc est uerũ nisi titulus pateret, uel daret actionem actori. Nã tunc compellitur ipsum titulum a principio dicere, ut patet in d.l.cogi.2.respon.& in magna Glo. & hoc probatur, nam cõuẽtus petitione hæreditatis compellitur dicere titulum, hoc est, an pro possessore, uel pro hærede possidet; quia hoc causat actionem uolenti agere petitione hæreditatis, ut ff.de peti. hęre.l.regulariter, sed in casu nostro duo sunt quæ ex parte conuenti causant actionem actori, scilicet ꝙ conuentus sit emptor & possessor, ut hic, & ita dicit do. Seba. in d. glo. in uerbo ab emptore. Sed quid si interrogatus dixit mẽdaciũ, de hoc dicam in §.nisi, ubi de fraude dicetur infra eodem.

37 SED BONVM est hoc scire, ecce quòd † ab emptore euincitur res per sententiam iudicis, quia compellitur pretio recepto restituere uicino rẽ ipsam iure congrui an aget emptor cõtra uenditorẽ de euictione, uidetur quòd sic quia perdit rem emptam, ut C.de euic.l. non dubitatur, & ff.eo.l. sed si exceptio & ff.de contrahen.emptio.l.in uendendo. In contrarium tamẽ est ueritas, quia emptor sciebat uel scire debebat, ut l.quod te, ff.si cer.pet.quod uicinus poterat euincere iure congrui unde sibi imputatur; sicut illi qui scienter emit rem alienam uel alteri obligatam non aget de euictione, ut C. de eui.l.si fundum. Item istud ius congrui dirigitur contra emptorem ex iuris permissione, & sic ex sua persona dirigitur contra eum actio, & non ex persona uenditoris; merito non agitur contra uenditorem de euictione.arg. l.si per imprudentiam, cum ibi not.& l. hoc iure, cum l.seq.

& l.si seruum, ff.de euict Item ista euictio causatur ex contractu ipsius uenditionis post ipsum contractum.Sed quando post contractum causatur euictio & sic non est ex antecedente causa non tenetur uenditor de euictione,ut in l. 3. ff. de euic.& sic concluditur, quòd uenditor nõ tenetur de euictione quando iure cõgrui emptor perdit rem,& per ista est expeditus iste secundus.§. nunc sequitur tertius.§ qui incipit.Licet enim supra diximus.

SVMMARIVM.

1 *Ius congrui vicino vel consanguineo non competit in sex casibus.*
2 *Donatio propter atrocem iniuriam perditur.*
3 *Ius congrui ex omni verberatione facta per uicinum venditori perditur.*
4 *Ignorantia affinitatis in percussione vtrum excusent ad amissionẽ iuris congrui.*
5 *Familiæ appellatione qui veniunt.*
Iniuria in foro pęnitẽtiali remissa an possit trahi in foro iudiciali.
6 *Iniuria nunquid trãsmittatur ad hæredes iniuriati vt possit filius agere in iure congrui de patris iniuria.*
Hæredes iniuriantis vtrum possit excludi a iure congrui ex delicto defuncti.
7 *Ius congrui locum non habet in alienatione rei per contractum dotalem aut donationis propter nuptias. Et quid de donatione inter viuos.*
8 *Item de donatione causa mortis 9.*
9 *Emphyteu.nunquid possit donare sine consensu domini.*
10 *Testator nunquid prohibere ius congrui.*
Testamenti appellatione uenit codicillus.
11 *Contractus permutationis pręcludit uias iuri congrui.*
12 *Permutatio venit appellatione alienationis & ditionis.*
Mulier permutans in melius alienare non dicitur.
13 *Venditio non continetur permutationis nomine nec econtra.*
14 *Permutatio cum refuso pecuniæ nunquid impediat ius congrui.*
15 *Potentiora in dubio attendenda.*
16 *Ius congrui an habeat locum in alienatione necessaria pro datione*

ne in solutum.

17 *Ius congrui nunquid habeat locum interim donec pretio in soluto dominium emptorem non transeat.*

18 *Contrahentes nunquid possunt immutare stipulationem ut non sit uera stipulatio.*

19 *Venditionis natura qualis.*

20 *Dictio quandocunque, non excludit præscriptionem 30. annorum.*

21 *Ius congrui peti an possit non obstante pacto de retrouendendo.*

22 *Contractus non censetur pignoratitius ex pacto de retrouendendo.*

23 *Creditor potest a debitore emere non adempto dominio.*

24 *Pretium ubi non est specificatum quis contractus sit. Et an ibi habeat locum ius Prothomiseos.*

Transactio sub nomine uenditionis non comprehenditur.

25 *Prothomiseos ius locum nunquid habeat in diuisione.*

26 *Ius congrui non habet locum in alienatione per laudum.*

27 *Mixta quando comprehendantur sub simplicibus.*

§. TERTIVS.

§. LICET ENIM supradiximus. Primo continuat seipsum ꝙ non omnibus prædictis competit ius congrui uel Prothomiseos † Sed sunt sex casus in quibus uicino uel consanguineo non competit ius congrui. Primus casus est, si ille uicinus uel consanguineus cui competebat ius congrui atroces iniurias uel manus impias ex proposito sibi uenditori uel eius familiæ intulerit. nam tunc tali uicino uel consanguineo non competit ius congrui contra emptorem, nisi ante uenditionem talis iniuria per ipsum uenditorem fuit remissa, uel nisi emptor ipse contentatur ꝙ talis uicinus uel consanguineus admittatur ad ius prothomiseos. Secundus casus est ubi non habet locum ius congrui, si alienatur re, ex causa dotis uel donationis propter nuptias. Tertius casus est si res alienatur ex causa dationis inter uiuos uel cau. mor. Quartus casus est si res alienatur ex testamento, puta per institutionem hæredis uel legatum. Quintus casus est quod non habet locum ius congrui si res alienatur per contractū permutationis.

nis. Sextus casus est ubi non habet locũ ius congrui si res alienatur ex causa transactionis aliquo dato uel retento, hoc dicit usque ad §.nisi quis.

PRIMO NOTA ex textu, quòd propter iniuriam atrocem factam per uicinum uenditori perditur ius con-
2 grui, eodem † modo perditur donatio propter atrocem iniuriam factam donatori per dispositionem.l.fin.C.de reuocan. dona. quæ autem dicatur atrox iniuria, habes instit. de iniu.§.atrox. Quid autem si uicinus dederit uenditori grauem iacturã patrimonij sui, dic idem, prout not. in d l.fin. C.de reuo.do. & quę dicatur grauis iactura, uide in cap.1.de resti.spo.lib.6.& in c.apostolice, in uersi.hoc semper, de dona.sed Io.And.in cap.fi. de dona.dicit ꝙ hoc est arbitrariũ. Quid si intẽtauit inferre grauem iacturam, sed non habuit effectum, uide in auct. hoc quoque, de reuo. dona.C.& qđ habetur in l.si quis, non dicam rapere, C.de episco. & cleri. Sed quid si dat pecuniarium damnum, puta si incisit uites uel posuit ignem in domo an propterea perdet ius congrui. Respondetur quòd sic, quia iste tex. expresse uult ꝙ dans pecuniarium damnum perdat ius congrui, ergo quis a malo uicino debet caueri, quia qui habet malum uicinum, habet malum matutinũ, ut dicitur in prouerbijs Salomonis.27.ca. & ibi dicitur ꝙ melior est uicinus iustus, quã frater procul, & ad hoc possunt adiungi omnes illę causæ, propter quas perditur feudum, & no.in c.1.per totum, quæ sit pri.cau.benefi.amit.& in d.l.fin.C.de reuo.do.

3 SECVNDO NOTA ex tex. ibi, † impias manus ꝙ ex omni uerberatione iniuriosè facta per uicinum uenditori perditur ius congrui, & de isto uerbo impias manus facit mentionem tex.17. quęst.4.c.si quis suadẽte. Sed quid si uicinus se defendendo percutit uenditorẽ an perdat ius congrui. Certè non, quia defensio fit iure licito & non iniuriosè, ut l.1.C.unde ui.& l.ut uim, cum concor.ff. de iusti. & iure, & hoc tenet Ioan.Andr. in donatorio in dicto capit. fina.de donatio.facit cap.ad aures, & capit. quibusdam, extra de pœnis. Sed quid si nascitur an se defendendo uel offendendo percussit, dic quod quando unus actus potest se habere ad permissum, & prohibitum, præsumitur potius

fieri

fieri eo modo quo est licitum. l. merito, ff. pro socio, facit quod not. Bar. in l. qui rei postulati. §. 1. in fi. de bonis corũ qui sibi mor. consci. & idem Barto. nota. in l. fi. in fi. C. de pet. hære. & quod no. glo. in cap. constitutus, de relig. domi. Nam in his quæ sunt de genere permissorum non presumitur dolus, vt in l. quoties. §. qui dolo, ff. de proba. Item quęritur quid sit ipse non percussit, sed ab alio percuti fecerit. Respondetur porro idem dici per regulam qui per aliũ facit per seipsum facere uidetur, in regula qui per alium in ui. cum concor. ibi allegatis. Sed quid si non percussit cum manu, sed forte cum pede, uel alio modo præter manum, an ammittat ius congrui, hic textum requirit quod cum manu percutiat, quia dicit manus uiolẽtas. Sed Docto. in d. c. fi. de don. dicunt idem esse ut excludatur per dictum c. si quis
4 suadente, † Sed an si ignorabat esse coniunctum & illũ percussit. an ignorantia excusat ab amissione iuris congrui. Certè non excusat ista ignorantia, arg. ff. loca. l. si ignorans & extra de sent. excommu. c. si uero, lo 2. & in c. si iudex, eodem titu. lib. 6. & hoc uerum puto si ignorantia erat crassa, & supina, arg. in c. apostolicæ, & quod ibi no. de cle. excom. Sed si ignorantia erat cum causa; tunc quantuncunque dabat operam rei illicitę, tamen quia non habebat animum offendendi eum tanquam uicinum, & tex. iste requirit animum iniurandi ex proposito illatum illi uicino, merito nõ ponitur in uicinitate ut perdat ius congrui sed bene punitur pœna iniuriam de iure communi. Sed quid si uicinus offendit uenditorem incidendo sibi pannos an perdat ius cõgrui, dicit Bar. quòd quando scinduntur uestimenta non dicitur iniuria fieri in corpus, ita dicit ipse in l. sed est quæstionis, ff. de iniur. & in l. hoc autem, ff. de oper. no. nunt. & ibi etiam Ludo. & in l. licitatio. §. quod illicitè, ff. de public. merito non perditur ius congrui, quia iste tex. requirit fieri iniuriam in corpus.

TERTIO NOTA ex tex. ibi, uel eius familiæ, quòd nedum uicinus perdit ius congrui faciendo iniuriam uenditori, sed etiam idem est dicendum si aliquem ex eius fami
5 lia percusserit. † Qui autem ueniunt appellatione familiæ, uide quod legitur, & not. in l. pronunciatio. §. familiæ,

ff. de

ff.de uerb.sig.& in l.testator.§.familie, eo.tit. Breuiter conclude quod continentur omnes qui sunt in seruitio, etiam si sunt liberi homines, ut ff.de ędil.edict.l.ædiles, in princ. et ff.de ui & ui amra.l.1.§.familiæ, et ff. de uerborum signi. l.fi. cum simil.

QVARTO NOTA ꝙ si remissa est iniuria, scilicet, aut tacitè uel expresśè per ipsum uenditorem uicino, subaudi ante uenditionem, ꝙ non potest obici uicino petenti ius congrui ꝙ facit iniuriam uenditori, quia illa iniuria semel fuit remissa, meritò non potest de ea iterum conquęri, ut in c.de his, extra de accu.& no.Bar. in l.senatus, ff.eod. titu. Sed quid si iniuria fuit remissa in foro pęnitentiali, puta coram patre pęnitentię, an postea possit inquietari, iniurians de dicta iniuria in foro iudiciali, uide Bar. in l.nō solum.§.iniuriarum, ff.de iniur. et per Bal.in c.1.§.iniuria, de pace iuramen.firman.et in l.si tibi.§.quædam, ff. de pac. Io. Andr. in addi. Spec.in tit.de instru. edi. in addit. quę incipit hoc uidetur solum, et Bal.in l.1.C.commu. de leg. & Ludo.
6 in l.excusantur.§.diuus, ff.ad Syllenianū. Sed quæro † quid si uenditor non fuit conquęstus in uita sua de iniuria facta per uicinum.deinde filius iniurati uendit rem, uicinus qui patrem iniuriauerat agit iure congrui contra emptorem, & emptor excipit dę iniuria commissa patri illius uenditoris, ille excipit quod illa iniuria fuit remissa ex quo defunctus non fuit conquæstus in uita, et cōsequenter tacitè uidetur remissa iniuria, ut not.in d.l. fi. C. de reuoca. dona. an possit agere iure congrui, certè sic, qa si de iniurians non fuit inquietatus tēpore uitæ iniuriati, filius ingiuriati non poterit agere de illis iniuria, de quo plenè no.in ca.1.§.potrò, quæ sit pri.cau. benefi. amit. & pro hoc faciunt multa iura, quæ ad hoc accumulauit pro et contra, Iac.de Ardi. in sum. quib.mod.feud.amit.§.consueuit quęri si uassallus committat culpam etc. Et hoc uerum si ille passus iniuriam habuit commoditatem conquærēdi, alioqui potest uicinus inquietari de ipsa iniuria, ut dicit Iac. prædictus in loco præallegato, et Bal.in c.1.§.insuper de prohibi. feu.alie.per Fride. et glo.in l.omnimodo, C.de inoffi.test.et Spec. in tit.de feu. §.nunc dicamus, & Iac.de Bel.et Bald.in c.1.in prin.quibus

mod.

mod. feu.ami. Sed quid si moritur iniurias an hæredes eius possunt excludi a iure congrui ex delicto defuncti. Certè sic, arg.l. 1. C.ne ex deli.defun.& hoc uerum puto si est hæres, alias si non hæres, tunc non nocet, puta si domus erat materna, facit l.si arrogator, ff. de adop. & quod notat Bart. in l. 1.ff.de interdi.& releg.& quæ scribuntur per And. in ca. 1.§.hoc quoque, de succes.feu.

QVINTO NOTA ex textu ibi, causa uerò dotis,
7 ꝙ † quando alienatur res per contractum dotalem vel donationes pro nuptias, uicinus non potest agere iure congrui cõtra possessorem. Sed quęro an in donatione propter nuptias requiratur traditio dicit gl.& Bal.in l.fi.§.fi. C. de dona.ante nupt. ꝙ non sufficit simplex confessio uel promissio animo donandi & dicit Bald.in l.si constante, eo.tit. quod ista donatio propter nuptias fit respectu dotis, & ad dotis securitatem, quia plus est habere dominium rei sic donatę quàm simplicem hypothecam secundum eum ibi. Itẽ quæro quid si datur fundus in dotem ea æstimatione quæ facit emptionem, uel similiter detur ęstimatus an habeat locum ius congrui, respondeo ꝙ sic, quia tunc dicitur contractus uenditionis quasi ꝙ sit res vendita & pretium datum uxori, & posteà illud prètium fuit datum in dotem marito, argu.l.singularia, ff.si cer. peta.& tunc res data in dotem dicta æstimatione non est dotalis, & potest alienari, ut dicit Bal. in l.in rebus, C.de iure dot.quia nomine pretij intelligitur de uenditione, ut est gl.quæ solet allegari pro singulari, ut in l.fi.C.de præd.curi.lib. 10. Sed dominus meus do. Iaco.Caraffa, dabat sociam in l. 1.ff.de superfic. quando legit legem ex conuẽtione, C.de pac.Et de ista materia quando datur fundus ea ęstimatione, quæ facit emptionem, & quando ut sciatur ualor, & quando simpliciter uide, in l.æstimatis, ff.sol.mat.& Bal. in l. 1.C.de iu.do.& in d.l.ex conuentione, facit ad prędicta quod dicit Bal.in l.qui se patris, C. unde lib. ꝙ si princeps concedat aliquod castrum alicui & si loquatur per uerbum indulgemus &c. tamen si ibi est facta mentio pretij potius dicitur cõtractus uenditionis quã gratiæ, allegat lęgem fundi, & l.fun.C.de princ. agen. in re lib. 11.uide ibi per eum.

SEXTO NOTA ex textu ibi, & simplicis donatio
8 nis,† quod quando alienatur res per contractum donationis inter uiuos, uicinus non potest petere ius congrui, & hoc iure utimur. Sed ponamus quòd hodie ego emo domũ & tradita est mihi cras, ego posteà dono alicui per contractum donationis, an uicinus possit agere iure congrui contra possessorem, uidetur ꝙ sic, quia semel quæsitum fuit ius uicino contra emptorem, ergo sine eius facto ab eo euelli non potuit, ut in regula iuris id quod nostrum. Item certi sunt modi quibus tollitur obligatio, ut in toto titu. Instit. quib. mod. tolli. obliga. sed emptor est obligatus uicino in hoc iure congrui, ergo sine illis modis non potuit Ignorari. Sed contrarium determinat d.Sebast. in tit. de iure congrui, in uerbo, possidet, scilicet quod omnino isto casu cessat ius congrui, tam contra emptorem, pro eo quia non possidet, quia istud ius congrui dirigitur contra possess. ut dixi in fi. præcedentis §. quam contra donatarium pro eo, quia non possidet tit. emptionis, sed tit. donationis, ubi non habet locum ius congrui. Nec obstat quòd semel fuit quæsitum ius contra emptorem, quia illa acquisitio durauit quantum durauit eius possessio, & ista conclusio est uera, si antequã res sit effecta litigiosa pro iure congrui fuisset facta donatio, secus si res postquam sit effecta litigiosa donauit, puta post litem contestatam, ut l. 3. & in auct. ibi posita, C. de litig. & est unnm capitulum regni, incipiens rei uenditione conuentus, & sic no. hunc modum excludendi uicinum à iure congrui. Sed si probatur ꝙ hoc fuisset factum in fraudem, tunc haberet locum ti. quę in frau. cred. & præsumeretur tunc facta donatio in fraudem si prę uentus a uicino postea donauit, ut ff. de iud. l. si quis postea, uel si fiat clam, ut C. de rescin. uen. l. hi qui. Item post donationem alienator reperiatur possidere, ut ff. qui. mo. pig. uel hyp. sol. l. sicut §. superuacuum, de quo per Bar. in l post contractum, ff. de don. uel aliter constaret de fraude, ut dicetur infra in §. sequen.

9 SEPTIMO NOTA ex eodem † text. quod si donatur res per contractum donationis caus. mort. uicinus non habet ius congrui aduersus illam rem, & idem dicendum est in legato, & differentias inter legatũ & donatio

nem

nem cau. mor. uide in §.1.Inst. de dona.per Cy.& Bal. in l. fin.C.de dona.cau.mor.& per scribentes in l. sciendum, de leg. Vbi etiam ponitur in quibus dona.cau. mor. ęquiparetur contractui in quibus æquiparatur ultimæ uolũtari, vt ibi per eos,& pro decisione ista ꝗ in donat. non habet locũ ius cõgrui adducitur tex.in l.1.C.de fund.patri.lib. 11. quẽ textum allegat ibi Bal.Sed tu adde tex.in l.fi.C. de prędi.curi. lib. 10. Et quod dicitur quod emphyteuta priuati non potest vendere sine consensu domini, sed donare sic, vt not. in l.fi.C.de iure emphy.de quo per Io.And.in c.1.§.donare qualiter olim feu.alie.pot.& per scribẽtes in l. si dominus, §.si fundus,de leg.1.& per Doct.in c.potuit, extra de locat. & in istis locis, vide alias remissiones: Sic enim dicimus quod prohibita uenditione nõ est prohibita donatio, ut in dicta l.fi.C.de prædi. curi. & no. Cyn. & Bald. in l. uoluntas,C.de fideicommiss.& Bald.eleganter in l.2. C. de usucap. pro empto.

OCTAVO NOTA ex text.ibi,ex testamẽto, quòd
10 † si alicui est relicta aliqua res in testamento hoc est per viam institutionis,vel substitutionis, vel fideicommiss. vel legati, ꝗ vicinus nõ habet ius cõgrui per istum tex. qui indefinitè loquitur,& sic indefinite debet intelligi,vt no.in l. sed & si quis.§.quæsitum, ff.si quis cau.& ff.de acquir. hære. l.si quis mihi bona,§.iussum,facit cap.vt circa, de elect. lib. 6. & hoc procedit etiam si res legata non est in testamento,sed in codicillis. Nam appellatione testamenti uenit et codicillus, ut no. glo. Insti.de codil. in princ. Sed aduerte quia testator tacitè vel expressè non potest prohibere ius congrui, quia testator non potest facere ꝗ leges nõ habeant locum in suo testamento, l.nemo potest,de leg.1.Sic etiam de cõsuetudine,quæ pro lege seruatur,ut in l.de quibus, de legibus. Nam beneficium concessum a consuetudine auferri non potest à priuatis,ut in auct.de nupt. §.si uero, secundum Bal.hic,sed an testamentum & codicillus ueniat appellatione instrumentorum, Certè sic,vt not glo.in l.si idem, C.de codicil.in prima glo.Sed an testamentum, & codicillus veniat appellatione cõtractũ, uide gl.no.in c.cum à nobis extra de testi. & gl. in constitutionę regni instrumentorum,

rum robur,& tangit etiam Luc.de Pen.in l.mediterraneæ, C.de an.& tribu.lib.10.

NONO NOTA ex text.ibi, permutatione, quòd
11 quando † per contractum permutationis res transfertur in alium, vicinus non potest petere ius congrui, per illum tex. expressum, alias si non esset iste tex. esset dubiū. An res prohibita alienari possit permutari, & primò arguitur quòd sicut habet locum ius congrui in uenditione, ita habere debet in permutatione, nam ædilitium edictum dicit emptorem accipere debemus eum qui pretio emit, vt ff.de ædil. edic.l.sciēdū.§.deinde, & tamē habet locū in pmutatione, ut in d.l. sciēdū.§.si quis permutauerit,& ratio uidetur, quia in pmutatione habetur vterq; loco & venditores, vt ibi dicitur, ergo.&c. Secundo quia appellatione uenditionis, & alienationis etiam permutatio continetur, vt l.statu liberis. §. quintus, ff.de statu li.& ff.ad leg.Fla.de plag.lege Flauia,& ff.de lib. cau.l.rectissimè, & l.in tantum,& l.uel permutauit, ff. quan.act.de pec.est anna.l.1.in auct. de non alie. §. nos igitur,& §.alienationis,C.de rer.permu.l. 1. & l. permutationem, ff.de do.exce.l.apud §.si quis autem, & in §. idem tractat,& ff.qui.ex cau.in pos.ca.l.ult.in prin. & C.de præd.mino.l.non solum,& ff.de iur. do. l.Titia cum esset, in prin. & ista iura alleg. ad hoc propositum do. Iac. de Ardi. in sum. qui. mo. feu. amit.in §.item prohibetur permutare, de quo non fecit mentionem do. Sebast.in consue.de iure congrui,
12 in versi.emit. Tertio pro hoc facit. Nam licet † permutatio non sit emptio vel uenditio, l.naturalis. §. 1.de præsci.uer. tamē ad exemplum actionis ex empto qui permutat euicta re agit ad interesse vel præscriptis verbis, ut C. de rer.permu.l.1. Quarto facit, quia originarij rustici,& censiti absq; terra uendi non possunt, ut C.de agr. & censi.l.quemādmodum, lib.10. Quærit glo.ibi quod in permutatione, uel in emphyteusim datione, & post multa tenet quod illud idem quod statuitur in venditione, idem dicendum est in permutatione. Sed in contrarium facit l.3. C.de præd.cur.lib.10. vbi decuriones prohibetur vendere res immobiles eorum, sed permutare & donare possunt, & eadem ratione dicimus argu.d.l. qd' licet regulariter sit prohibita alienatio fundi

dotalis,

dotalis, vt in l. 1. C. de fund. do. tamen mulier poterit fundum dotalem permutare. Item potest res dotalis in pecunia commutari, & pecunia in res si hoc sit utile mulieri, ff. de in. dot. l. ita constante, cũ l. seq. ad quod extra de his quæ fi. a præla. c. cum apostolica, & de his quæ fi. a mai. par. capit. c. ex parte, vbi dicitur vt meliora prospiciat, nec uidetur alienare mulier quando permutat in melius, ad hoc facit, de leg. 2. l. in pares. §. fi. l. seq. ff. de adim. leg. l. pater, & qđ not. in auth. sed & permutare, C. de sacrosan. eccle. ergo aliud est permutare, aliud est uendere dixit tex. in l. 1. ff. de rer. permu. ubi colligitur differentia inter contractum emptionis, & permutationis, & sic uidetur ꝙ non habet locum ius congrui in contractu permutationis. Secundo pro hoc facit qđ
13 dicis Bal. in l. 1. C. de rer. permu. ubi dicit, scias ꝙ † nomine permutationis non continetur uenditio, nec econtra, ut in l. 1. ff. de contra. emp. & in d. l. 1. de rer. permu. & ita etiã per alia verba concludit do. Sebast. in d. glo. in uer. emit. Tertio facit, quia ecclesiæ possunt inter se permutari, sed non vendi, ut in c. ad quæstiones, de rer. permu. & 15. q. vlt. c. meminit, 1. q. 1. c. qui studet, & sic similiter dicendum est si in uenditione habet locum ius congrui, in permutatione non. Quarto facit quod refert Io. And. in addi. Specu. in titu. de emp. & vend. §. nunc dicendum, in additione quę incipit est medium, referendo Gui. de Suza. ꝙ statutum de soluendo solidum pro illa libra rerum venditarum, non habet locum in permutatione, arg. l. nec quasi, ff. de rei uend. cum si. allega. per Io. And. ibi, & hoc uerum nisi permutatio esset facta in fraudem iuris congrui, & aliquo modo constaret de fraude, secundum eum ibi, idem tenet Bal. in d. l. 2. C. de re. permu. Vnde concludo quòd statutũ vel consuetudo loquẽs de emptione & uenditione contra regulas iuris communis nõ comprehendit permutationem, & sic fraude cessante non habet locum ius congrui, si alienatur res per contractum ꝑmutationis, uel per contractum innominatum. Dicitur autem permutatio unius rei pro alia præstatio secundum Az. in sum. C. de rer. permu. in prin. & dicitur fieri vt certa species detr̃ pro alia certa, puta domus pro terra, & sic de simi. C. de rer. permu. l. quoniam asseris, sed si certa pro incerta,
uel

uel econuerso erit alius contractus innominatus, ut dicit Azo in loco præallegato.

14 SED IVXTA hoc quero, † Quidam permutauit fundum cum qnadam alia re, et conuenit inter eos, ut unus alteri refunderet ultra ipsam rem unciam unam. demum cõparet uicinus, et dicit q ratione prędicti pretij refusi iste cõtractus est contractus uenditionis, et non permutationis, qua ex re et pretio emptio et uenditio contrahitur, et sic petit rem permutatam iure Prothomiseos, queritur quid iuris. Respondet Bal. hic dicens, clarum est talem rem permutatam cum dicto refuso esse permutationem in totum, allegat quod not. Glo. in l. dedi. ff. de condi. ob cau. et propterea non habebit locum iuris congrui, sed Bar. in l. aristo. ff. de donatio. dicit uidelicet q si principaliter emitur res, licet aliqua species detur totum erit, emptio. ut l. tenetur. §. 2. ff. de actioni. empti. hinc est quod dicit Bald. in d. l. 2. quod si non habeo pecuniam pro re emenda, et do tibi fundum qui ualet centum, hic est medius contractus inter emptionem et permutationem, et habet locum actio ex empto alleg. Iac. But. ibi, si ergo res detur æstimata signum est uenditionis, secundum Bal. ibi. Subdit Bart. in d. l. aristo. q si principaliter permutatur, licet interueniat refusio pretij in totũ erit permutatio. alleg. bonum tex. in d. c. ad quæstiones, de rer. permu. et ibi Ioan. And. In dubio autem si non potest sciri quid principaliter agitur, inspicitur plus sit pretium refusum quàm res permutata, quia si pretium est plus erit emptio, si pretium est minus erit permutatio, secundum Bart. ibi et hoc etiam tenet Bal. in loco extraneo, uidelicet in prę ludijs feu. in secunda char. et alleg. ff. de contrah. emp. l. fundi partem et de a ct. emp. l. si sterilis. §. si tibi, et pro hoc facit

15 † quia in dubio debemus attendere id quod magis est et pro tentius, ut l. quæritur. ff de sta. hom Sed si res est ualoris pro medietate, et pretium refusum pro alia medietate tunc erit contractus uenditionis, quia in obscuris debemus accipere benigniorem partem, ut in regula, in obscuris de regul. iuris et hoc etiam tenuit Bald. in loco præallegato. Sed Lud. in d. l. Aristo. dicit hoc ultimum esse falsum, quia in dubio debemus dicere ipsum esse contractũ permutationis per

l.1.ff.de exerc.ipsum esse. Sed inquantum Lud.dicit quod si quidem partes verbo permutationis utuntur, erit permutatio. Si autem verbo emptionis erit emptio, quia in iudicando contractum inspicimus principaliter uerba contrahentius.l.qui falsum.ff. de don.& in dicta.l.tenet ita, adde quòd contrarium tenuit Bal. in d.l.2. C.de re.permut. ubi dicit ꝙ si notarius permutationem uocauit ueditionem uel è contra, dicit ipse quod statur naturæ rei, seu actus & non uerbis notarij, quia non attenditur nomen contractus, sed substantia, & secundum id iudicatur, ut ff.de præscri. uer.l.insulam, cum si facit quod dicit Bald.in consil.32. incip.dominá Ioanna Pisana ciuis, ubi dicit ꝙ non debemus respicere corticem uerborum, sed medullam, allegat. 1. questio. 1. Marchion.ubi dicit nec putemus in uerbis scripturarum esse euã gelium, sed in sensu.

16 SED iuxta prædicta quero, Pone † quòd aliquis recepit mutuum bona fide, & obligauit omnia bona sua, deinde non soluit in tempore conuenitur debitor hypothecaria super quadam domo ipsius, & tandem domus illa datur insolutum, & pro soluto, pro illo debito autoritate iudiciaria, pro ut not.in l.1.C.de iure domi. impe.an in ista alienatione necessaria pro datione insolutum habeat locum ius congrui, uidetur quod sic, quia ille creditor uidetur quodammodo rem emere. ut C. de euict.l.si prædium, sicut qui recipit litis æstimationem uidetur uendere. ff.de.usuc.pro emp. l.litis, & ff.quibus ex cau.in pos.ca.l final. In contrarium facit quia prohibitus alienare potest dare insolutum creditori, ut dicebat d.And.Barba.in rub. de rebus eccl.non alie. in secunda limitatione, alleg.ad hoc l alienationis.ff.famil. ercisc.& quod ibi not. domi.Flor.de sancto Petro, & alleg. etiam Alber.de Rosa.in secunda parte statutorum, in secunda quæstio. Sed vltra eum adde pro hoc fac re, quia licet regulariter aliud pro alio inuito creditore solui; non possit. ut habetur in l.2.ff.si cert.pet tamen per iudicem potest dari insolutum res pro re. Ita tenet Bald. in d.l.1. C de rerum permut.uersicul. sed nunquid per iudicem. Item necessitate ductus uidetur insolutum dedisse. ff.de adimen. lega.l.rẽ legatam. Item quia titulus pro soluto est prorsus diuersus

& alius

& alius quam sit ius vel titulus pro emptore, ut ff. pro solu. l.1.& ff.pro emptore l.2. Vnde conclude auctoritate domini Sebast.in loco præallegato,& Specu. propriè in quæstio nostra,in titu.de empt.& uend.§. nunc dicendum,uersi.sed pone statutnm est,quod propter uocabulorum diuersitatē statutum loquens de emptione non comprehendit in dationē insolutum,argum.l.si idem, C.de codi. & extra de deci. cap. ad audientiam,& sic patet quod in datione insolutum nō habet locum ius congrui, & ita practicatur, nisi probaretur ꝙ datio in solutum fuisset facta in fraudem. Nam fraus semper intelligitur excepta, ut in capit. 1. in princip. qualiter olim feu. alie. pot. Et de ista fraude dicetur in §. sequen. Et idem dicendum est quod non habeat locum ius congrui si aliquis moratur in possessione, ex primo, uel ex secundo decreto,uel ex causa legati,uel ex causa, quia requiritur verus titulus emptionis, ut habeat locum ius congrui, secundum do.Sebast. in alleg.loco.

17 SED QVAERO † de quadam utili quæstione, Quidam uendidit domum cum pacto, ut non transeat dominiū in emptorem, nisi quousque sit solutum pretium, an interim uicinus possit domū petere iure congrui, uidetur quòd sic, quia licet tex. in l.cum manusata.§.nemo,ff.de contr.emptio.dicat ꝙ per dictum pactum desinit esse uenditio,& transit in alium contractum, scilicet pignoratitium vel commodatum. &c. ut dicit Glos. tamen hoc uerum intellige quando istud ultimum pactum potest transfundere præcedentē contractum in aliquem ualidum contractum ualidum. Sed quando per hoc pactum annullatur primus contractus, nec fit transfusio in alium, tunc annullatur pactum,& remanet primus contractus, & ita concludit Paul. de Cast. in consil. suis in consilio quod non uidi,sed audiui a magnifico & clarissimo Docto. do. Ioan. Bap. de Bentiuolijs dignissimo in præsentiarum Regis consiliario qui hanc causam habuit de facto, ubi dixit Paulum ibi dixisse ꝙ si fiat donatio causa mor. uxori bonorum præsentium, & futurorum cum iuramento & pacto ꝙ nō possit reuocari donatio ꝙ illud pactū facit illam donationem cau. mor. conuerti in donationem inter uiuos,& tamen in hoc casu si hoc fieret,donatio rema

neret nulla quia tolleret liberam testamenti factionem, & sic pactum est nullum, & remanet donatio cau.mo. Sic in casu isto de quo quæritur non potest resultare aliquis contractus validus remanente dicto pactò, merito contractus erit
18 perfectus, ut vicinus possit petere ius cõgrui. † Facit ad hoc quod uoluit Ang. in quodam suo consil. 2.ad illud propositum de uenditione facta pacto apposito ꝙ non transeat dominium,& quod no.idem Ang. in l.iurisgentium.§.sed cum nuda,ff.de pac. Vbi dicit ꝙ contrahentes non possunt facere ꝙ uera stipulatio non sit stipulatio, licet possint facere ꝙ habeat effectum nudi pacti. & sic nõ possunt facere ꝙ vera emptio non sit emptio.licet possint aliquid diminuere de eius effectu, & sic patet ꝙ isto casu habebit locum ius congrui. Sed contra prędicta facit dictum Bald.in rub.C.de contrah. empt.ubi dicit expresse ꝙ ualet istud pactum ꝙ dominium non transferatur quousq; pretium non soluatur, imo plus secundum Baldum ibi, quòd etiam si ex venditione translatum esset dominium potest venditor sibi præseruare manus iniectionem si pretium non soluatur vel pacta non seruentur, vt ff. de seru.expor.l.Titius, Sed aduerte quia idem Regius consiliarius subtiliter respondebat quod istud dictum Bald. non habet locum quando uendita esset res,& dē pretio esset habita fides,& postea esset appositum pactum ꝙ dominiũ non transiret,nisi pretio soluto,& quod hoc sit uerum dicebat ipse. Nam Bald. in dicta rub. arguit primo ꝙ tale pactum non ualeat, quia ista traditio non habet intellectum quem sapit iste contractus, ut in d.l.cum manusata, & postea concludit contrarium,dicendo quod illud pactum
19 est naturale,vt inst.de re.diui. §.uenditę, † quia est de natura venditionis,vt nõ transferatur dominium nisi pretio soluto.ergo ualet. Si ergo dictum pactum non esset naturale, sed contra naturam Bald.non diceret illud ualere, sed diceret non valere.unde quando habita est fides de pretio transit dominium,ut in d.§.uenditæ, merito istud pactum quòd non transeat dominium, ubi habita est fides de pretio non est naturale, sed contra naturam, & sic potius illud dictum Bal.reuoluto mantello,facit pro & contra.

PRAETEREA DICEBAT IDEM consi-

liarius etiam si dominium non esset translatum venditio etiam remaneret perfecta, quo ad alios effectus, videlicet quo ad ius congrui quod competit vicino, hoc apparet per dictum Bald.in d.rub.C. de contrah. empt.ubi dicit pone q. facta est venditio uni sine solutione pretij, & sine fide habita de pretio, & cum constitutione precarij, quo casu non est dubium, quòd dominium non est translatum, postea fit venditio alteri cum vere & naturali possessione quis erit potior dicit Bal.quod respectu rei venditæ erit potior secundus in agendo rei venditione respectu publicanæ erit potior primus, ut in l.de pretio, ff.de public. Ecce ergo q. dominiū non erat translatum, & tamen venditio consideratur respectu aliorum effectum, & sic videtur tenere idem doctor. quòd vendita domo, licet non sit translatum dominium, dum tamen possideat emptor, vicinus habet ius congrui, alias esset aperta via fraudibus. Nam qui vellet fraudere vicinum iure congrui emeret cum dicto pacto, & secreto, postea solueret pretium, & sic nunquam vicinus haberet ius congrui, quod non est confitendum, cum semper fraudibus sit resistendum, ne aliquibus fraudes prosint, ut. C. qui mil.non pos.leg.2.& fraudes damnum alteri afferant, ut ff.ad Trebel.leg.senatus, cum multum fraudes conditori legum displiceant, ut. C. de repu.leg. tertia. Item quæro de

20 alia questione, † Pone quòd aliquis emit domum cum pacto de retrovendendo intra certum tempus, vel quando cunque, quod intelligitur usque ad 30. ann. vt consuluit Ange.in consil.55.inci.Guilielmus & Franciscus, quia dictio quandocunque, non excludit præscriptionem, 30. anno. ut dicit Glos.in cap.primo, de feu.da.in ui.legis commis. not.Bald.in l.quod si nolit §. si quis ita.ff.de ędil.edi. Bald. in auct.quas actiones. C. de sacrosan. eccle.& not.Ludou.in l.1.ff.de usucap.& Bald. in cap. primo.§. fin.de capi. corra.& Moder.in l.nemo potest, de leg.1. An donec nō venerit tempus reuendendi possit vicinus petere ius congrui, & habere illam commoditatem, quam habet ille emptor, videtur q. non quia tempus quo cedit inspicitur, ut in l. non intelligitur §.quando autem, ff. de iure fisci, & hanc leg.ad præsentem propositum alleg. Bart. in consil.suo 28.incipiente. Co

chus de Spoleto habens unum filium spurium, in fin. Item quia dispositio testamenti non dicitur fieri in uita sed post mortem,ut not.in leg. 1. cum Glos.sua C.de testa.tutel.Item quia omnis dispositio iudicatur secundum tempus in quo iudicatur effectus,ut,C.de don.ante nup.l. quod sponsæ, & in l.in fuga.ff.ad leg.flaui. de plagi.& hæc iura allegat Bart. ad hoc propositum in consil.69.incip. Patet filio suo emancipato,circa medium, & sic talis uenditio iudicari debet secundum tempus in quo perficitur, & consequenter donec non sit transactum tempus,non habet locum ius congrui. In contrarium tamen determinatur q aut iste cõtractus est factus in fraudem usurarum, & sic erat simulatus,& de simulatione
21 constat, & tunc non habet locum ius congrui † quia contractus est pignoratitius, ut l.in emptione.C.plus ual.quod agitur, & facit l. 2. ff.pro empt. Aut de simulatione nihil constat, & tunc habet locum ius congrui in uenditione facta cum pacto de retrouendendo, quia uenditio pura est, licet sub conditione quadam possit resolui, sicut in pacto adiectionis in diem,ut ff.de indi.adiect.l.2. & in pacto legis commissoriæ.vt.ff. de lega. commisso.l. 1.Item istud pactum non potuit præiudicare uicino, quia res inter alios acta, &c. Item quia si uenditor postea rem emerit ab illo emptore uirtute pacti,tenebitur uicino iure congrui, licet prima uenditio resoluatur per secundam,cum certum est prima fuisse perfectam, & propterea uicino competijsset ius congrui, quod non potuit sibi auferri expresse contrahendo . nã quis nõ posset emere sub pacto quod uicinus non habeat ius congrui,multofortius nõ potest tacite uicinũ excludere, argũ. l.cum quid,ff.si certum peta. Nam pactum de reuendendo non facit suspendere effectum contractus emptionis & uenditionis, nec facit contractum simulatum immò de se licitum est,ut l.2. C.de pac.int uen.& emp.& ibi hoc no.Doct. & not.Ang. in l.ad officium,in fine.C.commu.diui.& Doct. in capit.illo uos, de pign.& in capit.ad nostram, de emptio. & uend.& ita reperio concludere in effectu dominum Seb. in d.glo.in uerbo,emit. Facit quod no. Bal.in c.1.in prin.de
22 feu. dato in uicem l. commissor. ubi dicit q † ex pacto de re uendendo non censetur contractus feneratitius, quia lex
uel

uel decretum hoc dicit, immo est pars pretij, quia minus ualet res cum isto pacto, quam sine, ut dicit domin. Abb. in cap. cum in aliquibus, de elect. & Barb. in d. capit. ad nostrā. Sed an si sit uendita sub conditione casuali, habeat locum ius congrui, dicitur quod non, quia non transfertur dominium, secundum Barto. in l. si is qui pro emptore 4. quest. principali. ff. de usuca. facit l. cedere diem, ff. de uerbor. significatio. Item quia res non censetur alienata tempore celebrati contractus, sed tempore quo contractus sumit ui res, argumen. ff. de lega. 3. l. pater filium. §. fundum. ff. de ser uit. rustico. præd l. fundum, & ita etiam tenet domi. Sebastia. in dicta Glos. in uerbo, emit. Idem si fiat sub modo, ut not. in l. cas, ff. de conditio. & demonstratio. Quia parificantur modus & conditio, ut dicit Gloss. in rubr. C. de his quæ sub modo, & ff. locat. l. insula. §. fi. quæ iura allegat And. quę sit prima cau. benefi. amit. & in cap. 1. in. §. item qui de non iure colum. 5.

23 SED QVAERO † creditor habet domum debitoris obligatam pro debito. Iste debitor emit domum hanc a creditore qui nondum habuit dominium, an habeat locum ius congrui, uidetur quod sic, quia debitor potest emere a creditore non adempto dominio, ut dicit Cyn. in l. prima. C. si seruus exte. Sed hoc non est uerum, quia potius est liberatio pignoris quàm emptio, ut dicit not. Bald. ibi, & consequenter non habet locum ius congrui, etiam si instrumentum dicat quod uendidit, quia ubi opus est facto uerba non sufficiunt, ut dicit Bald. in præludijs feu. Item quia considerare debemus effectum, & non uerba, ut dixi supra 9. notab. in quæst. de refuso. Sed iterum quæritur, pone quòd quidam uendidit domum iusto pretio, prout declarabit Titius iuxta l. fina. C. de contrahen. emptio. & antequam declaret Titius est mortuus, an uicinus habeat ius congrui. uidetur quod sic, quia ualet uenditio pro decem, & quantū plus ualet, ut in leg. hæc uenditio. §. fin. ff. de contrahen. emptio. Sed ista lex parum facit, quia pretium erat certum ibi, ideo determinatur contrarium, scilicet quod iste contractus non est contractus emptionis, sed est innominatus, ex quo oritur actio præscriptis uerbis, & consequenter non

habet locum ius congrui pro hoc allego Bald in leg. contractus. C. de fid.instr. ubi dicit quòd ita dicit Azo fons legum,& uas electionis in summa instit.loca & alibi hoc dictum non reperitur secundum eum, quia pretiũ non est specifice declaratum, ergo non est uenditio, ut in.§.pretiũ.inst. de empt.& uend.& l.fi.C.de contr.emp.& resoluitur in contractum innominatũ hoc modo,do tibi rem hanc,ut pretium eius iustum mihi des,& sic cõtra eum, cui res data est agitur ad illud actione pręscriptis uerbis, ut dicunt Azo & Bal.& ita etiam reperio tenere Ludo.in l.sciendum, in 3. charta, de uerb. oblig. sed ipse multum miratur de Bald. cum non allegauit ad pręsens propositum, Glo.singularem in l.si ut certo.§.nunc uidendum,in uer.locato. ff.commoda.tex.not. in l.si tibi polliendą. ff.de præscr.uerb.& insti. loca.§.& quæ
24 supra diximus, uersic. qua de causa, ubi deciditur quod † si res sit locata ea mercede, quæ postmodum inter contrahentes iusta fuerit declarata, iste contractus nõ erit locatio,sed erit contractus innominatus facio ut des, & ideo ad pretiũ declarandum agetur præscriptis uerbis & consequenter non habebit locum ius congrui. Sed quid si testator damnauit hæredem uendere iusto pretio, & emptor obtulit iustum pretium,& hæres noluit recipere an sit perfecta uenditio, & an sit translatum dominium, uide per Cy.in l.1.C.de leg.in 8. q.& Bart.in l.uxori, in §.agri, ff.de lega.3. & de lega.1.l.si fideiussor.§.meminisse.

DECIMO nota ex tex. ibi, ex transactione, ꝙ si litigantes de re stabili transigunt inter se, & per transactionem uni ex litigantibus res ipsa uenit,uicinus non habet ius congrui,ex quo infertur, ꝙ sub nomine uenditionis non cõprehenditur transactio. Sicut in simili dicimus ꝙ licet feu. non possit alienari sine consensu domini tamen de eo potest fieri transactio, ut in c.si uasallus, de suo feud.si de feu.fue contro.& in c. 1.de controuer. inter uasallum, & aliũ de beneficio,& in Spec. in ti. de arbi.§.testat, uers.sed nunquid uasallus.Fallit in isto regno per constitutionem Diuæ memoriæ. Sed an in cõpensatione locum habeat ius congrui, dic quod aut præcedit aliquis contractus in quo habuit locum ius congrui, & in partem pretij uult debitum compensare,

& tunc

& tunc habet locum ius congrui, ut in l.intantum, ff.de libe.cau.Aut nullus contractus præcessit, tunc non habet ius congrui,quia compēsare est donare, ut in l. Iulianus,ff.de cond. & demon & no. Doct.in l.si fundum. §. Titio fundum de leg.1.facit l.dedisse,ff. de uerb.sign. Sed dubitatur quid
25 in diuisione,† si per diuisionem uni uenit in partem una domus,an habeat locum ius congrui, uidetur quod sic,quia diuisio uicem emptionis continet, ut C.com.utriu.iud.in leg. diuisionem,& ff.commu. di.l.7.§. 1. Nam & qui prohibetur alienare prohibetur, etiam communi diuidundo agere, ut ff.de castr.pec.l.ex castrensi. Dicunt aliqui ꝙ eo prouocante est alienatio,secus si socius prouocat, ar.C.de fun.do.leg. 2.& ff.de iu.do.l.cum in fundo.§.si fundus. C.de prẹd.mi.l. inter omnes. Istud non est uerum,quia regulariter nemo cogitur stare in communione, l.fi.in fin C.de litig.& ff.de con di.in d.l.si non sortem. §.si centum, & C.de sac.san.eccl.l.iubemus nulli,i.respon. Item quando per diuisionem aliquid obuenit alicui dicitur habere partem suam quam primo in communi possidebat, iuxta no.in l.2.ff.com.prẹd.& sic diuisio non est alienatio,quod patet quia feuda non possunt alienari, sed diuidi sic, nisi sit feudum marchiæ uel ducatus ut in l.Imperialem.§. præterea ducatus, de prohib. feud. alic. per Fride.facit l.1.§.1.ff.de reb. eorum, & ff.de peti.hẹred l. sed & si leg.§.pe.
26 SED rursus quẹro, † Quid si alienaretur res alicui per laudum, puta, quia laudum dicit, quod talis compellatur ad uendendum talis, an uicinus possit petere ius congrui, si uenditur per laudum, de ista materia Lud.consuluit in consil.suo.400.incip.circa id quod quæritur, & concludit quòd non habet locum ius congrui, quia ista lex intelligitur de alienatione uoluntaria non necessaria, ut not. in l.si pater, de lega.3.& in l.peto § prædium, de lega. secundo,& in leg. filius quidam,§.diui, de leg.1.& ff. de adm tut. l. quidam.§. usq;,l.alienationes,ff.fa.erc. l.diuus,ff.de pet.hæ. & no.And. in c.si uasallus, si de feu. fue. contro. & Ludo allegat rationes in dicto suo consilio, ut ibi per eum. Vndecimo ultimo no.ex tex.ibi, & parentes, ꝙ non solum uicinus exclusus est a iure congrui in casibus prædictis, sed etiam omnes parentes

rentes & consanguinei, unde etiam statutum excludens ui cinos a iure congrui, intelligitur etiam excludere parentes, quia ubi est eadem ratio idem ius statuti debet, leg.illud cũ concor.ff.ad leg.Aquil. Sed an etiam intelligitur exclusus ille, qui est uicinus & consanguineus, uidetur quòd non quia habet iura duplicata, & statutum loquens de simplici non cõ prehendit mixtum, ut l.uim passam. §. præscriptionem, iun cta l.mariti.§.hoc quinquennium, ff.de adult. Sed hoc proce dit in odiosis, Sed in materia fauorabili, † sub simplicibus continentur mixta l.2.in prin.ff.de uerb. obl.& sic statutum prohibens uicinos, uel consanguineos, in certis casibus a iu re congrui est fauorabile, quia reducitur addispositionem, l.dudum, C.de contrah. empt. & consequenter comprehen dit uicinum consanguineum; Et de ista materia an sub sim plicibus contineantur mixta plenè per scribentes in d.l.2.& in l.si ita scriptum, ff.de lib.& posth. & in l. seruis urbanis, in fi.ff.de lega.3.& pro ista dec sione adduco quia quando actus consistit ex duabus causis simul iunctis a postremo actu, in quo est perfectio formę, sumit exordium, ut ff.qui pot.in pig.hab.l. qui potior, ff.ad Trebel. l.si quis priorem, uerba sunt Bal.in leg.si qua mulier, in fin.C.ad Velle.Sed cer tum est quòd consanguineus secundum istam legem non ha bet ius congrui, nisi sit coniunctus, ut dicit iste tex. in.§. 1. ibi, parentes qui sunt coniuncti, ut patet etiam in §.pe. & sic a uicinate sumit exordium ius congrui, & consequenter ex cluditur isto casu uicinus & consanguineus sicut excluditur uicinus non consanguineus, & his attentis iste §. habuit de bitum suum.

SVMMARIVM.

1 *Ius congrui locum habet in contractibus dolosis ubi alias locum non habebat, & qui sint illi contractus, & quomodo probent* r.3.

2 *Pęna contrahentium in fraudem iuris congrui quæsit.*

3 *Contractus in fraudem iuris congrui, quomodo soleant fieri.*

4 *Fraus eneruat quod sequitur ex ea.*

Simulatio contractus quid sit, & qualiter probari possit. 8. 10.

Pro-

22 *Emptor contra legem mercatus quomodo puniatur:*
23 *Lex imponens pœnam, & non dicens cui applicetur, fisci est.*
Pœnæ quæ applicantur fisco pro delictis, censentur ius regium.
24 *Fiscus non tollit ius uicini per publicationem bonorum in iure congrui.*
Clausula saluo iure cuiuscunque in omni concessione uidetur apposita.
25 *Fiscus succedens bonis ex aliquo delicto habetur loco hęredis.*
26 *Fiscus re euicta non tenetur nisi ad simplum, etiam si expressè sit promissa euictio ultra simplum.*
27 *Periurium aggrauat mendacium.*
28 *Contractus simulatus factus in fraudem iuris congrui, an sit nullus vel annullandus.*
29 *Probatio qualis requiratur in iure congrui, vbi venditor fatetur simulationem. emptor uero non.*
30 *Iuramentum semiplene probanti, non defertur in pœnis infirendis.*

§. QVARTVS.

§. NISI QVIS Diuiditur in tres partes. In prima parte dicit quòd in quantum dictum est in §. præcedenti,
1 q; in certis contractibus non habet locum ius congrui,† hoc uerum si illi contractus fiant bona fide & sine fraude. Sed si fiant in fraudem iuris congrui, puta contrahentes uolentes fraudare uicinum iure congrui, faciunt contractum donationis, uel alium contractum, in quo non habet locum ius congrui, & in ueritate inter eos agebatur de uendendo, isto casu habet locum ius cõgrui quia fraus semper intelligitur excepta, & ista prima pars durat usque ibi, ideo illi, hæc est secunda pars, ubi dicitur qualiter poterit probari fraus, uidelicet, quod contractus in quo non hābet locum ius congrui, fuit celebratus in fraudem emptionis & uenditionis, & sic in fraudem iuris congrui, & dicitur in litera quod uicinus poterit iudicis auctoritate exigere iuramentum a uenditore & ab emptore, si eorum intentio fuit emere, & uendere, uel permutare, uel facere contractum, in quo non cadit ius congrui, & si cõtractus ille fuit fraudulēter factus,

uel simulatus, & si per eorum iuramentum constabit de fraude, uel simulatione, habebit locum ius congrui in donatione, uel alio contractu, & si per eorum iuramentum nihil constat de fraude, nec aliter per probationes de fraude constare poterit, tunc uicinus exclusus est a iure congrui, quia deficit sibi probatio fraudis, & actore non probante reus absoluitur, & hæc secunda pars durat usque ibi, si autem post iuramentum, & hic est tertia pars ubi dicitur qua pœna puniuntur contrahentes si postquam iurauerunt ꝙ contractus factus in quo non habet locum ius congrui, fuit factus sine fraude, & sine simulatione, uicinus probauit de fraude, uel simulatione, & sic illum contractum fuisse factum in fraudem iuris congrui, & dicitur quòd primò ponitur pœna periurij, secundo punitur uenditor & emptor, quia venditor amittit rem, & emptor amittit pretium, & res, & pretium applicantur fisco, & postea fiscus tenetur vendere illis quibus
2 competit ius congrui. Sed iuxta† hoc dubitatur qua pęna puniantur contrahentes, si antequam exactum fuit iuramentum ab ipsis contrahentibus, fuit probatum contractum fuisse factum in fraudem iuris congrui, & dicitur in litera, quòd puniantur ista pęna, uidelicet, quòd tenetur ille emptor uendere minus iusto pretio non ultra dimidiam iusti pretij, sed arbitrio iudicis, infra dimidiam iusti pretii rem illam illis quibus competebat ius congrui hoc dicit usque ad §. prohibemus.

PRIMO NOTA ex textu, quòd quando in fraudem iuris congrui fit contractus donationis, uel dationis in solutum, uel permutationis, uel alterius contractus in quo non habet locum ius congrui, quòd nihilominus per fraudem uel simulationem adhibitam inter contrahentes habet uicinus ius congrui, ut hic, quia in omni dispositione fraus semper intelligitur excepta, ut in l. creditor. §. Lucius, ff. man. & in l. si pater, ff. de priui. cre. & in c. 1. qualiter olim frau. alie. pot. & in l. Imperialem §. calidis, de prohi. feu. alie na. per Fede.

3 SECVNDO NOTA † ex text. quòd illud quod fit in fraudem non ualet præiudicium illius cuius fit fraus ut hic, & in leg. 2. in princip. ff. de iure fisci, & ff. de doli exce

apud

apud.§.si quis, & ff.de calum.l.1.in princ. & C. manda.l.ult. §. sed & si quis, & C.de pe.bono.subl.l.1.lib.10. & C. de fun. patri.l.fi.lib. 10. & de prædi.curi. co.lib.ff. qui ex caus. in pos. ea.l.fi.& in d.§.calidis.

TERTIO NOTA ex text.ibi, simulatè donauerit, quòd illi qui volunt fraudare vicinos iure congrui faciunt cantare instrumentum in forma donationis, in quo contractu non habet locum ius congrui, & posteà occultè soluunt pretium, arg.d.l.fina.§.sed & si quis, C.mand.autem occultè susceperit, & sic fit fraus de contractu ad contractum, iuxta not.in ca.quanto, de priuil.& in l.fraus,ff.de legi.& in regula certum, in ui. Sicut dicitur in uxore quæ non potest donare uiro per titulum,ff.de dona.inter ui. & uxo. si vendit rem marito & confitetur pretium recepisse non ualet uenditio, ut ff.de dona.inter uir. & uxo. l.si sponsus, quia est simulata per titulum,C.plus uale, quod agitur,sic in casu nostro non valet donatio in præiudicium vicini, quia est facta in fraudem iuris congrui, ut hic, & sic uicinus poterit habere ius congrui,sicut si uenditio facta esset, & idem si fieret fraus de contractu uenditionis ad alios contractus in quibus non
4 haberet locum ius congrui, † quia si quid fiat in fraudem non ualet quod sequitur ex eo, uel ob id, ut in l.non dubiũ C.de legi. & not. Host. in sum. de emptione & uenditione, §.qualiter rescin.uer.illud autem, Quid autem sit simulatio no.Bal.in l.si ex pretio, C.si cer.pet. & quoniam materia simulationis est dispersa in iure, & de hoc reperiuntur multi tractatus, & multa consilia diuersorum Doctorum, & ego istam materiam plenè examinaui per plures chartas sunt circa tres anni,in capit.2.de feu. da. in uicem leg. commis. de usib.feu.ideo eam omitto, maxime cum hic non sit in materia sua,nec conuenit materiam unius loci trahere ad aliũ locum extra propositum, arg.§.fi.Inst.de iure perso.sed tantum hic dicam in sequenti notabili ca quæ faciunt ad præsentem materiam.

QVARTO NOTA ex tex. modum probandi contractum fuisse factum in fraudem iuris congrui, uidelicet, ꝙ uicinus possit exigere iuramentum a uenditorem, & emptore,uidelicet, an contractus donationis, uel dationis insolu-

solu-

ſolutum,uel permutationis, & ſimilium fuit in fraudem iuris congrui & ſimulatè conceptus, & ſi ipſi iurauerint timentes eorum conſcientiam. & periurium ꝙ in ueritate inter eos agebatur de uendendo, ſed ut frauderent uicinum iure congrui fecerunt contractum donationis &c. certè probata
5 eſt fraus, quia nullà † melior probatio quam partis aduerſę confeſſio,ut in l.qui de inofficioſo, in ſi ff.de inoffi. teſta. & c. quoniam per confeſſionem, de priuil.& alibi dicitur, ꝙ tantum ualet probare per confeſſionem, quantum per teſtem,ut in d.l.qui de inofficioſo & ff.ſolu. mat.l. Titia,& C. de in ius uoca.l.2.in fi.& C.de tranſac.l.cum te, & l.ſi de poſſesſione,& no. And.in cap.1.in fi.de mil.uaſ.qui contu.eſt, & in c.1.qui teſtes ſint neceſ. immo quando confitetur nō ſunt neceſſarij teſtes,ſecundum Andr. ubi ſupra, & patet Matth. 14. & 25. cap.ibi, quid adhuc egemus teſtibus, pro quo eſt tex.C.de donat.l.illam, ibi,quid opus eſt teſtibus,&c. unde ſi pars confitetur aliquo modo ꝙ uolebat emere uel ſe examinando tanquam principalem, ut ſolet ſæpius contingere,dicit ꝙ ſe refert ad inſtrumentum uenditionis, & inſtrumentum cantat de donatione, uel de datione inſolutum, & ſic appellat donationem uel dationem inſolutum uenditionem certè probata eſt intentio uicini, quia loquela ſua manifeſtum ſe facit, dicit Bal. in conſilio ſchiſmatis poſito in rub. C.ſi quis aliquem teſta prohi. & in l. tres denuntiatio-
6 tiones, C.quo. & quan. iudex. † Nullum enim eſt manifeſtius teſtimonium quàm qualitas inſpecta uerborum ſecundum Caſſiod.quem refert Bal.in l.ad cognoſcendas, C.de inge.manu.Sed quid de confesſione facta parte abſente,puta quia contrahentes extra iudicium parte abſente confeſſi uerunt contractum fuiſſe factum in fraudem iuris congrui an talis confesſio probet contractum ſimulatum, certè ſic, quia talis confesſio licet non ſufficiat ad obligationem inducendam,ſufficit tamen ad probationem faciendam,ut no. Cyn.in l.ne quicquam.§. ubi decretum, ff.de offic.procon. & in l.generaliter, C.de non num. pecu. per l.publia.§. fi.ff.depoſi.& no.glo.in l.cum de indebito, §.fi.ff.de probat. Item ſufficit etiam ad liberandum, ut in c.ex parte,de confe.& in l.tale pactum,in princ.ff.de pac.& in l. ſi confeſſus, ff.de cu-

ſto.

sto.reo. & in d.l.generaliter, & in d.l.1.§.si quis absentis, de confes.& in l.non solum.§. liberationis uerbo, ff.de lib. leg: & Bar.consuluit in consi. suo incip.in Dei nomine amen, in primis est uidendum an confessio facta parte absente,de quo per Lud.in l.nuda ratio,ff.de don. Item confessio facta parte absente est ualida quando tendit ad declarationem actus qui erat ambiguus, secundum Bar.in l.cum quis decedens, §.codicillis, ff.de leg.3. Item ex his quæ quis dicit extra iudicium parte absente inducitur uera probatio causa sui, ut dicit gl.in l.Fulcinius. §. quod autem,ff.qui.ex ca.in pos. ea.licet glos.illa nihil alleget, tamen Bart. ibi eam expresse approbat per l.quæro.§.fi.ff.de ædil edict. facit ad hoc glos.
7 in c.quanquam,super uersic. idoneæ, de usur.lib.6. † ubi si testator mandat usuras restitui, quod ex ipsa confessione parte absente potest conueniri,etiam reuocato testamento,& hoc est speciale in odium usurarum, regulariter tamen contra, ut not.Bar.in l.Lucius. §.quisquis, de leg.2. sed pro hoc facit glo.in §.aliæ, Insti.de act.ubi dicit,quòd in his quę dependent ex uoluntate nostra statur pleno nostro dicto cum iuramento,sed sine sacramento semiplene, & pro hoc uidetur text.in cap.si uerò aliquis, de sent. ex commu. & est alia glo. in cap.significasti, de homi. & illam glo. allegat Bal.in consilio schismatis,in 10.colum. hoc etiam not. Barto.in l.2.§. si à pupillo, ff.pro empto. & sic patet quod ex confessione facta extra iudicium partis absentis potest probari contractus simulatus,quod patet etiam, quia confessio extra iudicium transfert onus probandi in confitentem, & consequenter inducit probationem, ut not.Bald. in l.cum falsa. C.de iur.& fact.ign. Item confessio extra iudicium operatur pactum nudum secundum Bar. in l.omnibus.§ fin. ff.de pact. Item operatur indicium ad torturam, ut in l. capite quinto per Bar.ff.de adul.& tenet Rota. deci.180 quæ incipit,licet confessio, & aliquando potest ex tali confessione damnari, ut tenet glo.in c.per inquisitionem, de elec. et ibi Innoc.et Gl.Io.2.q.1.c.multi, et in c. quàm sit graue, de excess.prælat. et in c.at si clerici,de iud.

SECVNDO DICO, quòd potest probari fraus,
8 † et simulatio per testes,et ipsis testibus creditur contra instrumen-

ſtrumentum,dicit Gloſſ.in auſt.de fid. inſtruſt.§. ſi uero aliquis,et Glo.in l.illicitas.§. ueritas.ff.de offi. præſi. licet aliter.Gl.dicat in d.l.generaliter, tamen Iaco.But.ibi tenet ſimulationem inſtrumenti poſſe probari per teſtes,hoc etiam expreſſius tenet Bal.in l. 1.C. plus uale.quod agitur,et Per. de Peru.et Io. de Imol.in c. ad noſtram de emp. et uendit.et pro hoc facit l.multum, C.ſi quis alteri uel ſibi,et C.de dona.inter uir.et uxor.l.non eſt,et l.ſi filij,Fallit ſecundum Pe. de Peru.in d.c.ad noſtram, niſi contraſtus eſſet faſtus inſcriptis,ita quod ſcriptura eſſet de ſubſtantia contraſtus ipſius, quia tunc non poſſit probari contrarium niſi per contrariã ſcripturam,ut not.in d.l.generaliter,ſecundo fallit quando ex ſcriptura reſurgeret probatio iuris, et de iure cõtra quã non admittitur probatio in contrariũ, ut in c.is qui.de ſpõ. et no.Cyn.in l. ob cauſam, C.de contrah. et commit. ſtipul. et l.antiquæ,C.ad uelleia. et in l.fin.C.arbi.tute.Sed hoc eſt uerum niſi probatio ſit admiſſa contra præſumptionem iuris et de iure.Nam tunc ualeret,ut dicit Inno.in cap. fraternitatis,de frigi.et malefi. et de iſto diſto facit feſtum Ludo. in l.certi condiſtio,in §.quoniam,ff.ſi cer.pet.

Sed quæro quo teſtes requiruntur ad probandam ſimulationem contra inſtrumentum, dicit Gloſ. in §. ſi uero aliquis,in aſt.de fide inſtit. ꝙ quatuor teſtes requiruntur. Sed Spec.in tit. de inſtru.edi.§.reſtat,uerſic.ſed pone, dicit quod duo ſufficiunt per l.ubi numerus,ff de teſt.

Inde eſt quod dicimus quòd ſi ego probo per inſtrumentum Titium contraxiſſe mecum Neapoli, et tu probas per duos teſtes te eodem die fuiſſe Romæ, prçualent iſti duo teſtes inſtrumento ſecundum Specul. ubi ſupra. Idem tenet Bal.in l.inexercendis, Cod.de fide inſtrum. Nec obſtat Gloſſ.in contrarium allegata quia illa eſt uera quando per direſtum fieret probatio contra inſtrumentum, ſecus ſi fieret per indireſtum, quia tunc ſufficiunt duo teſtes, ut in contrario. Sed unus teſtis de ueritate ſufficit ad probandam ſimulationem uel fraudem, quod non reperio in Specul. in titul. de teſte. §. reſtat, ubi ponit caſus in quibus creditur uni teſti. ideo dico quod unus teſtis de ueritate probat ſemiplene, ut eſt Gloſſ.communiter approbata

in l.admonendi, ff.de iureiur.& in l. bonefidei. C. eod. Et ideo si esset unus testis de ueritate, & duo de fama ꝙ contractus in ueritate fuit factus de uendendo, licet dicat de donatione apparenter probata esse plene ipsa simulatio, ut dicit Bal.in simili in c.1.de contro.inuesti. & Ludo. in d.l.admonendi,& not.Glo.in c.1.de appel. & l.2. ubi Bart. ff. de excusa.tuto.& in c.1.§.prætérea, de testa.& in Spec.de testi.§.restat.uersi.25.

10 TERTIO PROBATVR, simulatio per † coniecturas.l.si seruus seruum. § fi.ff.de leg.1.secundum Docto.in d.capit.ad nostram,& not.Bal.in l.3.C. plus uale. quod agitur,& in l.eos,C.de usur.Item probatur per uarias præsumptiones & indicia, ut in capit. illo uos, de pign. & not. do. Car.cle.ex grandi.de usur. Et sciendum est ꝙ multis modis potest fieri fraus, ut dicit Bald.in l. non dubium, C.de legi. ubi enumerat multas fraudes, & etiam Ioan. Andr. multas alias collegit in d.cap.ad nostram, & dixit de istis fraudibus aliqualiter in d.cap.in materia legis commissoriæ. Et quot modis fit simulatio, tot modis fit fraus, ut in l.ab Anastasio,C.man.& in l.emptor, ff.de aqua plu.arcen.& in Spec.de donatione.§.i.uersi. item pone aliquis,tamen hic uidebimus de aliquibus præsumptionibus inducentibus fraudem in materia iuris, Ideo dicit quòd præsumitur fraudem esse adhibitam in contractu dationis in solutum in fraudem iuris congrui si probetur quòd præcessit tractatus de uendendo, & postea incontinenti secura fuit datio insolutum, secus si ex interuallo.dicit Iaco. Butr. & Bartol. in l.pacta nouissima, C. de pac.& Lud.in l.si quis cum aliter in 14. col. ff.de uerbor. obligati. Tractatus enim præcedens de uendendo facit præsumere contractum dationis in solutum incontinenti subsecutum fuisse in fraudem iuris congrui celebratum, secundum quod in simili not. Hostien. & Ant.de Butr.not.in d.c. ad nostram.de emptio.& uendit. & Bald.in leg.multum,C.si quis alteri,uel sibi, & Guil.de monte Lauduno in cle.ex grā di.in §.cæterum, de usur. & Ludoui. in sing. suis in q.an pacta de reuendendo. q. 13.& tenet Pau. in consil. 329.in prin. & Ludo.Roma.in consil.90.incip.uisis ac percunctatis actis, & Angel.in l. item quia. §.idem Iuliano, ff.de pact.& Ioan.

de Imo.in l.Titia.§.idem respondit, ff.de uerb.obl.& Ang. in l.1.in 3.col.ff.de iudi. & Bal.in l.3. C.plus uale.quod agi-
11 tur. † item poterit probari fraus si probetur ꝙ nullum debitum præcessit in ueritate, sed tantum fuit facta confessio ꝙ Titius debitor in centum, & propterea obligat bona sua & signanter talem, & postea creditor cum decreto iudicis recepit domum insolutum virtute hypothecæ, certè ista datio in solutum est tunc in fraudem iuris congrui facta, ut dicit Alb.de Rosa. in 2.par.statu. in 2.q.vnde non statur dictę confessioni.scilicet ꝙ debitor receptat centum nomine mutui in præiudicium uicini, nisi appareat uerum debitum per l.qui testamentum,ff.de prob.& in l cum quis decedens, §.Titia.ff.de legat. 3. in quibus iuribus probatur ꝙ cōfessio quæ emanauit inter suspectos præsumitur simulata, & in fraudem facta, sic in casu nostro facta fuit dicta cōfessio debiti in fraudem, uicini nisi probetur de uero debito, facit l. si forte,ff.de castren. pec.& ibi Bar.dicens ꝙ verba enuntiatiue emissa non inducunt probationem etiam inter easdē partes, quando partes non potuissent libere disponere, & not. Glo.Ang.& doc.in l.si donatione, C.de colla. ubi confessio patris ꝙ donat filio propter merita non probat merita præcecississe.Idem no.Bar.& Bal.in l.per diuersas C.man.& in l. 2.ne liceat poten.& Cyn.in l.1. in fi.C. de sacrosanct.eccles. ubi dicit ꝙ confessio coniugis quod tenetur coniugi.cui prohibetur donare non probat, & not. Bart.in l.si constante, in antepe.col ff.sol.ma. ubi fortius uoluit ꝙ est præsumptio iu-
12 ris & de iure ꝙ fuerit fraus † quando quis restituit dotem uxori propter inopiam suam si de illa dote recepta non apparet instrumentum dotale, sed tantum confessio mariti, & idem no.Bal.in l.2. §.appellata, ff.si cer.pet.& in l.1.C.de dona.ante nup.& Ioan. And.in addi. Specu.in rub.de douat.inter virum & uxo. & Cyn.in l.quòd de suo C.de dona.caus.& Bald.in l.si creditores,C.de fideius.in lectu.antiqua, & Barto.in l.Aurelius.§. fi.ff.de liber.legat.& ibi text.optimus,& in l.Lucius.§.quisquis,& ibi text.& Barto. ff.de legat. secundo vbi confessio debiti non probat debitū, & idem tenet Ludo.in consilio.43.& in consil.50. & Bal.in l.1.C.de inoff.dona.& Angel.in consi.suo incip.A,concludit testamentum, &

Pau.de Cast.in l.Marcellus.§. quidam libertus, & l.cum heres deducta,ff.ad Trebellia. et idem in effectu not.Io.Andr. in addi.Specul.in tit.de rebus eccle.non alie. in rub.& Io.de Imo.in c. 1.2 1.col.extra de deposi. & in Specul. de confes.§. nunc dicendum uersic.sequitur,Sed si probaret ꝙ in ueritate recepit pecuniam , & factum fuit instrumentum de debito , et postea infra breue tempus recipit domum insolutum ex ista breuitate temporis præsumitur datio insolutum facta in fraudem uicini , allegat ad hoc Petr. de Ancharan. in consi.suo.159.text.in cap. officij. de electi. et quod no.Bar. in l.post contractum , ff.de dona. Sed ultra eum facit text.in l.plerique.ff.de ritu nupt. ubi mulier quæ recessit à marito, non multo tempore interposito reuersa est censetur idem matrimonium,facit etiam lex ꝙ calore. ff.de regu.iur.et 33. quæstione 2.cap.diuortium, facit etiam l.4.§.si ab ignoto.ff. de manu. ubi quando fiunt actus a principio ꝙ euictio modico tempore habeat durare præsumitur emptio simulata , et ita dicit Bar.per illum tex.in cõsilio suo inci. Petrus Nicolæ.facit l.uxor C.de repu.& ff.de ritu.nup. l.fi.et extra ut eccle.benefi.c.1.

13 ITEM SI PROBETUR † ꝙ domus illa recepta in solutum fuit desiderata per prius ab illo creditore qui dixit quòd uolebat emere , & posteà reperitur quod eam habuit insolutum , quia per præcedentia declarantur sequentia,ut not.Bar. in l.ambitiosa,ff.de decre.ab or.fa.facit quod no.Ludo.in cons.suo 15. incip.uiso themate consultationis ubi dicit ex præfationibus declarantur sequentia. & ex præfatione ipsius priuilegii colligitur finalis ratio eiusdem inductiua. ut probatur.ff.de hære. inst.l.ult.& ff.de ori.iur.l.1. & ibi Bar.& ff.de transactio. l.cum hi.circa princ.& Bald.in 1.constitu.Cod.§.quibus , & not.Ludo. consil.suo 174. facit quod not. Ang.in l.si seruus. §.si numerus.ff.de leg.1.ubi dicit ꝙ præfationes declarant uoluntatem , ut in l.si ita quis , §.idem respondit,ff.de uerb.oblig & ideo dicit Bal.in l.1.ff. ad maced.quòd ex præfatione legis colligitur mens condẽtis et eius intellectus , et in d.l. fi ff.de hær.instit.quem text. ibi ad hoc exclamat Bal.in l.apud. Celsum,in prin.ff.de doli excep, et not. etiam Barto. in d.l.1. ad macedo.proœmium

enim

enim declarat sequentia, ut in l.semper, & ibi not.ff.de reg. iur.Bal.in l.precibus. C.de impu. & alijs substitu. & no.Scriben.in l.si quis cum aliter,ff.de uerbo.obliga. unde dicit do. Anto.de But.in clem.i.de elec. q prefatio legis demonstrat finalmen intentionem condentis. l.regula.§.licet,in uer.initium.ff.de iur.& fac. igno. & idem not. Bal.in l.ut liberis,C. de colla.& in leg.his uerbis, de falsa causa adiecta leg. & est tex.& ibi Abb.sic in c.ex multa.extra de uoto.

14 ITEM PRAESVMITVR, † datio insolutum facta in fraudem iuris congrui, si res illa erat coniuncta ei cui fuit data insolutum,quia ratione illius coniunctionis præsumitur datio insolutum fraudulenta arg. ff.de donat. inter uirum & uxo.l.si inter, & extra ut eccles. benefi.capit. 1.

Item quia res illa fuit antecessorum ipsius creditoris & consequenter præsumitur habuisse affectionem ad illam rē recuperandam,argu.leg.si in emptione, ff.de minor.& leg.1. §.si rem,ff.si quid.in frau.patro. Item quia res illa afferebat sibi commoditatem propter suam artem, vt in d.§.si rem.un de his probatis clare sequitur q in fraudem iuris congrui fuit facta datio in solutum. Item si probetur debitum realiter contractum fore solutum, quia solutione tollitur omnis obligatio, ut instit.quib.mod.tol. obligat.in prin.cum sim. uel si instrumeatum cancellatum repertum est in domo debitoris,de quo in l.si chirographum. ff.de proba.& in cap.sa ne,extra de renun. in glo.nisi debitor fuisset familiaris creditoris propter quod potuisset subtrahere dictum instrumē tum,ut in l.1.§.sed ne furandi.C. de lati. libe.tol. & fecisset eum conuenire, & postea daretur res insolutum & inde occultè reciperet pretium rei. Nam ex quo occultè fit solutio,præsumitur quòd datio insolutum fuit fraudulenta, argumen.leg.fin.ff.de ritu nup & l.uxor.C. de repu.& leg.fin.C. mand.& d.capit.1.ut bene.eccle. & consequenter habebit lo cum ius congrui, quia fraus non debet patrocinari,ut in ca

15 pitulo sedes, de rescrip. † & generaliter præsumitur dolus ubicunque petitio alicuius legitima exceptione doli eli di potest si is in ea perseuerat, ut ff.de doli exceptio.l.prima §.& generaliter. Idem dico si per interpositam personam hæc fraus fieret.argum.le.pupillus.§.sanè,ff.de auctor.tutor.

Item solet fieri fraus in isto iure congrui, quia domus habet unum introitũ & duo latera uenditur medietas domus duobus lateribus retentis nam propter domus indiuiduitatem, quæ non habet nisi unum introitum & illas partes laterales non habetur introitus nisi per ianuam quæ uenditur signum est quod facta fuit uenditio in fraudem iuris congrui, hoc uoluit Petr. de Anchar. in præallegato suo consil. 159. ubi dicit quòd connexa quæ sunt per partes non possunt commodè diuidi debent pro uno haberi, hinc est quòd continentia ædificij unum censetur ædificium cum eo quod coheret, ut ff. de uerb. significat. l. 2. & l. ædificia, & c. si ciuitas, de senten. excommu. lib. 6. Et polluta ecclesia cœmiterium coniunctum pollutum est, de conse. eccl. uel alta. cap. 1. Et fugiens ad porticum ecclesiæ gaudet immunitate totius eccle. 17. q. 3. cap. si quis contumax, & hæc omnia operatur connexitas, & alibi eadem connexitas facit diuersa coniungere & unum censeri l. conclaue, ff. de damn. infe. unde cum dominus erat una, & unam portam habebat, & pars retenta non poterat a parte uendita separari quia non habetur accessus ad eam nisi per unicam portam, sequitur q separatio fuit facta in fraudem iuris congrui, domus enim respectu ipsius aditus indiuidua censetur, quia ipsius effectus in partes di-
16 uidi non potest l. executione. §. 2. ff. de uerb. oblig. † & in talibus indiuiduis dispositio quæ concernit parte trahitur ad totum, ut in l. una est uia ff. de serui. rusti. prædi. & ff. de fur. l. uulgaris, & in capit. translatum, de constit. unde una & eadem domus non debet diuerso iure censeri, ut in l. eum qui ędes, ff. de usuc.

IDEM DICO si uenditur terra excepto uno palmo circuncirca, nam clarum est quòd dicta reseruatio facta fuit in fraudem vicini, quia ille palmus terræ nullam vtilitatem ipsi qui uendidit terram affert, vt statim dicam, & ideo si separatio esset utilis uenditori dicto casu non præsumeretur in fraudem facta. Nam si quis haberet domum in triangulo & illam uenderet seruatis lateribus in quibus possit haberi introitus, uel exitus, uel posset commodè ibi fieri porta & hoc afferret vtilitatem uenditori, non censetur uenditio facta in fraudem iuris congrui, ar. l. seruus dotalis, & ibi hoc

not. Modc. Perusini.ff.solut. matri.& hoc verum nisi statim postea uenderentur illa duo latera retenta eidem emptori. Nam ex breuitate temporis præsumitur fraus ut dixi supra per tex. in c. officij. de elec.cum si.& etiam quia facta fuit p partes ut dicit Pet. in d.consi.In contractu autem donationis dicẽdum est quod poterit præsumi donationem factam esse in fraudem iuris cõgrui, si donator reperiatur post donationem possidere iuxta ea quæ habentur no. in l.post contractum ff.de dona.& in l. sicut.§.superuacuum.ff.quib. mo.
17 pig. vel hypo. soluitur. † Item si donauit postquam citatur fuit a uicino, argu.ff.de iudi.l.si quis post.de quo dixi supra in præcedenti.§. Item si donauit coniunctæ personę, ut C. de dona l. dona. & l.pe. C.de bo,quæ libe.Sed sola coniunctio non inducit præsumptionem fraudis, vt dicit Barto.in d.l.post contractum.Item præsumitur donatio facta in fraudem iuris congrui, quando in ea est appositum pactum de uendendo, quia signum est ꝙ non habuit animum donandi vbi fuit appositum tale pactum, arg.l.qui sic.de solu.Et eodem modo dico,ꝙ si res pro parte uenditur & pro parte donatur, & non subeest iusta causa donarionis ꝙ habet locũ ius congrui, quia præsumitur donatio simulata,arg.d.l. ab Anastasio,& in d.l.per diuersas. C. man. & tenet Bal.in l.2. C. de repu. hære. & in l. fi. C.ne lice.poten.& Bal.in consi. suo quod incipit ad probandum & ostendendum,& Specu. in tit.de ces.act.§.1.versi.præsumitur contractus simulatus. Item præsumitur contractus fraudulenter factus si fiat de omnibus bonis l. omnes.§.Lucius,ff.de his quæ in frau.cre.
18 & no.Bar.in d.l.post contractum.Item præsumitur † donatio simulata quando essent apposita ibi pacta insolita in fauorem ipsius donatoris contra naturam ipsius contractus donationis arg.eorum quæ not.Bal.in c.1.de feu.da. inuicẽ leg.commis. & in l.si quis sub condi.ff.de condit. instit. per illum tex.iuncta Glo.& Bal in d.l.emptione,C.plus ualere quod agitur, & in l. etiam,col.2.C.de execu.rei iudi. & no. Io.de Imo.in d.c.ad nostram,de empt. & has fraudes quantum ad materiam iuris congrui hic per modum sum mulæ sufficit dixisse.Sed alias fraudes in alia materia ponit Bald. in l.fraus,ff.de legi.& Bar.in d.l.post contractum,& Luc.de

Pen.in l. quemadmodum. C de agri.et cenſi.lib.11. Nõ tamen fateor ꝙ aliæ fraudes nõ poſſent reperiri in hoc iure congrui fraudando, quia repeniuntur tot et tantę fraudes hominum quas calamus ad ſcribendũ non ſufficeret, quia homines ad uita labuntur, ut in c.urgẽtis, de hęreti. et ętas noſtra prona eſt ad malũ, ut in c.oĩs ętas. 12.q.1.et alibi dicitur ꝙ natura eſt nutrix uitiorum, 20.q 2. c. :.et alibi multę uię ſunt ad malitiam hominũ, ut in auct.de nup. §.minores, et homo dicitur potius malum quã bonũ operari, ut not.ff.ſolut.matri.l.ſi conſtante. §.maritum, hinc eſt ꝙ poſſumus dicere, uere terra malos homines educat ut in l.ſi.C.de præſcrip. triginta anno.

19 QVINTO NO. ex tex. ꝙ † uicinus poſtquam emtor et uenditor iurauerunt contractum donationis uel ꝑmutationis uel dationis in ſolutum rei fuiſſe factũ bona fide et ſine fraude poteſt probare contrariũ eius quod iuratũ eſt.Sed contra, quomodo poteſt contra iuramentũ ꝓbari cõtrariũ, quia exceptio iuriſiurandi. parit exceptionem litis finitę, ut in c.1. de litis conteſt. lib.6.et not in l. nã poſtea, de iureiur. Item iuramentũ hẽt uim diffinitiuę ſẽtentiæ, ut in l. 2. et in l.ſed et ſi poſſeſſori. §.itẽ ſi iurauero, ff.de iureiur. Itẽ habet uim probationis, ut in l.nõ erit. §.dato, eo.tit. et cauſa deciſa cũ iuramento nõ retractatur ut C.de iureiur.l.1.Sol. multiplex eſt iuramentũ, ſ.neceſſariũ, iudiciale, et uoluntariũ, ut not.in rub.ff. de iureiuran. Contra uoluntariũ et iudiciale iuramentũ non põt contrarium probari ſed contra neceſſarium ſic, ut in d.l. admonẽdi, ff.de iurei.et in d.l.1.C de eo. unde quãdo lex cõpellit partẽ ad iurandũ. prout facit iſta lex, quę compellit emptorem et uenditorem ad iurandum uicino uolenti. Nã uerbũ exigere, importat neceſſitatem, ut ff. de leg.3.l. fideicõmiſſam. § ſi. exigere.n.eſt ab inuito extorquere, ut no.in l.ſed ſi lege. §.2. de peti.hęre.et in l.falſus, C. de fur. Tunc.n. poteſt contrarium eius quod iuratum eſt probari, ſi lex uel ſtatutum procedat ad pœnã periurij ſi contrariũ probetur ut eſt in l.iſta. hoc tenet Bald.in d. l.1. C. de iureiuran. per not.in auct. ſed nouo iure, C.de pęna iud.et not.in l.1.per Cy.C.ſi aduer.liber. Quando autem principalis

palis persona iurauit, & postea repertum est contrariũ, an possit puniri de periurio, istã materiã tangit And. in cap. 1.§.sacramentum, de cõsue.rec.feu. & ibi ad saturitatẽ dixi,& tangit Lud.in l.si duo patroni.§.si quis iurauerit, ff.de iureiur.& Cy.& Iac.But.in l.1. C.de sum. Tri.& Bar.in l.de periurio, ff.de crimi.stellio.Posset hic tractari tota materia, auct.sacramenta puberum,C.si aduer.uen.quod dicit Bar.in l.si quis pro eo,ff,de fideiuss.& quod dicitur in tota materia de iureiu.Sed quia hic tantum ea quæ ad ius cõgrui ptinẽt legere decreui,ideo hãc materia tãquã impertinẽtẽ omittõ.

20 SEXTO NOTA ex tex.† si contrahentes iurauerunt non in fraudem iuris congrui fuisse celebratum cõtractum,punientur pęna periurij si contra probetur, cuius pęna hodie est amissio manus in regno, ut in const. regni,eos qui sciẽter Item est pœna, quia fit infamis, ut in l.si qs maior,C.de transac. & consequenter nullus nisi rex; uel papa poterit remittere infamiam,ut dicit Bar.in l.infamẽ,in fin. ff.de publi.iudi.Item periurus non potest promoueri ad ordines sacro, ut 6.q.1.c.infames. Item nec ad testimonium ferendum admittitur eadem.q.& causa.c.quicunque. Item a defendenda ecclesia excluditur, extra de exce.cap.dilect. Item peccat mortaliter,extra de iureiur.cap.peruenit.lo.2. Nam Deus multum contristatur de periurio, in l.qui relictum,& ibi Bal.C.de indi.uid.toll. Item periurus committit falsum,ut in c. illud, de excess.præla.Item penitentia periuri est uelut homicidæ,12.q.1.c.prædicandum.Item a periuro regulariter iuramẽtũ requiri non debet, vt extra de præsump.c.literas, & 22.q.5.c.paruuli. Item periurus non debet tenere beneficia, ut not.in c.querelam,de iureiuran. Item priuatur a proprio gradu,ut 50.dis.c.de his,lo primo. Item crimẽ periurij comparatur blasfemijs, & peccato cõtra naturam,ut in auct. ut homines non luxurientur contra naturam.§. hæc quoniam. Item omnes homines offendit qui periurium committit, quia in omnium uertitur iniuriam,quòd in religionem diuinam cõmmittitur.l.manicheos,C.de hær.& mani. unde apud Romanos de nulla recensores diligentius indicabãt quã de iureiurãdo violato vt dicit Tull.de offi lib.2. Qua propter a periurio caueatis,

licet

licet dicat tex. ꝙ homines proni sunt ad iurandum & deierandum, ut in ca. & si Christus, de iureiu. de coha. cler. & muli. c. cleros. Ita dicunt Domini de Rota decisione 30. quę incipit, fuit dubitatum.

21 SEPTIMO NOTA ex text. quod † uenditor, & emptor qui iurauerunt simulatam contraxisse dationem insolutũ in fraudem iuris congrui, vel iurauerunt non simulatam contraxisse, & postea probatum est contrarium, emptor & uenditor puniuntur vltra pęnam periurij, scilicet venditor punitur amissione rei, & emptor pretij. Sed quæro an isto casu emptor possit habere regressum contra venditorem de euictione, uidetur quòd sic, primo quia fuit promissa euictio per stipulationẽ, vt in l. sed & exceptio, cũ l. seq. ff. de euict. & l. si fratres, C. com. vtriusq. iud. Secundò quia ex facto ipsius uenditoris ipse emptor amisit rem, & pretium quia iurauit simulatam fuisse dationem insolutum & sic uidetur quod uenit euictio, arg. l. seruũ, iuncta gl. quæ dicit sua culpa interueniente, & l. hoc iure, cum l. seq. ff. de euic. vel saltem ꝙ teneatur ad pretium, ut in l. pen. §. 1. ff. de euic. Tertio, quia emptor caret re, & pretio, quod esse nõ debet, vt ff. de act. emp. l. ex empto, in fi. In contrarium tamen est veritas, ꝙ non agit de euictione, quia ipse venditor etiã amisit rem & pretium, & sic paria delicta mutua compensatione tolluntur, l. uitio atq; uxore, ff. sol. matr. vnde ambo fuerunt stulti in conficiendo simulationem, uel stulti in culpa, hoc est faciendo contractum in fraudem iuris congrui. Ideo sapientes sint in pęna, ut 3. distinc. c. quia ead. & ibi no. & in cap. ea quæ, de statu mona. Item culpa emptoris interuenit simulatione contrahendo, & sic re euicta non agit de euictione, vt d. l. seruum, cum simili. ubi consideratur cuius culpa fuit res euicta, ut l. si per imprudentiam, & l. si rẽ quam. §. si duple. ff. de euict. & in l. si controuersia, eo. tit. & ff. de act. emp. l. idemq; §. 1. ergo sequitur ꝙ si culpa venditoris tantum interuenit in simulato contrahendo tenetur de euictione si fundus euincitur, & idem ubi esset dubiũ, quia nunquam præsumitur euictio culpa emptoris ut not. in d. l. exceptio.

22 † Item lex ista prohibet fraudes fieri in præiudicium vicini, ergo si fiãt fraudes ad fraudandũ uicinũ iure cõ

grui,

grui ipsi contrahentes contra legē mercati sunt, & cōsequē ter emptor non recuperat pretium, sicut in simili not. Andr. in c. 1. de inuest. re. alie. fac. per l. quemadmodū, C. de agr. & cēs. lib. 11. & no. gl. in l. Imperialem super uerbo, bonæ fidei, de prohi. feu. alie. per Frid. & not. glo. in const. regni, constit. diuæ memoriæ. Et aduerte q̄ inquantū iste text. uult q̄ si emptor & uenditor fatentur contractum fuisse in fraudem iuris congrui celebratum q̄ uenditor amittat rem, & emptor pretium, uidetur cōtinere iniquitatem, nā deberet sufficere q̄d fraus eis nō prodest, hoc est q̄ habet locū ius cōgrui, ex quo fraudem confessi fuerunt, quia mitius est agēdū cum confesso de crimine, quā si per testes crimē probaretur, ut est text. ad literam, in c. presbyterū, l. dist. & 50. quia simpliciter 56. dist. unde intelligo hoc procedere quando timore probationum sunt confessi, nā tunc non excusarentur a pœna huius legis per tex. in c. præsentium, 1. q 5. Sed si sponte cōfessi fuerunt et contrarium nullo modo poterat probari, tunc dico quòd debet fieri remissio huius pœnæ, hoc est quòd emptor non ammittat pretium, nec uenditor rem. Nam ista lex est odiosa, quia est contra d. l. dudum, C. de contra. emp. & propterea debet restringi, per c. odia, de reg. iur. lib. 6.

23 OCTAVO NOTA ex tex. quòd † res & pretiū quæ & quod aufertur emptori & uenditori propter fraudem factam in præiudicium uicini per illos contrahentes, & propter periurium per eos commissum applicatur fisco, & nō uicino, ut expresse dicit iste tex. imò. quādo lex imponit pœnā et non dicit cui applicetur semper in dubio intelligitur, q̄ applicetur fisco, ut in l. multarū, C. de mo. mul. et in c. 1. quæ sint lega. & not. glo. in l. iubemus. §. his iudicibus, C. de sacr. san. eccl. & not. Bar. in l. gratia, ff. de termi. mo. Sed an si fiscus admisit emptorē & uenditorē ad compositionem uidelicet unciarū 12. pro periurio quòd facere pōt iudex p gl. in consti. regni summo periculo, quæ dicit q̄ periurans scienter qui propterea tenetur ad manus mutilationem potest redimere manum solutis dico 12. uncijs rege uolente, et de hoc habetur etiā quædam litera reginæ Ioannæ secundæ quæ p mittit posse fieri dictam compositionem, alias pœnam impositam a iure officialis non posset mutare sine permissu principis.

cipis,ut dicit Inno. in c.licet,de pę. An etiam habebit fiscus ultram dictam pęnam rem & pretiū. Certè sic, quia duplex est delictum,uidelicet, quia fecerunt contractum in fraudē, & postea commiserunt periurium & unum delictum aggrauat aliud,ut no Bar.in l.fi.ff.de quæst. & sic duplici pęna puniuntur,ut pœnæ corporis respondeant delictis, ut in l.sancimus, C. de pen. Patet ergo quod pœnæ quæ applicantur fisco pro delictis,censentur ius regium, ut dicit Bald.in l.1. C.de hære.uel act.uen.ubi ponit multa priuilegia fisci. Sed ego in c.2.de fra. de no. benefi. inuesti. posui. 86. priuilegia fisci, & ibi etiam dixi quæ sint illæ personę quæ habet fiscum,& quid sit fiscus, de quo etiam per Bar.in l.1.C. de iure fis.lib.10.& Bart.in proœ.ff & nulla bursa dicitur fiscalis propriè loquēdo nisi principis vel reipublicæ, ut dicit Bal. in d.l.1.C.de hære.uel act.uen.

24 NONO NOTA ex tex ꝙ † licet fiscus propter delicta commissa per contrahentes, hoc est per fraudem adhibitam in fraudando uicinum iure congrui habeat rem, & pretium,tamen non fit propterea præiudicium uicino, quia fiscus tenetur uendere ipsi vicino rem illam quam habuit in pœnam.& sic patet, ꝙ fiscus non tollit ius tertij per publicationem bonorum,quia fiscus non potest sine iusta causa quę situm alteri tollere,ut est glo.in cap.fi.de hęr. lib.6.& in cap. quamuis,de rescr.eo.lib.& ibi Arch.& no. Inno. in c.sępe,de appel.& not.Bal.in l fi.C.si contra ius uel uti.pub. & Bal. in rub.C.de preci.impe.off.& Bar.in l.quoties,ff.de polli. & in l.si priuatus,ff.qui & a quib.& in leg.uenditor. §.si constat,ff. com.pręd.& in l.item si uerberatum,ff.de rei uen. & in l.Antiochensium,ff.de priuil.cred.& in l.Lucius.ff. de euic. & in l. 2.§ nec filio, ff.de nata resti. & not.Bar.in proœ. fforum,in illa q.an Imperator possit rem meam alijs dare, imo ius commune non tollit ius alterius sine causa,ut not.in leg.fi.C.qui pot.in pig.hab.& facit ꝙ lex non potest priuare fratrem successione per suum priuilegium ut not.Inno.in ca.grandi, de suppl.negli.præl. Nam quotiescunq; aliquid conceditur, uidetur concessum saluo iure cuiuscunq;, ut dicit Glo.in auct. de ęqua,do.§.si aūt,est bonus tex.in l.1.§.merito, & §.si quis a principe,ff.ne quid in lo.pub.& extra de priui. c.dudum &

c.cum

cap.cum dilectus, de consuet. bene facit ad hoc decisio Rotæ 329. quæ incipit, Tu obtines præbendam, & alia decisio Rotæ. 331. incipien. supposito facto, & not. And. Iser. in capit. 1. qui success. tene. & consti. regni domini a uasallis, & in cap. 2. de feud. da. in uic. leg. commis. & ibi dixi in 3. not. etiam si princeps proprio motu concedat secundum Dominos de Rota. deci. 110. inci. dicebant domini, per no. in c. 2. de præb.
25 in vi. † Item potest assignari alia ratio, quare tenetur fiscus isto casu vendere illis quibus competit ius congrui, quia quando fiscus succedit bonis ex aliquo delicto habetur loco hæredis, ff. de fideiu. l. inter reos. §. fi. & C. ad le. Iu. de ui. l. 2. & hæres tenetur uendere coniunctis si succeßit emptori, quia res transit cum sua causa, ut ff de ser. rust. præd. l. si com muni, & ff ad Treb. l. Marcellus. §. fin. cum si. Nec ex persona hæredis mutatur qualitas obligationis ut leg. 2. §. et harum, ff. de uer. obli. Et sic cum ius congrui sit ius reale afficit quẽ cunque possessorem, nisi fiscum, rem publicam, et ecclesiam, ut dicetur infra in ult. §. Sed in casu nostro ideo ius. cõgrui afficit fiscum, quia succedit illi qui tenebatur ad ius cõgrui. Si ergo fiscus propter delictum commissum per contrahentes in fraudando uicinum iure congrui, non auferet rem ipsam fraudulenter datam in solutum, teneretur ipse cui data est res in solutum fraudulenter ad ius congrui, ergo eadem ratione ipse fiscus qui ex hac causa ei succedit tenetur ad ius congrui. Sed si fiscus alio iure succedit, puta quia ille commisit aliud delictum, vel tanquam bona uacantia, illa bona euenerunt ad fiscum, uel fiscus emit, tunc non habet locum ius congrui per §. fi. huius legis.
26 SED QVAERO ecce ꝙ † fiscus uendidit uicino postea res euincitur a uicino an fiscus teneatur de euictione, respondeo, et nunc dico tibi unum uerbum peregrinum ꝙ illi qui habet causam a fisco re euicta, fiscus non tenetur nisi ad simplum, etiam si expresse sit promissa euictio ultra simplum, ut in l. si procur. ff de iur. fisc. Ita dicit Bal. in l. 1. C. de hær. uel act. uen. quòd tene menti. Item contra illum qui emit a fisco non potest agi ultra quadriennium propter beneficium l. bene a Zenone, C. de quadri. pręsc.

DECIMO NOTA ex text. ꝙ quando constat legitimè

mè de simulatione contractus in fraudem iuris congrui competentis uicino, absque eo q emptori & uenditori delatum sit iuramentum super simuluatione & fraude, tunc nõ est pęna q venditor amittat rem, & emptor pretiũ, sed puniuntur minori pœna, quia minus delinquunt plus enim peccat ille qui dicit mendacium cum iuramento quàm sine iuramento quia periurium aggrauat delictum siue mẽdacium, vt patet
27 12.q.5.c.si quis coniunctus. Quæ † aũt sit ista minor pœna patet in tex. quin cogitur possessor uendere minori pretio arbitrio iudicis declarando intra dimidiam iusti pretii rem illam uicino cui competit ius congrui. Sed quia hic in text. dicitur de iusto pretio, quæro hic de quadam pulchra quęstione, quam ponit Alb. de Rosa. in 2. parte statut. in q.102. Dicit statutum q habentes decimas in agris alienis teneantur res uendere dominis agrorum iustó pretio, aliquis habebat decimas in agro vicini qui erat in ciuitate uel suburbijs, ita q erat magni pretij ager & paruorum reddituum, dominus agri vult emere decimam à uicino, & dicit q debet æstimari pretium decimæ habito respectu ad quantitatem redditum, ille cuius est decima dicit q habito respectu ad ualorem agri quæritur quid iuris? uidetur q debeat fieri æstimatio secundũ reditus ar. l. pc. ff. de magi. conue. in prin. & in auc de alie. & emphy. §. hæc autem, & ff. de iur. fis. l. 3. §. diui fratres, quam legem in materiam æstimationis allegaui, supra in §. 1. & l. si fundus per fideicommissum, in princi. ff. de leg. 1. & in auc. de non alie. §. quod autem à nobis, & §. si uero alterius, & §. si uerò Leonis. In contrarium quòd secundum valentiam fundi, debeat fieri æstimatio, facit l. si hæres, ff. ad Trebel. & l. si ex asse, eo. tit. & sic fun. æstimatur quanti uendi potest, ut in l. si seruus. ff. de cond. fur. dicit tamen Alb. de Rosa. ibi, quod melior est prima opi. quia decima præstatur ex fructibus, ergo per respectum ad fructus debet fieri æstimatio, quod est menti tenendum.
28 SED quæro † an contractus iste simulatus celebratus in fraudé iuris congrui erít ipso iure nullus uel uenit annullandus per sententiam? in hac lege hoc non reperitur. Nam si esset nullus, uenditor deberet vendere minus iusto pretio ipsi vicino, quia emptor quanquam possideret non posset uen-

uendere, quia nullum ius habet ex quo contractus est ipso iure nullus propter simulationem, & sic libellus iuris congrui quando contractus est factus fraudulenter ad fraudandum uicinum iuri congrui debere porrigi contra uenditoré, & non contra possessorem, ut dixi in § præcedenti, si enim contractus non est ipso iure nullus, & tunc emptor qui possidet, uendet uicino minus iusto pretio, & sic concluditur ꝙ contractus simulatus est nullus post sententiam, sed ante sententiam non est nullus. Et propterea debet fieri libellus contra emptorem possessorem rei, & ab eo debet petire res iure congrui, quia contractus est simulatus, et iudex constito de simulatione pronunciabit uicino competere ius congrui, quia contractus fuit simulatus & gestus in fraude vicini, & sic emptor uendet uicino minus iusto pretio quo ipse emit prout expresse probatur in isto tex.

VNDECIMO & ultimo no. ex tex. quòd contrahentes simulatè in fraudem iuris congrui debent omnibus modis quibus possunt fugere ne eis detur iuramentum super simulatione, et è conuerso, uicinus cui competit iure congrui debet esse sollicitus, ut detur iuramentum ipsis contrahentibus, et hoc propter penam. Sed ego semper consulerem uicino si potest probare simulationem aliter quam per iuramentum contrahentium ꝙ non exigat iuramentum ab eis, quia postea emit minori pretio quam emisset a fisco. Sed
29 quid † si dato iuramento emptori et uenditori, uenditor fatetur simulationem, et emptor non, et non apparet aliud de simulatione, certè facit semiplenam probationem tm̄, et si aliud non sit in fauorem emptoris, in contrarium habebit locum iuramentum suppletorium, iuxta no. in l. bonę fidei C. de reb. cred. et in l. admonendi, ff. de iureiur. Sed si aliud fuit in fauorem ipsius emptoris, ut puta quia ipse emptor, probatur ꝙ ille uenditor factus fuit inimicus ipsius uenditoris uel aliter habet cām cum repulsandi, tunc non habet locum iuramentum suppletorium, quia fides ipsius testis est extenuata per probationes contrarias, ut dicit gl. not. in l. 1. C. qui et aduer. quos. Et sic absoluetur emptor a petitione uicini per regulã actore non probante, ut in l. qui accusare. C. de eden. Sed an tunc quando semiplenè probatur de simulatione,

latione, et datur iuramentum suppletorium uicino priuetur uenditore, et emptor pretio, et fisco applicetur, dic ꝙ non
30 quia † in pœnis referendis non defertur iuramentum semi plenè probanti, ut in l.1. et ibi Bal. C. de his quæ pe. nomi. Vnde si fiscus principaliter ageret ad pœnam priuandi uenditorem re ipsa et emptorem pretio probasset semiplenè de fraude non haberet locum iuramentum suppletorium, ut supra dixi, eadem ratione quando incidenter uenisset pœna applicanda fisco ex causa quæ est inter uicinum et emptorē de iure congrui fraudato, et probetur semiplenè de fraude. Nam tunc reus absoluitur quod est menti tenendum pro limitatione huius tex. et per ista remanet expeditus iste. §. sequitur. §. prohibemus.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta potentioribus, an & quando teneat.*
2 *Potentiores qui dicantur. 6.*
Differentia quæ sit inter titulos de alie. iud. & ne lic. pot.
2 *Dare se in adoptionem potentiori, ut potentiori nemo potest.*
Officialis nihil potest recipere pro alicuius defensione etiam ad Iustitiam.
4 *Iura præsumunt contra potentiores personas.*
Potentiores quid possint, & quas cōtra eos habeant præsumptiones.
5 *Sanguinis ratio excusat, ut donatio non uideatur facta in potentiores.*
Pater nunquid possit legare filio potentiori ratione officij.
6 *Comparatiuus restringit suum positiuum.*
Clericus nunquid intelligatur potentior laico ratione officij.
7 *Consequentia non tenet. Officialis potest inferre metum, ergo contractus cum eo est meticulosus.*
Dignitas non præsumit metum.
8 *Libere agere nemo in necessitate constitutus dicitur.*
Metus materia ubi in iure tractata.
9 *Promissio beneficij trahit hominem ad suam uoluntatem.*
Aduocati promissionibus magnatum credere non debent.
Promissio generalis non ligat promittentem.
Simplex dicitur qui suasionibus credit.

10 *Potentior qui sibi donari fecit quomodo puniatur. Dictio & cuius natura.*
11 *Fiscus est qui imbursat pœnas legales.*

§. QVINTVS.

§. PROHIBEMVS. Diuiditur iste. §.in tres partes. In prima parte ponitur regula, & exceptio. In secunda ibi,potētes,ponitur declaratio regulæ. In tertia ibi,si qs autem, ponitur qua pœna puniuntur illi qui faciunt contra regulam.Regula est, ꝙ licet in §.tertio fuerit dictum ꝙ cuilibet licet rem suam stabilem donare inter uiuos,uel causa mortis,uel legati,tamen hoc uerum nisi fiat donatio potentiori personæ inter uiuos,uel causa mortis, uel uigore legati,uel adoptionis uel defensionis, & ista est regula quæ fallit nisi alienetur istis modis in potentiorem qui sit de parentibus ipsius alienatoris, & ista est exceptio Declaratio regulæ est ꝙ illę personę dicuntur potentiores quæ non solum sunt potentiores per se,sed etiam sunt potentiores per suos consanguineos,usque ad secundum gradum,per quos potest inferri timor aut promissio beneficiorum ipsis alienatoribus,pœna uero quæ infertur alienatoribus in potentiores est,quia puniuntur amissione ipsius rei donatę una cum æstimatione ipsius & fisco ipsa res unà cum ęstimatione applicabitur, hoc dicit usque ad.§.scriptum est, & sic iste text.nil facit ad materiam iuris congrui. Aliqui habent in litera, & fiscus posteà uendit iusto pretio illis quibus competit ius Prothomiseos, & secundum istam literam iste text. facit ad materiam inris prothomiseos.

NOTA primo ex isto text. ꝙ † personis potentioribus donatio facta non tenet, siue fit donatio facta inter uiuos,siue causa mortis, siue legatum. Sed iste text.habet quatuor limitationes,& primo fallit si bona fide alienat donādo uel legando potentiori. nam tunc donatio ualet,& sic iste text. procedit quando fit alienatio supradictis modis ea intētione & proposito,ut potentior & terribilior appareat, ut not. in l.qui stipendia.C.de procu. Ita dicit Spe. in tit.de cessio. act.§.primo, uersicu. quod autem dixi. & ita refert tenere

Vincen.& Inno.in c.secundo extra de aliena. iudi.mut.causa fac.Secundo fallit nisi fiat donatio vel legatum,uel hæredis institutio ipsi Principi. Nam licet princeps sit potétior, tamen ubi ius persona est, cessat omnis fraus, ut ex text. ibi not.in l.penulti.ff.de hæred.instit. Tertio fallit ut in fallentia huius tex. Quarto fallit nisi sit potentior ratione diuitiarum vel dignitatis uel ratione nobilitatis,uel honoris. Nam isti etiam dicuntur potentiores,ut in l. 3. C. de commer.& mercu.& in l.2.C.ut rust.ad nullum obsequi. deno.libro undecimo, & de istis potentioribus non loquitur iste text. humani enim moris est illum ueteri cuius iudicio & voluntate,nunc erigitur nunc deprimitur, 16.q. 1.ca.visis infra medium. reuerentia enim exigente obedire cõpellimus 8. q. 2.cap. illud,Secus † est ergo si est potentior ratione officij, & de ista potentia loquitur iste text. vt in l. si per impressionem, C. quod met.cau.& in l.quicunque.C.si quacunque præd.pote.& in l.1.C.si rec.prouin.secundum Innocen. in capit. secundo,extra de alie. iud.mu.causa fac.Et hoc expresse probat iste text. ibi dum dicit quod illæ sunt potentiores personæ quæ possunt inferre timorem alienatoribus, & sic non loquitur de potentiori ratione nobilitatis uel dignitatis, & ita tenet Glos. & Bart. C.ne lic. pot. l.1. & Spec. in tit.de ces.act.§.1.uer.cæterum,& Bart.in l.cum miles, ff.de alie.iud. Et est differétia inter titulum de aliena. iudic. mu. cau. fac. & titulum ne lice.pot.quia primus titulus habet locum in potentiori ratione diuitiarum secundus titulus habet locum in potentiore ratione officij secundum Bar. in l. 1. C.ne li. potentio. Item primus titulus habet locum quando alienatur res de qua intendebat facere litem secundus uerò loquitur etiam si non intendebat facere litem.Item inter titulum de alie.iud. & titulum de litigiosis est differentia. nã primus titulus habet locum, ut dixi quando alienatur res de qua intendebat facere litem. secundus titulus loquitur quando post litem motam fuit facta donatio, vt C. de litig. l.fi.& dicit Spec. in tit. de alie. iud. in fi. Item titulus de alie. iudic.habet locum quando fit donatio potentiori,tit.de litigiosis habet locum etiam si non fiat donatio potentiori. Item titulus de alie.iud.datur ad interesse, interdum ad ex-

pensas

pensas,ut in l.1.§.item si locum,& ibi Barto. ff.de alien.iud. Sed per titulũ de litig.alienans perdit ipsam rem, ut in auc. litigio.C.de litigio.

3 SECVNDO not.ex tex.† ibi, adoptionis, ꝗ quis non potest se dare in adoptionem potẽtiori,ut potentiori,quod intelligitur ut dixi supra in 1.not. & exponitur hic adoptio. arrogatio, quia per adoptionem nõ transeunt bona filij adoptiui in patrem adoptãtem,sed per arrogationem sic,quo ad usumfructum,ut instit. de acquisitio. per arroga.§. 1. Tertio not.ex isto text.ibi,defensionis, ꝗ officialis nihil potest recipere pro defendendo aliquẽ etiam ad Iustitiã immò punitur ille qui donat & punitur etiam ipse officialis qui recipit extraordinarie arbitrio iudicis, ut not. in d.c. 2.extra de alie.iud.& in leg.2.C.ne lice.pot.& in Spec. in tit.de cef.act. §.1.uersi,cæterũ.non enim licet dare pecuniam iudici, ut iustam ferat sententiam, ut in l.1.ff.de conditio.ob turp.caus. immò si hoc facit litigans perdit litem suam, & datum, ut ibi not.& l.1.C.de pena.iud. & not. in c. statutum, in uersic. gratis,de rescript.lib.6.de quo per Bar.in l.1.ff.de calum.& in l.eadem.ff.ad l.Iul.repetun. Docto. in d.l.1.ff.de conditio. ob turpem cau.

4 QVARTO not. ex tex. quòd † iura præsumunt contra potentiores personas, quia potentior præsumitur uiolentiã inferre facilius, ut. C.quod metus cau. l. ad inuidiam.hinc est quod dicitur in ecclesiastico, 8. c. non litiges cum homine potente ne forte incidas in manus illius non contendas cum uiro locuplete ne forte ècontra constituat litem tibi, multos enim perdidit aurum & argentum, & usque ad corregum se extendit. Item potens præsumitur tennioribus afferre iniuriam,l.illicitas.§.ne potentiores,ff.de offi.præsi.Itẽ præsumitur ꝗ opprimãt debiles in oportunis eorũ necessitatibus,ut in d.l.1. C.ne lice. poten. Item præsumitur ꝗ aduocati potentioribus deferant non suspiciendo patrocinium contra eos, sed potius pro eis scilicet potentioribus aduocant,ut.ff.de postu.l.prima.§.non solum. Item iudex præsumitur potius deferre potentiotibus quàm Iustitiam impotentibus ministrare,ut in auct.ut omnes obe. iud.prou.§.neque lateat.

QVINTO not.ex tex.ibi, parentes, † q ratio sanguinis excusat, ut non uideatur facta donatio in potentiores, quamquam parentes fuerit potentiores ratione officij;unde ualet cessio facta clerico consanguineo, ut dicit Bal.in l.per diuersas,C.manda.& hic est unus de effectibus consanguinitatis, de quibus dixi supra in rubrica de iure prothom.Et an idem sit in patre,ut possit legare filio potentiori ratione officij, certè sic per id quod not.Glo.in l.si ita quis, §.ea lege.ff. de uer.obl. quia de patre ad filium dicitur potiùs continuatio quàm translatio, ut in l.in suis, ff.de lib & posthu.& ibi habuistis hoc anno,& not. Glo. in c.2.de feu.cogni.Nam appellatione parentum non ueniunt filij, sed ascendentes, ut no.in l.2.§.parentes,ff ne in ius uocan.& C.eo.tit.l.2.

6 SEXTO not.ex tex.q † potentiores personas appellamus illas,quæ non solùm per se potentiores sunt,sed etiam illas quæ habent coniunctum potentiorem propinquiorem usque ad secundum gradum. Nam si litera dixisset propinquos intelligeretur usque ad quartum gradum, ut not.Glos. in c.requisisti extra de testamentis,& facit quod no.in leg.licentiam.C.de episc. & cler. sed litera dicit propinquiores p comparatiuum quod restringit positiuum suum, ut in l.vbi autem,in prin. ff.de uerb. ob. & extra de elect.c.cum dilecti, uer.uerũ. & not.Doct.in l.exigendi, C.de procur. Sed quid si fiat alienatio alicui familiari potentioris domini. Certè idem est,sicut si fieret potentiori,secundum Inocen.in d.c.2. de alien.iudi.& no.in d.l.1.C.ne lice. poten. Sed an clericus intelligatur potentior laico ratione officij,uidetur q sic, ut patet in c.diligenti, cum concor.extra de foro cõpe.ubi propter priuilegium fori, cui per clericum renunciari non potest dicitur potentior laico. Item quia ecclesia similiter potentior est laico,quia nunquam moritur,ut in c.1.& si clientulus,de alie. feu In contrarium uidetur q immo quilibet laicus potentior est clerico, Vt dicit Host.in sum. de al.iud. §.fin.ex eo quia terribilior, ut 2.q.7.alieni, & not. Domin. de Rota, deci.177.incip. cessio facta. Solu. ut dicit Spec.in dicto §.1.de cessio.ac.& Docto.in d.capit.2.de alie.iud.& per Bald.in d.l.per diuersas, in ult.col per Bart.in l.1.ff.de alie. iudicij.

Septimo

7 SEPTIMO not. ex text. ibi, timorem, q † non sequitur officialis potest. inferre timorem ergo contractus factus cum officiali, est meticulosus. hoc idem tenet Bal. in l. ad inuidiam. C. quod met. cau. vbi dicit q quando administratio est annexa dignitati non præsumitur metus illatus per habentem dignitatem in contractu nisi alia indicia illati timoris uel metus posset probari, quia dignitas non debet obesse, sed prodesse; vt in l. si longius, in fi. ff. de iudi. & ita tenet Bar. in d. l. ad inuidiam, vbi dicit q quando officialis facit contractum nullo metu adhibito ualet nisi si solitus alteri inferri metum. de quo per Barto. & Ludo. in l. de pupillo, §. si

8 quis ipsi prætori. ff. de no. oper. nun.

OCTAVO no. ex text. q † propter metum adhibitum in contractu, dicitur contractus peccare in libero consensu. Nemo enim in necessitate constitutus dicitur libere agere secundum Bal. in consi. schismatis licet coacta uoluntas, voluntas sit, ut ibi per eum in d. consi. qui multa dicit de materia metus, & in l inter positas, C. de transac. & de materia metus habemus titulos in iuri ciuili & canonico, extra de his quæ ui metusve cau. fiunt, & ff. eod. & C. quod met. ideo hic me non extendo.

NONO not. ex text. q promissio beneficij trahit hominem ad suam voluntatem, sicut etiam dicimus in teste, vt

9 propter promissionem, vel propter pecuniam quam habuit † præsumitur satis fecisse desiderio illius qui eum corrupit, vt in c. 1. §. sed enim, ibi corrupti forte odio, gratia seu pretio, quid sit inuesti. Sed hoc non cadit in aduocatis scientibus id quod dicit Io. And. in addi. Spec. in tit. de aduo. §. hic dicendum, in addi. quæ incipit, dicit Gui. Anglicus q vna de cautelis aduocatorum est quòd nõ credant promissionibus magnatũ, vt C. de lati. lib. tol. l. 1. §. similique modo, in fi. dicũtur enim simplices homines illi qui credunt suasionibus, vt dicit Bald. in l. 1. in princ. C. ne fil. pro pa. maximè si sunt promissiones generales quæ non ligãt promittentem, ut in c. cum uenissent circa medium, & ibi Doc. extra de insti. & ideo no. ibi Doc. illud vulgare q multos decipit, io ben fare mo. qui licitum est de vento seruitur, ut dicit ibi do. Card. faciũt ea quæ habẽtur in l. ita stipulatus, la grãde. ff. de uer. ob.

10 DECIMO not.ex text.ꝙ † si potentior præsumpserit in se fieri donationem per aliquam iussionem ꝙ priuatur re ipsa donata & præstabit fisco æstimationem eiusdem rei. Sed an fiscus habebit ipsam rem & pęnam. uidetur ꝙ sic quia text.loquitur per dictionem, & quæ coniungit, ut in l. si quis ista stipulatus fuerit, ff.de uerbo.oblig. sed in contrarium facit, quia non est addenda afflictio afflicto, ut ff. de offi.præsid.l.diuus. Affligetur enim ipse alienatus si res ipsa applicetur fisco, ex quo afflictus est patiendo impressionem a potentiori, & hoc vltimum uidetur uerius inquantum dicitur in text. si quis autem ex potétioribus, sed si habes si quis autem ex alienatoribus, tunc sit uera positio casus, ut res & ęstimatio eius applicetur fisco, si facta sit donatio in potentiorem eo animo, ut in potentiorem fiat, ut dixi supra in primo no. quia tunc ipse deliquit, & ideo ipse ponitur. probabitur autem iste animus ex uerbis & factis præcedentibus, ut not. Gl. in leg. 1. in §. eum, ff. de consti. pecu. l. apud Celsum, in prin ff. de do. excep. & in cle. 1. de homi. & de probatione animi per Bal. in l. moueor. C. de ser. expor. & per Glo. in l. 1. C. de sicca. & Bart. in l. Fulcinius, & l. quod autem, ff. ex qui. can. in pos. ea. & in l. Labeo. ff. de suppel. lega. & Glo. in §. aliæ. insti. de actio.

11 VNDECIMO & ultimo no. ex text. ꝙ † fiscus est ille qui imbursat pœnas legales de qua materia plenè per And. in cap. 1. quæ sint rega. & tetigi in §. pręcedenti. in 8. not. & in istis pęnis impositis a lege iudex debet esse sollicitus in earum exactione, & post exactionem curet fisco assignare, alias de suo illas fisco soluere tenetur, ut in auct. ut defun. seu fun. eo. §. pe. Possem pro telare materiam huius §. in longum, sed quia omnia essent extra materiam iuris congrui, ideo omitto. Et hic finiunt uerba Federici, & sequuntur quędam leges gręcę loquentes de iure Prothomiseos, & istæ leges gręcę non seruantur nisi ubi est consuetudo uel statutum, quia sunt leges locales, ideò sequitur. §. scriptum est.

SVMMARIVM.

1 *Ius congrui a quibus introductum.*
Lex paulatim ex desuetudine labitur.

Leges

2 *Leges princeps quas voluit obtinere.*
3 *Lex per non vsum an tollatur,& quando.*
4 *Ius Prothomiseos ratione cuius vendicet sibi locum inter coniun-ctos.*
5 *Vicinus in iure congrui nunquid compellatur emere plura corpo-ra diuisa vno pretio uendita.6.*
Solutio particularis multa incommoda inferre potest.
7 *Accessorium in venditionibus nunquid sequi debeat principale:*
8 *Maior pars in iure congrui an trahat ad e minorem.*
9 *Modicitas in rebus an ueniat consideranda,& quid operetur.*
Transgressor in modico non uituperantur.
Feudum non perditur modico damno.
10 *Ius Prothomiseos in rebus non coniunctis cessat.*
Minima quando ueniam in consideratione. Et de modico quando attendatur.
11 *Terminus qui datur præsentibus ratione absentiæ prorogatur.*
12 *Contrahentibus non licet penitere in uicini praiudicium quando agitur de iure congrui.*
13 *Vicinus an habeat ius congrui contra euincentem.*
14 *Vicinus an possit agere iure congrui contra uenditorem pretio non dum soluto.*
15 *Ius congrui an transeat in emptorem.19 20.*
16 *Victoriam habere dicitur qui habet sententiam pro se.*
17 *Denunciatio in iure congrui debet fieri solenniter.*
18 *Vicinus dupliciter iuri congrui potest renunciare, & quomodo.*

§. SEXTVS.

§. SCRIPTVM EST. Hic est sexta pars principalis in qua dicitur q in legibus græcorum de iure Prothomiseos cauetur, q ille qui habet ius congrui ratione uicinitatis si est præsens in ciuitate, vbi res venditur, uel in ipso loco habitat ubi uenditur res, habet quatuor menses ad petendum ius congrui a die requisitionis.& sic requitur denunciatio secundum leges grecorum, si autem ille cui competit ius congrui ratione uicinitatis sit absens ab illa terra in qua est res quæ venditur, tunc habet unum annum a die scientiæ, ad petendum ius congrui, sed secundum istam

legem currit annus a die requisitionis, & hoc verum nisi fuisset uicinus requisitus a uenditore si vellet emere,& ipse renuntiasset. Nam statim post renunciationem exclusus est a iure congrui.h.d.vsque ad.§.item de ipsa.

1 NOTA primo ex text. q † ius congrui est introductum origine à græcis, & sic est ius ab antiquo tempore introductum, imo etiam in ueteri testamento de hoc iure cauetur, vt dictum fuit supra in rub. nouissimis temporibus confirmatum præsenti Federici sanctione & consuetudinibus & statutis ciuitatum communiter per Italiam seruatur. Ergo hęc lex in toto isto regno Siciliæ,quia iste Imperator fuit Res huius regni,& Hierusalem, & Siciliæ dominus, ut dicit And.in cap.1.in princip.de cap.corra.Sunt tamen aliquæ ciuitates in isto regno, quę non habent ius congrui, & hoc est de consuetudine, & sic lex ista tollitur per non usum. ex desuetudine enim lex paulatim omnino penè cadit. & usus hoc præcipiens in aliam transfert figuram, ut in auctem. de iudi. in princip. & facit bonus text. in auct. vt ordo dig. serue. in princip. lex enim non utendo perimitur, ut in auct. qui. mo. natu. effi. sui.§ fina. & C. de repu.l. fin. & ideo con quiescit, ut instit. de excep. in fi. & quod lex per desuetudinem obumbretur, uoluit text. in procе. insti. in §.igitur, &
2 ideo princeps eas tantum leges † obtinere voluit quas vel iudiciorum frequentissimus ordo exposcit, uel longa consuetudo urbis Romæ approbauit, ut. C. de vete.iur. enucl. l. 1. §. nulla itaque,& hoc dicitur ius optimũ,ut.C.de usur. l.prima. unde concludo quòd lex ista tollitur per desuetudinem. Nam in ciuitate Auersæ vbi non seruatur ius con grui, vel alibi ubi nunquam fuit obseruata hæc lex, ibi non poterit allegari lex ista in iudicijs. Cum in iudicijs allegata non seruentur per iura allegata. Aliàs si per mille annos allegata non sit in iudicijs, non per hoc abibit in desuetudinem hæc lex, quia interpellatione opus est. Nam sic inducitur consuetudo in contradictorio iudicio, ut no. in c. Abbate,de verborũ significatio. id enim quod uisitatum non est fieri non potest,ut ff.de aqua plu. arc.l.si prius. §. 1. & ita concludit Luc. de Pen. in l.pręsto, C. de pala.sacr. larg.lib. 12. in l. euidenter, C. de excusa. mu. & in l. prima. C. de

colla.dona.lib.10.sed Iaco.de Bel.in auc.de here. & fal.post prin. in ista q.an lex tollatur per non vsum sic distinguit per quinq; capita, & primo aut lex non est seruata, nec in contrarium obseruatum, secundo aut non est seruata, sed semper in contrarium obseruatum, tertio aut lex aliquando est seruata, sed malus usus eam transtulit in aliam figuram, quarto aut lex aliquãdo est seruata, sed postea desiit frequẽtari, & cępit tacitè in desuetudine abire, quinto aut lex est aliquando seruata, sed bonus vsus eam transtulit in aliam
3 figuram. † Primo casu lex nullo tempore tollitur, ut C. de legi.l.leges,& de diuer. pręsc.l.falso,4.dist.c.in istis.Secundo casu sine dubio tollitur lex.per consuetudinem, vt in d. §. igitur, & in l. uetustissimam, C. de iu. do. impe.Tertio casu quando malus usus eam transtulit in aliam figuram, eo casu tollitur per desuetudinem, ut in auc. de iud. post prin. Sed in hoc distingue,ut in auc. vt nul. iud.§.1.Quarto casu, & tunc etiam per desuetudinẽ tollitur, vt in.§. 1.in auct. de here.& fal. & ff.de interro.act.l.1.§.interrogatorijs. Quinto casu non tollitur per desuetudinem,sed per contrariã consuetudinẽ,vt no.in l.de quibus, ff.de legi. & C. com. præd.l. venditor.§.si constat,& C.quæ sit lon.consue.l fi. facit, l. fi., ff.de p lag. & hæc distinctio uidetur esse etiã de mente Cy. in l. rem non nouã, C.de iud. & ex ista distinctione poteris colligere in quibus locis seruatur hæc lex.

4 SECVNDO NOTA ex textu, quòd † ius congrui uendicat sibi locum inter coniunctos ratione rei stabilis, non autem inter coniunctos ratione sanguinis tantum, & hoc expresse probet iste text. ibi, dum dicit per confinem secundum ipsam propinquitatem, & ita etiam seruatur in ista ciuitate Neapolis, licet in aliquibus partibus regni per statuta, seu consuetudines habet locum ius congrui ratione sanguinis tantum prout dixi supra in rub. de priuil. sanguinis.

TERTIO NOTA ex tex ꝙ secũdũ leges Grecorum tempus petendi ius congrui est tẽpus quatuor mensium inter præsentes, inter absentes est annus, & currunt ista tempora a die requisitionis secundum istum text.qui expresse dicit.Ita tamẽ si fuerunt a uenditoribus requisiti. Regulariter

l.quod si uno pretio,& ff. de mino. l.tutor.§.1.& ff. de ędili. edic.l.cum eiusdem,& ff.de sol.l.si quis alium, in prin.meri to uidetur ꝙ uicinus non habet ius congrui uolendo solum domum emere.

6 IN contrarium tamē est ueritas., ꝙ † uicinus possit eme re domum coniunctam absq; eo quod compellatur emere terram, quia licet domus & terra unico pretio sint uenditæ, tamen plura sunt corpora diuisa, domus & terra, quia quot sunt res separatę, una ab alia tot sunt uenditiones, argum.l. scire debemus,ff.de uerb. obl.& pro hoc facit, quia si plures fundi sunt uenditi unico pretio,si euincitur unus fundus,ad illum unum agitur de euictione, ut in leg.cum plures, ff.de euictio.Sic in proposito nostro, si in una re uendita uicinus habet ius Prothomiseos, non est dicendum quòd propter terram uenditam ad quam non habet ius Prothomiseos nec illam emere intendit, quod perdat ius congrui ad domum,ne facto uenditoris uendentis plures res unico pretio fiat pręiudicium ipsi uicino, habenti ius congrui a iure com muni per istam legem,quia beneficium concessum a lege per priuatam tolli non potest, ut in auct.de nup. §.non solum, neq; per alterum debet iniqua conditio alteri afferri, ut ff. de reg.iur.l.non debet. Nec obst. in contrarium allegata secundum Baldum hic, quia illa habet locum quando uenditur una domus plura habens membra, & uicinus uellet partem illius emere iure congrui, tunc non admittitur nisi ad totum aut ad nihilum, & sic quando uenditur una res, uel

7 unum corpus, † cum pluribus accessorijs non licet emere accessorium sine principalis, facit ad hoc quod not. glo. in l.cum eiusdem, ff.de ędil.edic.at nos loquimur quando plu ra corpora separata venduntur licet unico pretio, unde licet una sit uenditio respectu pretij; tamen respectu plurium corporum possunt dici plures emptiones & uenditiones, quia pro singulis potest agi actione ex empto, ut ff.de act. empt.l.si uno, & facit d.l.scire debemus, et pro hoc facit,qa si testator unico contextu uerborum plures res legat, tamen quot sunt res tot legata esse censetur, ut ff.de lega.2. l.2.& legatarius potest unam repudiare & alteram petere, quod secus est in una re tantum legata, quia non potest

partem

partem petere & partem repudiare, vt ff.de leg. 2. l.neminē & similem distinctionem feci in c. 1. in princ. quid si inuest. in 4. not. in q.an sufficiat capere possessionem cuiusdam rei feudalis, vel omnium rerum feudalium de quo etiā per scrib. in l.3.ff.de acqui. pos.& sic concluditur ꝙ uicinus potest petere domum sibi adiudicari iure congrui, absque eo ꝙ cōpellatur terram emere.

8 SED ITERVM quæro,† pone quòd quis uēdidit omnia bona sua. Ego peto me admitti ad emptionem omnium bonorum ipsius ratione alicuius rei ex ipsis mihi coniunctæ sed emptor dicit recipias tantum rem coniunctam iure congrui, quæritur quid iuris. Respondit hic Bal. ꝙ vicinus admittitur ad ius congrui solum ratione illius rei, quæ est sibi coniuncta & non ad alia bona uendita, quia istud ius congrui est ius reale, & afficit rem ipsam coniunctam, & nō aliā non coniunctam, & iudex illam æstimabit, deducta æstimationem aliarum rerum uēditarum in communi, vt ff.de leg. 2. l.si quis ex ipsa, & l.qui solidum.§.1.eo.tit. Sed ego quæro quid si quis vendidit omnia bona sua stabilia ita ꝙ omnia sunt uicina fundis meis præter unum fundū modici pretij, ego volo istum fundum, una cum alijs bonis ratione iuris Prothomiseos, quod habeo ratione maioris partis bonorum uenditorum, quæritur quid iuris, videtur prima facie, ꝙ etiam in illo fundo ratione maioris partis bonorum uenditorum in quibus habeo ius congrui competat ius Prothomiseos, quia maior pars trahit ad se minorem, ar. c.auditis §.ipse uero, de cle.& in c. 1.extra de his quæ fi. a ma.par.cap. & ff. ad muni l.quod maior, & ff.de pac.l.iurisg.§.fi.& l maiorem. Item quia de modica re non est curādum, nam licet post tempus non liceat purgare moram, tamen infra modicum tempus licet, vt in l.si ita quis.§.scia, ff.de ver.ob. facit,
9 c.potuit, locati. Item † vbi res est prohibita alienari, non tamen intelligitur modica res prohibita, vt no. in Gl. in auc. de her. & fal. §. hinc nobis, in uersi.substantiam, & ibi dicit Ang. ꝙ illa Glos.facit ad statuendum dicens.ꝙ nullus possidens apotheca possit capi personaliter, quia si aliquis possideat vilissimam apothecam non gaudet commodo statuti, facit ꝙ dicit Bal. in l.2.C.de rescin.ven. in 12.q.vbi dicit, ꝙ

qui

qui parum transgreditur non uituperatur, alleg. l. Arist. & ff.de cond. & de l. quamuis, facit etiam quod dicit Bal. in l. sciendum, & ibi glo. ff. qui satis. cog. quod licet possidens stabilia releuetur ab onere satisdandi, non tamen releuatur possidens domumculam vel cespitem terræ, accedit ad hoc 12. q.1. c. tertulas, & quod no. Ang. in §.hoc etiam, in fi. in auc. de alie. emphy. Item si uasalius sciat domino imminere damnum debet reuelare domino alias perdit feudum, tamen si non reuelat modicum damnum non perdit feudum, vt in c.1.§.prætcrea, & ibi dixi in secundo not. quę sit pri. cau. bene. amit. Regulariter autem de modicis non currat prætor ut in l. si post moram, ff. de commo. & ibi plenè per Iacob. Butr. qui ponit fallentias ad hoc.

SED IN contrarium facit, quòd non habeat locum ius congrui in illa modica re ratione maioris partis bonorum uicinorum. Primo quia ista res est separata ab alijs
10 rebus uicinis, † & in rebus non coniunctis non habet locum ius Prothomiseos per istam legem nec ob. quòd res est modica, quia etiam minimum est in consideratione. Nam seruus dicitur habere peculium licet minimum habeat, vt ff. de ędil. edi. l. si quis venditor, in fin. & facit ad hoc quod not. Bal. in l. 1. C. quæ res expor. nō debe. vbi dicit quòd ille qui est prohibitus portare vinum, non potest potare vnam phialam causa gustus. Ista quæstio potest terminari ex his quę not. per Paul. de Castr. in l. quinque pedum, C. finium regnund. vbi dicit, pone quòd dicat statutum quòd ille qui habet prædium quatuordecim modiorum, iuxta prædium alterius quatuor modiorum possit compellere illum ad uendendum illud prædium quatuor modiorum, dummodo non sit prædiū illud vltra quatuor modia, pone quod est ultra quatuor modia, forte esset quatuor modiorum, & quartę partis unius modij, vel quintæ, vtrum propter tam modicum cessct dispositio statuti, dicit ipse quod sic, quia quando receditur à iure speciali & acceditur ad ius commune non curandum est modico, ut in l. scio, de in integr. restitu. Sed hic receditur a statuto quod est de iure speciali, & acceditur ad ius commune quo iure nullus compellitur rem vendere, vt in l. nec emere, C. de iure delib. ergo a contrario sensu si nō receditur

ceditur a iure communi de modico est curandum, unde cum ius congrui sit ius commune per istam legem dicendum est quod in illo modo in quo non est congruitas non habet locum ius congrui, ratione aliarum maiorum rerum uenditarum in quibus habet locum ius congrui. Secus ergo dicendum est, si per statutum permissum sit ius congrui, & hæc uidetur ipsa ueritas.

11 QVINTO NOTA ex text. quòd † secundum legẽ Græcorum præscriptio per quam uicinus excluditur a iure congrui, est inter absentes unus annus, & inter præsentes sunt quatuor menses. Sed contra hoc oppono de constitutione regni, duram consuetudinem, de præscrip. ubi text. uult quòd in isto regno sint cassatę & annullatę præscriptiones anni, mensis, & diei, & horæ, & illa constitutio fuit post istam. Nam ista lex fuit de primis legibus quas ordinauit Federicus, merito uidetur quòd ius congrui poterit peti etiam post annum. Similiter dicta oonstitutione tollit præscriptionem anni, mensis, diei, & horæ quę fuerant inductæ per consuetudinem, non autem tollit pręscriptionem anni, mensis, diei, & horæ, quæ fuerunt inductæ per legem. Sed hęc solutio non placet, quia sequeretur quod si consuetudo, uel statutum esset quòd præscriberetur ius congrui per annum, talis consuetudo uel statutum non ualeret, quia consuetudo quæ est ante uel post constitutiones regni contra aliquam regni constitutionem non ualet, ut dicit Glo. in proœmio constitutionum regni, in fin. & not. Ioan. And. in cap. 1. § si qualiter olim feu. alie. pote. Quare soluę melius quod ibi tolluntur præscriptiones anni, mensis, diei & horæ per quas tollitur dominum, non autem sublatæ pręscripriones anni, mensis, diei, & horæ, per quas non tollitur dominum absque pretio, prout est in materia iuris congrui, & hoc uidetur esse de mente glo. in dicta constitutione duram.

SEXTO NOTA ex tex. ꝙ ratione absentiæ prorogatur terminus quid datur præsentibus ultra medieratẽ termini, regulariter autem prorogatur absentibus terminus usq; ad medietatem, ut patet in pręscriptione 10. ann. inter præsentes, & 20. inter absentes, ut in §. 1. Inst. de præsc. cum simi.

simi. Sed hic absenti prorogatur per duos menses ultra medietatem termini qui datur præsentibus.

SEPTIMO NOTA ex text. ibi, in uenditione, quòd
12 † non licet contrahentibus penitere in præiudicium uicini, si contractus uenditionis erat perfectus, immò si postea emptor & venditor penitentia ducti resoluunt contractum poterit vicinus rem illam petere iure congrui, & hoc probat. iste text. qui simpliciter requirit contractum uenditionis esse perfectum, vt vicino competat ius congrui, & nihil dicit quod fallat nisi pœniteat, & sic generaliter est intelligendus, vt l. de pretio, ff. de publici, cum simi. & pro hoc facit bonus tex. in c. 1. quid iur. si post alic. feu. vasal. quis recuper. Item quia in executionibus iuris non est locus pœnitentiæ, l. 1. §. si rem, ff. depo. l. rogasti, ff. de præscrip. verbis & no. 36. quæst. 2. c. si quis non dicam rapere, faciunt ad hoc ea quæ habentur in illa quæstione, si emphyteuta uendidit rem irrequisito domino, & sic propter istam culpam perdidit rē, ut in l. 2. C. de iure emphy. An si postea pœnitentia ductus recuperat ipsam rem sit excusatus a pena, de quo per Bar. in l. 4. §. idem Labeo, ff. de usuca. & per Io. de Imo. in cap. si quis, de reb. eccle. non alic. & in c. potuit, de loca. & per Barto. in consi. suo 34. incip. absque longa, & in Spec. in titu. de loca. §. nunc aliqua, versiculo 96. & per Bal. in l. si quis non dicam rapere, C. de episco. & cleri. & Saly. in l. fin. C. de iure emphy. & Barto. in l. 1. C. de grege Dominico, lib. 12. & Bal. in l. fina. C. de rei vendica & in l. quoties, ff. de hæredi. instituen. & Petr. de Ancha. in regula peccati uenia. libr. 6. & dixi in c. 1. §. item si delator, quæ fuit prima cau. bene. amit. Prædicta vero intelligo si ex uenditione translatum esset dominum in emptorem, licet possessio adhuc sit penes uenditorem, quod potest esse quando precario se nomine emptoris possidere constituit, ut no. Bal. in l. 1. C. quando liceat ab emp. discede.

SED IVXTA PRAEDICTA QVAERO
13 † de aliquibus quęstionibus, & primo quid si uēditur res, & antequam uicinus ab emptore euincant iure Prothomiseos res euincitur ab alio, ab ipso emptore an contra illum qui euincit uicinus habeat ius congrui. Dic quòd non sicut

dicimus

dicimus quod quando res alienatur ex causa necessaria, puta per sententiam iudicis non habet locum ius congrui, ut supra dixi in §.3.eadem ratione quando res euincitur & possessio penes alium uadit non competit ius congrui contra possessorem, quia alienatio est necessaria ex causa euictionis siue res sit uicta per sententiam iudicis siue per sententiam arbitri qui ut iudex reputat, ut in leg. prima, ff.de arbit.siue per sententiam arbitratoris, cuius sententia habetur ut transactio, ut in auc. ut differt. iu.post principium. Et in transactione non habet locum ius congrui, ut in §.tertio.supra eo.ergo &c. Sed quid si res uenditur cum conditione quod si uicinus petat ius congrui res sit inempta an habeat locum ius congrui, uidetur quòd sic, quia talis conditio fuit apposita ad præiudicium tertij, scilicet uicini, & res inter alios acta tertio non præiudicat, facit bonus tex.in l.qui balneum,& l.qui potior,ff.qui pot.in pign.hab. In contrariũ uidetur, quod talis uenditio pendet ex futuro euentu, scilicet quòd si uicinus non petat ius congrui, tunc res sit uendita, sed si petat uicinus sit ipso iure resoluta. Potest autem fieri uenditio sub conditione, ut Insti.de empti.& uend. §.pen.Item quia potest fieri uenditio ad arbitrium tertij, ut leg.fi.C.de contrah. emp.& hanc partem puto ueriorem per tex.in l.si hominem,ff.de usufr.ubi uidetur decisio huius quęstionis.

14 ITEM QVAERO de illa quęstione, † pone dicit statutum, quòd si uenditor non soluit gabellam, non possit petere pretium, accidit quòd quidem uendidit domũ emptori quæ mihi coniuncta est, & uenditor non soluit gabellam, emptor petit sibi domum radi uirtute emptionis. ego uicinus peto eandem domum mihi tradi iure congrui, dicit uenditor quòd ipse non tenetur ad tradendum emptori, quia pretium nondum solutum est, nec ad pretium potest agere uigore statuti, & non est conueniens quòd emptor habeat rem & pretium, argu.l.1.C.si seru. exte. & sic liberato uno ex contrahentibus hoc est ipso emptore a solutione pretij, alter scilicet uenditor effectualiter nõ tenetur ad tradendum, ut in leg.bona fides, ff.de act.empt.Item dicit uenditor quòd ipse non tenetur uicino ad tradendum iure congrui.

congrui dictam domum, quia contractus est resolutus inter eum & emptorem, tamen hoc non obstante videtur dicendum, q; uenditor tenetur ad trahendum ipsi emptori, & emptor non tenetur soluere pretium ipsi uēditori uigore statuti. Et hoc in terminis nostris format Bald. in l. mortis casus, C. de peri. & commo. rei uen. & consequenter habebit locum isto casu ius congrui. Sed dubium stat in hoc cui ipse vicinus tenetur soluere pretium an uēditori, an emptori, & certè si pretium solueretur emptori per uicinum emptor lucraretur cum aliena iactura, quia haberet rem & pretiū duplicatum contra, l. nam hoc natura, ff. de condi. indeb. vnde videtur mihi æquius quod debeat solui pretium per uicinnm uēditori, si res nondum sit tradita emptori, sed si tradita sic emptori, tunc pretium soluetur emptori per uicinum, & venditor ad illud pretium aget, non quidem ad illud pretium conuentum, quia illud non potest petere uigore statuti, sed ad illud pretium quod habuit occasione rei suæ à vicino, ad quod statutum non se extendit, sed intelligitur de pretio quod debebat soluere ipse emptor. Nam statutum est stricti iuris, & propterea venit strictè intelligendum secundum doct. Bart. in l. omnes populi, in materia statutorum. ff. de iust. & iur. quia illud quod occasione rei meę ad te peruenit meum est l. hæc conditio, & d. l. nam hoc natura, & l. indebiti, ff. de condi. indebi. & hæc opi. sapit maximam æquitatem.

15 ITEM QVAERO † Quidam emit domum, & postea ego emi aliam domum collateralem illi domui primo emptæ. An ego habeo ius congrui ad illam domum primò emptam. Videtur q; non, quia ego emi ultimo loco, immò ille primus emptor aget iure congrui contra me. In contrariū facit, quia si ille a quo ego habeo causam poterat agere contra illum primū emptorē iure congrui, illud ius transit ad emptorem, vt in l. dolia, cum concor. ff. de contr. emp. & hoc verum procedit quando ille a quo ego causam habeo poterat exercere ius congrui, secus si non poterat exercere ius congrui, puta quia uenditor esset ecclesia, vel fiscus, vel etiam rusticus qui non habent ius congrui, ut in §. si. infra eo. & ibi dicetur. Nam tunc ex quo uenditor non habet ius

X petendi

peten di ius congrui,non potuit illud transmittere,quia nemo transmittit quod non habet,vt in l.2. C. de leg. & in l. traditiones, ff.de acqui.rerum domi. Sed si ecclesia emit ab illo qui habet ius congrui,certè illud ius congrui nõ transit in ecclesiam licet illæ a quo habet causam ecclesia poterat uti iure congrui, & hoc ideo,quia ecclesia prohibita est uti iure,congrui siue uendat siue emat per istum tex. in fi.

26 OCTAVO NO. ex text. ibi uictoriam,† ꝙ ille qui habet sententiam pro se,dicitur habere uictoriam, quod paret quia, quando uicinus iure congrui obtinet domum coniunctam videtur habere uictoriam, sic etiã aduocatus quando uincit in causa dicitur habere uictoriam, sicut miles quã do uincit in prælio, cum dauocatus militi armorum æquiparetur,ut in l.aduocati,C.de aduoca.diuer. in.

NONO no. ex tex. quod præscriptio temporis excludit uicinum a iure congrui,de quo dictum fuit in §.2. supra eo.in 4.not.

DECIMO NO. ex tex. quòd requisitio seu denunciatio, quæ est necessaria in hoc iure congrui secundum tenorem huius constitutionis,debet fieri sollẽniter,quia tex. iste dicit solenniter requisiti, & sic non sufficit sola sciẽtia, quia vbi in denunciando requiritur certa forma, tunc semper denunciatio est de substantia, nec sufficit sola scientia,

27 vt in d.l.denuntiasse,ff.de adul.† Ista sunt verba Bal.in materia denunciationis in l.post perfectam.C. de peri.& commo.rei uend.& de hoc fuit latè dictum in §.2. supra eo.in 1. not.& ista solennitas consistit in hoc, quia debet uolens uendere requirere uicinum ante venditionem si ipse uult soluere iustũ m pretium illius rei uendendæ, uel pretium quod ab alio inuenit, aliàs uicino non currit tempus ad petẽdum ius co ngrui, nisi a die denunciationis, & si denunciatio fuit facta post uenditionem ad effectum inducendi præscriptionem, tunc debet dicere ipse emptor uel uenditor uicino qualiter factus fuit contractus uenditionis talis fundi pro tanto pretio, & a die prędictæ denunciationis currunt illi.30. dies secundũ legẽ Federici,uel secundum consuetudinẽ Grecorum currũt illi quatuor menses uel annus prout dictum est supra in §.1.in 1.not.& quæ ibi dixi hic repetẽda nõ sũt.

VNDECIMO & vltimo not. ex text. in finalibus
18 verbis † q dupliciter vicinus potest renũciare iure cõgrui, scilicet tacitè & expresse. Tacitè cum permisit labi tempus in quo potuit agere iure congrui. Expressè quando renunciat per pactum; puta quia promisit vicinus emptori nõ vti iure congrui contra eum. Sed quid si vicinus promisit venditori, q ipse non aget iure congrui contra emptorem futurum, an emptor possit posteà se iuuare ex illo pacto, uidetur q sic, quia fit accessus de uenditore ad emptorem, ut in l. de accessionibus, ff. diuer. & tempo. præscri. & est bonus tex. in d. l. dolia. §. 1. ff. de contrahen. emptio. & ff. de pac. l. si tibi. §. pactum. Sed in contrarium facit. l. stipulatio ista. §. alteri, ff. de verbo. obligatio, vbi alteri stipulari nemo potest. Solu. pactum de iure congrui non utendo est reale, & ideò transit cum ipsa re, non obstante q factum sit cum venditore, quia res transit cum sua causa, vt ff. de pigno. l. pignoris, & ff. de pigno. act. l. si conuenerit. §. si fundus, & C. de distra. pig. l. si debitor. cum simili. Vide ad hoc ea quæ dixi supra in §. 1. in 10, nota. Sunt autem multi casus in quibus ualet stipulatio facta alteri, & ille tertius ex illa stipulatione potest agere, de quibus per Bar. in d. l. stipulatio ista. §. si stipulet, de uerb. obli. Sed quæro quid si promisit non mouere quęstionem super tali domo, an poterit postea agere iuri congrui contra emptorem eiusdem domus, dic quod non, argum. d. l. stipulatio ista. §. si quis forte, vbi dicit Ange. q ille qui promisit non mouere controuersiam super domo, non poterit eam mouere super vsufructu vel alio iure, & sic pondera istud uerbum vel alio iure, quia per consequens uidetur comprǽhendere ius congrui.

VLTIMO QVAERO, quidam volens vende-
19 re † quandam domum requisiuit uicinum si uellet emere, quia reperit emptorem, si ipse uicinus non vult emere. Respondit uicinus placet quod denunciasti, ille qui fecit denunciationem non, expectaris. 30. diebus uendidit alteri & ille uicinus porro intra 30. dies uendidit domum suam alteri, nunc intra tempus iste nouus emptor qui emit ab isto uicino cui competebat ius congrui vult petere domum iure congrui, dicens quòd facta fuit accessio iuris con

grui de vẽditore ab emptorem, ille extraneus emptor dicit ꝙ non tenetur ad trahendum iure congrui, quia eo ipso ꝙ vicinus uendidit rem videtur renuntiasse tacite iure congrui, quia non habebat intentionem habendi bona stabilia in illo loco ex quo sua uendidit in illo loco, cum nemo præsumatur incontinenti contraria agere, arg.l.nam ad ea, cum simi. ff. de condi. & dem.& sic ista renunciatio fuit realis, & consequenter transit in ipsum emptorem. Quæritur
20 quid iuris sit. † breuiter respondetur, ꝙ per venditionem non uidetur quis renunciare iuri suo Protho.ꝙ iam competebat, quia illud ius congrui uidetur tacite vendidisse una cum ipsa reper.d.l.dolia, cum simi.supra alleg. ergo poterit agere iure congrui contra illum qui emit intra terminum 30.dierum secus si post terminum emisset. Nam tunc præscriptione uenditor & emptor rei uenditæ essent exclusi a iure congrui,& hoc etiam uidetur esse de mente Bald. hic in a.col.& do.Seba.in 1.consuetudine ciuitatis Neapolis de iure congrui in uer.emit.& hæc omnia dicta in pręsenti cõstitutione Græca ueniunt per modum additionis ad textum præsentis legis domini Federici Imperatoris.

SVMMARIVM.

1 *Vicini qui sint in iure congrui potiores.3. 5.*
2 *Priuilegiũ societatis maius est uicinitate in petẽdo rẽ iure cõgrui.*
Ius congrui Neapoli quibus competat.
4 *Vicinitatis maior numerus excludit minorem numerum coniũctorum in iure congrui.*
6 *Numerus impar præfertur pari.*
7 *Sanguine propior est in iure potior.*

§. SEPTIMVS.

5. IN ALIO QVOQVE, Hæc est septima pars principalis ubi recitatur quædam alia constitutio Grecorum quæ similiter loquitur de iure Prothomiseos in qua quidẽ Gręca constitutione cauetur quòd si rei venditæ vicinus est propinquus a tribus partibus præfertur alteri uicino

cino qui est coniunctus ab vna parte, uel ex duabus partibus, intantum quod ille qui est coniunctus ex tribus lateribus habebit totam rem iure congrui totaliter excluso vicino, qui est coniunctus ex vno latere vel duobus lateribus. Sed si unus uicinus est coniunctus duobus lateribus & alter uicinus ex alijs duobus lateribus vel ex vno latere tantum est coniunctus, & tunc res uendita proportionabiliter diuidetur inter ipsos quibus competit ius congrui secundum proportionem propinquitatis quam habent in illa re uendita, hoc dicit usque ad §.si autem.

1 NOTA PRIMO ex tex. quod † licet pluribus competat ius congrui, si plures sunt uicini coniuncti, vt dicit text. huius l. in princip. ibi dum dicit, autem decem pluresve sint &c. tamen non omnibus uicinis competit, vbi est uicinus qui habet proprinquitatē a tribus lateribus rei emptæ. Nam iste solus a iure congrui excludit omnes alios vicinos. Sed iuxta hoc quæro, quidam habebat domum pro communi & indiuiso cum Titio, vult vendere partem suā, an vicinus qui habet ius congrui a tribus lateribus præferatur Titio consorti, certè non, quia primò competit ius congrui consorti, vt dicit ista lex in principio; & postea deficiente consorte competit uicino, & inter vicinos præfertur ille qui est coniunctus à tribus lateribus aljis coniunctis exclusis & hoc tenet do. Sebastia. in vltima consue. de iure congrui, pro hoc facit, quia socius ratione societatis succedit imperiali largitati ipsi socio, excluso fisco, vt in l. 1.

2 C. si soc. imper. largi. lib. 10. patet ergo quòd † maius est priuilegium societatis quam uicinitatis in petēdo rem iure cō grui. Et est sciendum quòd in ciuitate Neapolis ius congrui primo competit soli consorti eiusdem domus. Secundo competit illi qui ex parte inferiori habet domum puta erat domus quæ habebat tria solaria, & erat diuersorum dominorum si uenditur medium solare, illæ qui habet solare inferius excludit illum qui habet solare superius, & etiam excludit collaterales uicinos, & eadem ratione si uenditur solare superius habens solare medium præfertui habenti solare inferius & etiam collateralibus. Si venditur solare inferius ille qui habet solare super ipsum immediatum po-

test illud petere iure congrui exclusis alijs omnibus secundum consuetudinem Neapolitanam. Tertio competit ius congrui illi qui habet domum superiorem. Quarto his deficientibus competit collateralibus. Quinto competit illis qui sunt propinqui per capita, collaterales uero non habent ius congrui, vt dicit do. Seba.in præalle. consue. de iu. congrui quæ incip. si domus habet. Sed de hoc non fit mentio in ista l. ideò omitto examinare quod ibi tangit do. Sebast. Quomodo sciemus ꝙ vna domus habens plura solaria dicatur vna domus uel plures domus. Item quare ius congrui competit inferiori membro potius quam superiori de quibus per eum.

3 SED iuxta materiam nostram† quæro uenditur domus quæ est mihi coniuncta in tribus partibus. Sempronio vero est coniuncta ex vna parte, sed est consanguineus uenditoris quis præfertur. Respondeo ꝙ præfertur coniunctus ex tribus lateribus seu partibus qui habet iura duplicata & ille non habet nisi duo iura, & tria iura uincunt duo, ut in auc.itaq; C.commu.de succes.& no.Gl.in uersi.meliores, in auc.ut cle. apud prop. epis. Facit pro hoc illud quod dicitur ꝙ probatio semiplena non derogat plenæ probationi secundum And.de Iser.c.1.§.inter pares, de leg.Corra. & Bald.in c.1.§.sacramētum, de consue.rec.feu.& Bar.in l.1.ff.de uen. inspi.& Bal.in l.in bonæ fidei, C.de iureiu. Sed quid si est Sēpronius coniūctus ex duabus partibus, & est cōsanguineus quis præferatur. Respondeo ꝙ quilibet pro medietate & ꝓ æquali portione venit ad ius congrui, æquiparant enim tertiam uicinitatem coniunctioni sanguinis, & ideò cum in æquali uicinitate sint ambo ueniunt ad ius congrui quilibet pro medietate, & hoc est ęquum, licèt ex mente literæ appareat contrarium dum dicit generaliter ꝙ habens tres uicinitates excludit omnes. Multo fortius si habeat quatuor, ut in auc.multo magis, C.de sacrosanc. eccle. & ideò si Sempronius esset consanguineus & haberet tres uicinitates, certè illæ præfertur alteri qui habet tantum tres propinquitates quia habet iura quadruplicata, arg.d.auc.ita que cum simi.supra alleg.

4 SECVNDO NO. ex tex. ꝙ † maior numerus uicinitatum

nitatum excludit minorem numerum coniunctionum,facit l.si debitori, ff.de fideiussoribus,ibi,quia maior tollit mino-rem. Nam & maiori parti standum est,ut extra de renun. c. cum inter,cum concord.& in l.nulli.ff. quod cuiusque uni. nomi.& ff.ad munici.l.quod maiori. cũ si. Item si sunt tres iudices de legati statur sententiæ maioris partis, vt ff.de re iudic.l.duo ex tribus. Itẽ in iudicibus ordinarijs, vt ff. eod. tit.l.Pomponius, & ibi Glo. & C.quando prouo. non est ne cess.l.cum magistratus. Idem in arbitris, ut ff.de arbi.l.item si unus.§.si.Sic etiam status maiori parti creditorũ ubi tracta tur de parte debiti remittenda,ut ff. de pac. l. iurisgentium aliàs l.& suum, §. hodie autem,& l.maiorem,& l.rescriptũ in prin.Facit l.fi.C.qui bo. ced.pos. ubi dicitur ꝙ si debitori petenti inducias ad soluendum maior pars creditorum inducias tribuit status maiori parti creditorum facit d.l.maio rem;ff.de pac.& sepul.c.fi.& de hoc consuluit do. Io. Ludo. in consi. incip. debuit unus,quod consilium positum est inter consilia Bald.

5 TERTIO NO. ex text. ibi, una pars,ꝙ † iste tex. potest habere duplicem intellectum, scilicet ꝙ dicitur uicinus qui habet uicinitatem vnã uel duas, & ita posui in summario,secundus intellectus est quod habet ius congrui quia tribus partibus est vicinus, & ille qui uicinitatem & vna parte tantum habet non habet ius congrui. Sed si a duabus partibus habet admittitur ad ius congrui cum illo qui habet ius congrui ꝑ tribus partibus proportionabiliter id est, ille qui tres confines habebit tres partes, ꝗ vero duos confines duas partes habebit,& iste intellectus est magis æquus.

QVARTO NOTA, ex tex.quòd uicinus habet ius congrui pro ea parte pro qua est coniunctus secundum portionem coniunctionis ut expresse probat iste tex.

QVINTO NOTA, ex text.de trino numero
6 † & sic de numero impari. Felicius enim agitur aliquid in numero impari aliàs dispari quã in numero pari, vt ff. de arbit.l.item si vnus,& de off. delegat.c.prudentia, in fi. & de numero perfecto no.Io.And. in fi. procemij libr.6.in uersic. profectus, & de septẽnario & quaternario numero uide extra de consan.& affi.c.nõ debet,& de cele.mis.c.1.& 1 .dist.

c.1.Item de pluriali numero & singulari in ca. pluralis locutio.de reg.iur.in 6.

SEXTO NOTA ex tex.ibi potior, quod potior in sanguine est potior in iure congrui, sicut dicimus, quod qui prior in tempore potior in iure vt in toto titu. ff. & C. qui pot.in pig.habe. Facit ad hoc etiam regula C. de potiori, ad munc.nomi.lib. 10.

SEPTIMO ET VLTIMO NO. ex text. quod
7 † paria sunt uícinum habere vnam coniunctionem si vicinus alter habeat alteram coniunctionem, & habere duas cõiunctiones si alter vicinus duas alias habeat coniunctiones & consequenter veniunt ambo pro æquali portione ad ius Prothomiseos ut ęqualitas inter ipsos seruetur, vt in l. fin. C.de sump.& lit.expen.cum concor. & in auct. quibus mod. natu. effi. sui §. filius, & de æqualitate seruanda multa dixi in c.1. Imperator Lotharius in illa quæstionẽ magna an patruus succedat nepot. Alia notanda hic non sunt propter breuitatem text. Ideo uenio ad § sequentem, qui incipit. Si autem concurrat.

Hunç §. non habebat exemplar vnicum, quod tunc habebamus, cum hęc præli festinatione e manibus eriperentur. Sed hæc etiam Constitutionem Neapolitanarum codex ille maximo apparatu chartarum atque characterum magnificentia Venetijs impressus, sed deprauatissime si quis alius unquam. Porro sufficere nobis abũde puto, si glossam ipsam habuerimus, donec integer cõstitutionũ liber exeat. Liquet nanque constitutionis textum in frontispicio positum a sexta quidem particula ad finem usque penitus inuersum. Fragrier.

SVMMARIVM.

1 *Vicinitatis ius in iure congrui potius est iure sanguinis.*
2 *Priuilegium accidentale potentius est naturali.*
3 *Coniunctionis diuersitas effectum producit diuersum.*
4 *Dictio prope idem operatur quod dictio iuxta.*
5 *Verbum habere quid importet.*

§. OCTA-

§. OCTAVVS.

§. SI AVTEM CONCVRRAT. Hæc est octaua pars, in qua narratur quædam alia constitutio Græcorum, quę vult, quod si ad ius congrui concurrant parentes iure sanguinis, & vicinus iure uicinitatis quod præferatur uicinus, qui prope est, in iure congrui, hoc dicit usq; ad
1 §. est autem. Nota primo ex text. quòd † si plures parentes, id est, pater, & mater, & auus concurrant simul ad ius congrui, & nullam coniunctionem habent respectu rei venditę. Vicinus sola ratione vicinitatis omnes excludit, quia ius uicinitatis in iure congrui potius est iure sanguinis per istum text. Sed per statuta ciuitatū in aliquibus terris aliud est statutum, & tunc in illa terra stabimus eius statuto, vt l. omnes populi, ff. de iust. & iu. Nam ex diuersitate locorū diuersa iura statuuntur, vt in proęmio. ff. §. illud satis. Vnus ergo vicinus excludit multos parentes, sicut alias dicitur, quod vna ratio efficax. vincit duas persuasiuas, secundum Baldum in l. pater filium, in repetitione, in 1. colum. ff. de in offi. test. facit quod no. Iaco. Butr. in l. si dominus, ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. vbi dicit quòd vna ratio in specie uincit duas in genere.
2 SECVNDO NOTA ex tex. q † maius est priuilegium, q quis habet iure vicinitatis, & sic rei quam priuilegium ratione personæ, quia ratione rei coniunctæ pręferẽ vicinus parentibus, & sic potentius est priuilegium accidẽtale, quā naturale, quod est contra l. si apud, ff. de mino. ubi potentius est priuilegiū ęratis, quod est naturale quam priuilegiū Velleiani vel Macedoniani quod est accidentale. Potest dici q ideo uicinus præfertur cōsanguineo ratione subiecti quod est reale idest, ratione rei quę uenditur in qua habet uicinitatem, ideo pręfertur consanguineo qui nullum ius habet in illa re quæ venditur, & per hoc facit, quia licet consanguineus pro consanguineo, non sit idoneus testis, vt in lege tertia. §. lege Iulia, ff. de testibus, tamen ratione subiecti potest esse testis, puta, ad probandam ipsam consanguinitatem, vt 35. quæstio. 6. per totum. Et ideò si

uicinus

uicinus esset consanguineus, admitteretur ad ius congrui, non ex persona sua sed ex persona alterius, ut ita dicam. scilicet ratione ipsius uicinitatis, arg. ff. de li. & posth. l. fi. & ff. de contratab. l. filium, & sic priuilegiam ciuile iunctum cum aliqua naturalitate præfertur naturali solum, quia iura ciuilia naturalitati iuncta potiora sunt, C. de adop. l. cum in adoptiuis secundum Ang. in cons. suo 101. incip. illustrissima domina Regina.

3 TERTIO NOTA ex textu, quòd † diuersitas coniunctionis diuersum producit effectum. Nam diuersa est coniunctio sanguinis a coniunctione uicinitatis, & sic diuersum producit effectum, quia prima cõiunctio non habet ius congrui, secunda uero sic, sic etiam dicitur quòd beneficium ecclesiasticum non datur propter coniunctionem sanguinis, ut in c. 1. de præb. & pro hoc facit tex. 50. di. c. ut constitueretur, ubi dicitur ꝙ uaria experimenta morborum nos cogunt ad diuersa remedia, & sicut diuersitas corporum diuersitatem animorum sæpe inducit, ita diuersitas cõiunctionis diuersitatem sententiæ inducit licet alibi dicat tex. quod diuersitas officiorum uenustã reddit ecclesiam, ut 89. dist. c. ad hoc.

4 QVARTO NOTA ex tex. ibi, prope, quòd † tantum habet operare dictio prope, sicut dictio iuxta, de qua dictione habes per Bart. in l. si statuta, ff. de iniu. & in l. Gallus. §. ille casus, ff. de libe. & posthu. & in l. fistulam. §. iustam, ff. de seru. urb. prędio. & not. in c. Abbate, de uerb. sign. & nõ. Bar. in l. decernimus, C. de acquęductis, libr. 10. ubi dicit, ꝙ si res distat ab alia per decem pedes: non dicitur iuxta eam, facit, l. omnes, eod. tit. & l. quidam Hyberus, ff. de serui urb. prædi. uide text. in l. fi. ff. finium regund. sic etiam dictio ad, ponitur pro iuxta, ut dicit Barto. in l. item Labeo. §. conuicium, ff. de iniur.

QVINTO NOTA ex tex. ibi, habebat, quòd
5 † vicinus debet habere rem emptam per extraneum iure cõgrui cum effectũ. Vnde nõ liberatur ille extraneus emptor dando interesse, quia uerbum, habere, significat habere cum effectu, ut ff. de uerb. sign. l. non tantum. §. fi. & istud uerbum habere, sumitur duobus modis, primò iure domini. Nam illud

illud quod est nostrum habere dicimur etiam si illud possideat alius, vt ff. de verb. signi. l. id apud se, & l. habere, & ideo datur rei uendicatio, vt in l. officium, & in l. rem, ff. de rei uendi. secundo ratione possessionis, ut in l. qui nauem, & ibi Lucas de Pen. C. de nau. Tib. lib. 11. & qui habet ciuilem possessionem dicitur proprie rem habere. Licet alius habeat neturalem, vt not. ff. de contrahend. emptio. l. si in emptionem. §. omnium. Quis autem dicatur quasi habere, vide quod not. in l. prima, in fine. ff. communia prædio. Et scias quod hoc verbum habere, importat fideicommissum, vt patet in l. fideicommiss. & in l. qui concubinam. §. primo ff. de lega. 3. & ff. de legat. secundo, l. Lucius, in princ. & per ista sit finis in isto breui. § quem si coniungis, cum §. præcedenti, & seq. habebis undecim. notabilia ex istis tribus. §. & sic ex tota ista lege. 66. notabilia habebis. Sequitur. §. est autem.

SVMMARIVM.

1 *Via publica non potest petere ius congrui. Et quid sit quo ad nomē & materia, & cuius latitudinis esse debeat, 2.*
3 *Viam publicam facere qui possit.*
4 *Viarum forma est duplex. Et quis sit earum vsus.*
Imperator dicitur semper Augustus aptitudine non actu.
5 *Possessio momentanea quæ dicatur.*
6 *Viam publicam ante domum suam quilibet debet preferre. Et qua uia eligenda.*
7 *Via publica an possit per populum ciuitatis vendi. Et an possit præscribi. 8 9.*
9 *Viam publicam & urbis fossas occupantes qua pena puniantur.*
10 *Seculatus crimen quid sit.*
11 *Vniuersitas an possit seruitutem imponere in uia publica.*
12 *Via priuata quid sit, & quid uicinalis.*
13 *Ius congrui nunquid habeat locum in porticu.*
14 *Ecclesia non conuenitur iure congrui. Et quid sit ecclesia.*
Ecclesia triumphans, militās, defendens, & personalis quę sit.
14 *Clericus iure cōgrui conueniri an possit si nomine proprio emat. 16*
16 *Sanctio canonica uiolata libertatem lædit.*

Clerici

§. NONVS.

§. EST AVTEM. Hic est nonus & vltimus. §. in ordine, vbi dicitur ꝙ de generali consuetudine via publica ecclesia, & fiscus seu curia Federici non habet ius congrui. h.d. usque ad finem totius constitutionis. No. primo ex tex.
1 ibi, via publica, ꝙ † quando venditur res quæ est iuxta viam publicam non potest petere via publica illam rem iure congrui, & consequenter si est uia publica in medio uicinus nõ habet ius congrui ad illam rem venditam. Sed quæro quid si venditur a rege vel ciuitate via publica, an vicinus habet ius congrui dic quòd non, quia iste tex. loquitur generaliter quòd via publica non habet ius congrui, siue uendatur ipsa via publica, siue uendatur res iuxta viam publicã, & sic generaliter intelligenda est, l. 1. §. generaliter, ff. de lega. præstan. cum simili. Item quæro quot sunt species viarum, dic secundum domi. Sebastia. in consuetudine de iure congrui, incip. vbi domus, quòd tres sunt species, videlicet, publica, priuata & vicinalis, ut ff. ne quid in loc. publi. l. 2. §. viarum. In publica autem uia, sunt quatuor attendenda, scilicet, nomen, materia, forma, & usus. Quo ad primum, scilicet nomen, est sciendum, quòd est trinominis. Nam dicitur

citur publica, prętoria, & consularis, ut in d. §. viarum, uersi. publicas uias, & hæc tria nomina sunt sinonyma idem significantia, sicut ensis, mucro, & spata. sicut est eius patronatus quandoq; dicitur aduocatio, quandoque uice dominus quandoque custodia siue guardia, ut no. gl. in c. quia clerici, de iure pa. Quo ad secundum, scilicet ad materiam dic, ꝙ materia siue solum viæ publicæ est duplex, s. publicum & priuatum. Publicum quo ad iter adiectū cum certis finibus latitudinis ab eo qui ius publicandi habuit, vt publicè iretur, & commearetur, vt in d. §. viam. Fines autem latitudinis in porrectum. i. directum sunt octo pedes. In anfractum, id est, ubi uia obliquatur, sexdecim pedes, vt dicit ibi gl. & tex. in l. uiæ latitudo, ff. de seru. rust. pręd. quod intelligit esse verum do Seba. vbi latitudo non fuit limitata per constituentem, puta quia iussit fieri viam publicam in tali loco non designata latitudine aliàs si designasset latiorem, vel strictiorem, non minus propterea esset via publica. Posset enim constituens iubere, vel facere latitudinem quam vellet ex quo habuit ius publicandi seu faciendi uiam publicam, & sic tanquam in re sua est moderator & arbiter, l. in re mandata, C. mand.

3 SED QVIS HABET hanc potestatem † publicandi seu faciendi viam publicam. Respondeo princeps, senatus, & ciuitas, vt dicto §. uiam. Sed illud quod dicitur de ciuitate altiorem requirit indaginem. Priuatum autem solum potest esse via publica, puta, si in priuato solo est via publica, quod potest esse hoc modo, quia si ab eo tempore, cuius non extat memoria hominum in contrarium, publicè omnibus transire licuit per agrum priuatum, & ex vtroque capite istius viæ est locus publicus seu uia publica, ita quòd introitus ad ipsam uiam incipit ex uia publica, vel loco publico, & exitus viæ, similiter respondeat ad locum publicum, vel ad uiam publicā, nec requiritur quòd fiat iure seruitutis, quia tunc esset via omnino priuata, vt patet in d. l. prima. §. priuatę viæ. Nec est inconueniens ꝙ proprietas soli sit priuata, & usus sit publicus, nam riparum usus publicus est, licet proprietas sit priuatorum, ut ff. de rer. di. l. riparum. Item fontis usus est publicus licet proprietas

prietas sit priuata, vt in l. diligenter, C. de acquæductibus, libro vndecimo, & sic talis via est publica, quo ad vsum non quo ad proprietatem. Quantum verò ad tertium,
4 scilicet de forma viæ, dic quòd forma viæ est duplex, † scilicet voluntaria, vt latitudo quæ fit ad voluntatem constituentis, vt supra dictum est. secunda forma est necessaria, videlicet, quòd quodlibet caput ipsius viæ exeat, & correspondeat ad uiam uel locum publicum, & sic quòd ex via vel loco publico ingrediatur ad eam, & ad locum publicum exeatur ab ea, aliàs non diceretur via publica, vt ff. de itine. actu quæ pri. l. tertia. Quo ad quartum, scilicet, quo ad vsum, dic quòd vsus in via publica est attendendus secundum naturam soli, quia si solum est publicum, non requiritur vsus actu sed aptitudine tantum. Hoc est quòd fuerit ordinata, seu parata ad recipiendum vsum publicum, quòd ex eo apparet, quòd populus non vtendo, non perdit eam aliàs multis non liceret ire ad sanctum Iacobum, vt ff. de uia publi. & itine. publico, l. viam publicam, & ff. de vsucap. l. vsucapionem, & l. finali, Sic etiam dicimus, quòd aqua quotidiana non est quæ quotidie ducitur, sed ea quæ quotidiæ duci posset, vt ff. de aqua quoti. & æsti. l. prima. §. quotidiana. Et Imperator dicitur semper Augustus aptitudine non actu, & not. in rubr. ff. & matrimonium dicitur indiuiduum aptitudine non actu, facit. ff.
5 de rei uendicatio. l. venditio quoque, † Sic possessio dicitur momentanea aptitudine, quæ est apta durare momento, vt C. si de momen. pos. fue. ap. l. prima, facit ff. de seruitut. rustico. prædio. l. Attilicinus, & dato quòd via publica esset fracta & diruta, & plena spinis, & vepris, non propterea dicitur minus apta ad vsum publicum, cum possit ab vnoquoque de populo refici, vel purgari, vt ff. de via public. vel itine. publico, l. prima. Si verò solum sit priuatum, tunc requiritur vsus publicus in actu à tanto tempore cuius non extat memoria hominum in contrarium, & non iure seruitutis, ut prædictum est, per ea quæ not. in l. prima. §. priuatæ viæ, ff. ne quid in loco publi. & hæc sunt verba domi. Sebastia. in loco præallega. quantum ad viam publicam.

SED

SED ANTEQVAM ueniam ad uiam priuatam, & uicinalem dicam aliquid de materia uiæ publicæ ultra
6 eum, Et primo est sciendum, quod † quilibet debet refice re uiam publicam ante domum suam, ut in l. ad instructionem, C. de sacrosanct. eccle. & in l. fina. ff. de uia public. uel itine. publi. Et etiam ecclesia tenetur ad hoc, ut dicit Barto. in dicta l. ad instructionem, & etiam est sciendum quod Barto. in l. præsidibus, C. de cursu publi. lib. duodecimo, dicit quod nullus cum annona aliam uiam tenere debet, nisi per uiam publicam, quam communiter omnes uadunt, nec debet ire per uiam transuersalem, adeo quod si extra uiam reperitur mala suspicio est contra eum, de quo etiam per Baldum in l. prædijs. §. balneis, de legatis tertio, & per Baldum in l. si fugitiui, C. de seru. fugit. & in l. cum proponas, C. de naut. feno. & Barto. in l. qui fiscales, C. de nauicu. lib. undecimo, & per eundem in l. non solum, ff. de excusatio. tutorum. Sed quando sunt duæ uiæ aptæ ad eundum, & una uia est breuior alia, quam uiam debet quis eligere. Respondeo quod debet eligere illam per quam securius acceditur, & per illam quæ magis frequentatur secũdum Bar. in l. continuus. §. cum ita, ff. de uerborum oblig. & C. de fal. l. eos, in fine, & de cursu pu. l. secunda, lib. 12.

Sed necessarium putaui hic inferre an populus ciuitatis
7 possit uendere viam publicam, † videtur quod sic. Nam ista sun uniuersitatis, vt Institu. de rerum diuisio. §. uniuersitati, cum ibi nota. ergo potest illam alienare quemadmodum & alias res suas, ut C. de uend. reb. ciui. per totum, lib. 11. facit ad hoc prima quæstio. prima, capitul. eos qui. Ad idem l. 2. C. de diuer. præd. urb. l. libr. 11. & ibi Luc. de Penna, & ff. quod ui aut clam, l tertia. §. planè, uer. hoc ita. Item quia quælibet ciuitas habet ius constituendi viam publicam, ut ff. ne quid in loco publico. l. secunda. §. viam publicam, in gloss. quæ incipit, habuit ut princeps uel Senatus, & ff. de regulis iuris, l. nihil tam, & l. sequen. Nam eius destruere cuius est condere, ut ff. de legatis tertio, l. si quis, in principio, & l. fina. C. de legib. Item quia ista sunt uniuersitatis, & sic uniuersitas eorum est domina, ut. ff. de relig. l. secunda. §. in locum, & dicto. §. uiam publicam,

eigo

ergo per eam alienari possunt.Nam appellatione usus rei continetur potestas alienandi dominium, vt in auctentic. de mona. §. illud quoque, quia rei suæ quilibet est moderator & arbiter, vt uulgata l.in re mandata. Vnde si priuato non interdicitur rerum suarum alienatio, vt ff. si quis a paren. fue. ma.l.secunda, minime vniuersitati in qua sunt ipsi priuati. Facit pro hoc.ff.de leg.2.l.Mæuins, §. si. econtra quod non possit alienari probatur. Quia regulariter quod prescribi non potest,nec alienari potest, ff. de verborum significatio.l. alienationis. † Sed uia publica præscribi
8 non potest,ut ff.de via publi.l fina.& ff. de vsucapio.l. vsucapionem,ergo nec alienari,habet enim ius in his quilibet prohibendi,ut ff.ne quid in loco publico,l.secunda. §. primo, imo plus potest unus homo solus uniuersitatis ad prohibendum, quam reliqui ad permittendam, vt ff. com. præd.l.fi.& ff.com.diui.l.Sabinus, cum concor. Vnde si quis sub colore ꝙ vult viam publicam reficere uel aptare ipsam viam publicam deteriorem fecerit impunè vim a quolibet priuato patietur,vt ff de uia pu.refi.l. 1. §.si quis in specie. Nam cum concurrant inuicem interesse publicum, & priuatum, æstimatur priuatum, atque præfærtur,ut ff de procu.l. licet,& l.non cogendum.§. si quis ita,quinetiam uia publica non dicitur per municeps possideri, sed ea oēs promiscue debent uti,ff.de acqui.pos.l.1.§.fin.ff.de contr. emp. l. sed & Celsus, in prin. Pro solutione posset sic dici. Aut uia publica de qua agitur est necessaria solum populo distrahēti, aut etiam alijs, primo casu uenditio ualet dummodo fiat cū ea solennitate quæ traditur in l. fin. C.de uen.reb.ciui.lib. 11. Secundo casu non ualet,& uide ad prædicta quod not.Inno. in c cum ex iniuncto,de no.ope.nun.Sed gl. in l.cōtinuus.§. cū quis,ff.de ver.obl.Videtur indistincte sentire ꝙ non pos-
9 sit nisi principe statuente, sed Bar. ibi tenet ꝙ † ciuitas quæ non recognoscit superiorem potest hoc facere, dum tamen per statutum faciat uiam publicam esse priuatam, quod potest per l.3. §. plane, ff.quod ui aut clam,& idem dicit si ciuitas esset subiecta principi.Sed hoc esset facere fraudē legi. dic tamen ut ibi per eum. Sed bonum est hic uidere, qua pœna puniuntur illi qui occupant uias public.& fossata vrbium

bium, cum de iure viam publ. prohibitum est occupari, vel etiam coarctari, vt.ff.ne quid in lo.pub.l.2.§. viam, nec eam vllo modo deteriorare, vt in ea l.§.deteriorem,& §.sequẽ.& idem in finibus publicis, vt.ff.de ope.publ.l.si legatum.§. fines, & l.si in agris.ff.de ven.re.ad ciui. pertinen. l. Imperator.§.fin.Respõdetur ꝙ poterit puniri pœna sacrilegij quia publica & sacra æquiparantur, & eodem priuilegio gaudẽt, vt.C.de sacr. sanct. eccl.l.fi. & ff.de vsucap. l. vsucapionem. Sed qui sacra occupat sacrilegium committit, vt patet 16. q.4 cap.quisquis inuentus,& extra de for. comp. c. conquestus.nam quando lex æquiparat potest procedi de similibus ad similia etiam in odiosis,text.est no.& ibi dixi in cap.1.§. prædictis, quæ fuit prima cau. benefi. amit. & facit bonus text.quem ibi non allegaui in l. famosi. ibi ad exemplum le

10 gis iuliæ iudicandum est.ff.ad l. iul. maie.Item qui † qui pecuniam reipublicæ subtrahit crimen peculatus committit, vt.ff.ad l.Iul. pe. l. 1.ergo fortius qui viam publ.occupauit, quæ inter bona reipublicæ & regalia computatur,ut in c. 1. quæ sint rega. in prin. quæ etiam & dignior est quam pecunia, cuius est vilis & abiecta conditio, vt.ff.de acq. pos. l. si in rem mobilem,& l.si quis vi.§.differentia,eod.titu. Nã sine via res hominum inutiles sunt, vt. ff.de ser.vrb.præ.l. binas ædes, quia publico,& cunctorũ vsui seruit,ideo æquum est, vt cũ plures offendat durius puniatur. Nã quantũ quis excedit in numero personarũ per se ostensarũ, tantum & in numero criminũ pnuitur,vt.ff.de iniu.l.1.§.fi.ff.de sepul. vio. l. 3.§.si ad plures, & 31. q.1.cap.quomodo,& ex rei nobilitate in eum pœna grauior constituitur,ar.ff.de euic.l.emptori.§. 1.& in auc.de non alie.§.si mouet,& 22.q.1.c. mouet, & C. de his qui ex publi.ratio.l.fi.libr.10. & hanc partem firmat Luc.de Pen.in d.l.1.C.de diuer.præd.vrb.lib. 11. vel potest dici ꝙ teneantur pœna quinquaginta librarum auri, arg.C. de ope.publ.l.qui sine. Sed iuxta hoc quæro an vniuersitas possit imponere seruitutem in via publica, certè non si recognoscit superiorẽ,cum tũc solus Princeps potest imponere, ut.ff.de aqua plu.arc.l.si prius.§.sed loco,& ff.de via pub.l.1. cum concord.

11 ITEM quæro duo † sunt qui habent curtem, seu

L uiam

viamcommunem, vel debetur alteri. seruitus per fundum alicuius, vnus emit aliam domum seu prædium iuxta suum ad quod trahit vsum viæ seu curris communis aut seruitutem. Cum sibi debeatur an possit. videtur quod non, arg. l. parphippum. C. de cur. pu. lib. 12. & ibi Luc. de Pen. tangit istam quæstionem, & concludit quod si domino prædij seruientis nullum incommodum contingit potest ille viti via ad illud prędiũ, aliàs secus. & pro hoc facit. ff. de aqua quoti. & ęsti. l. 1. §. item labeo, & ff. de iti. actuq; priua. l. 3. §. pe. Sed utiliter circa hoc quæro. An si aliquis habet terram in media aliarum terrarum, & non habet viam unde posit ad dictam terram accedere an uicinus teneatur præstare viam ipsam pretio mediante dicit Bar. ꝙ non, in l. 1. ff. de seruit. leg. per tex. in l. binas. ff. de serui. urb. præd. cum Glo. sua, & not. Bar. in l. qui duas in fi. ff. de serui. le. facit tex. in l. in uendendo. ff. de contra. emp. bonus est text. in l. via. §. fi. in fin. ff. de serui. rust. pręd. & in l. pen. ff. de euic. & not. ff. de adim. leg. l. 3. §. si loci, & pro hoc est bonus tex. in l. si quis sepulchrum. ff. de religio. per locum à speciali. Nam si fauore religionis vicinus compellitur uendere uiam, ergo in cõtrariũ est ius commune, vt l. ius singulare. ff. de legi. Sed in contrarium facit text. in l. 2. §. rectè. ff. si serui. vend. Ego plene istã quęstionem examinandi post And. in c. 1. §. si quis de manso. de controuer. inuesti. In ciuitate autem Neapolis est cõsuetudo scripta, ꝙ vicinus teneatur uendere viam uicino si nõ habet uiam ad terram suam, ut patet in 1. consuetudine in titu. de ser. & si habet unam viam licet longiorem non debet habere aliã breuiorem. Nã homo duabus uijs terram ingrediens, est maledictus vt in c. quidã viam extra de apostat.

12 NVNC venio ad vias priuatas vicinales, & † dic ꝙ via priuata est quæ debetur ab agro, alteri agro, vt dici text. in l. 1. §. priuatæ vię. ff. ne quid in loc. publ. & duplex est via priuata, vt dicit tex. in ea l. §. priuatæ viæ. Vicinalis via dicitur illa quæ est in vico, vel ad vicos ducit, vt in d. l. 2. §. viarum, vers. vicinales, quod latius prosequitur do. Seb. in præal. consuet. inci. vbi domus, de iure congrui, vbi etiam dicit quid sit vicus, & quid villa, ex quibus infertur ꝙ via vicinalis non tollit vicino ius congrui quia iste tex. loquitur tantum

tum de uia publ.Et eadem ratione dic ꝙ riuus priuatus non tollit ius congrui, facit l.3. ff.de interdi. Sed flumen publicũ sic,& pro hoc facit,l.fin autẽ,cum l.seq.ff.fi. regund. Sed si flumen esse desiccatũ tunc habet locum ius cõgrui per ea quæ habentur in c. 1.§.si quis de manso.de contro. inue.sed in ijs specialis terræ consuetudo attendenda est & seruanda, vt.C.de ædi.priua.l.an in totum. Item quærit do Seb. in d. consuetudine, pone ꝙ dicta via est sub quodã porticu. supra quẽ porticũ ego & tu habemus domus cõiunctas, an habeamus adinuicem ius cõgrui, super eo ꝙ est ædificatum in

13 porticu.videtur ꝙ non, † quia porticus est ædificatus super uia publica, & consequenter nõ habet locũ ius congrui. In contrariũ facit, quia coniunctio non solùm attenditur circa solum terræ quod est publicũ, sed etiam circa confines qui sunt priuati. Solue primò quantũ ad cellaria quæ sunt inferius iuxta viã publicam portici de super existentis non habet locum ius congrui quia via est in medio,sed ad membra superiora habet locum ius congrui. quia cõfines sunt priuati, & latera sunt priuata,& pro hoc facit in argum. ff.de aqua quoti.& æsti.l.hoc iure.§ fin.& ff.de aqua plu.arcen. l. super iter alienũ, in princ. Et sic vna domus quæ venditur potest in partẽ euinci iure congrui à vicino, & in partem nõ quod est menti tenendum,quia hoc sępe uenit de facto in ciuitate ubi sunt multi portici. Quid autem de ponte, vide per Bar.in l.suprà iter de aqua plu. arcen.

14 SECVNDO no.ex text. ibi, ecclesia,ꝙ † ecclesia non agit,nec conuenitur iure congrui siue emat,siue habeat prędia uicina rei uenditæ. Nam illa no npotest petere ius congrui. Et aduerte quia secundum opinionem quam infra subdam magis est priuilegiatus clericus quàm ecclesia ipsa. Et expone prius illud verbũ ecclesia,quia non ponitur pro parietibus ecclesiæ, quia parietes non possunt contrahere nec agere,nec conueniri,licet aliter dicat glos.in l.sicut.§.1.ff.ꝙ cuiusque uniuer.nomi.sed exponitur illud uerbum ecclesia, id est aliquis nomine ecclesię.Etiã si esset laicus, vnde si ego laicus emo nomine ecclesiæ domũ, uicinus nõ habet ius congrui,quia ecclesia uidetur emisse,& hoc tenet do.Seb.in cõsuet.si ecclesia,de iure cõgrui, & fortiori ratione dicẽdũ est

si clericus uel aliquis prælatus emit nomine ecclesiæ, q; non petitur ab eo ius congrui, quia ecclesia est illa quæ possidet cum prælatus dicatur procurator ipsius ecclesiæ, ut in cap. 2. de dona. & sic ponitur hic ecclesia in genere. Comprehendendo tã ecclesiam triumphante per quam significatur Christus, 19.q.1.capit.quicunque quam ecclesiam militantem per quam significatur Papa in d.c. quicunque qua ecclesiam defendentẽ per quam significantur prælati & lectores ecclesiarum, ut 6.quæst.1.c.similiter, quàm ecclesiam personalem per quam significatur capitulum cum ecclesia uacata pastore, ut extra de rescri. c.cum te. & melius 7. q. 1. c.scire debemus. Sed quid si clericus emit non pro ecclesia, sed pro seipso & hęredibus suis an contra eum possit agi iure congrui
15 ad rem emptam † & an clericus habet domum propriam, & non ecclesiæ uicinam rei emptæ habeat ius Prothomiseos, domi.Sebastia.in consuetudine. Vbi domus, in uerbo ecclesia tenet q; consuetudo de iure congrui comprehendit clericos quantum ad eorum bona propria, ut dixi sopra in §.1.in 3.no. Et istam opi.uidetur tenere Barto. in l. cunctos populos in 5. q. C. de sum. trini. & fide catho.prout ibi retuli. Sed contra opi.Barto.uidetur tenere do.Abb.in cap. cum laicus, de reb.eccle.non alie. & Bald.in d. l.cunctos populos in 13.colum.& Saly.in auten. cassan. de sacros. eccles. & idem tenet Calder. in cons. suo, 11.sub tit.de constitutionibus, & idem uidetur tenere in simili Ludo.de Ro. in cons. 484. Et pro ista opinione quod clericus emptor prædij non possit conuenire iure congrui si emit nomine proprio adducitur optima ratio, quia non solum dicitur fieri contra libertatem ecclesiæ, quando fit contra priuilegia generalia concessa ecclesiis, sed etiam quando fit contra ius commune, quia facilius tollitur priuilegium quam ius commune, secũdum Io.de Imo.in c.ecclesia sanctæ Mariæ, de constit.& patet in auc.cassa.de sacros. eccl. ubi † expresse dicitur fieri
16 contra libertatem ecclesiarũ & personarum ecclesiasticarũ quando fit contra canonicas & temporales sanctiones, & cõstat in iure communi uicinos non posse extraneos emptores repellere, ut in l.dudũ, C. de cõtr.emp. Sed statutum contra libertatẽ ecclesiæ non ualet, ut in d.c.ecclesia, ergo clericus

non

non ligatur iure congrui.Sed ista ratio procedit si uolumus tenere q ius cögrui sit in ciuitate uirtute consuetudinis aut statuti sed si ius congrui introductum sit vigore iuris communis per istam legem Fede. hæc ratio non procedit.Vnde posset alia ratio assignari; quia etiam dato quod ista lex sit ius commune non ligat clericos quantum ad eorũ bona propria si emunt. Nam tunc dicitur contra libertatem ecclesiæ fieri quando clericus ratione legis laicorum fit timidior secundum Bart.in l.1.§. quæ onerandæ.ff. quarum rerum acti non datur,& tenet Petr.de Ancha.in repet. c. canonum statuta,in 11.q.de constitu.Et do. Fran. de zab. in c.perpendimus, de sen.excom.& Pau.de Cast.in consi.836.Sed per hãc legem Fede.clericus fit timidior ad emendum ex quo timet sibi postea res empta auferri a vicino iure congrui vigore huius legis ergo dicitur ista lex contra libertatem ecclesiasticarũ personarũ.Quare concludo, quòd clerici possunt agere iure congrui contra laicos, sed laici non agunt contra clericos iure congrui.& hoc tenet Io. de Imo. in d.c.constitutus,de resti. in integ.vt retuli supra in principio legis, in 3.no.Et idẽ tenet in d.c.sanctæ Mariæ, & hoc ẽt tenet domi.
17 Abb.in d.c.constitutus. † Nã clerici possunt vt statutis & cõsuetudinibus laicorũ,quatenus concernunt eorũ fauorem secũdũ qđ consuluit Paul. de Cast.in cons.præal.& ista opinio sic breuiter recitata videtur uerior de iure,licet de facto male seruetur.Et ex ista opin.sequitur vt supra dixi in prin. huius notabilis quod clericus est magis priuilegiatus quam ecclesia; quia ecclesia non agit nec conuenitur iure congrui, vt dicit text. sed clericus agit, sed non conuenitur iure congrui, quod est mirabile.Sed pulchrum esset inuestigare rationẽ diuersitatis, potest dici quod ratio sit ista quia ecclesia tẽporales facultates non reputat ꝓprietas,sed cõmunes, vt 12.q.1.c.exemplũ,alias extraneum, & c.seq.& c. habeat, & ideo dicitur q de rebus ecclesiæ fiũt quatuor vel tres partes.Nã vna pars est pro fabrica ipsius ecclesiæ.Secunda pars est pro sustentatione episcopi. Tertia pars est clericorum obsequentium ecclesię. Quarta datur pauperibus & peregrinis, 12.quæst.2.c.concessio.& 16.q.1.constitutum, & propterea ecclesia nec agit nec conuenitur iure congrui,

quia bona sua sunt omnibus communia, & ratione communionis non agit iure congrui, sed bona clericorum non sunt communia, ideò agunt, & non conueniuntur iure congrui, nihilominus super ista ratione relinquo cogitandum.
18 SED quæro quid † de ecclesia non consecrata. dic idem prout in ecclesia cōsecrata, si auctoritate episcoporum fuit ædificata, vt in capitulo ecclesia, extra de immu. eccl. & c.ad hæc, de relig. domi. Esset hic tangenda quæstio an statutum laicorum comprehendat clericos & ecclesiasticas personas, sed quia ista quæstio in plerisque locis plene examinata est, uidelicet per Bar.& Ang.in l.filiusfam. §.Diui. ff.de leg.i.& per Bal.& Cy.in auct.cassa.& auc.quas actiones.C.de sacrosan. eccl.& per Bar. in consi. suo incip.domini priores, & Pet.de Anch.in d.repe.c.canonum statuta, in 2. colum. & per Abb.sicut in d. cap. ecclesia sanctæ Mariæ,& ibi ꝑ alios Docto. & per Lapum in allegato. 30. & per Ang. in consi. suo 49. & plenius per plures chartas per dominum Andr. Barb.in repe.rub.de rebus eccl.non alienan.in 2.q.princ. & in 3.q.prin. tractat quando dicitur statutum contra libertatem ecclesiæ. Ideo omitto quia eius dictis in ueritate nihil adderen.
19 SED iuxta prędicta quæritur quid † si aliquis emit domū pro ædificanda ecclesia, an possit cōueniri iure congrui nondum ædificata ecclesia, dicit do. Seba.in consuetudine si ecclesia ꝙ sic. Nam potest esse quod non ædificetur ecclesia, & sic unius semper esset exclusus a iure congrui, quia semper emptor posset dicere quòd emit pro construēda ecclesia. Sed quid si incepit ædificare ecclesiam pendente litigio iuris congrui, dic quod non consideratur initium fabricæ sed finis. Nam plerunque propter defectum dotis non fabricatur ecclesia, vt in auct.vt nullus fabricet. domum oratorij, §.1.& 2. Item quia ecclesia nondum fabricata est nulla, ut in cle.literas, de rescrip. & not.in cap.ad audientiam, de eccle. ædifi. & sic illud quod esse potest non præiudicat uicino quod ad ius congrui, facit in argu.c.Abbate sane, de re iud. lib.6. & ideo habebit locu m ius congrui nisi sit visum iudici multis concurrentibus coniecturis ꝙ illa domus empta omnino fiet ecclesia; tunc cessabit ius cōgrui; quia lex mul-

ta remittit arbitrio iudicis prout accumulaui in c.1.ex quibus cau.feu.amit. §. Sed pone dicit statutum ciuitatis Neapolis ꝙ ecclesia non habeat ius congrui. Quid si ecclesia sit extra districtum Neapolitanũ. Sed illa ecclesia bona habet in ciuitate Neapolis à respectu bonorum, quæ habet in dicta ciuitate excludatur à iure cõgrui virtute statuti, videtur quòd nõ, quia statutum non extenditur ad ecclesiam extra districtum, vt dicit do.Seb.in proœmio consue. ciuitatis Neapolis, in ver. districtum, & in prima consuetudine, de suc.ab intesta.in ver.antiquitas. In contrarium tamen est veritas, quia ligatur secundum consuetudinem vbi sunt bona, & hoc ius cõgrui est ius reale quod sequitur ipsam rem, vt pluries dictũ fuit, & pro hoc facit tex. in auc.ut eccle. Romana in principo.vbi debet cõsiderari consuetudo, vbi sunt res facit quod dicit Bal.in c.1.§.si qua controuersia, de pace
10 constan.Vbi † dicit quod in feudis inspicitur consuetudo, vbi sita est res feudalis, & idem dixit in c.mulier, si de feu. suc.contro.& ibi etiam Glo.Vlterius quærebat idem do.Sebast. in consuetu. si ecclesia, si quidam iussit fieri capellam, & leganit certas possessiones dictæ capellæ, vel ipsam instituit hæredem, an ipsæ res subijciantur iuri congrui.& decidit ꝙ capella quæ nondum est creata est nulla, vt in d.cle.literas, & ideo habet locum ius congrui, nec obstat quod hæreditas iacet & hæreditate iacente nõ potest conueniri, q a tunc poterit peti quod detur curator illi hæreditate iacenti, vt in l.cum non solum.§.finautem.C.de bo. quæ libe. sed mihi uidetur ꝙ ista quæstio sit superflua ex quo in legato & in hæredis institutione non habet locum ius congrui, vt patet supra in ea.l.§. 3. Item quæro an bona pauperum dicantur bona ecclesiastica ita ꝙ non habeat locum ius congrui.de hoc dixi supra in §.1.in 1.nota in quæst.quid de bonis stauritis. Item quæro quid si aliquis emit vnam possessionem vt fructus illius possessionis habeant deseruire vni presbytero pro dicenda vna missa de requiem ęternã in perpetuo tali capella, an habeat locum ius congrui. respon-
11 deo ꝙ non, quia † per corpus Christi quod in missa leuatur significatur ecclesia triũphans, vt 1.q.1.c. in ecclesia, & 26. q.1.c. si illud, & extra de sen.excom.c. si illud. & ex his ap-

paret quod licite ecclesia potest possidere facultates tẽporales. Nam sicut anima sine corpore corporaliter non viuit, sic nec ecclesia sine temporalibus in nullo proficit, 1.q.3. c.si quis obiecerit. Multæ quæstiones possent tangi sub isto uerbo ecclesia, sed quia non essent de materia iuris congrui, ideo silentio prætermisi.

TERTIO & vltimo no. ex text. ibi fiscus ꝙ fiscus siue res publica non agit, nec conuenitur iure congrui. Quid autem de bonis patrimonialibus Imperatoris. dic ꝙ magna differentia est inter bona fiscalia, & bona patrimonialia Imperatoris, vt in l. bene à zenone. C. de quadrien præscrip. ibi dũ dicit, nõ à fiscalibus rebus, sed ex priuata eorũ substãtia, & ideo puto ꝙ in bonis patrimonialibus Imperatoris vel re
22 gis habet locum ius congrui. Quis † autem dicatur habere fiscum. certè Imperator, & omnes reges liberi fiscũ habent, ut no. And. in c. 1. in uer. bona committentium crimen læsæ maiesta. in tit. quæ fiunt bona rega. & no. Glos. in proœ. constitu. regni prope fi. facit. C. de fisca. usu. l. 3. lib. 12. & C. de fid. instr. & iure haste fisca. l. 1. in prin. lib. 11. & C. de censi. l. grauitas, & C. de prin. agẽ. in reb. l. 3. in fi. lib. 11. & Inn. in c. sincera, in fine, extra de donatio. inter vir. & uxor. Sed an ecclesia habeat fiscum, certè sic, vt patet in c. quia diuersitatem, de concess. præb. & in clem. nolentes, de hæretic. & 10. 17. q. 4. c. si quis. Quid autem de ciuitatibus, & alijs dominis recognoscentibus dominos superiores, an habeant fiscũ dic ꝙ non. vt patet. ff. de uerb. sig. l. eum qui uectigal. & C. de bo. uacan. l. 1. & ff. ad munic. l. simile. Sed an respublica & fiscus sint idem vel diuersa, videtur quod non sint idem, vt. ff. de bon. pos. l. non est ambiguum, & patet. ff. de interdic. & releg. l. sciendum, in Gl. In contrarium uidetur quod sint idẽ, patet. ff. de iure fisci. l. in fraudem. §. neque. C. de iudici. l. properandum, post prin. nam causa fisci dicũt causa publica, vt ff. de iur. fis. l. apud Iulianũ & de hoc not. Bart. ex Glo. C. de iure fisci. lib. 10. & Glo. in proœ. consti. regni dicit tamẽ Luc. de Pen. in l. in prouincijs. C. de mune. lib. 11. quod respublica est genus, fiscus est pars ipsius generis, uel respublica est caput, fiscus est membrum reipublicæ, & saccus publicus vt dicit Andr. in ti. quæ sint rega. referendo Augustinũ & Doc.

Idem no.Luc.de Pen. in rub.C.de iure fisci,lib. 10.& in l.pe. C.de diuer.præd.vrb.lib.11.Et fiscus dicitur bursa Cæsaris, quia quod non accipit Christus vel episcopus, accipit fiscus
23 vt dicit text.7.q.7.c. maiores. Sed † quoniam hic fit mentio de fisco per unicum verbum, & in iure nostro sunt rubr. propriæ maxime. in ff. & C. de iur fis. ideo superstitiosum esset quęstiones ad materias fiscales pertinētes hic tractare. Priuilegia autē fiscialias dixi in §. præcedentibus & ponit Bal.in l.1.C.de hæręc. vel act.ven. Et ego plura alia posui in c.1.de fratrib.de nouo.benefi. inuesti. Quare finē facio huic legi Federici Imperatoris in qua Bal. scripsit per duas chartas tantum. Nec vnquam aliquis doctor dignus nominari, in hac.l.scripsit, bene tamen nostri Sebastianus Neapolitanus in consuetudinibus ciuitatis scripsit. Multa de supradictis quæstionibus & vltra eum alias ego hic posui, faceo tamen hac in lege nihil dixisse de rustico qui non habet ius congrui, sed hoc est speciali consuetudine in hac ciuitate, & lex ista nihil de rustico dicit. Ideo superfluum est hic videre quis dicatur rusticus uel villanus, sed de hoc habes p gl.& And.in constitutione regni prosequētes de testibus cō tra comites & milites producendis & dixi in c.1.§. si quis rusticus, de pace tenen. Et omnia quæ hic dicta sunt per me Matthęum de Afflict.ll.doctorem de Neapoli subijcio ingenio melius scientis, vt vtar verbis Iurisconsulti in l.Claudius felix.ff.qui pot. in prig.ha.Et sic finem facio ad Dei omnipotentis eiusq; gloriosiss. Matris Mariæ laudem gloriamque sempiternam Amen.

FINIS TRACTACTVS IVRIS congrui D. Matthęi ab Afflictis Neapolitanis, nunc recogniti, & ab omnibus erroribus diligentissime expurgati per D.Io.Baptistam Zilettam Venetum.

TRA-

TRACTACTVS D. BALDI PERVSINI LEGVM SIDERIS SVPER CONSTItutione Federici Imperatoris de iure Prothomiseos hoc est congrui.

SVMMARIVM.

1 *Ius Prothomiseos quibus competat.*
2 *Ius Prothomiseos in quibus contractibus locum habeat,* 10. 13.
3 *Ius Prothomiseos quanto tempore præscribatur.*
4 *Vicini quomodo requiri debeant in iure congrui. Et an possit fieri per procuratorem.*
5 *Ius Prothomiseos nunquid possit cedi vel donari.*
6 *Ius Prothomiseos transit cum re.*
7 *Vsufructuarius in emptione rei an sit præferendus vicino in iure congrui.*
8 *Permutatio an & quando sit vbi refunditur pecunia.*
9 *Vicinus propinquior remotiorem nunquid in totum excludat in iure congrui.*
10 *Pupilus quomodo aduersus tempus elapsum in iure congrui se habeat.*
11 *Captiui vel absentes an admittendi ad retractationem uenditionẽ in iure Prothomiseos.* 12.
12 *Ius Prothomiseos an locum habeat in feudis.*
13 *Constitutio iuris congrui an liget clericos. Et in quibus se extẽdat.*
14 *Tempus currere in iure congrui quando incipiat in uenditione conditionali.*
15 *Ius congrui an cedat ignoranti.*
Legis forma quid sit. Et quid forma rei.
16 *Denunciatio quid sit, & an de substantia.*
17 *Temporis lapsus quando cedat ignoranti.*
18 *Absens ignorare præsumitur.*
Ignorantia quomodo probetur.

Sciuisse

19 *Sciuisse non dicitur qui non habuit scientiam eorum quæ sunt de substantia.*
Perfectio triplex est.
20 *Vēditio plurium rerum sub uno pretio an sit una vel multiplex.*
Et qualiter veniat in iure congrui.
21 *Euictio qualiter procedat in pluribus fundis uenditis vno pretio.*
22 *Stipulationes tot sunt quot res.*
23 *Ius congrui an se extendat a domnium bonorum emptionem ratione alicuius rei coniunctæ.*
24 *Ius Prothomiseos an se extendat ad donationem maioris valentiæ.*
Victus victori nō tenetur reddere salarium aduocati qui gratis patrocinatus est.
25 *Contrariorum mixta faudem præsumit in uenditione.*

ANCIMVS A MODO IN omni prouincia. Pater per cōstitutionem istam ꝙ domino tantum rei uicinę, reī emptę cōpetit ius Prothomiseos & actio ex isto iure Prothomiseos. Dicit
1 n.hæc cōstitutio ꝙ † si qs habuerit domum cōmunem, aut ex communi emptione, uel ex alijs titulis, domino cōpetit ius Prothomiseos, ad hoc ff.de furtis l.qui rem sibi. §.si quis alteri, ubi dicitur ꝙ dominus furti agere potest, & hoc uerum, quia dominus rei furate furti agit, ideo quia domini interest de ipsa causa agere arg.eodē titulo l.si is.§.1. ubi dicitur ꝙ si aliquis pro hærede possideat furti actio ad ipsum possessorem non pertinet, quamuis usucapere posset, sed hæc actio tantum competit ei cuius interest rem non surripi, interest autem eius qui damnum patitur, non eius qui lucrum perdit, ut eodem titulo l.qui rem sibi in fin. Sed utrum competat marito ratione rei dotalis uicinę dic ꝙ sic quoniam ipse est dominus rei dotalis.l.doce ancillam C. de rei uend.& l. de his C. de iure do. Sed utrum soluto matrimonio teneatur maritus hęredibus uxoris restituere rem totaliter aduocatum ratione occasione rei dotalis tex. facit ꝙ non in l.usufructu.ff.de usu fruct. pro quo facit text.in l.manifestissimi. §.sed cum in secundam cum ibi not. per Cyn.

C. de

prietas sit priuata, vt in l. diligenter, C. de acquæductibus, libro vndecimo, & sic talis via est publica, quo ad vsum non quo ad proprietatem. Quantum verò ad tertium, 4 scilicet de forma viæ, dic quòd forma viæ est duplex, † scilicet voluntaria, vt latitudo quæ fit ad voluntatem constituentis, vt supra dictum est. secunda forma est necessaria, videlicet, quòd quodlibet caput ipsius viæ exeat, & correspondeat ad uiam uel locum publicum, & sic quòd ex via vel loco publico ingrediatur ad eam, & ad locum publicum exeatur ab ea, aliàs non diceretur via publica, vt ff. de itine. actu quæ pri. l. tertia. Quo ad quartum, scilicet, quo ad vsum, dic quòd vsus in via publica est attendendus secundum naturam soli, quia si solum est publicum, non requiritur vsus actu sed aptitudine tantum. Hoc est quòd fuerit ordinata, seu parata ad recipiendum vsum publicum, quòd ex eo apparet, quòd populus non vtendo, non perdit eam aliàs multis non liceret ire ad sanctum Iacobum, vt ff. de uia publi. & itine. publico, l. viam publicam, & ff. de vsucap. l. vsucapionem, & l. finali. Sic etiam dicimus, quòd aqua quotidiana non est quæ quotidie ducitur, sed ea quæ quotidiæ duci posset, vt ff. de aqua quoti. & æsti. l. prima. §. quotidiana. Et Imperator dicitur semper Augustus aptitudine non actu, & not. in rubr. ff. & matrimonium dicitur indiuiduum aptitudine non actu, facit. ff. 5 de rei uendicatio. l. venditio quoque, † Sic possessio dicitur momentanea aptitudine, quæ est apta durare momento, vt C. si de momen. pos. fue. ap. l. prima, facit ff. de seruitut. rustico. prædio. l. Attilicinus, & dato quòd via publica esset fracta & diruta, & plena spinis, & vempris, non propterea dicitur minus apta ad vsum publicum, cum possit ab vnoquoque de populo refici, vel purgari, vt ff. de via public. vel itine. publico, l. prima. Si verò solum sit priuatum, tunc requiritur vsus publicus in actu à tanto tempore cuius non extat memoria hominum in contrarium, & non iure seruitutis, ut prædictum est, per ea quæ not. in l. prima. §. priuatæ viæ, ff. ne quid in loco publi. & hæc sunt verba domi. Sebastia. in loco præallega. quantum ad viam publicam.

SED

SED ANTEQVAM ueniam ad uiam priuatam, & uicinalem dicam aliquid de materia uiæ publicæ ultra
6 eum, Et primo est sciendum, quod † quilibet debet reficere uiam publicam ante domum suam, ut in l. ad instructionem, C. de sacrosanct. eccle. & in l. fina. ff. de uia public. uel itine. publi. Et etiam ecclesia tenetur ad hoc, ut dicit Barto. in dicta l. ad instructionem, & etiam est sciendum quod Barto. in l. præsidibus, C. de cursu publi. lib. duodecimo, dicit quod nullus cum annona aliam uiam tenere debet, nisi per uiam publicam, quam communiter omnes uadunt, nec debet ire per uiam transuersalem, adeo quod si extra uiam reperitur mala suspicio est contra eum, de quo etiam per Baldum in l. prædijs. §. balneis, de legatis tertio, & per Baldum in l. si fugitiui, C. de seru. fugit. & in l. cum proponas, C. de naut. feno. & Barto. in l. qui fiscales, C. de nauicu. lib. undecimo, & per eundem in l. non solum, ff. de excusatio. tutorum. Sed quando sunt duæ uiæ aptæ ad eundum, & una uia est breuior alia, quam uiam debet quis eligere. Respondeo quod debet eligere illam per quam securius acceditur, & per illam quæ magis frequentatur secũdum Bar. in l. continuus. §. cum ita, ff. de uerborum oblig. & C. de fal. l. eos, in fine, & de cursu pu. l. secunda, lib. 12.

Sed necessarium putaui hic inferre an populus ciuitatis
7 possit uendere viam publicam, † videtur quod sic, Nam ista sun uniuersitatis, vt Institu. de rerum diuisio. §. uniuersitati, cum ibi nota. ergo potest illam alienare quemadmodum & alias res suas, ut C. de uend. reb. ciui. per totum, lib. 11. facit ad hoc prima quæstio. prima, capitul. cos qui. Ad idem l. 2. C. de diuer. præd. urb. l. libr. 11. & ibi Luc. de Penna, & ff. quod ui aut clam, l. tertia. §. planè, uer. hoc ita. Item quia quelibet ciuitas habet ius constituendi viam publicam, ut ff. ne quid in loco publico. l. secunda. §. viam publicam, in gloss. quæ incipit, habuit ut princeps uel Senatus, & ff. de regulis iuris, l. nihil tam, & l. sequen. Nam eius destruere cuius est condere, ut ff. de legatis tertio, l. si quis, in principio, & l. fina. C. de legib. Item quia ista sunt uniuersitatis, & sic uniuersitas eorum est domina, ut. ff. de relig. l. secunda. §. in locum, & dicto. §. uiam publicam,

ergo

ergo per eam alienari possunt. Nam appellatione usus rei continetur potestas alienandi dominium, vt in auctentic. de mona. §. illud quoque, quia rei suæ quilibet est moderator & arbiter, vt uulgata l.in re mandata. Vnde si priuato non interdicitur rerum suarum alienatio, vt ff. si quis a paren. fue. ma.l.secunda, minime vniuersitati in qua sunt ipsi priuati. Facit pro hoc.ff.de leg.2.l.Mæuius, §. fi. econtra quod non possit alienari probatur. Quia regulariter quod pręscribi non potest, nec alienari potest, ff. de verbo-
8 rum significatio.l. alienationis. † Sed uia publica præscribi non potest, ut ff.de via publi.l fina.& ff. de vsucapio. l. vsucapionem, ergo nec alienari, habet enim ius in his quilibet prohibendi, ut ff.ne quid in loco publico, l.secunda. §. primo, imo plus potest unus homo solus uniuersitatis ad prohibendum, quam reliqui ad permittendam, vt ff. com. præd.l.fi.& ff.com.diui.l.Sabinus, cum concor. Vnde si quis sub colore q vult viam publicam reficere uel aptare ipsam viam publicam deteriorem fecerit impunè vim a quolibet priuato patietur, vt ff de uia pu.refi.l. 1. §.si quis in specie. Nam cum concurrant inuicem interesse publicum, & priuatum, æstimatur priuatum, atque præfærtur, ut ff de procu.l. licet, & l.non cogendum.§. si quis ita, quinetiam uia publica non dicitur per municeps possideri, sed ea oēs promiscue debent uti, ff.de acqui.pos.l.1.§.fin.ff.de contr. emp. l. sed & Celsus, in prin. Pro solutione posset sic dici. Aut uia publica de qua agitur est necessaria solum populo distrahēti, aut etiam alijs, primo casu uenditio ualet dummodo fiat cū ea solennitate quæ traditur in l. fin. C.de uen.reb.ciui.lib. 11. Secundo casu non ualet, & uide ad prædicta quod not.Inno. in c cum ex iniuncto, de no.ope.nun.Sed gl. in l.cōtinuus.§. cū quis, ff.de ver.obl.Videtur indistincte sentire q non pos-
9 sit nisi principe statuente, sed Bar. ibi tenet q † ciuitas quæ non recognoscit superiorem potest hoc facere, dum tamen per statutum faciat uiam publicam esse priuatam, quod potest per l.3. §. plane, ff.quod ui aut clam, & idem dicit si ciuitas esset subiecta principi.Sed hoc esset facere fraudē legi. dic tamen ut ibi per eum. Sed bonum est hic uidere, qua pœna puniuntur illi qui occupant uias public.& fossata vrbium

bium, cum de iure viam publ. prohibitum est occupari, vel etiam coarctari, vt. ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. viam, nec eam vllo modo deteriorare, vt in ea l. §. deteriorem, & §. seque. & idem in finibus publicis, vt. ff. de ope. publ. l. si legatum. §. fines, & l. si in agris. ff. de ven. re. ad ciui. pertinen. l. Imperator. §. fin. Respõdetur ꝙ poterit puniri pœna sacrilegij quia publica & sacra æquiparantur, & eodem priuilegio gaudẽt, vt. C. de sacr. sanct. eccl. l. fi. & ff. de vsucap. l. vsucapionem. Sed qui sacra occupat sacrilegium committit, vt patet 16. q. 4 cap. quisquis inuentus, & extra de for. comp. c. conquestus. nam quando lex æquiparat potest procedi de similibus ad similia etiam in odiosis, text. est no. & ibi dixi in cap. 1. §. prædictis, quæ fuit prima cau. benefi. amit. & facit bonus text. quem ibi non allegaui in l. famosi. ibi ad exemplum legis iuliæ iudicandum est. ff. ad l. iul. maie. Item qui † qui pecuniam reipublicæ subtrahit crimen peculatus committit, vt. ff. ad l. Iul. pe. l. 1. ergo fortius qui viam publ. occupauit, quæ inter bona reipublicæ & regalia computatur, ut in c. 1. quæ sint rega. in prin. quæ etiam & dignior est quam pecunia, cuius est vilis & abiecta conditio, vt. ff. de acq. pos. l. si in rem mobilem, & l. si quis vi. §. differentia, eod. titu. Nã sine via res hominum inutiles sunt, vt. ff. de ser. vrb. præ. l. binas ædes, quia publico, & cunctorũ vsui seruit, ideo æquum est, vt cũ plures offendat durius puniatur. Nã quantũ quis excedit in numero personarũ per se ostensarũ, tantum & in numero criminũ pnuitur, vt. ff. de iniu. l. 1. §. fi. ff. de sepul. vio. l. 3. §. si ad plures, & 31. q. 1. cap. quomodo, & ex rei nobilitate in eum pœna grauior constituitur, ar. ff. de euic. l. emptori. §. 1. & in auc. de non alie. §. si mouet, & 22. q. 1. c. mouet, & C. de his qui ex publi. ratio. l. fi. libr. 10. & hanc partem firmat Luc. de Pen. in d. l. 1. C. de diuer. præd. vrb. lib. 11. vel potest dici ꝙ teneantur pœna quinquaginta librarum auri, arg. C. de ope. publ. l. qui fine. Sed iuxta hoc quæro an vniuersitas possit imponere seruitutem in via publica, certè non si recognoscit superiorẽ, cum tũc solus Princeps potest imponere, ut. ff. de aqua plu. arc. l. si prius. §. sed loco, & ff. de via pub. l. 1. cum concord.

11 ITEM quæro duo † sunt qui habent curtem, seu

viam communem, vel debetur alteri. seruitus per fundum alicuius, vnus emit aliam domum seu prædium iuxta suum ad quod trahit vsum viæ seu curris communis aut seruitutem. Cum sibi debeatur an possit. videtur quod non, arg. l. parphippum. C. de cur. pu. lib. 12. & ibi Luc. de Pen. tangit istam quæstionem, & concludit quod si domino prædij seruientis nullum incommodum contingit potest ille vti via ad illud prędiũ, aliàs secus. & pro hoc facit. ff. de aqua quoti. & ęsti. l. 1. §. item labeo, & ff. de iti. actuq; priua. l. 3. §. pe. Sed utiliter circa hoc quæro. An si aliquis habet terram in media aliarum terrarum, & non habet viam unde posit ad dictam terram accedere an uicinus teneatur præstare viam ipsam pretio mediante dicit Bar. ꝙ non, in l. 1. ff. de seruit. leg. per tex. in l. binas. ff. de serui. urb. præd. cum Glo. sua, & not. Bar. in l. qui duas in fi. ff. de serui. le. facit tex. in l. in uendendo. ff. de contra. emp. bonus est text. in l. via. §. fi. in fin. ff. de serui. rust. pręd. & in l. pen. ff. de euic. & not. ff. de adim. leg. l. 3. §. si loci, & pro hoc est bonus tex. in l. si quis sepulchrum. ff. de religio. per locum à speciali. Nam si fauore religionis vicinus compellitur uendere uiam, ergo in cõtrariũ est ius commune, vt l. ius singulare. ff. de legi. Sed in contrarium facit texi. in l. 2. §. rectè. ff. si serui. vend. Ego plene istã quęstionem examinandi post And. in c. 1. §. si quis de manso. de controuer. inuesti. In ciuitate autem Neapolis est cõsuetudo scripta, ꝙ vicinus teneatur uendere viam uicino si nõ habet uiam ad terram suam, ut patet in 1, consuetudine in titu. de ser. & si habet unam viam licet longiorem non debet habere aliã breuiorem. Nã homo duabus uijs terram ingrediens, est maledictus vt in c. quidã viam extra de apostat.

12 NVNC venio ad vias priuatas vicinales, & † dic ꝙ via priuata est quæ debetur ab agro, alteri agro, vt dici text. in l. 1. § priuatæ vię. ff. ne quid in loc. publ. & duplex est via priuata, vt dicit tex. in ea l. §. priuatæ viæ. Vicinalis via dicitur illa quæ est in vico, vel ad vicos ducit, vt in d. l. 2. §. viarum, vers. vicinales, quod latius prosequitur do. Seb. in præ al. consuet. inci. vbi domus, de iure congrui, vbi etiam dicit quid sit vicus, & quid villa, ex quibus infertur ꝙ via vicinalis non tollit vicino ius congrui quia iste tex. loquitur tantum

tum

tum de uia publ.Et eadem ratione dic q riuus priuatus non tollit ius congrui, facit l.3. ff.de interdi. Sed flumen publicũ sic,& pro hoc facit,l.fin autẽ,cum l.seq.ff.fi. regund. Sed si flumen esse desiccatũ tunc habet locum ius cõgrui per ea quæ habentur in c.1.§.si quis de manso.de contro. inue.sed in ijs specialis terræ consuetudo attendenda est & seruanda, vt.C.de ædi.priua.l.an in totum. Item quærit do Seb.in d. consuetudine, pone q dicta uiã est sub quodã porticu. supra quẽ porticũ ego & tu habemus domus cõiunctas, an habeamus adinuicem ius cõgrui, super eo q est ædificatum in
13 porticu.videtur q non, † quia porticus est ædificatus super uia publica, & consequenter nõ habet locũ ius congrui. In contrariũ facit, quia coniunctio non solùm attenditur circa solum terræ quod est publicũ, sed etiam circa confines qui sunt priuati. Solue primò quantũ ad cellaria quæ sunt inferius iuxta viã publicam portici de super existentis non habet locum ius congrui quia via est in medio,sed ad membra superiora habet locum ius congrui. quia cõfines sunt priuati, & latera sunt priuata,& pro hoc facit in argum. ff.de aqua quoti.& æsti.l.hoc iure.§ fin.& ff.de aqua plu.arcen. l. super iter alienũ, in princ. Et sic vna domus quæ venditur potest in partẽ euinci iure congrui à vicino, & in partem nõ quod est menti tenendum,quia hoc sępe uenit de facto in ciuitate ubi sunt multi portici. Quid autem de ponte, vide per Bar.in l.suprà iter de aqua plu. arcen.
14 SECVNDO no.ex text. ibi, ecclesia,q † ecclesia non agit,nec conuenitur iure congrui siue emat,siue habeat prędia uicina rei uenditæ. Nam illa no npotest petere ius congrui. Et aduerte quia secundum opinionem quam infra subdam magis est priuilegiatus clericus quàm ecclesia ipsa. Et expone prius illud verbũ ecclesia,quia non ponitur pro parietibus ecclesiæ, quia parietes non possunt contrahere nec agere,nec conueniri,licet aliter dicat glos.in l.sicut.§.1.ff.q cuiusque uniuer.nomi.sed exponitur illud uerbum ecclesia, id est aliquis nomine ecclesię.Etiã si esset laicus, vnde si ego laicus emo nomine ecclesiæ domũ, uicinus nõ habet ius congrui,quia ecclesia uidetur emisse,& hoc tenet do.Seb.in cõsuet.si ecclesia,de iure cõgrui, & fortiori ratione dicẽdũ est

si clericus uel aliquis prælatus emit nomine ecclesiæ, ꝙ non petitur ab eo ius congrui, quia ecclesia est illa quæ possidet cum prælatus dicatur procurator ipsius ecclesiæ,ut in cap.2. de dona. & sic ponitur hic ecclesia in genere. Comprehendendo tã ecclesiam triumphante per quam significatur Christus, 19.q.1.capit.quicunque quam ecclesiam militantem per quam significatur Papa in d. c. quicunque qua ecclesiam defendentẽ per quam significantur prælati & lectores ecclesiarum,ut 6.quæst.1.c.similiter, quàm ecclesiam personalem per quam significatur capitulum cum ecclesia uacata pastore,ut extra de rescri. c.cum te. & melius 7. q. 1. c.scire debemus. Sed quid si clericus emit non pro ecclesia, sed pro seipso & heredibus suis an contra eum possit agi iure congrui
15 ad rem emptam † & an clericus habet domum propriam, & non ecclesiæ uicinam rei emptæ habeat ius Prothomiseos, domi.Sebastia.in consuetudine. Vbi domus, in uerbo ecclesia tenet ꝙ consuetudo de iure congrui comprehendit clericos quantum ad eorum bona propria, ut dixi sopra in §.1.in 3.no. Et istam opi.uidetur tenere Barto. in l. cunctos populos in 5. q. C. de sum. trini. & fide catho.prout ibi retuli. Sed contra opi.Barto.uidetur tenere do.Abb.in cap. cum laicus, de reb.eccle.non alie. & Bald.in d. l.cunctos populos in 13.colum.& Saly.in auten. cassan. de sacros. eccles. & idem tenet Calder. in cons. suo, 11.sub tit.de constitutionibus,& idem uidetur tenere in simili Ludo.de Ro. in cons. 484. Et pro ista opinione quod clericus emptor prædij non possit conuenire iure congrui si emit nomine proprio adducitur optima ratio,quia non solum dicitur fieri contra libertatem ecclesiæ, quando fit contra priuilegia generalia concessa ecclesiis, sed etiam quando fit contra ius commune, quia facilius tollitur priuilegium quam ius commune, secũdum Io.de Imo.in c.ecclesia sanctæ Mariæ, de constit.& patet in auc.cassa.de sacros. eccl. ubi † expresse dicitur fieri
16 contra libertatem ecclesiarũ & personarum ecclesiasticarũ quando fit contra canonicas & temporales sanctiones, & cõstat in iure communi uicinos non posse extraneos emptores repellere, ut in l.dudũ, C. de cõtr.emp. Sed statutum contra libertatẽ ecclesiæ non ualet,ut in d.c.ecclesia, ergo clericus

non

non ligatur iure congrui.Sed ista ratio procedit si uolumus tenere q ius cōgrui sit in ciuitate uirtute consuetudinis aut statuti sed si ius congrui introductum sit vigore iuris communis per istam legem Fede. hæc ratio non procedit.Vnde posset alia ratio assignari; quia etiam dato quod ista lex sit ius commune non ligat clericos quantum ad eorū bona propria si emunt. Nam tunc dicitur contra libertatem ecclesiæ fieri quando clericus ratione legis laicorum fit timidior secundum Bart.in l.1.§. quæ onerandæ.ff. quarum rerum acti non datur,& tenet Petr.de Ancha.in repet. c. canonum statuta,in 11.q.de constitu.Et do. Fran. de zab. in c.perpendimus, de sen.excom.& Pau.de Cast.in consi.36.Sed per hāc legem Fede.clericus fit timidior ad emendum ex quo timet sibi postea res empta auferri a vicino iure congrui vigore huius legis ergo dicitur ista lex contra libertatem ecclesiasticarū personarū.Quare concludo, quòd clerici possunt agere iure congrui contra laicos, sed laici non agunt contra clericos iure congrui.& hoc tenet Io. de Imo. in d.c.constitutus,de resti. in integ.vt retuli supra in principio legis, in 3.no.Et idē tenet in d.c.sanctæ Mariæ, & hoc ēt tenet domi.
17 Abb.in d.c.constitutus. † Nā clerici possunt vt statutis & cōsuetudinibus laicorū,quatenus concernunt eorū fauorem secūdū qđ consuluit Paul. de Cast.in conf.præal.& ista opinio sic breuiter recitata videtur uerior de iure,licet de facto male seruetur.Et ex ista opin.sequitur vt supra dixi in prin. huius notabilis quod clericus est magis priuilegiatus quam ecclesia; quia ecclesia non agit nec conuenitur iure congrui, vt dicit text. sed clericus agit, sed non conuenitur iure congrui, quod est mirabile.Sed pulchrum esset inuestigare rationē diuersitatis, potest dici quod ratio sit ista quia ecclesia tēporales facultates non reputat ꝓprietas,sed cōmunes, vt 12.q.1.c.exemplū,alias extraneum, & c.seq.& c. habeat, & ideo dicitur q de rebus ecclesiæ fiūt quatuor vel tres partes.Nā vna pars est pro fabrica ipsius ecclesiæ.Secunda pars est pro sustentatione episcopi. Tertia pars est clericorum obsequentium ecclesię. Quarta datur pauperibus & peregrinis, 12.quæst.2.c.concessio.& 16. q.1. constitutum, & propterea ecclesia nec agit nec conuenitur iure congrui,

quia bona sua sunt omnibus communia, & ratione communionis non agit iure congrui, sed bona clericorum non sunt communia, ideò agunt, & non conueniuntur iure congrui, nihilominus super ista ratione relinquo cogitandum.

18 SED quæro quid † de ecclesia non consecrata. dic idem prout in ecclesia cõsecrata, si auctoritate episcoporum fuit ædificata, vt in capitulo ecclesia, extra de immu. eccl. & c.ad hæc, de relig. domi. Esset hic tangenda quæstio an statutum laicorum comprehendat clericos & ecclesiasticas personas, sed quia ista quæstio in plerisque locis plene examinata est, uidelicet per Bar. & Ang. in l. filiusfam. §. Diui. ff. de leg. i. & per Bal. & Cy. in auct. cassa. & auc. quas actiones. C. de sacrosan. eccl. & per Bar. in consi. suo incip. domini priores, & Pet. de Anch. in d. repe. c. canonum statuta, in 2. colum. & per Abb. sicut in d. cap. ecclesia sanctæ Mariæ, & ibi p alios Docto. & per Lapum in allegato. 30. & per Ang. in consi. suo 49. & plenius per plures chartas per dominum Andr. Barb. in repe. rub. de rebus eccl. non alienan. in 2. q. princ. & in 3. q. prin. tractat quando dicitur statutum contra libertatem ecclesiæ. Ideo omitto quia eius dictis in ueritate nihil adderen.

19 SED iuxta prędicta quæritur quid † si aliquis emit domũ pro ædificanda ecclesia, an possit cõueniri iure congrui nondum ædificata ecclesia, dicit do. Seba. in consuetudine si ecclesia ꝙ sic. Nam potest esse quod non ædificetur ecclesia, & sic unius semper esset exclusus a iure congrui, quia semper emptor posset dicere quòd emit pro construẽda ecclesia. Sed quid si incepit ædificare ecclesiam pendente litigio iuris congrui, dic quod non consideratur initium fabricæ sed finis. Nam plerunque propter defectum dotis non fabricatur ecclesia, vt in auct. vt nullus fabricet. domum oratorij, §. 1. & 2. Item quia ecclesia nondum fabricata est nulla, ut in cle. literas, de rescrip. & not. in cap. ad audientiam, de eccle. ædifi. & sic illud quod esse potest non præiudicat uicino quod ad ius congrui, facit in argu. c. Abbate sane, de re iud. lib. 6. & ideo habebit locum ius congrui nisi sit visum iudici multis concurrentibus coniecturis ꝙ illa domus empta omnino fiet ecclesia; tunc cessabit ius cõgrui; quia lex mul-

ta remittit arbitrio iudicis prout accumulaui in c.1.ex qui-
bus cau.feu.amit.§. Sed pone dicit statutum ciuitatis Nea-
polis ꝙ ecclesia non habeat ius congrui. Quid si ecclesia
sit extra districtum Neapolitanũ. Sed illa ecclesia bona ha-
bet in ciuitate Neapolis à respectu bonorum, quæ habet in
dicta ciuitate excludatur à iure cõgrui virtute statuti, vide
tur quòd nõ, quia statutum non extenditur ad ecclesiam ex
tra districtum, vt dicit do.Seb.in proęmio consue. ciuitatis
Neapolis, in ver. districtum, & in prima consuetudine, de
suc.ab intesta.in ver.antiquitas. In contrarium tamen est
veritas, quia ligatur secundum consuetudinem vbi sunt bo-
na, & hoc ius cõgrui est ius reale quod sequitur ipsam rem,
vt pluries dictũ fuit, & pro hoc facit tex. in auc.ut eccle. Ro-
mana in principo.vbi debet cõsiderari consuetudo, vbi sunt
res facit quod dicit Bal.in c.1.§.si qua controuersia, de pace
20 constan.Vbi † dicit quod in feudis inspicitur consuetudo,
vbi sita est res feudalis, & idem dixit in c.mulier, si de feu.
suc.contro.& ibi etiam Glo.Vlterius quærebat idem do.Se-
bast. in consuetu. si ecclesia, si quidam iussit fieri capellam,
& legauit certas possessiones dictæ capellæ, vel ipsam insti-
tuit hæredem, an ipsæ res subijciantur iuri congrui.& deci-
dit ꝙ capella quæ nondum est creata est nulla, vt in d.cle.li-
teras, & ideo habet locum ius congrui, nec obstat quod hæ-
reditas iacet & hæreditate iacente nõ potest conueniri, qa
tunc poterit peti quod detur curator illi hæreditate iacen-
ti, vt in l.cum non solum.§.sinautem.C.de bo. quæ libe. sed
mihi uidetur ꝙ ista quæstio sit superflua ex quo in legato
& in hæredis institutione non habet locum ius congrui, vt
patet supra in ea.l.§.3. Item quæro an bona pauperum di-
cantur bona ecclesiastica ita ꝙ non habeat locum ius con-
grui.de hoc dixi supra in §.1.in 1.nota in quæst.quid de bo-
nis stauritis. Item quæro quid si aliquis emit vnam pos-
sessionem vt fructus illius possessionis habeant deseruire
vni presbytero pro dicenda vna missa de requiem ęternã in
perpetuo tali capella, an habeat locum ius congrui. respon-
21 deo ꝙ non, quia † per corpus Christi quod in missa leuatur
significatur ecclesia triũphans, vt 1.q.1.c. in ecclesia, & 26.
q.1.c. si illud, & extra de sen.excom.c. si illud. & ex his ap-

paret quod licite ecclesia potest possidere facultates tēporales.Nam sicut anima sine corpore corporaliter non viuit, sic nec ecclesia sine temporalibus in nullo proficit,1.q.3. c.si quis obiecerit. Multæ quæstiones possent tangi sub isto uer bo ecclesia, sed quia non essent de materia iuris congrui, ideo silentio prætermisi.

TERTIO & vltimo no. ex text. ibi fiscus ꝙ fiscus siue res publica non agit,nec conuenitur iure congrui. Quid au tem de bonis patrimonialibus Imperatoris. dic ꝙ magna differentia est inter bona fiscalia, & bona patrimonialia Im peratoris,vt in l.bene à zenone. C.de quadrien præscrip.ibi dū dicit,nō à fiscalibus rebus, sed ex priuata eorū substātia, & ideo puto ꝙ in bonis patrimonialibus Imperatoris vel re
22 gis habet locum ius congrui. Quis † autem dicatur habere fiscum. certè Imperator, & omnes reges liberi fiscū habent, ut no. And. in c. 1. in uer. bona committentium crimen læsæ maiesta.in tit.quæ fiunt bona rega.& no .Glos. in proœ.constitu.regni prope fi.facit. C. de fisca. usu.l.3.lib. 12.& C. de fid.instr.& iure haste fisca.l.1.in prin.lib.11.& C. de censi. l. grauitas, & C. de prin. agē.in reb.l.3.in fi. lib. 11. & Inn. in c.sincera, in fine, extra de donatio. inter vir. & uxor. Sed an ecclesia habeat fiscum, certè sic, vt patet in c.quia diuersita tem,de concess.præb.& in clem. nolentes, de hæretic. & 10. 17.q.4.c.si quis. Quid autem de ciuitatibus, & alijs dominis recognoscentibus dominos superiores, an habeant fiscū dic ꝙ non.vt patet.ff.de uerb.sig.l. eum qui uectigal. & C.de bo. uacan. l. 1.& ff.ad munic.l.simile.Sed an respublica & fiscus sint idem vel diuersa,videtur quod non sint idem, vt.ff. de bon.pos.l.non est ambiguum, & patet.ff.de interdic. & re leg.l.sciendum, in Gl. In contrarium uidetur quod sint idē. patet.ff.de iure fisci.l.in fraudem.§.neque. C.de iudici.l.pro perandum, post prin.nam causa fisci dicūt causa publica, vt ff.de iur.fis.l.apud Iulianū & de hoc not. Bart. ex Glo.C.de iure fisci.lib.10. & Glo.in proœ.consti.regni dicit tamē Luc. de Pen.in l.in prouincijs. C.de mune.lib.11.quod respublica est genus, fiscus est pars ipsius generis, uel respublica est caput,fiscus est membrum reipublicæ, & saccus publicus vt dicit Andr. in ti.quæ sint rega.referendo Augustinū & Doc.

Idem no.Luc.de Pen. in rub.C.de iure fisci,lib. 10.& in l.pe. C.de diuer.præd.vrb.lib.11.Et fiscus dicitur bursa Cæsaris, quia quod non accipit Christus vel episcopus, accipit fiscus
23 vt dicit text.7.q.7.c. maiores. Sed † quoniam hic fit mentio de fisco per unicum verbum, & in iure nostro sunt rubr. propriæ maxime. in ff. & C. de iur fis. ideo superstitiosum esset quęstiones ad materias fiscales pertinētes hic tractare. Priuilegia autē fiscalias dixi in §. præcedentibus & ponit Bal.in l.1.C.de hære. vel act.ven. Et ego plura alia posui in c.1.de fratrib.de nouo.benefi. inuesti. Quare finē facio huic legi Federici Imperatoris in qua Bal.scripsit per duas chartas tantum. Nec vnquam aliquis doctor dignus nominari, in hac. l.scripsit, bene tamen nostri Sebastianus Neapolitanus in consuetudinibus ciuitatis scripsit. Multa de supradictis quæstionibus & vltra eum alias ego hic posui, faceo tamen hac in lege nihil dixisse de rustico qui non habet ius congrui, sed hoc est speciali consuetudine in hac ciuitate, & lex ista nihil de rustico dicit. Ideo superfluum est hic videre quis dicatur rusticus uel villanus, sed de hoc habes ꝑ gl.& And.in constitutione regni prosequētes de testibus cōtra comites & milites producendis & dixi in c.1.§. si quis rusticus, de pace tenen. Et omnia quæ hic dicta sunt per me Matthęum de Afflict.ll.doctorem de Neapoli subijcio ingenio melius scientis, vt vtar verbis Iurisconsulti in l.Claudius felix.ff.qui pot. in prig.ha.Et sic finem facio ad Dei omnipotentis eiusq; gloriosiss. Matris Mariæ laudem gloriamque sempiternam Amen.

FINIS TRACTACTVS IVRIS congrui D. Matthęi ab Afflictis Neapolitanis, nunc recogniti, & ab omnibus erroribus diligentissime expurgati per D.Io.Baptistam Zilettam Venetum.

19 *Sciuisse non dicitur qui non habuit scientiam eorum quae sunt de substantia.*
Perfectio triplex est.
20 *Véditio plurium rerum sub uno pretio an sit una vel multiplex. Et qualiter veniat in iure congrui.*
21 *Euictio qualiter procedat in pluribus fundis uenditis uno pretio.*
22 *Stipulationes tot sunt quot res.*
23 *Ius congrui an se extendat a domnium bonorum emptionem ratione alicuius rei coniunctae.*
24 *Ius Prothomiseos an se extendat ad donationem maioris valentiae. Victus victori nõ tenetur reddere salarium aduocati qui gratis patrocinatus est.*
25 *Contrariorum mixta faudem praesumit in uenditione.*

ANCIMVS A MODO IN omni prouincia. Pater per cõstitutionem istam ꝙ domino tantum rei uicinę, rei emptę cõpetit ius Prothomiseos & actio ex isto iure Prothomiseos. Dicit
1 n. hæc cõstitutio ꝙ † si qs habuerit domum cõmunem, aut ex communi emptione, uel ex alijs titulis, domino cõpetit ius Ptothomiseos, ad hoc ff. de furtis l. qui rem sibi. §. si quis alteri, ubi dicitur ꝙ dominus furti agere potest, & hoc uerum, quia dominus rei furate furti agit, ideo quia domini interest de ipsa causa agere arg. eodẽ titulo l. si is. §. 1. ubi dicitur ꝙ si aliquis pro hærede possideat furti actio ad ipsum possessorem non pertinet, quamuis usucapere posset, sed hæc actio tantum competit ei cuius interest rem non surripi, interest autem eius qui damnum patitur, non eius qui lucrum perdit, ut eodem titulo l. qui rem sibi in fin. Sed utrum competat marito ratione rei dotalis uicinę dic ꝙ sic quoniam ipse est dominus rei dotalis. l. doce ancillam C. de rei uend. & l. de his C. de iure do. Sed utrum soluto matrimonio teneatur maritus hęredibus uxoris restituere rem totaliter ad. ocatum ratione occasione rei dotalis tex. facit ꝙ non in l. usufructu. ff. de usu fruct. pro quo facit text. in l. manifectissimi. §. sed cum in secundam cum ibi not. per Cyn.

C. de

C.de furti.In contrarium facit l.quoties, & l. non solum.ff. de iure dotium,pro quo vide Docto.in l.pen.in fin. ff. soluto matrimo.Bald.

2 ALIENARE † Nota ius istud in contractibus emptionum, locationum,& emphyteusis locum sibi uendicare, in alijs vero, non quia quod in vno permittitur in alio prohibetur, l. cum prætor.ff.de iudi. prohibetur autem in alijs contractibus generaliter, quod omnino uerum est, & iam per consuetudinem certam recipit interpretationem, ff. de legi.l.non est,& ita continuo vsu frequentatur ubi locum habet lex ista facit.ff.de contrah. emptio.l. si quis emptionem argumen.insti.de rerum diuisio.§.fi.ff. de acqui.rerum domi.l.adeo insula. Quid si via publica vel publicum flumen est in medio respondeo cessat ius Prothomiseos,pro quo facit l.si prius. §.1.ff.de aqua plu.arcen. Quid si riuus priuatus. vel via priuata, vel uicinalis vel vicus alius interueniat, hoc ius nihilominus competit, quia ista non dicuntur separare coniũctioné,argu.ff.fi.regu.l.4.§.fi. & l.5.& 6.& ff.de ludi.l.3. Sed in ijs specialis consuetudo terræ seruanda est,argu.C.de edifi priuat.l.3.C. de emen. lib. l.fi.& C. quæ sit lon.consue.l.1.& 3.& C.de testa.l. vlt. & dicitur de reuo.ff.de incen.l.3.Constitutio enim ista discrepat a lege C.de cont.emp.l.dudum.

3 INFRA TRIGINTA DIES, † Quæritur hic cum transacti sunt isti triginta dies nunquid habeat locum ius Prothomiseos, dic q; non, sed sibi imputet qui non egit infra tempus statutum,cum præscriptum sit huic iuri elapsis ijs diebus argum.C. de ijs qui a non do.ma.l.fi.in fi.vbi text. dixit, cum sibi admissi mancipij damna debeat imputare is qui in perniciem suam gesta taciturnitate firmauit. Item sicut præscriptione vel vsucapione excluditur quis ab actione sibi competente transacto tempore a iure statuto, vt C. de præscrip. & vsucap. l.1. ita etiam isto iure transacto tempore triginta dierum hoc tempus triginta dierum forte est per loci consuetudinem limitatum, sed constitutio dixit intra quatuor menses.

INFRA QVATVOR MENSES, Sed tunc quæro quid si venditor denunciauerit vicino quòd emat, il le

le autem dicat ego habeo terminum iure infra quem ego possum agere, in fine termini dabo tibi pretium, vtrum be nè dicat. dic quòd non, imò venditor debet cum expecta re tantùm per duos menses, & non ultrà, quibus elapsis ille videretur nolle emere, sicut in simili dicitur de emphyteuta l.fin.C.de iure emphy.faciunt not. per Barto. in l. qui romæ.§.cohæredes, ff.de verbo. obligatio.nisi urgens necessitas interueniat quia tunc incontinenti teneretur vicinus
4 soluere, vt infra dicetur. Sed nunquid requiratur † quòd vicini pluries sint requisiti. dicit quòd non, sed sufficit semel facta requisitio vt eos constituat in mora statuti temporis, ut not. Glos. paruula in l. mora, post princ. ff.de usuc. & est tex.in l.Titia Seia.§.vsuras, ff.de leg.1. & faciunt not. per Bar.in l.qui Romæ.§.Augerius, ff.de verbor. obligat.

Sed nunquid sufficit denunciari procuratori? ad hoc videtur respondendum secundum q Cyn. dicit in simili in l. in minorum C.de in quib.cau.in integr.resti.necess.ut si est procurator qui habet liberam administrationem sufficit, alias non arg.l.si procurator, ff.de tribu.& not.per Dyn. in l. pupillo.§.& generaliter, ff.de noui ope.nun.Sed Pet. est in contrarię opinione, ut habemus.in l.1.& 3.C.de lib.agno. Bal.

QVAERO NVNQVID ISTVD IVS
5 Prothomiseos possit cedi vel donari, respondeo q † certũ est quod nisi qui esset conuicinus & coniunctus, rei venditæ non haberet nec prętendere posset in emptionem ius Prothomiseos, quoniam ex coniunctione ipsa acquiritur & nascitur tale ius, vnde volẽs tale ius quod quis habet alteri cedere vel donare oporteret q faceret cũ coniunctũ sicut ipse est. Nã sicut ipse sine prædicta coniunctione nullũ ius haberet sic & alius. Nã sicut sine ipsa re coniuncta tale ius nasci nõ posset seu trãsferre, quia nemo plus iuris in aliũ trãsfert quã ipse habet, ff.de reg. iur.l.nemo, & sic neq; coniunctum facere posset nisi sibi tradet rem quã coniunctam habet fundo vẽdendo qua nõ tradita illud ius remanet similiter apud eũ & per consequens cessio nulla esset, & istud tenet Cy. secundũ Pet.in l.ad officium, C.cõmuni diui. & idẽ ibi Guil. de Cug. licet alibi ponat casum Cy. in quo potest cedi in l. manifestissimi.in 3. q. C.de fur.facit.l.1. C. cõi de success.

Sed

SED INSVRGIT QVAESTIO. Quidam disponens uendere fundum suum requisiti vicinum habentem fundum vicinum illi si vellet illum emere, dicens quòd si nollet illum emeret iam inueniret alium emptorem pror sus extraneum & vicinum fundum non habentem, puta Titium coniunctum ille respondet si uelim emere infra 30. dies soluam tibi pretium, sufficit quod mihi denunciasti in fra quem terminum ipse non curauit emere sed donauit seu cessit fundum suum seu terram suam coniunctam quã habebat cuidam alteri, ipseque qui de nouo emit vel ex causa donationis acquisiuit terram coniunctam dicit uelle uti iure & ipse velle emere fundum præfatum infra terminum excluso illo Titio non coniuncto qui prius arras vel pretium dederat. Titius asserebat in contrarium fuisse factum illud in fraudem concurrit cum eo uenditor qui magis Titiũ affectabat quæritur quid iuris. Ad quod respondeo quod ille potest conqueri de fraude & de iniuria præcedentis vicini qui habet aliquod ius & aliquam obligationẽ super bonis alienatis vel mutatis, ut puta si in his per alienationem uel mutationem creditur dannificetur seu damnum pateretur in suo iure nisi reuocatio fieret. C. & ff. quæ in fau. cre. & maximè in l. 1, in fi. Sed ipse non coniunctus qui postea comparauit ad emendum nullum ius in re uendita. infra 30. dies prætendere poterat. quia durante Protho. dederat terras non sibi sed coniuncto eius, qui ratione prothomisis eũ excludebat. ergo de fraude præfatus non coniunctus conquæri non potest nec de lesione alicuius sui iuris cum nullũ infra dictum terminum ius habuerit. Ex quibus concluditur ꝙ licitum fuit præfato coniuncto requisito uenditore terram suam uendere uel donare quam coniunctam habebat rei uenditæ cuicunque uoluit, puta quia affectabat ipsum cui vendidit uel donauit potius habere rem prædictam uicinalem quam haberet ille Titius & sic in eum transtulit terram illam cum sua causa sicut erat penes eum, & sic cum iure Prothomiseos cum ipse habeant, & facit. ff. de contr. emp. l. alienatio. & C. de insti. l. 3. Quo iure Protho. acquisi[illegible] ipse cui facta est translatio seu alienatio, ut potest, infra 30 dies sicut poterat qui transtulit, & sic ex hoc excludi-

tur

tur dictus Titius non coniunctus qui primo.C.pro emptione dederat arras. Cum venditur res emphy. vel censualis quis præfertur uicinus uel dominus qui habet ius emphy. teuticum dic quòd dominus ita dicit notabiliter. Guil. in d.l.imperatores,ff.de pac. quod no.

7 SED pone† Vsufructuarius vult emere proprietatem illius rei in qua habet vsumfructum utrum alter uicinus præferri possit per ea quæ dicit Cy.in l.si maritum, C. de testa. dic quòd uicinus præfertur. sed in isto casu utrum uicinus retrahat proprietatem cum usufru. uel solam proprietatē uenditam dicit Cy. quòd esset inconueniens consequi utrūque quia ille emptor non debet plus cōsequi quam uenditor habuisset,nisi ille fuisset in dolo.vide eum ibi.Quid si facta est venditio quæ non tenet nunquid vicinus possit rem consequi. vide Cyn. in l. fi. C. communia deleg. Quid si uendo iusta mercede necessitate coactus, nec ualeo expectare terminum 30. dierum ad recipiendum pretium a uolente emere per ius Proth. & illi protestor,ꝙ nisi cito mihi solvat uendam alij. Respon. ꝙ propter necessitatem ius termini perditur in sua quantitate seu dilatione, cessat enim lex ubi euenit necessitas ff.de offi.procon.l. 1. & C. de op. libe. l. 1. Quid si testator legauit fundum suum alieni uel dimisit hæredem & mandauit quòd si uendi contigerit nō possit uendi nisi Martino quis coniunctus non erat legatarius uel hæredes uolunt uendere dicto Martino secundum dispositionem testatoris, coniunctus petit se ad emptionem præferri ratione iuris prothomisij, non obstante dicta dispositione testatoris, quæritur q̄id iuris, Respondeo quòd habens ius Prothom. est præferendus quia non potuit testator per suam dispositionem facere quòd lex non haberet locum in suo testamento ff. de leg. 1.l.nemo potest, sic etiam dicitur de consuetudine quæ pro lege seruatur ff.de legi.l.de q. bus.Nā beneficium a l.uel consuetudine quę pro l.seruatur, concessum a priuato auferri non potest,in auten.de nupt. §. si vero.

8 QVAERO QVIDAM, † permutauit fundum suū cum quodam pro quadam alia re & conuenit inter eos ꝙ vnus alteri refunderet vltra ipsam rem unciam unam. appa-

ret

ret quidam qui habet rem coniunctam ipsi rei permutata & dicit quod ratione dicte pecuniæ refusæ sit uenditio, & non permutatio, quia ex re & pretio contrahitur emptio & uenditio, & sic petit rem permutatam æstimari pro rata dicti refusi pretij & sibi uenditionis titulo attribui iure Prothom. quia coniunctam possessionem habent quæritur quid iuris. Respon. ꝙ clarum est talem contractum esse permutationis in totum, vt ff. de condi. ob causam l. dedi, quę est fin. per pulchras ratione in Gloss. in illius l. notatas positas & sic in permutatione cessat ius congrui ut in allegata consti. sancimus ergo &c. Tu dic secundum Barto. Quod aut principaliter inter partes agitur de permutando, & tunc censetur permutatio, aut principaliter agitur de vendendo, & tūc censetur emptio. & venditio. & pro ista quæstione vide c. ad quæstionem extra de rerum permuta. & aliqua per Cyn. in l. cum te. C. de pact. inter emp. & vendi. Et quid in dubio vide per Barto. in l. Aristo. ff. de donat. & ponunt Docto. in l. quæritur, ff. de statu homi. & per Cyn. plene in d. l. cum te. quomodo cognoscatur permutatio & uenditio. Sed quęro † sunt duo uicini vnus tamen propinquior altero an iste
9 istam rem nenditam possit in solidum aduocare alio excluso qui remotior est, videtur ꝙ sic per l. adeo. §. insulam. ff. de acquiren. rerum domi. facit l. trium uiri. in fi. ff. de re mili. & insti. de rerum diui. §. insula. Sed quid si sunt æqualiter vicini. videtur ꝙ aut ambo debeant consequi, aut qui primo prouocat, aut fit locus gratificationi arg. l. fi. ff. de relig. & sumpti func. facit text. in l. si venditor, post principium. ff de in diem adiec. faciunnt ot. in l. si Titius. ff. de verbo. obliga. & in l. si quis seruus. §. si iurę, ff. de leg. 2. & l. cū quæstio. C. de leg. & l. si plures ff. de accu. Ista constitutio uidetur non habere locum in permutatione. Sed generalis consuetudo in contrarium se habet, quia statuitur tantum in contractu venditionis, & sic non extenstitur ad permutationem. Nam quoties uerbū venditionis profertur a lege municipali contra ius commune non comprehendit permutationem ut est Glo. not. in l. fin. C. de prędi. cur. lib. 10. Cuius legis intellectum vide per Cynum in l. voluntas. C. de fideicommiss. melius in l. 1 §. 1. C. quando & quarta pars debe. libr. 10. ubi ipse

ipse tractat quando res prohibita uendi vel alienari possit donari. Additio dicit Bal.in d.l. Aristo. quòd quatenus donatio contineat aliud pactum tunc dicit contractum innominatum, & est locus pęnitentiæ.

QVAERO QVID IN ALIIS contractibus
10 pone † quòd pro fundo tuo reddi tibi centum & æquum erit ne emptio vel permutatio habetur in d.l. Aristo. tamen dicit Bar. si principaliter agitur vt sit emptio licet aliqua species detur in totum erit emptio. vt l. tuum. §. 1. Si vero principaliter vt permutaretur tunc esset permutatio vt extra de rerum permutatio. cap. ad quæstionem. In dubio aspiciam quòd plus ualet, & si valet plus res quæ daretur pro re quã pecunia erit permutatio. d.c. ad quæstionem alias esset emptio arg. l. quicquid. §. fi. ff. de acq. re. do. nec erit locus pęnitentiæ, vt ibi dicitur. Sed quæro dicit hæc constitutio quòd si quis fuerit absens causa reipu. vel fuerit pupillus quod defensores vel tutores eorum infra quatuor menses debeant soluere pro eis iustum pretium & recipere rem iure Proth. ꝙ si non fecerint omne damnum ꝙ illi pupillo vel absenti ex tali negligentia contingerit, eis de proprio reficient. constat modo ꝙ in ciuitate est quidam pupillus non habens tutorem, & propter hoc amisit ius Prothom. facta venditione alijs, 30. diebus vel quatuor mensibus elapsis nunquid pupillus iste habebit aliquod tempus recuperandi rem illam. Dic quòd remedium quod alias daretur ei contra tutores dabitur sibi contra magistratum qui ei de tutore non prouidit, quia ad cũ spectabat, & si non fecit imputetur ipsi magistratui omne damnum pupillo proueniens, vt ff. de magi. conue. l. 1. §. magistratus, & insti. de Attilia. tuto. §. sed hoc. Quia si dicta constitutio ob minorem ætatem voluisset ei aliter prouidere puta de rest. in integ. vel altera subalternatione dixisset. Sed tantum præparauit ultimum remedium, vt C. de cadu. tol. l. 1. circa princ. ibi, quod corrigitur uel reformatur transit incognitum.

11 SED ADHVC QVAERO † Nam superius dicta habent locum in minoribus. Quid de captiuo vel absente non habẽtibus procuratores pro quibus non est remediũ aduersus magistratum, & in domo aliquem non dimisit.

M die

dic ꝙ consilium est, ꝙ quando talis res venditur fiat denunciatio per emissionem banni, quia fortè aliquis consanguineus vel amicus suus interponet se pro eo in factum suum in talibus oportunum arg.ff.ex quibus cau.in pos. ea.l. hæc autem, primo responso.& §.1.& l.Fulcinius.§.1.alias 2.& ff. de priui. credi.l.si pupillus. Quid si hoc facto nullus comparuit & captiuus vel absens causa reipublicæ rediens petit retractari uenditionem & iure Protho.sibi attribui offerens pretium de ea re quod soluerat extraneus emptor causas captiuitatis vel absentie allegans ad quod uidetur dicendum ꝙ ex quo dicta constitutio sancimus loquitur de captiuis vel absentibus procuratores habentibus vel alias personas statuta pro eis, tunc contra tales procuratores negligentes vti iure Prothomiseos infra terminum statutum possunt habere recursum ad damnum eis ex hoc proueniens. Et de non habentibus tales personas vel procuratores constitutio nullam mentionem facit, sed indeterminatum relinquit & propterea opus est noua lege quæ determinet istud dubium quod sæpius contingere potest vt dicitur per Ray. alias per Azonem in l. si sorores, in ti. de succes. Et licet, licet habentes procuratores cōtra eos prædicto modo sint muniti. Isti tamen nullo modo, & propterea videretur iniquum, quod
12 sine culpa damnum paterentur, † & ideo iuris remedijs succurrendum est eis per beneficium restitutionis in integ. vt C.et ff.ex qui.cau.ma.et ff.de capt.et postli.reuer. per totum, per quod recuperare poterunt rem supradictam, quia per eos non stetit quominus infra statutum terminum iure suo vterentur, ergo eis imputari non debet. C.de instit.l.1. et l.vter.ff.de conditio.insti.et l.qui operas.ff.locat. Ad hoc etiam facit quod dicitur non est in Mora qui potest legitima exceptione se tueri.ff.si cert.peta.l.lecta, et de uerb.obl. l.si pupillus, et de reg.iu.l.non est.et l.nulla. Tunc eis damnum imputaretur si illud eorum culpa.contigisset. ff.de procur.l.qui proprio.§.procurator. Et quia constitutio dicit ꝙ habet locum etiam in locatione potest corroborare per l. nemo, C.de locat.et per l.si pendentes.§.1.in fin.ff.de usufr. Sed vtrum ius Prothom.habeat locum in feudis, videtur ꝙ sic, per tex.in titulo quod sit inuesti.§.sed & res.

13 SED PONE, † quòd res fuit vendita alicui clerico à quo ista res auòcabitur per proximum ratione constitutio nis & consuetudinis, posito ꝙ cōstitutio & consuetudo ista liget clericos dicit clericus ego volo deducere ex ista re & retinere tātū quantum fuisset per te vel per aliu m laicū solu tum ratione istius rei pro collecta, vel pro tributo, licet ego nihil soluerim, quia de ea nō tenebat ratione priuilegij cle ricalis, utrum bene dicat, videtur ꝙ sic, pro quo vide Cynū in l.neq; C. de hær. insti. qui videtur dicere contrarium li- cet non firmet pedes, pro hoc facit materia l. omnes C. si- ne cens. vel reli.& l. inter debitores ff. de pact. Mihi videtur quòd dubium non sit solutum per istas allegationes cogita- bis, tamen consului isto anno contra clericum. Sed vtrum hæc constitutio habeat locum in donatione, uide legem pri mam.C.de fund.patrimonia. lib. 11. Sed vtrum hæc con- stitutio habeat locum in re data insolutum, videtur quòd sic quia datio insolutum simile est emptioni.vt ff. pro empt. l. 3.& l.fin.ff.ex qui.cau.in pos.ea.et l. fi.C.de senten. sed Spe. in tit.de emptio.et uenditio.§ interdum, uersi. sed pone sta- tutum, dicit ꝙ in contrarium fuit iudicatum propter uoca- bulorum diuersitates, arg.l.si idem, C.de codi.et extra de de ci.c.ad audientiam. Item quia debet interuenire pretium vt sit emptio.ut l.2.ff.locati.et ff.deposi.l.1, §. si quis seruum, et l. si conuenerit ff. communi diui. licet faciat in contra- rium.l.fina.ff.de conditio.ob caus. et l.naturalis ff. de præ- scrip.verbis.

14 SED QVAERO † quid si aliqua res vendatur sub conditione quādo incipit currere tempus infra quod possit ius Prothomi.queri.dic ꝙ a tempore aduentus conditionis vt dicit Guil. de Cun. in l. 1.ff.quando act. de pec. est anna. per text illum et per lege Caius.ff.de excu. tut. et facit l. ta- li facta.ff.de iure doti.et l.1.ff. de iure deliberan.et lege bo- uem.§. si sub conditione.ff. de ædili. edic. Sed pone ꝙ Ti- tius uendit extraneo et dū inter istos esset controuersia for- te de re tradenda emptori fuit litigatum inter eos per annū infra quem de consuetudine poterat vicinus uel proximus auocare rem, vtrum nō obstante talis anni cursu siue lapsu quo durauit dictum litigium possit nihilominus intentari

actio iuris congrui per istum vicinum. Cyn. uidetur tenere quòd sic per l.contra maiorem C.de inoff. test.

Sed pone iure municipali uel consuetudine iuris Prothomisij caueatur in aliquo loco ꝙ si vendatur res vicina mihi & est mihi venditio denunciata ꝙ habeo 12.dies ad recolligendã rem & si non fuerit mihi denunciata habeo quatuor menses a die scientiæ. Modo pone quod vendita est res vicina me absente, quidam amicus meus mihi scripsit, scias, ꝙ talis uendidit talem domum vicinam tibi & mihi ego rogo te vt renunciens eidem ius Prothom.ꝙ habes, ego scripsi si verum est quod talis uendiderit de illo iure quod habeo nihil uolo facere nisi quod Titius quidam voluerit, quæro an per istam literam scientia sit probata, ad quod dicendum
15 est † quod ipsius iuris congrui seu Prothom. ius non cedit ignoranti absq; dubio. Nam in tempore duodecim dierum labendo requiritur nedum sciẽtia, seu denunciatio quæ est de substãtia, quia statutum seu consuetudo denuntiari exigit, & à forma statuti non est recedendũ, quia forma est de eius substantia sicut forma rei est de substantia rei & forma in actibus hominum est de substantia ipsius actus. Est autẽ forma legis ordinata dispositio certos habens fines. C.de iure fisci.l.certa forma, lib.10.& ff.de cens.l.forma, & ff.ad municip. l.constitutionibus. Forma autẽ rei est quidam gradus seu perfectio eius a natura uel arte, & anteqnam ista forma inducatur dicimus rem rudem & quasi rudem materiam l. quæsitum. §. illud fortasse, ff.de leg.3. forma uero in actibus hominum est debita partiũ ordinatio secundum prius & posterius ff.de consti.pec.l.1.§.cum qui, de præscrip.verbis l.na
16 turalis. Denunciatio autem est † facti futuri, ubi de futuro loquimur certa & clara & intelligibilis designatione cum requisitione protestantium, uel prohibitione tacita vel expressa ff. de adul.l. denuntiasse, & ibi per Bar.ff.ꝙ vi aut clã. l.aut qui aliter, & C.quæ res pig. obli. pos.l.nomen. An autem denunciatio sit de substantia. Respõdeo, aut lex expresse requirit denuntiari, & tunc quasi in forma quam est astrictus quis denunciet. Aut lex simpliciter loquitur, & tũc aut tractamus quo ad finem sciendi & sufficit scientia.ff.de petitio.hæredi.l.item ueniunt.§.pretium. Aut quo ad effectum, alium

alium alterius rei inducendæ vel prohibendæ, & tunc non sufficit scientia. vt d.l.denunciasse. ubi lex requirit denūciari absque dubio scientia necessaria est dico facti & formæ ipsius & cæterorum quæ habent factum substantia re l. si quis inficiatus. ff. depositi.cle.causam, de elec.ff.de actio.emp.l.1. §.fi.& l.quæstio.& extra ut lite penden.c.fi.in cle.

VENIO AD STATVTVM, de quatuor mensibus quod non requirit denuntiationem, sed scientiam & dico quòd licet non dicat à die scientiæ, tamen ita interpre
17 tari debet. Sciendum est tamen † quòd quandoque lapsus tēporis inducit ignoranti fauorē, & tunc ced t ei ff.de his q. no.infa.l.genero.quandoque odium uel exclusionem, & tūc non cedit ignoranti ff.de excusatio. tut. l.quinquaginta, & de ędi.edic.l.cum sex & de calum.l. animus. quia ergo hoc induceret exclusionem a iure congruī merito non labitur ignoranti factum. Cum ignoranti factum non currat tempus emptionis seu deliberationis.C.de iure delib.l.cum antiquioribus, ff.de cōd.& dem.l.multum. C.de capt.l.nec nos. Suppositis igitur fundamentis uideamus si scientia est probata. Certum est enim ꝙ ignorantia facti præsumitur & maxime vbi absentia cōprobatur, & ideo quilibet præsumitur ignorare factū alienū ff.de probatio.l.verius. Scientia enim factū est, & facta non præsumuntur nisi probentur & ideo quilibet præsumitur ignorare factū alienū, nisi sit tale ꝙ ratione officij teneatur scire, ff.de cōfirma. tuto.l.si patronus, vel ratione sanguinis, vt l.de tutela.C.de in integ. rest.mino. uel ratione contractus à celebrati ut.ff.de reg. iu. l. quī cū al o; vel ratione consuetudinis & uicinitatis ff.de flumi. l.1.§.labeo, vel ratione notorietatis, vt no. C.de peric.tut.l. penul.ff.de receptio.l.1.vel quia se simulare finxit. ff. quod quisque iur.l.2. Et de scientia & animo statur etiam literis priuatis eius qui se dicit scire ff.de nego. gestis. l.nesennius, si ueritas rei concurrit cū opera ff.de acqu. hære.l.cum qui-
18 dam.§. quod dicitur.† Sic & de ignorantia quia creditur ei qui allegat ignorantiam præsertim si iuret se ignorasse. Creditur ei qui allegat ignorantiam, extra de elec.c.innotuit, in Glos. ignorantia, & not.in c. certa eo.tit. in 6.& maxime absens præsumitur ignorare. ff. de excu. tuto.l.pla-

ne, ff. de decre.ab or. fa.l.fi. facit quod not.82.di.præposuisti de postu. præd.c.1.extra qui ma. ac. pos. cap. cum in tua, per Inno.in c.licet, de proba. in Glo. sed non nec.C. de hære. ven.l.qui nondum ff.de admini.tuto.l.quidam decedens. §. ex quo innotuit. Qualiter etiam probetur ignorantia per testes no. Spe.in tit.de ambi.§.1.ver.sed qualiter.

HIS SIC PRAEMISSIS, est uidendum an sit probatũ ꝙ talis sciuerit nec ne, & uidetur ꝙ sic probata sciẽtia contractus, & per consequens per lapsum termini quatuor mensiũ sit exclusus à iure congrui per. l.item veniunt, §.a quo, ff.de pet.hære.& hoc per testes, & per literas remissiuas & responsales. ff. ad macedo.l. si seruus, ff.de actio. & ob.l.2. Contrarium dico propter duo, primò ꝙ non sufficit scire factum nisi sciat eius modum & qualitatem. Plena enim scientia requiritur; & ꝙ facti series non ignoretur. Sed hic de certo pretio sine quo contractus uenditionis nõ ualet nõ dicunt testes nec lex nec litera loquitur nec præsumitur vt no.Cy.& Pet.C.de contrah en.& commit.stipu.l. 1. Debet enim certificari de pretio ille qui habet ius congrui. C. de iur. emphy. l. fina. Quia ergo non habuit scientiam eo-
19 rum quæ sunt de substantia, † non dicitur sciuisse sed ignorasse. ff. de condi.& demon.l.multum, ff.de hære. vel actio. ven.l.sed & si de sua. Secundo, quia non constat quod sciuerit venditionem perfectam quo ad omnia. Triplex enim est perfectio.scilicet quo ad conuentionem, & hoc fit cum contractus a partibus absoluitur siue purè siue conditionaliter. Ita quod non licet penitere.C.de actio.& obli.l.sicut.Secunda est perfectio quo ad actionem & obligationem quæ etiã rei periculum ad se trahit.ff. de peri. & commo. rei uendi. l. necessario. Tertia est perfectio quod ad executionem per rei traditionem & pretij numerationem, & ista est postrema, & finalis perfectio quæ proprius dicitur perfectio quam aliæ duæ suprascriptæ, quia id est perfectius, ꝙ ex omnibus suis partibus constat.l. 1.de origini.iur.ff. de pact.l.ab emptione. C.quãdo lice.ab emptio.disce.l. 1. & 2. Quia ergo tempus quatuor mensiũ requirit ꝑfectionem quo ad omnia, ideo incipit currere rebus integris omnibus existentibus. Tria ergo sunt necessaria vt currat & tria sunt ꝓbanda, scilicet uera
existen-

existentia contractus,perfectio eius,& scientia de vtroque, alias non currit tempus quadrimestre,ergo ius congrui potest merito intentari .facit extra de in integr.restitutio. capit.restitutus, nec potest alteri cedi nisi cum re vicina, quæ rei coheret vt dicit statutum,facit quod no.C. communi diuidun.l.ad officium,per Petrum & Cynum .

20 SED PONE QVOD QVIS † habens domum & terram vendidit vtranque vno pretio puta 10.cuidam qui erat coniunctus domui tantum, & non fundo , petit iure Prothomiseos emere domum tantum. nec uult fundũ vẽditor, sed ille emptor extraneus dicit aut totum emas , aut totum dimittas,quæritur quid iuris ? videtur primo quod non sit audiendus uolens domum tamen emere. pro hoc facit illud generale aut totum admittendum aut totum repudiandum.ut l. quidam eulogio,C.de iure.delib.ff.de admini. tuto. l. cum quæritur in fine.Item ubi facta est venditio plurium rerũ uno pretio debet firma manere priori emptori, quia vna dicitur emptio & uenditione in particularī venditione venditor afficiatur in commodo.quia particularis solutio est damno sa.ff.fami.erci.l.planè. Item aliquid fit ratione totius quod non fit ratione partis.ff.fami. erci.l.Meuio.§.in fundo.Item ne prior emptor partem tantum coegeretur emptam habere cum alias nisi in totum non fuisset empturus.ff.de in diem adiec.l. quod si uno , & ff.de mino.l. tutor.§. 1.& de ędil.edic.l.cũ eiusdẽ,& de solu.l. si quis aliã. In contrarium videtur dicendũ , ꝙ licet domus fundus vno pretio vendatur tamen unum non est pars alterius, quia corpora sunt diuersa.ff.cõmo.l.cũ plures,ff.de verb. obl. l.scire
21 debemus. † Vnde pluribus fundis uenditis, vno pretio,vno euicto,pro uno tantũ potest agi de euictione , quia tot sunt venditiones quot sunt res in emptione comprehensæ. ut . l. cum plures,supra allegata.& superiora argu.possunt habere locum quando esset totum contiguum vel vnũ corpus quod venderetur . puta vna domus vel vnus fundus & uicinus peteret & uellet partem ipsius emere tantum. Sed cum plures diuersi iuris vendètur vna non potest dici pars alterius nisi esset talis quæ esset eiusdem officij vel una esset alteri accessoria quo casu deberẽt obseruari quæ diximus.ff. de ędil.

edict.l. cum eiusdem in Glo. Restat ergo quòd si in vna habeam ius Prothomiseos. Istud ius non debet mihi auferri facto uenditoris vendentis in præiudicium iuris mei plures alias res vel corpora. Nam istud ius seu beneficium contra ius commune competit ex cõsuetudine quæ pro lege serua-
22 tur, & est † ius ciuitatis & beneficiũ à lege concessum quod priuatius auferre non potest, ut in au c. de nu.§.sed non solũ nec per alium debet alteri iniqua conditio auferri.ff.de reg. iur.l.non debet. Item licet sit vna emptio, plurium corporũ simul uno pretio facta, tamen habito respectu ad ipsa corpora possunt dici plures emptiones & venditiones, quia de singulis agi potest actione ex empto.ff.de actio.emp.l.si vno sicut vna stipulatio de pluribus rebus fieret, quia quot sunt res, tot sunt stipulationes, ff.de uerb.obl.l.scire debemus. Et si testator vno contestu plures res legauit, tamen quot sunt res tot censentur esse legata, ff.de leg 2.l.2.& legatarius potest vnum repudiare, & alterum petere, quod est in vna re tantum legata, quia legatarius non potest eius eiusdem rei partem petere & partem repudiare ff.de leg.2.l. neminẽ. Sic ergo his argumẽtis habes quod vicinus petere potest ratione iuris congrui se admitti ad emptionem vnius rei uenditæ in qua ius vicinitatis habet, & res alias emere cogi non debet. Nã de iure consuetudinis huius iuris Prothomiseos quod communiter in partibus Neapolis & Messane ius congruum appellatur. Iuri communi derogatum est ut inuitus quis vendat cui aliàs non venderet C. de iure deliberan.l. nec emere, ff.de contrah.empt.l.inuitum. Et quod contra iuris rationem introductum est non debet ad consequentiam trahi.ff.de lega.l.quod vero.

23 ITEM PONE QVOD QVIS † vendidisset omnia bona sua alicui, ergo peto me admitti ad emptionem omnium bonorum ipsorum ratione alicuius rei ex his mihi coniunctis per quam ius Prothomiseos mihi competere prætendo inuito venditore & emptore vtrum possim, & certè hoc satis videtur absurdum ut compelletur uenditor mihi omnia bona uendere sicut non posset me compellere vt omnia bona emerem ratione iuris Prothomiseos. Sed quomodo fiet æstimatio illius rei tantũ quã ego peto eme-

re ex iure Prothomiseos. Cum uno pretio uendita fuerint tot bona. dic q iudex æstimabit deducta æstimatione aliarum rerum vēditarum in communi ff.de leg.2,l.si quód ex pamphila, & l.qui solidum.§.1. & vide Glo.ad hoc no.in l.si plura. ff.de ædil. edict. Sed iuxta prædicta quæritur quid

24 † si Titius plures fundos vno pretio pone decem vncijs vendidit Sempronio & adiectum est in contractu venditionis & quod plus ualuit dictus Titius dicto Sempronio donauit a quo iurauit se recepisse. Modo Meuius habet fundum uicinum ratione iuris Prothomiseos, & uult soluere pro rata pretij recepti, emptor opponit donationem sibi factam de eo quod plus valet. Sed si eum uult quod iusto pretio emat quæritur quid iuris. Et primo videtur quod pro rata pretij recepti debeat solui, ita videtur not. Glo. in l.pen.ff.de ædil. edict.& uidetur text.in l.si quod ex pamphila, & l. qui solidum.§.1.ff.de leg.2. Præterea in iure Prothomiseos non soluitur nisi pretium quo emit vt in hac cōstitutione not. qui tex. etiam facit pro hac parte, quia victus uictori non soluit salarium pro aduocato quem gratis habuit, vt per Bar. in l.

25 stipulatus es.ff.de fideiuſ. † Aduerte q quando in contractu venditionis adijcitur donatio quantum soluet uicinus volens rem iure Prothomiseos videtur q talis adiectio donationis nil operatur, quia quando fit mixtura quorundā contrariorum præsumitur fraus, & reuocatur res vendita. ita tenet Guil de Cu.in l.si tibi decem, ff.de pact. In eo qui uendidit quadraginta & adijcitur quod si quid valet plus donat emptori, certe non obstante tali donatione presumpta fraude reuocatur res vendita, l.2.C.de resc. vend. Bal.de Perusio.

LAVS DEO

COMMENTARIVS IN L. DVDVM. C. DE CONTRAHENDA EMPTIONE ET VENDITIONE.

AVTORE MARCO MANT. Bonauidio Patauino Iuris Interprete Imppp. Valentin. Theod. & Arcad. A. A. A. Fabiano, P. P. Illyrici & Italiæ.

SVMMARIVM.

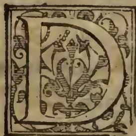
1 *Proximi appellantur ij qui nobis sanguine coniuncti sunt.*
2 *Consortes sunt illi, qui habent communionem in eadem re.*
3 *Artis principia semper certa.*
4 *Liberum debet esse arbitrium unicuique disponendi de rebus suis. Ius diuinum per legem ciuilem tolli non potest.*
5 *Iniuria grauis dicitur illa quæ inani colore honestatis uelatur.*
6 *Superfluitas dici non potest, quando id quod in una lege disponitur in alia repetitum est.*
7 *Conueniens plerunque est & rationabile quod quis uendat rem suam etiam inuitus.*
8 *Scholaris si domum non inueniat, dominum cogit ad locandum ei.*
9 *Domini ad seruum est amicitia non quia seruus, sed quia homo.*
10 *Antonius seruum suum crudeliter uerberatum & patibulo constrictum per circum egit.*
11 *Hadrianus Imperator Vmbriciã matronam quinquennio relegauit, quod ancillas male tractasset.*
12 *Fauore religionis multa inducta sunt contra regulas iuris.*
13 *Fauore religionis Falcidia non detrahitur.*
14 *Appellandum est gradatim.*

Vltimæ

15 *Vltimæ uoluntatis fauore introductum est quod dominium absq; traditione transeat.*
16 *Testator iure sua quam legem vult apponere potest.*
17 *Fideicommissum onus est & grauamen.*
18 *Differentia est an in contractu, & per pactum prohibeatur alienatio an verò a testatore.*
19 *Emphyteuta non potest uendere melioramenta sue irrequisita domino.*
20 *Litigiosa efficitur res solam citationem.*
21 *Statuta ista an sint iniqua uel ęqua.*
22 *Statuta ista an ualeant, & sustineantur.*
23 *Iniquum est quod pater teneantur pro delicto filij.*
24 *Debitoris corpus diuidebatur inter creditores ex lege 12. tabularum.*
25 *Statuentes possunt inter subditos suos disponere ad libitum.*
26 *Pretium iustum dicitur esse, quod quis habiturus est sine deceptione.*
27 *Proprietatis amissio non restituit vsumfructum.*
28 *Triginta dierum spacio tollitur ius istud.*
29 *Tempus a statuto præfixum nunquam currit nisi a die notificationis facta.*
30 *Scientia sola non sufficit.*
31 *Etiam si esset testis in instrumento.*
32 *Notificatio quód semel fiat sufficit.*
33 *Denunciatione non facta habeat hæ personæ annos triginta.*
34 *Religioni contrarium ut Iudæi possideant Christianum mancipium.*
35 *Inter Iudæos & Christianos nulla fraternitas est.*
36 *Statutum an habeat locum, si domus vel vinea, vel ager detur in solutum.*
37 *Vocabulorum diuersitas arguit diuersitatem effectus.*
38 *Statuta sunt stricti iuris.*
39 *Stante statuto quód equi scripti pro communi vendi non possint, si quis equum dederit ex his in solutum creditori, incidit in pœnam.*
40 *Permutatione facta cum certa pecunia exbursata an liceat recuperare.*
41 *Attendi semper debet in contractibus quod principaliter agitur.*

Infinita

42 *Infinita vitanda.*
43 *Actio personalis sequitur successorem quando rem affici,.*
44 *Interpretatio semper fieri debet, vt minus præiudicetur iuri communi quàm sit possibile.*
45 *Maritus est dominus do:is matrimonio tantum durante num. 46.*
47 *Rei non estimatæ dominium transit in maritum.*
48 *Morte vxoris numquid maritus teneatur hæredibus eius resti tuere fundum recuperatum per ius congrui.*
49 *Idem iudicatur de augmento quod de re aucta.*
50 *An remotior possit facere quod proximiori assignetur terminus ad recuperandum rem venditam alias exclusus sit.*
51 *Terminus hominis succedit loco terminis iuris.*
52 *Ex paribus in cohærentis quis præferatur.*
53 *Vicinus coherens uia publica in medio existente an admitti debeat.*
54 *Via publica separat & distinguit.*
55 *Pratica vt in instrumentis uenditionum dicatur cui cohæret ab vna parte uia publica.*
56 *Vicinus quoque dicitur is cuius uocem audire possumus.*
57 *Colonus cui potius debeat uendere fructus.*
58 *Istud ius an competat his qui nondum erant in rerum natura tem pore uenditionis.*
59 *Cui non conueniunt verba legis, nec conuenit lex.*

VDVM Ad huiuscæ not. & quotidianæ legis intelligentiã, præmitte, quid sit prothomisis. Secundò, qui proximi, propric. Tertio, qui consortes. Et dic breuiter ad primum, nihil aliud esse, nisi ius quoddã prælationis, concessum specialiter aliquibus psonis, de quibus infra, in contractu emptionis & uenditionis, quasi prima admissio, & prothomiseos ius adhuc, idest anterioritatis. §. discipuli, versi. in reliqua, in procе. digestorũ, & nct. in simili in l. nec. prothestasie. C. de mu. pat. lib. 10. & in §. fi. in auct. de tabel & in cap. debitum, de biga. quod etiam congruum, siue ius congrui, Docto. vbique de

de hoc tractantes, appellāt, & bene, quoniam congruit, consentaneumque est, personas prædictas, ad emptionem rerū distractarum, seu quæ distrahuntur, potius admitti, quàm alios, vt infra pariter dicemus, & pro nunc est argu. in l. si in emptione. ff. de mi. & l. lex quæ tutores, in §. nec vero. C. de admin. tutor. & melius, quam alibi, in l. congrui. C. de lo. præd. ci. libr. 11. vbi æquitati congruit in simili, vt primus conductor præferatur quibuscunque, finita locatione, si idē offerat pretium, quod not. quia quotidianum, & in pulchro casu extollit Paul. de Castr. in consi. 4. incip. circa primum, in fi. in 1. vol. & de isto iure congrui, agitur hic, & etiam in l. ad officium, C. commu. diui. & plenè Matth. Afflict. in trac. quem facit, & quem sic vocat, per totum. Secundum, du-
1 bitationem non habet. quoniam proximi † appellantur propriè illi, qui nobis sanguine coniuncti sunt, vt etiam Glos. 1. declarat, quæ ob hoc erit expedita, & propriè dixi, quia alias verbum est & terminus multum generalis, l. 1. §. sed videndum, ff. de suc. edic. l. 1. in prin. ff. de iu. & fac. igno. not. in §. fi. insti de suc. co. & de ser. co. in prin. eo. lib. late Ias. in l. si bonorum, in princ. C. qui admi. Minusq; tertium, quia con-
2 sortes † sunt illi, & proprie pariter, qui habent communionem in eadem re, uel causa; & sic per participationem dominij ad differentiam proximorum, de quibus supra, & no. per Docto. hic, & in l. 1. ac toto tit. C. de con. eiusdem lit. & in c. cum dilecti, de do. & con. etiam ratione minimè partis (quod est perpetua obseruatione dignum) l. 1. & ibi Bald. in princ. C. de commu. ser. ma. His iactis, (casus enim clarus est, nec dubitationem hābet, nisi vt infra; ex quo po-
3 nuntur alijs † principia, semper certa, quemadmodum etiā dixi in l. transigere, de transac. & in l. 1. ff. de iu. om. iud. hac de re non aliter figurandus.) Notandum est primò quòd olim, ac ante istam legem, non poterat quis uendere rem suam, cui volebat, sed proximis, & consortibus tantum. quodque sic extranei ab emptionibus arcebantur penitus
4 & malè, cum liberum † debeat esse arbitrium vnicuique disponendi de rebus suis, modo quo uoluerit, & cui sibi videbitur, ita vt fuerit necessaria amplius huiusce legis nostræ dispositio, antiquam corrigentis, & probatur etiam in

l. inuitum,

l.inuitum, & in l.in vendentis, supra eod. & in l.nec emere, C. de iu. delib. & considera, quando fit correctio, quòd ex presse fieri debet, l.fin.C.de indi.vid.tol.l.præcipimus, C.de ap.l.sancimus, C.de testa.ca.maiores, de bap. alias non admittitur, nec inducitur aliquo modo, non per arg. a contrario, c.vnico, de æta.& qual.in 6.c.significasti, de for. compet. & not.latè in l.1.ff.de offi. eius, non per subauditos intellectus, c.cupientes.§ quod si per viginti, de ele.in 6. nòn denique ex identitate rationis, l.siue.§.1.in fi.& ibi Bar. ff. de iu. patr. Sed dubito, vbi nam esset hęc lex, quę vetabat dominis, ne possent res suas vendere, nisi certis personis. Nullus declarat. Dic tu, quòd eam non habemus, vt in simili dicit Glo. in l.admonendi, ff.de iureiu.& in §.præterea, instit. de ac.& in §.nos autem, de at. tu.eo.lib.vel ꝙ cõsuetudine hoc idem esset indutum, vt in c. constitutus, de in integ. rest. vel ꝙ lex erat veteris testamenti, posita Leui.c.25.& Iere. 32. & Ruth.4. Quarum sol. nulla placet, non prima, quia legislatori non est credendum, auc.si quis in aliquo documento, supra de eden. Non secunda, quia refragantur verba text. hic. Non denique tertia & ultima, quia ius diuinum, per legem ciuilem tolli non potest, secundum Glos. communiter approbatam, in l.fi.C.si con.ius vel vti.pub.& in l.1.ff. de consti.prin. estque argu. optimum, in §.sed naturalia quidem, insti.de iu.na.& quia in d.locis deciditur, rem venditã, posse iure propinquitatis redimi, non ꝙ ius ipsum venditioni resistat, & sic ex his vlla tenenda est, prima teneri debet. nec ob. ꝙ legislatori haud sit credendum. quia contrarium uerius est, ex equo poterat statuere de nouo quod refert limitaturq; d.auc.si quis in aliquo, hoc casu, vt per Bar. & Doc. in d.l.admonendi, in 2.col ff.de iureiu.

Secundo notandum est, ꝙ grauis † iniuria illa videri debet, quę inani honestatis colore uelatur, ex quo libertas au-
5 fertur, quæ est naturalis facultas, cuique concessa, disponendi de re sua, vt sibi videtur, quemadmodum etiam supra dictum fuit & similis loquendi modus est in l. sanum mente. C.dę transa.ibi, nec postulare debueras, improbo desiderio, placita rescindi, ualitudinis corporis aduersæ uelamento, & in l.1.C.de interd.ma vbi velamentis rusticitatis, & imperi-

tiæ,senatuſcon.de quo ibi,circunueniri non debet,& in l.velamento.C.de poſtu.ubi uelamento abſentiæ patroni, ſententia non uitiatur,& ferè idem,in l.1.C.de repu.bo.po.& in l.traſactionem,C.de tranſac.

Tertiò notandum eſt, quamuis homines (ut diximus) in viti:cogendi non ſint,aliquid facere de rebus ſuis, poſſintq; pro ſuo arbitrio quærere emptorem, ꝙ tamen non eſt generaliter uerum, ſi lex ſpecialiter perſonas quaſdã prohibeat; exemplificando,ut infra. Sed moueo difficultatem, quo modo hoc idem eſſe poſſit, cum implicare uideatur contradictionem.nam in prin.tollit legem antiquam, & in fine, poſtea eam confirmat,& malè.l.non ad ea, ff.de condi.& dem. Sol.facilis eſt, ſi dixerimus,ut dicunt Doct.hic ꝙ lex antiqua prohibebat generaliter alienationem in extraneos,non ſpecialiter, & ideo eſto quòd generaliter quoque corrigatur, non ita generaliter tamen corrigitur, quin ſpecialiter prohiberi poſſit,etiã certis perſonis, & ex cauſa quidem rationabili, ut ſupra. & eſt ſimile in l.ſi tibi,ff.ſi cert.petat.ubi Iuriſcon.in prin. loquitur de rigore, in fi.autem de benignitate.Secundo,moueo difficultatem quomodo poſſit hæc lex procedere,cum uideatur etiam tollere leges, ac conſuetudines futuras,l.leges,C.de legi.c.fi.de conſt. & tamen in materia valent,c.conſtitutus,alleg.etiam ſupra, de reſt. in integ. Sol.quando lex prętetita tollitur ratione turpitudinis, & ſimili,tunc etiam tolli uidetur futura.l. 3.§. diuus. ff. de ſep. vio. ſed hic tollitur ex quadã ęquitate. ergo. Tertiò, moueo difficultatem, quia deciſio hæc uideatur ſuperflua, conſiderando,idem alibi prius deciſum fuiſſe, & maximè in l.proxima.& in l.inuitum.ſupra eo. alleg.etiam in 1. no. & ad propoſitum malè,quia in iure nihil debet eſſe ſuperfluum.l.hæc ſtipulatio.§.diuus,ff.ut lega.no.ca.§.quibus, ſupra de no.C. 5 fa.Sol.ſuperfluitas † dici non poteſt,quando id, quod in vna lege diſponitur,in alia repetitum eſt, aliquo addito. leg. librorum,ver.quod ſi in codicibus.ff.de leg. 3. tradit Bar.in l. 1.in princip. ff pro ſuo. Vel quia dicatur in vna ſimpliciter quid, in alia verò idem per modum rationis, vt hic, & in l. diem functo,ff.de offi.alleſſo. & in l.diem functo, ff. loca. & ſic in terminis.

ADDITIO.

VEL dic, pro ratione dubitandi facere, legem antiquam corrigi non debuisse in casu huiuscæ legis nostræ, quoniam
7 imò conueniens † est plerunque & rationabile, q̧ quis vendat rem suam, etiã inuitus. l. 1. C. de com. ser. ma. vbi sotius, ex cõstitutione diui Seueri & Antonini, compellitur vendere partem suam socio, quam habet in seruo, vt libertate donetur. Et idẽ in simili dicitur, in §. fi. insti. de his qui sunt sui vel ali. in. q̧ absolute dominus seruus vendere compellitur, ex eiusdem Antonini rescripto. & idem in l. si quis sepulchrum, ff. de religio. & sumpt. fune. vbi cogitur quis vendere viam alicui eundi ad sepulchrum suum, si aliam non habeat, iusto pretio tamen arbitrio iudicis taxando, & sine magno venditoris detrimento, & idem in l. non enim, & ibi Bar. ff. de ac. re. amo. dicens, si quis rem suam venalem, exposuit, quòd non potuit amplius pœnitere, quòdq; ipsam, den tibus inuitis, vendere cogitur, & limitabitur quod habetur in l. si pecuniam. ff. de condi. ob cau. traduut late scriben. in l. rogasti in prin. ff. si cer. pet. & in l. 1. C. de cp. au. & idem in l. 1. vbi Bald. in 4. col. ff. solu. matr. dicens pariter, si scholaris
8 † domum non inueniat, quòd dominum cogit, ad locandum ei, sed argu. de locatione ad uenditionem valet, l. 2. ff. loca. ergo & idem in l. si seruus, ff. de vul. & pup. sub. vbi si seruus communis, pupillariter substituatur, compellitur dominus, partem suam, etiam inuitus, vendere. & idem in l. 2. in fin. C. de pat. qui fi. dist. vbi filius distractus necessitate famis, potest repeti, cogiturque emptor ipsum vendere, modo pretium offeratur, quo potest tunc æstimari. Et idem in l. & si equo, ff. de leg. 1. vbi si testator iusserit, hæredem, fundum a legatario emere, vel ècontra, legatarium, ab hærede, vtique legatarius, vel hoc casu hæres, tenebitur vẽdere, & ad id vtique, per officium iudicis, compelli poterit. Sol. conuenit, rationabiliq; est in d. casibus tantum non regulariter, vt hic, & ideò (vt dicebam) fuit omnimodo necessarium, antiquam legem corrigere, ne dominis auferatur potestas vendidi rẽ suam, cuicunque voluerint, vt supra. Et specialiter respo ndendo

dendo

dendo, ostenditur, quoniam primum, in libertate procedit, quæ maxime fauorabilis est, l. generaliter. §. si quis seruo pignorato, in fi. ff. de fideicom. lib. dixique ego in tracta. nuper edito, de fauoribus libertatis, latissime. Secundum vero, in seruitia dominorum, quorum odio id erat indutum à lege, vt tex. inct. dicit, in d. §. fi. & nimirum, quoniam esto, quod vtroque iure, tam ciuili, quam prætorio, pro nihilo reputentur, habeanturque pro mortuis, l. seruitutem, l. quod attinet, ff. de reg. iur. l. 1. ff. de iu. delib. & pecudibus amplius comparentur. l. qui duos, ff. de leg. 3. l. 2. ff. ad leg. Aquil. uilissimique appellentur. l. si ex duobus, ff. de noxa. ac. non tamen ab humanitate sunt alieni, imò communis eorum est natura cum alijs l. hos accusare. §. omnibus, ff. de accu. quodque dignitas hominis, in eis considerabilis est, vt in alijs omnibus, l. uetus & ibi Bal. ff. de usuf. & quòd denique si occidantur, occidens tenebitur pęna legis Corneliæ de siccarijs, eodem Bal. teste, in rub. C. de iu. fi. in 3. colum. libr. 10 & hoc est
9 quod dicebat etiam Aristo. ethyco. 8. quod domini † ad seruum est amicitia, non quia seruus, sed quia homo, & forte (ut memoriæ proditum est) seruorum dies festus, Idibus Augusti, communis erat Latinis, vt ostenderetur, lege naturali, huiusmodi genus hominum à cæteris nihil differre, multoque iniquum, non modo liberos, verum etiam seruos maie. habere, & in ipsos (vt dictum est) nimis se aire. ex quo ijsdem seminibus orti sunt, eodem fruuntur cœlo, æque viuunt, & æque moriuntur. Qua de re creditur, Iouem optimum maximum, tunc po. Ro. succensuisset, quod Antonius
10 † seruum suum, crudeliter verberatum, & patibulo constrictum, per circum egerit. Nec vltimo loco mirum, si Ha-
11 drianus † omnium elegantissimis Imp. Vmbriciam matronam, quinquenio relegauerit, quòd ex leuissimis causis, ancillas suas atrocissime tractasset, vt in l. si dominus, in §. fina. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. & de his satis. Tertium
12 quoque verum est, sed fauore religionis † indutum id pariter dicitur, cuius gratia multa contra iuris regulas recepta sunt. l. sunt personę, ff. de relig. & sum. fu. l. locum, ff. de usufru. tradit Bald. in c. in præsentia, in septima colum. de proba. & hinc uidemus, quamuis attendatur in obscuris mi-

nus.l.semper in obscuris,ff.de reg.iur.ꝙ tamen religionis in tuitu,secus est,quodq; tunc attēditur maius. l.Titia. §. Seia. & ibi Bar. ff. de au.& arg. le. Ad idem,conditio debet præcise impleri,& in forma quidem specifica,l.qui hæredi, l.Meuius, ff. de condit. & dem.& nihilominus religionis fauore reicitur,sperniq; potest ab hærede,l.quidam,ff.de con.instit. limitabiturq; decisio auct.hoc amplius, & in corpore unde sumitur, C. de fideicom. & plus consuluit Bar.si quis timeat controuersiam sibi moueri, vt res suas donet ecclesię, quoniam durior.hoc casu fit conditio aduersarij, & quia iudices magis fauent locis pijs,quàm alijs, in l. quia,in §.1.in prin. ff.de alie.iu.mu.cau.fac.& in l.1.in 4. col. ff.de no. op. nunc. qui ibidem adhuc dixit,in §.nunciatio. in ij. ꝙ ædificanti in fundo a me possesso, propria auctoritate resisto,si non sit religio in consideratione, quoniam tunc Prętoris authoritas
13 quoque requireretur. Fauore religionis † etiam, Falcidia non detrahitur,l.si quis ad declinandam,in prin. C. de epis. & cle. nec pactum in continenti appositum in ipsa rerū traditione,actionem parit,aliàs sic.l.quod si locus, ff.de religi. l.quamuis, & ibi per Docto. C. de vsu. & si simpliciter verbum proferatur, secundum factionem intelligetur, & nō vt communiter intelligi solet naturaliter.l. fi.C.de his qui ve. æta.imp.declarat Bal.in l.si ita quis,in §.is cui, in prin. ff.de lega.2.Non ob.quartum,quia contrarium, vti verius, tenetur,in d.l.rogasti, & in d.l.1.& apertè probari uidetur, in l. in commodato,in §.sicut,ff.commo. Non ob. quintum, quia id etiam publicæ vtilitatis gratia indutum est, d.l. 1.ff. sol. mat.& ibi per Docto.auten.habita.C.ne fil.pro pa.l. 1. C.
14 de profe.qui in vr.constan.libr.10. † & facit, quia gradatim appellandum est.l. Imperatores.ff.de ap. & tamen scholaris ét omissis medijs appellat, secundum Bal. in d.auct.habita, in 4. col. Non obst. sextum, quia non solum substitutio pupillaris ibidem erat in consideratione, verum etiam libertas,quæ (vt supra dictum fuit)itu fauorabilis est,vt partem suam dominus uendere omnimodo inuitus quoque cogatur. nec repeto. Ex quo septimum etiam tolletur quoniam fauorabile est eo casu, ꝙ filius. necessitate famis uenditus a patre, reuertatur ad pristinam suam ingenuitatē. Et hinc

est

eſt maximè ponderandum , ꝙ vel pater ipſe , uel filius , vel
quiuis alius, quamuis extraneus pretium offerat , ſtatim re-
dimetur. Non ob denique octauum, quia eo caſu , ſimilis fa-
15 uor adhuc militabat, vltimæ † voluntatis ſcilicet, cuius gra
tia introductum eſt , pariter quòd dominum abſque tradi-
tione tranſeat . l . ſi aget, ff. de rei uendi. haud tamen regula-
re, l. tradicionibus C. de pac. quodque conditiones non tra-
hantur retro. l. ſi filius , ff. de uerbo. oblig. & tamen trahun-
tur aliàs, l. lecta ; & ibi Bar. in pen. col. ff. ſi cer. pet. & ꝙ tan-
dem præſtatio triennalis prȩiudicet , quamuis ſit communi 1
ter ſecus deciſum ; in l : creditor. C. de vſu. ita Bart. in l. & ſi
16 inutiliter , in 1. col. C. de fideicomm. & quia teſtator † in re
ſua, quam voluit, legem etiam apponere potuit, l. in re man-
data. C. mand. dex quibus omnibus, textualia ſint expedita .
☞ Reſtat modo , vt veniamus ad Gloſ. & breuiter vltimam
capio (aliæ enim interiineares ſunt , expeditequæ ſupra in
diſcurſu) ex qua(diuiſione etiam facilis eſt, vt in ea) elicien
da ſunt exempla ad tex. dum dicit , legem ſpecialiter prohi-
bere poſſe quibuſdam perſonis, ne alienent rem ſuam ; ven-
danteq; cuicunque voluerint .
Et primò ꝙ intelligi poteſt de lege teſtatore dicta, ſi pro-
hiberet, rem extra familiam alienari. l. peto. §. fratre, l . cum
pater §. libertis, ff. de leg. 2. declarat Bal. hic, & in l. ad officiũ
in fi. & in materia quidem, C. commu. di. & Gl. in l. fi . C . de
reb. alie. non alie. ita vt etiam hæredis inſtitutio, quéadmo-
dum Bar. in d. §. fratre, notat, & poſt eum Dec. in conſil. 38.
incip. circa primum , in 6 . col. in 1. vol. prohibita videatur,
17 & indutum inde fideicommiſſum † quoque, quod onus eſt, 2
& grauamen , l. cohæredi. §. cum filiæ , ff. de uulg. & pup. ſub.
Aduerte tamen, quia cohæredibus requiſitis , & nolentibus
emere , poterit tunc fieri alienatio extra familiam , ſecundũ
Bar. in l. qui Romæ, in §. cohæredes, ff. de verb. oblig. & Iaſ.
in l. quotiens, C. de fideicom. Vel. & ſecundo, data ſit, eo pa-
cto , vt non alienatur extra familiam, d. l. fi. infra de reb. alie.
non alie. vbi caſus clarus , quia ſi dubitatur ibi , quid com-
prehendatur ſub ſimplici prohibitione, facta vel a teſtatore
vt ſupra, vel a contrahẽtibus, & ſic iſto caſu, præſupponitur
neceſſario , ꝙ fieri poſſit, l. qui teſtamento. ff. de teſta. § . 1. de

eta.& qual.in 6.verificabiturque regu.l. 1. §. si conueniat.ff. depo.l. legem, cum similibus. C. de pact. Aduerte tamen,
18 ꝙ est longa differentia † an in contractū, & per pactum, prohibeatur alienatio, an vero prohibito fiat à testatore, & sic in vltima voluntate; quia isto casu, impedit dominij trā slationem, illo vero, non, ex quo secuta alienatione agitur ad interesse, l. si ita quis. §. ea lege, ff. de verb. ob. l. ea lege, ff. de con. ob cau. l. nemo, ff. de pact. dixi ergo latissime, in auct. resque. C. commu. de leg. in princ. Vel, & tertio, in lege scri-
19 pta, † si emphyteuta uelit uendere emponemata, id est, melioramenta sua, uel ius emphyteuticum, vt hoc idem facere non ualeat domino irequisito. l. fi. in princ. C. de iu. emphy. & sic considerata natura rei, ac contractus. quod tamen uerum declara, nisi pacto licentiam dedisset sibi vēdendi, quoniam isto casu, alius consensus non requireretur, secūdum Ro. in sing. suis. 469. incip. emphyteuta, per totum vbi respondet etiam contrario l. si quando, C. de inoffi. testa. ad hoc vt pactum aliquid operaretur, l. si quādo, ff. de leg. 1. c. si Papa, de priuil. in 6. & multo minus, si donarentur, vt inquit Gloss. in d. l. fi. & Specu. in tit. de loc. in §. nunc aliqua. versi. 107. & Io. And. in c. potuit, eo ti. in glo. 3. & Imo. in l. si domus, in §. fi. ff. de leg. 1. & est communis opi. quam tamē late disputat Arc. in consi. 41. inci. diligenter, per totā. Vel, & quarto, ne fiat alienatio in extraneos, post motā controuersiam, vel post litem contestatam, in iudicio fam. ercisců. & communi diuidun. l. alienationes, ff. fam. erc. l. 1. in fin. C. commu. diuid. & non mirum, quia tunc res efficitur litigio-
20 sa † per solam citationem, si sit uniuersale, per lit. cont. vero, si speciale, litigiosa autem res, alienari prohibita est. l. 2. & fin. C. de liti. & no. in d. iuribus, & bene ergo, & intellige verum istud in alienatione non modica, arg. in auc. minoris. C. qui da. tu. vel cu. po. iuncta glo. 1. in princip. & in c. cū illorum, de sen. excom. & in c. fi. de con. ec. uel alta. tradit Abb. in c. proposuisti, eo. tit. Item uoluntaria & non necessaria, quia etiam post motam controuersiam, & post litē contestatam, permissa uidetur, d. l. alienationes, l. & post §. fi. ff. eod tit. l. 1. ff. de fun. do. l. diuus, ff. de pet. hæ. & muita congessi in tracta. de modis soluendi contraria. edito alias,

quod

ꝙ actus necessarius à uoluntario omnimodo distingui debeat. Vel et vltimo, in habitatoribus metrocomiæ, idest villæ mensuratæ, quibus haud erat permissum, loca sua ad extraneum transferre. l. 1. C. non li. hab. lib. 11. quæ lex, clara est, nec dubitationem habet igitur, à verbis ipsius non recedemus aliter. l. non aliter. l. ille aut ille. §. cũ in verbis ff. de leg. 3. c. in istis. 1. dist. Et ad propositum, superdicta lege (vt inquiunt Docto. & bene) & consequenter ista, in uerbis prædictis, nisi specialiter &c. sunt fundata statuta, quę fere sunt per totam Italiam, ꝙ consanguinei, consortes, & vicini, extraneis præferantur, quodque istis irrequisitis venditio fieri non possit, & si fiat, ꝙ ipsis non præiudicetur. Sed quæro in primis, an æqua sint, an uero iniqua. Secundo dato quòd sit iniqua, an sustineantur, & valeant.

Tertio, quid si statutum velit (ut diximus) ꝙ consanguineus, uel consors, præferatur extraneo & extraneus meliorem afferat conditionem, maiusque pretiũ an tunc extraneo vendi res possit potius, quam consanguineo, vel consorti.

Quarto, ꝙ si usufructuarius emit à proprietario, & consanguineus fundum aduocet uirtute potestatis sibi à statuto cõcesse an usufructuarius emptor retineat tunc vsumfructum. Quinto & vltimo, quanto tempore istud ius congrui, seu Prothomiseos, tollatur, ne amplius res vendita possit redimi & aduocari e manibus emptoris. Quo ad primum

21 breuiter uideretur dicendum, ipsa esse iniqua † probatur, quia iniquum est id, qnod ab æquitate est alienum penitus l. 1. in princ. ff. de iust. & iu. l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. Sed statuta hæc, sunt huiusmodi, quia auferunt libertatem dominis disponendi de rebus suis, & alienandi eas in quemcunque uoluerint, ergo imò ꝙ sapiunt tyrannidem quandam hac de re, ut in simili diximus in auct. nouissima. supra de inof. test. & fuit originale uerbũ Flo. de S. Pet. in l. noxal. in 2. col. ff. de noxa. ac. in illa q. an pater teneatur pro delicto filij. & probatur in l. 1. in §. si impuberi, ff. de colla. bo. Sed tamen contrarium, vti verius, sequendum arbitror patet, quia motiua eorum ratio est, vt bona in agnatione conseruentur. l. 1. §. sed si seruus, ff. de uen. inspi. l. pronuntiatio. §. familiæ. ff. de verb. si. uel alia potius, (con-

ſortibus enim hoc ius competit etiam vt ſupra. & fęminis, in quibus tamen agnatio conſiderabilis non eſt) quia magis congruum uidetur, quòd conſanguineus venditoris, vel conſors, aut vicinus rem ipſam habebat, quam extraneus. l. congruit, C. de lo. præd. ci. libr. 10. in ſimili tamen, alleg. etiam ſupra l. ſi in emptione. ff. de mi. Vel & vltimo propter ſanguinem, cōſorteriam, & vicinitatem. c. 1. de alie. feud. in uſi. fen. c. conſtitutus, de in int. reſti. c. 1. de con. ec. vel alta. in 6. l. & qui duas, (ſingula ſingulis referendo) ff. de ſer. vrb. pręd. Ex quibus apparet iniqua non eſſe, aut irrationabilia, neq; tyranidem (ut dicebatur) ſapere, & conſequenter ſublatum obiectum, quod dubitationem faciebat & no. in c. 1. de iure iu. in 6. Imò quòd nec tollunt libertatem dominis, quo minus alienent in quemcunque voluerint, ſed perſonis ſupradictis indulgent, beneficiumque concedunt hoc ut uenditioné ipſam poſſint reuocare. Cogita.

22 Quo ad ſecundum † uideretur etiam prima facie dicendum; quod non, & dubium faciebat, quia lex maxime ęquitatem deſiderare ſolet. l. placuit, C. de iudi. l. diuus, ff. de in int. reſti. l. quod ſi epheſi, ff. de eo quod cer. lo. ergo iniquitatem neceſſario abhorrere. l. cum prætor, ff. de iudi. ergo dato quod dicta ſtatuta iniqua ſint, non valebunt, nec ſuſtineri poterunt, vt in ſimili de iuramento dicimus, quòd nunquam ſeruandum eſt, ſi vinculum iniquitatis in ſe habeat d. cap. 1. de iure iu. cap. non eſt obligatorium, de reg. iu. in 6. Nihilominus contrarium hoc quoq; caſu verius eſt. l. 1. ff. quòd quiſque in l. proſpexit. ff. qui & à quib. & ita ſignanter dicit Bal. in d. l. 1 in 1, lectu. in pen. col. & facit ad idem,
23 quia iniquum † eſt, quòd pater teneatur pro delicto filij. l. ſancimus, C. de pœn. l. ſi qua pęna, ff. de his qui ſunt ſui uel alie. iu. & tamen ſtatutum, hoc ipſum diſponens valet, ſecūdum Glo. in rub. C. de decre. decu. lib. 10. tradit idem Bal. in l. ſeruum quoque, in §. publice. in 1. col. ff. de procu. Nec ob. quod de æquitate dictum eſt, quia procedit in dubio, & caſu quo iniquitas non ſit in lege ſcripta ita idem Bal. in c. cauſamq; in 2. colum. de elect. alias nec rigor ſcriptus ſeruandus eſſet. quod tamen dictu abſurdiſſimum putamus, ut not. in d. l. placuit. & in c. fi. latius, de tranſac. & in c. 1. vbi idem Bal. in

1. col.

1.col.in fi.an ma. suc. vxo. in vsib. feu. Nam quid iniquus
24 vltimo, quòd debitoris † corpus diuidatur inter creditores, & tamen hoc ipsum in lege 12.tabula. permissum erat.ergo quòd statuta sustineantur, & multo magis quidem in casu præsenti. Cogita.

ADDITIO.

QVOD etiam, & nouissime, statutum istud ualeat,
25 probatur quia statuentes † possunt inter subditos, suos disponere ad libitũ, quãuis cõtractus sint iurisgentiũ, & super dominio quoque rerũ suarum, ex causa tamen l. rescripta, C.de preci.Impe.offe. c.quę in ecclesiarum, & utrobiq; not. de consti.Imò. quòd pro causa haberi debet fauor illius, cuius gratia statutum fit, secundum Glo. in l. omnes, & ibi Cy. C.si con.ius vel vti.publ.& est simile in l. hoc iure, in princ. ff. de donat.& in l.campanus, ff. de ope. lib. & vt per Ias. in l. quominus, in 34. col. ff. de flu. Et quia si venditor hoc ipsum facere potuisset in contractu emptionis, paciscendo uolente agnato, rem venditam emere, pro eodẽ pretio l.sed si res, §.Marcellus.ff. de in di. ad. multo magis debent posse facere statuentes l.actione.§.labeo.ff.de pac. c.nobilissimus, 16.dist.tum ratione rei interritorio existentis, cũ respectu possidentis, & causæ quæ est fauor agnationis, sanguinis consorteriæ, & vicinitatis ut supra, & in l.1.in §.cum vrbem, ff. de offi. præfec. urb.& in l. rescripto, in §.fi.ff.de mu.& ho.& in l. omnes populi, (singula singulis referendo) ff. de iusti. & iu. adeo quòd etiam ecclesia ligatur, & sine dubio procedat etiam iure canonico, c. constitutus, allega supra sæpe, de in int.resti. & not.in d.c. quę in ecclesiarum, & in l.cunctos populos de sum. tri. & fi. catho. & ad propositum firmat Alex.vltimo loco, in consi.52. incip. viso themate, in prin.in 1.uol.

Quo ad tertiũ, videretur dicendum, consanguineum, seu consortem, etiam hoc casu præferendum esse, & hoc ipsum maxime, ac primo, quia pretium rerum debet secundum cõmunem æstimationem considerari non est affectione singulorum l. pretia rerum ff. ad leg. Fal.l.si seruũ. ff. ad l.A quil

tradit in not.casu Bar.in l.1.in §.apud labeonem, ff.de ędil. edic.Secundo, quia licitatio ultra insolitum modum attendi non debet l.licitatio, in princ.ff.de publica.l.ad officium, C.communi di. l.in fundo ff de rei vendi. Tertio (& illud vrget) quia alias aperta esse via fraudibus, ex quo facili ter posset sumitti aliquis, qui multo plus offerret,& male.d. l. in fundo, de rei ven l.hæres meus.§.quod in fraudem, ff. de con.d.& demon.cap.sedes apostolica, de rescrip. Tamen
26 contrarium tenent hic Docto. quia illud iustum † pretium dicitur, quod quis habiturus est sine deceptione d.l.in fundo,l.2.C.de re. uen. Secundo,quia istum priuilegium prælationis debet intelligi sine damno venditori l.2.§.merito, §.si quis a Principe,ff.ne quid in lo.pu. Tertiò, quia nemo gratiose contrahere compellendus est, quod vtique esset, si præferri deberet consors,vel consanguineus in casu isto, & male.l. 2. C. si propter pub.pen.l. fi. C. de iu. emphy. auct. hoc ius porrectum, C.de sacrosanct.eccl. Breuiter mihi placet opi.prima,ex supra adductis,.quorum tertium (vt dixi) strigunt valde. Nec ob.contraria, quia ex his confunduntur nam si pretium secundum communem æstimationem considerari debet, quo modo iustum dici potest, quamuis id sine deceptione sit habiturus, quod etiam facile probari non potest l.domum,C.de do.cap. 2.de renun. in 6.Ad idem, secundi etiam antecedens verum est, sed consequens falsum, quia soluit id, quod commuuiter soluisset alius, nec damnum proprie dici potest l.3. ff.de damn. infec. Verius item est, imò verissimum & vltimum q nemo contrahere gratiose debeat, sed non quòd venditor hic istud facere videatur, cũ offerat id quod iustum æquumque est d.l.in fundo, ff. de rei ven.& sentit Bal.in d.l.ad officium, & Paul. de Cast.post Raf. in l. qui Romæ, in §.cohæredes,in 2.col.ff.de verbor. obl. & Ias. remissiue, in l.fi. in 7.col.in princ. C. de iu. emphy. & Fab. de mon. S. Saui. in tracta. de emptio. & uen. in 20.q.3.q prin incip.an vicinus ad fi.

Quo ad quartum, dicendum adhuc videretur, q non, &
27 hoc quia amissio proprietatis † non restituit vsumfructum, per ipsius acquisitionem extrinctum,certum enim est, quod quam primum vsufructuarius emit proprietatem extinguitur

tur vsusfructus formalis, & probatur ad propositum, in l. cũ filius, in §. dominus, ff. de leg. 2. & in l. si tibi, & quib. mo. vsufr. ami. & est argu. in l. 1. in §. veteres, ff. de acqui. pos. & in l. debitori, C. de pact. & in §. si duorum. Insti. de re. di. Sed contra quia in simili, rescisso testamento per querelam, restituuntur etiam hæredi obligationes, quæ erant per aditio nem confusæ l. si maritus, C. de inoffi. testa. ergo & usufructu, in q. ista Secundo, ad idem facit text. not. in l. dominus ff. de vsuf. vbi si querela pariter rescindatur legatum, restitui tur etiã ius integrũ primæuũ, quod erat a legato confusum. Tertia, quia nisi sic diceremus, magna afficeretur iactura vsufructuarius locuplesque inde efficitur consors, & male. l. nam hoc natura. ff. de condi. inde. c. locupletare, de regu. iu. in 6. Et hæc opin. tanquam æquior, tenenda est breuiter, omissa longa scribentium distinctione in, d. l. maritus. nec ob. ꝙ vsufructus extinctus sit, quia non est extinctus, aduocatione fundi facta, quominus possit deduci, seu retineri, rationibus supra dictis, habentq; ll. ad idem inductæ, spe cialem rationem. nã in d. §. dominus, si legatarius petit fundum, petit absque dubio rem, in qua est vsufructus; ergo ipsum, hac ratione, hæres non deducet; haud considerabile in casu nostro. Similiter in d. l. si tibi. idest, quia fauorabile erat fructuario, quo ad plenam proprietatem consequendam, hic autem, damnosum eidem, si usumfructum non deduceret, ergo. Cogita tamen, & interim ab æquitate ista non di scedas. Vel distingue, vt per Alb. in 1. par. sta. in 91. q. incip. sed pone, & in l. propter veneni. §. neptis per illum text. ff. ad sylla.

Quo ad quintum & vltimum, absque disputatione dicen
28 dum est ꝙ tollatur, † prout in statutis decisum reperitur, vsuque hominum, & moribus, longo tempore introductu m spacio scilicet dierum 30. vt in ipsa constitu. Fede. in qua d. ius continetur, aliquando unius anni, prout in statuto nostro reformato, quoniam alias idem tempus in eo continetur, quod in d. constitutione in illis verbis, respondemus quo ad statutum de præsentatione loquens, ꝙ solita consuetudo seruetur, saluo quòd absentes, & hi quibus per igno rantiam non fuisset factum cognitum, habeant terminum, vnius

vnius anni ad præsentandum, non parum dubitationis habentibus, vt per Paul.de Cast. in consi. 351.inci.præfata reformatio per totum, in 2. volum. & in consi.431. inci. circa primum, in 1. col.eo.lib.Iate Cæpo.in consil. 1. incip. est dubitatio per totum pariter, & aliter, prout in alijs aliorũ locorum, diuersimode disponentium, continetur, quoniam qualibet prouincia, abundat in sensu suo c. certificati, de sepul.l.saecularij.§.sunt quædam,ff.de extraor. cri. totq; sunt
29 sententię, quod capita. Et nota, ꝙ tempus † præfixum à statuto, nunquam currit, nisi à die notificationis factæ consan
30 guineo, seu consorti, & uicino adeò vt sola scientia † non sufficiat, nec locum habet regula c.certificari, de regu. iur. in 6.& l.1.in fi.ff.de ac.emp. quia solemniter per præconem fieri debet, licet non in iudicio, cum non requiratur causæ cognitio.l.voluit.§ fi.ff.de int.ac.tradunt scriben.in l. qui Romę, in §.cohæredes, ff.de verbo. obliga. & solam scientiam non sufficere dixi, quia denunciatio non fit solum vt deuunciatus sciat, sed ut sciat, & incitatur ad aliquid faciendũ, & d.regula certificari, ac similium declarabitur, l. denuntiasse ff.ad l.Iu.de adul.l.item ueniunt §.petitam, ff.de peti.hę.sentit Bar.in l.quidam decidens, in §.fi.ff.de admi.tuto. & in d. l 1.ff.de ac.emp.& in d.l.denuntiasse, in §.1. Imò etiam si es-
31 set testis † in instrumento, ꝙ requireretur denunciatio, nec scientia hæc sufficeret, vt plene per Afflict. in tracta. isto. in §. ut infra in 6. col. nec ab re, quia sciebat vt testis, non vt consanguineus & similis, cui ius istud competat, argu. in l.si pater, ff.de adop.& in l.tutorem, ff.de his quib.vt indi.& in l.cum quidam, C.de adminis.tuto. Et propterea Paul. de Cast.male loquitur, tenendo contrarium, in l.1. in fi. princ. ff. de tribu. Vel ipsum excusa, quia non figit pedem, nec erat memor declarationis Bar.ut supra. Sufficit etiam quod
32 fiat notificatio † semel, vt dictus Afflict. concludit in d. loco, in 5.col.& bene hoc ipsumque notat idem Bart. in l. qui Romæ. in §.Augerius, ff.de verbo.oblig.& est Glo.in l.mora, ff.de usu.& in l.Titia.Seiæ., in §. vsuras, ff.de leg.2.& argum.in l.tutori, ibi, sufficit, si in paucis amici laboribus &c.
33 C. de ne.gest. Si denunciatio † igitur facta non sit, habent personæ prædictæ tempus annorum 30. quo omnis actio

concludi

concludi solet.l. sicut,l.omnes, l. cum notissimi C. de præscrip. 30. anno. Et probatur etiam quia oritur condictio ex ipso statuto.l. 1.ff.de cond.ex le.quæ est persona lis.§. sic itaque.Insti.de ac.ergo durabit tanto tempore; post verò, finietur. l. 2.§.& neque. C.de consti.pe.& vt in iuribus supra allega.latius, & ex ipsomet statuto licet videre, quia d. casu dicit, prædictis concessum esse, vt possint quandocunq; dato eodem pretio, rem ipsam recuperare, notitia non habita modo, quo supra ergo vsque ad annos 30. vt diximus late in l.2.C.de pac.int.emp.& ven.l.fi.ff.ad leg. Pom.de par.l.1. in fin. C. de bo. ma. & Instit.de perp.& tempo. ac. in princ. Et plus, quòd nostrum hic supra, allega. restringetur ad 20. tantum secundum aliud. statutum de præscrip. lon. tempo l.si eum.§. qui iniuriarum,ff.si quis cau.l.superuacuam, C de tempo.in integ.rest.pet.tradit Bal. in c.1.in §. si quis per 30. anno. in vlt.col.in prin.si de feu.con.sit int. do. & agna. & in cap.1.in 4.quo tem.mi. in usib. feu. Vltra Glo.modo dicunt Docto. verba prædicta, nisi lex specialiter &c. posse etiam exemplificari, & melius per tex in l.1.C.ne Christia. man.Sed alia solidiora sunt, quoniam dicto casu, pœna, non alienanti imponitur, sed Iudęis, in quo facta sit alienatio,
34 ob sectæ diuersitatem, & quia religioni † contrarium est, quòd possideant Christianum mancipium, Considerando etiam si ipsi Christianis subiecti sunt, & serui.c. ita quorumdam, de Iudæ.c.& si Iudęos, eo.tit. not. Abb. in c. Iudęi, de testi.q. Christianos iam seruos habere non poterunt, argu. in l. sic euenit, ff.ad leg.Iul. de adul. imò quòd consortium cum Christianis, eis prohibitum est, c.sæpe.28. q. 1. c.ad hęc de Iudæ. c. postulasti. ibi Abb. eo. tit. & est argu. in l. nullus, C.de sum.tri.& fi.catho.taliter vt nec societatem cōtrahere possint quoniam societates quædam fraternitas dici
35 tur.l.verum,ff.pro so. Inter Iudæos † autem & Christianos nulla fraternitas est, sed inter Christianos tantum propter lauacrum regenerationis.c. ad mensam. 11.q. 3. ergo, & ad lōgum tradit Bar.in l. 1.ff.ad leg.Iu.ma.& Ang. in l. utimur ff. de se. vio. & Cano. in c.post miserabilem, de vsu. & Alexan.in consi.13.incip. attentis. in 3. col.in 7. volu. & alij, quos non refero breuitatis gratia. Et ex his, de Glo. etiam
sumus

sumus expediti. Sed in materia iuris congrui, quę quotidiana est, & maximè ad propositũ statuti nostri præallega. quod incip. si quis de cętero, positi sub rub. quib. li. acqui. bo: & quo modo. adhuc de aliquibus dubitare cõtingit, prò huiusæ legis complemento. Et primo an habeat locum, si
36 domus, vel vinea, ut ager, in solutum detur. † Videretur dicendum. ꝙ non & potissimum quia datio huiusmodi, non est uenditio, licet venditioni sit similis, & vim venditionis habeat l. si prędium, C. de euic. l. fi. ff. ex quib. cau. in po. ea. l. quod nerua, ff. dep. I litis, ff. pro emp. l. si pupillorum. §. si prætor, ff. de reb. co. l. non distinguemus. §. cum quidam, ff. de arbi. Secundo, quia pretium debet interuenire, ut sit emtio. §. pretium autem. Insti. de empt. & uendi. l. pacta conuenta, ff. de contrahen. emptio. tradunt late scriben. in l. ex hoc iure, ff. de ius. & iu. quod tamen in datione in solutum interuenisse non dicitur, ergo. Tertio, arguit hoc ipsum ét
37 vocabulorum diuersitas † quæ diuersitatem etiam effectus arguere debet l. si idem, C. de codi. c. ad audientiam, de deci. Quarto quia datio in solutum, fit ex necessitate, & tamen statutum seu statuta, in materia loquentia, debent intelligi de alienatione, seu uenditione uolũtaria. Et ad propositum not. in l. quemadmodum, C. de agrico. & cen. lib. 10. & in l. fi. C. de fun. pa. eo. lib. & in l. rem legatam, ff. de adi. le. et per Ro. in terminis, in consi. 107. incip. circa, per totum. Quin
38 to et ultimo, quia sunt stricti iuris † et non debent excedere proprium casum l. quidquid astrigendæ, ff. de uerbor. oblig. l. 3. §. hęc uerba, et de nego. gest. c. in nostra, de iniur. et maxime tendentia ad rescisionem contractus, quod etiã odiosum est l. si diuersa, C. de transac. et ita fuit iudicatum alias ut attestatur Spec. in tit. de emp. et uen. in §. nunc dicẽdum ut 5. col. in uer. sed pone. Sed tamen contrarium etiã suaderi facile potest, et per text. in l. senatus, in princip ff. de leg. 1. et in l. Senatus. ff. de contrahen. emptio. ubi pœna, quæ diruentibus domos imposita est, ædificiaque sic diruta uendentibus. extenditur etiam ad eos, qui non vt uenderent, sed ut legata exoluerent, diruerunt. ergo et statuta, in materia etiam ad dationem in solutum. Et propterea, ac secundo dixerunt quidam, per d. iura, quos etiam refert Albe.

39 in 78. quæst. incip. supposito, in 1. par. si statuto † caueatur pariter, q equi scripti pro communi, uendi non possint, sub certa pęnis si quis equum dederit ex his, in solutum cre ditori suo, q statim in pœnam incidit. Tertio, quia statutorum ratio, ita in datione in solutum militat, vt in uenditione, ergo idem ius per omnia statuendum, uulga l. a Titio, ff. de uerbo. obl.

Ego breuiter a prima opi. non discedo, ex supra dictis & nouissime, auctoritate dicti statuti nostri comprobo, hoc ipsum specificantis quasi senserit, si specificatum non fuisset, q in datione in solutum (vt diximus) sibi locum non uendicasset l. si quando, ff. de leg. 1. c. si Papa. de priui. in 6. l. 3. ff. de leg. 1. l. non recte. C. de fideiu. & clarius etiam patet, quia pretij mentionem facit ibi, possit dato eodem pretio uendi care &c. quod nō uerificatur, nisi in venditione ut supra, & est notandum pro limitatione l. statu liberi in fi. ff. de statu lib. Nec ob. contraria, non primum, quia id forte reipub. causa indutum est, ne ruinis vrbes facile deformentur: l. 2. §. si quis nemine, ff. ne quid in lo. pu. l. præscriptio, C. de ædifi. pri. & dixi in l. edē, in 2. causa tex. supra de loca. Quo modo tolli potest etiā secundū, ex quo equus venditus pro communi etat descriptus. Non ob. tertium & ultimum, quia verum est, sed tamen cum non reperiatur scripta in lege, nec vna tantum sit, quæ habeatur pro expressa, iuxta Gloss. in l. quamuis, C. de fideicom. & ostensum fuit supra non extendetur in dubio ad dationem in solutum. Cogita.

Secundo dubitare contingit, quid si facta fuisset permuta
40 tio, † & unus ex contrahentibus alteri pecunię certam quātitatem exbursasset, forte quia res sua minori æstimationis erat, an consanguineo vel consorti, uolenti rem recuperare e manibus istius, eodem pretio, & quanti res sibi data æstimata tunc fuisset, hoc idem facere, & quidem sine contradictione possit. Prima facie uideretur dicendum, rationę pretij, q esset venditio, & consequenter quod haberet locū ius congrui. §. pretium autem. Insti. de emptio. & uendit. o. l. pacta conuenta, ff. de contrahen. emptio. Secundo probatur per tex. in l. tenetur, in §. 1. ff. de actio. empt. vbi si uendidero tibi Insulam, vt aliam reficeres totum erit emptio,

potius

potius quam alius contractus, ergo & in casu nostro huiusmodi, potius quam permutatio, & maxime, vt dixi, propter pretium, & ita, per tex. istum sensit Bart. in l. Aristo. in prin. ff. de dona. Tertio facit, quia si secus diceremus, facile fieret fraus legi, & ius prædictum habentibus, quod permitti non debet l. in fundo, ff. de rei uen. c. sedes apostolica, de rescrip. & ut in simili dicebam etiam proxime.

Quibus tamen non obstantibus, contrarium fore verius
41 arbitramur de iure, primò, quia debet semper † attendi in contractibus, quod principaliter agitur l. si quis nec cauiam ff. si cert. peta. Sed principaliter agitur in casu præsenti, vt sit permutatio, & non uenditio, ergo non habebit locum d. ius Prothomiseos, seu congrui. Secundo, quia actus agētiũ non operantur ultra eorum intentionem l. non omnis, ff. si cert. peta. sed uoluntas eorum, fuit, permutare, & non vendere. ergo Tertiò quia ex eo, quod præualet, contractus iudicandus est l. quæritur, ff. de stat. ho. Sed in q. ista, sapit potius permutationem, quàm venditionem, ergo etiam erit potius permutatio, quam uenditio.

Et hæc opi. pro rei veritate, est tenenda, quoniam contraria parum vrgent, fere ex his resoluta, nam ad primum dici potest, id verum esse, quando pretium maius foret, quam res ipsa permutata, sed hic, minus est, ergo, & probatum ad propositum, in c. ad quęstiones, de re. per. & in d. l. Aristo. vbi idem Bart. ff. de dona. Ad secundum verò, quòd eo casu partes intendebant principaliter vendere & emere, ergo alius contractus esse nō poterat. l. 1. §. si conueniat, ff. depo. hic autem permutare ergo erit permutatio. l. fi. C. ne vxo. pro ma. declarat idem Bar. in d. l. Aristo. Ad tertium denique & vltimum, quòd imo fraus non tam facile potest fieri, ex quo nec istud ipsum considerat lex nec præsumit l. merito, ff. pro so. cap. 1. de seru. fa. sed solum quid ex forma instrumenti elici possit, quidque principaliter agere partes intenderint, ut supra. Cogita, & nouissimè dicta etiam per Doct. vide, in l. 1. ff. de re. per.

Tertiò, dubitare contingit, nunquid istud ius semel, competat, an verò semper, contra quemcunque emptore, etiam si re (vt ita dicam) iuisset per mille manus. Videretur dicen-

dum prima facie, competere semel tantum l.boues. §. hoc sermone, ff. de verb.sig.l.& licet,l.dotis.ff.de iu.do. & in simili,no.q.decidit Bar. in l.cum quidam, ff.de au.& arg.leg. & in l. inter stipulantem, in §.sacrã,in 3.col.ff.de uer. obli.
42 Gratia etiam infinitatis † vitandæ, quę à iure non semper admittitur.l.fi.§.sed quia, C.de iu.delib.l.fi.in fi. C. de fi. instrum.l.vnica C. de sen.l.antiquitas, C. de vsufr. Et ne emptor denique sit omni tempore incertus, vt in simili.in vsucapione dicimus,l.1.ff.de usuca.& insti. eo.in princ.
Nihilominus contrarium, vti verius,tenendum est,tum quia iuridicum videtur, tum quia statutum nostrum prędictum,hoc idem sentit,in prin. Et quòd iuridicum sit probatur in simili.per.Glo.in l.2. C.de rescin. uẽdi. vbi remedium d. l. locum habet etiam,si emptor, rem alij vendidisset. Et hinc videmus etiam, quantumcunque non sit cum minore contractum, quòd tamen datur ei restituito in integrum aduersus quemcumq; rei possessorem,l.in causæ, 1.§.fi.ff.de mi.l.minor, in princip.ff. de euic. Suadeturq; vltimo, quia
43 actio † personalis, sequitur singularem successorem, quando rem afficit,& in rem scripta dici potest. l.si ipsa, ff. quod met.cau.cap.cum contra,de pigno.tradit Bal.in d.l.2.in 13. q.C.de rer.uen.
Nec ob. adducta in contrarium, quia primum verum est regulariter, sed non omni casu, ratione prædicta, & limitabitur decisio,d,§.hoc sermone.quę etiam procedit de rigore non de æquitate, hic maximè considerabili, argumen.in l. congruit,.C.de loc. pręd.ci.lib.décimo, & diximus supra in discursu,quonim agnatis,consortibus, & vicinis, est fauorabile,& ad propositum facit declaratio Bart. in l. hæc conditio ff. de conditio. & demon. Ex quo secundum quoque tolletur, quoniam si non semper admittitur necessario includitur; quòd admittatur saltem aliquo casu, ęst verum, & isto maxime, & vt per Bart.in l.vt inter. in 1.col.C.de sacro sanct. eccl.& est argu. in l.si ita stipulatus, ff. de fideius. Nec tertium habet difficultatem, quoniam prouisum est ẽt, hoc casu, ut illo vsucapienti, si habentibus scilicet hoc ius denunciatum fuerit, ergo secus alias,& prædictis ius competat quandocunque.
Quarto

Quarto dubitare contingit, an dominij translatio impediatur, si alienatio, seu uenditio fiat alijs, quam his quibus est ius acquisitum ex forma & dispositione statuti prædicti. Videretur dicendum, quòd non. & dubium faciebat, quia esto ꝙ agnati & uicini habeant istud ius, possintque recuperare semper rem venditam, non est tamen, ꝙ prohibeantor domini, quominus uendant, ergo nec etiam impedietur domini translatio. l. illud, ff. de acquir. her. l. ad legatum, l. ad rem mobilem, ff. de procu. Et præsertim, quia generale est, in alium transferri per traditionis actum, si maxime a domino fiat, vt hic, & in l. traditionibus, C. de pac. Item &
44 ultimo, quia debet † semper fieri interpretatio, vt minus præiudicetur iuri communi, quam possibile sit. l. 2. C. de noxa. ac c. cum dilectus, de consue.

Tamen contrarium est verius. In primis quoniam statutum, prohibitorium est in rem, quam taliter afficit, ut dominij translatio impediri videatur omnimodo, argu. in §. furtiuæ, insti. de usucap. l. 1. ff. de fun. do. & insti. quib. alij. li. uel non. in prin. & ita in terminis sentit Bar. in l. cunctos populos, in 12. col. C. de sum. trin. & fi. cath. ad idem facit, nam sicuti lex inducere potest quòd quis moriatur pro parte testatus, & pro parte intestatus, & derogate decisioni l. ius nostrum, ff. de regulis iur. vt per eundem Bartol. in d. l. cunctos populos, in 14. colum. & probatur in l. miles ita, & in l. quærebatur, & in l. in fraudem, in §. miles. ff. de mil. test. & in l. certi iuris, C. e. & in l. unica. in §. his ita, C. de cadu. tol. non est ratio, cur hoc idem etiam facere non possit. Et vltimo loco, sentit statutum, dum dicit, uendicari posse, & sic repeti res uendita per actionem realem, seu personalẽ, in rem, scriptam, ut supra.

Et tenendo sic facile diluentur contraria. nam ad primũ, dicendum est antecedens verum fore, consequens autẽ falsum. Vel quòd dominium reuocabiliter acquiratur emptori. l. fin. ff. de pact. vel ꝙ stet interim in pendenti. l. si tibi homo. §. eum seruus, l. seruum filij. §. 1. de lega. 1. & est ad differẽtiam vltimarum voluntatum regulare. l. fin. ff. com. prædio. Non ob. secundum, quia nec id negandum est, & nisi in casu, quando lex resistit, vt hoc, & no. in l. cum lex, ff. de fideiu. &

in l.si minor, in fi.ff.de ser.expor. Non vltimum denique, quia procedit ipsum quoq; in dubio, verum non sumus in casu claro, quorum duorum non est par, eademque ratio l. continuus.§.cum ita, ff.de ver.obl.ergo.C og ita tamen, quia in d.statuto sunt alia verba quoque, ex quibus facile etiam contrarium posset, & sic opi.prima teneri.

Quinto dubitare contingit (casus enim decisos a statuto aliàs non decidam, sed illos tantum, quos magis expedire cognouero, & vt simus breues, aliaque, alijs post terga mittentibus (ut aiunt) relinquamus (quoniam fęmina etiã gaudet priuilegio isto, si velit redimere fundũ à patre suo alienatum, nunquid possit. Videbatur dicendũ, ꝙ non, (loquor de maritata, quia aliàs non esset ad præsens dubitatio,) & 45 hoc ipsum maximè, quia maritus † est dominus dotis.l.docce ancillam, C. de rei uen.adeo ut nõ uitet suspitionem turpis quæstus, uel aliter non sibi, sed marito, quærat, cum ex bonis ipsius, pecunia esse præsumatur.l.quintus, ff.de do.inter virum & vxo. l. etiam, C.eodem, & in simili per Ro. in consi.346.incip.in hac in fi.aliquid Bald.in l.cum oportet in princ.in quarta coi.C.de bonisque lib. latè Are. in consilio trigesimo primo, inci. considerat.in 1.& 2.& sic uirtute statuti admitti non debet.

Attamen contrarium uerius est, cum declaratione, ꝙ instrumento publico appareat, pecuniam mutuo ab aliquo accepisse, quoniam sic uitabit suspitionem turpis quæstus, marito non acquiret; nec eius bonis, pecuniam quæsita uidebitur, admitteturque ipse, tanquam legitimus administrator uxoris, ad huiusmodi beneficium statutarium, consequendũ nec prætextu aliquo poterit reici. & ita quotidie practicatur & no.fusius in locis pręallega.

Sextò, dubitare contingit, si quis vendidisset fundum, cui alium dotalem vicinum & cohærentem haberet maritus quispiam, an habeat ius congrui, & admittatur ad præsentandum? Videretur dicendum, quòd non, quia statutum, loquens de vicinis & cohęrentibus, debet intelligi de his qui dominium habent liberum, & perpetuo quidem, in marito 46 haud uerificabile, qui est dominus † tantum matrimonio durante, dicta l. docea ancillam. adeo ut dominum

O liberum

liberum non babeat, nec perpetuum, sed restitutioni subiectum, & ideo si incideret arbores fructiferas, teneretur lege Aquil.l. diuortio. §. si fundũ.& ibi Alex.in 3.col.ff.sol. matri. Et si causa moueretur contra maritũ super fundo dotali. pertinere ad vxorem, vt idem met inquit, in l.de die, in §.1. in 2.col.ff.qui sat.co.imo ꝙ aperte dicitur in l.vtiles, ff. de impen.in reb.do.fac. quòd res dotalis est vxoris.

Tamen istis non obstantibus, tu tene contrarium, quoniã in statuto dicitur, ꝙ quilibet vicinus, qui sit capax & habilis tempore uenditionis admitti debet, oblato eodem pretio &c. Sed maritus habilis est tẽpore venditionis, quia dominus (vt diximns) dotis, ergo. Nec facit, si incidat arbores uiuas, ꝙ tenebitur lege Aquilia, quia hoc non tollit, ꝙ non sit dominus, quo ad administrationem, ex quo eo casu, fundum dicitur deteriorare; idemque in emphyteuta, vt ibidem, qui tamen est dominus, l.1.§. qui in perpetuum.ff.si ager uecti. vel emphy. pe. alias etiam posset alienare bona dotalia, & tamen non potest, l.1.ff. de fun. dot. Rursum minus facit, ꝙ causa; lite mora, dicatur ad mulierem pertinere, quia uerum est, vt sententia postea soluto matrimonio, sibi prȩiudicium pariat, non ante, & in d.l.de die not. Nota tertium denique & ultimum, quia adhuc Verum est de iure naturali, ex quo ad eam uel ad eius partem est reuersura, non ciuili, quo est mariti, dicta l. doce ancillam, l. quotiens, l. in rebus, C. de iu.dot. etiam ꝙ dominium non sit perpetuum, quoniam satis est ꝙ sit dominus tempore uenditionis, argumen. in l. in delictis, in §.1.ff.de noxal.& in l.cum vxori, C. quan.di.lc. ce. inducendo, ut per Anchar. in consi. 21.incipien. factum
47 tale est. ad med.imo ꝙ etiam rei † non æstimatæ dominum transit in ipsum maritum, secundum Bartol. in l. qui balneum, in §. Titia, in 2. col.ff. qui pot.in pi.ha.& habetur in d.l.quoties, & in d.l.in rebus, Qui Barto.docet etiam alibi, & declarat, quòd habet mulier patrimonium triplicis generis, primò, dotem; & huius, maritus (vt diximus) est dominus. Secundò, bona quædam extra dotem, quæ paraphernalia appellantur, & in his, est procurator. Tertiò, quædam non tradita; quorum nec dominus est, nec procurator, in l. maritus, in 1.lectu. in 1. oppo. C. de procu.

Et

Et plus in l.sub conditione,in ij.ꝗ nec etiam domina potest esse rei donatæ.ff. de sol.

Septimo, dubitare contingit, retentis termini prædictis
48 quid si matrimonium soluatur, morte vxoris,nũquid † maritus teneatur hæredibus eius,fundum recuperatum per ius congrui restituere. Prima fronte, videbatur dicendum, ꝗ non & primo quia in simili uidemus, si vsufructuarius moriatur, ꝗ nihil eorum quæ acquisiuit prætextu usufructus, amittit, ipso finito. l.vsufructu legato,ff de vsufr. ergo multominus maritus, cũ esset dotis dominus tempore acquisitionis.ad idem facit, quia occasione rei meæ quæsitum,meũ est. nec alij debetur,l.solum, ff.de rei uen.l.quia poterat, ff. ad treb.l.manifestissimi.§. sed cum in secundam dubitationem, C. de fur. ergo maritus cũ sit dominus dotis,d.l.doce ancilam, fructus etiam lucratur; & si acquirit, acquirit sibi. Vltimo facit,quia si teneretur restituere d. fundũ, mulieris prædefunctæ hæredibus nec lucrum dotis consecutus fuisset pro ea parte, nec fundum, dictique hæredes cum ipsius mariri iactura locupletarentur ualde, absurdissimum d. l. nam hoc natura,ff.de cond.in d.c.locupletari,de reg.iu.in 6.

Et urgent.Sed contrarium omnimodo verius videtur.Casus est in l.non solum, ff.de iur. do. vbi quidquid maritus occasione fundi dotalis consecutus est aliquando id restituit mulieri de dote agenti, ergo & hoc casu, hæredi ipsius.l.si pactum, ff.de proba. l.tale pactum.§.fi.ff. de pac.Secundo ad idem facit text.in l.quoties.C. de iu.dotium.vbi si nihil dictum fuerit, soluto matrimonio res dotalis æstimata restitui debet. aut ius æstimatio. Tertio,quia ex recuperatione dicti fundi, aucta est dos,ita vt restitui debeat omnino hæredibus mulieris soluto matrimonio ipsius morte,l.fi.ff.sol. matrimonio.

Et hæc opi.verior est, & tenenda absque dubio, quam no
49 uissime comprobo, † quia idem iudicatur de augmento, quod de re aucta, & maxima in dote.l.etiam, in fi.& ibi Bar. C. de iur.dot.l.inter socerũ.§. cum inter,ff.de pac.do.arg.in l.assiduis,C.qui po.in pi.hab.sed fundus dotalis in casu præsenti, debet hæredibus restitui, ergo & ipsius augmentum, alias arg.non procederet. Nec ob.contraria quia primũ ve-

rum est,in doteque etiam procedit, l. pro oneribus, C. de iure dotium,sed non q fundus ex fructibus dotis acquisitus sit mariti sibique acquiratur,cum teneatur ipsam augere, & si fuerit in culpa tenebitur dicta l. fina. ff. soluto matrimo. Ex quo tollitur etiam secũdum, quod dicam adhuc verum, sed in dote fallere,rationibus supra dictis. Non ob. tertium & vlti. quia satis est, q lucrum sentiat quo ad alia, & quia ex fundo etiam acquisito d. iure fructus ad huc sibi acquirebat, taliter,vt non possit dici,q hæredes locupletes fiant,cũ ipsius mariti iactura.Considerando rursum,nisi fundus dotalis fuisset, q non potuisset alium sibi cohærentem quærere,& sentit etiam Bald.in constitutio.Fede.de hoc tractans, in prin. Cogita.

Octauo dubitare contingit. Pone quòd sint duo uicini, & vnus altero proximior, (certum enim est,quòd is prefertur in iure cõgrui, vt dictum statutum nostrum vult. admittuntque omnes,& est de iure l.adeo .§.insula, ff.de acquiren. rer. domi.§.insula. Insti.de.re.di.tradit Bald.in tract. iuris con-
50 grui,in tertia col.) an remotior † possit facere quòd proximiori assignetur terminus,intra quem,rem venditam recuperet alias exclusus sit, eo elapso, & ipse admittatur illico. Videretur dicendnm q non, & rationabiliter quidem,quoniam si ius istud proximiori competit, habeatque tempus sibi à statuto præfixum, non debet posse compelli ad recuperandum ante,lege 1.ff.de fer.c.indultum, de regu.iu.in vj. per quem text. signanter in simili q. ita arguit etiam idem Bald.in aucten.offeratur,in penul.col.C. de lit. cont. & Romani. in singu. suis 459 .incipien. tu habes. Tamen contrarium uerius est,quia inconueniens uidetur,q proximior nolit, & remotior fraudetur beneficio statuti, & ideo in simili, si dominus alibi contra furem agere differat,potest instare cõmodatarius,sibi terminum præfigi,quo elapso,& domino non agẽte admittatur ipse l.manifestissimi.§. sed quærebatur,C.de fur.l.diffamari, C. de inge.ma.l.1.ff.de cu.bo.dam.l.Titia,ff.de accu.l.mancipiorum,ff.de ope. le. & in terminis tenet Albe.de Rosa.iusta.q.90.inci.quid si proximior in prima part.Nec obst.quòd sibi hoc modo beneficium iu-

ris

51 ris auferatur, quia non est uerũ ex quo terminus† hominis succedit loco terminis iuris. capit. cum sit Romana. de ap. d. l. diffamari, dicta l. Titia, l. si ea, C. qui ac. non po. & alijs vt supra.

Vel distinctionis fœdere, opi. concorda, quòd aut proximior modum habet recuperandi, aut non, vt primo casu per assignationem termini causatiue compelli possit, ne fraudetur remotior, si recuperare noluerit aliàs non. Vel & aliter, si differat malignandi animo, quòd ad huc compelli possit l. in fundo, ff. de rei uen. alias non: & hoc idem scies facile coniecturis cognosci solere, argumen. in l. dolum, C. de dolo. & in cap. secundo de renun. in vi.

52 Nonò, dubitare contingit, quid si in cohærentijs † pares forent; quis nanque eorum præferri deberet; Breuiter posset forte dici, quòd esset locus gratificationi lege fina. ff. de reli. & sump. fu. lege si quis seruum. §. si inter, ff. de lega. secundo lege si Titius, & ibi Gloss. de uerbo. obliga. Vel præocupationi. dicta l. si titius, ca. proposuisti de fo. com. tradit Bartol. in l. si pluribus, ff. de leg. primo. multa Bal. in d. tracta. vt supra, col. prælega. Sed neutrum uerum est; quoniam forte hoc ipsum dirimi potius debet, preferriq; is, cui euenerit, vt prælega. statutum nostrum disponit, à cuius verbi alias non est recedendum lege prima. §. is qui nauem, ff. de exer. ac. l. non aliter, l. ille aut ille, §. cũ in verbis, ff. de legatis tertio. ergo si statutum non haberemus, prædicta omnia forent omnimodo seruanda, & sic (vt opinor) declaranda, quod sit tunc locus gratificationi, non facta præoccupatione, modo & forma, vt not. in d. l. si pluribus. Vnaq; eorum opi. iudicabitur, qui volebant quod ambo dictum hoc beneficium consequeretur, ex quo sumus in obsequio indiuisibili quod non potest nisi uni præstari, & sentit Bald. in l. si quis ad declinandum, in 10. col. C. de ep. & cle.

Decimo, dubitare contingit, si quis vendidisset fundum,
53 & uicinus † cohærens via publica tamen in medio existente, uellet ipsum recuperare, beneficio statuti de præsentatione loquentis, sepe allegati, an admitti debeat. Idem Bald. in dicta constitutione Fed. aliàs trac. huiusmodi iuris Protho-
54 miscos, in princ. tenuit, quòd non; quia uia † prædicta

separat, & disiungit, adeo ut non possit dici cohærens, aut vicinus l. si prius . §.fin.ff. de aqua plu.ar.vbi in simili locus sacer medius, impedit seruitutem constitui. Ad idem facit, nã si priuata sit, admittetur nihilominus, quia non separa tur in d.loco no.ergo si publica, secus alias vnum ab alio nõ distingueretur, dicendum minime l.vnica.§.fi.C.de cad.tol. l.ius publicum, ff.de pac.l.pen.C. eo. iuncto c.si diligenti, de fo. com.l.2.§.viam, & §.viarum, ff.ne quid in lo.pub.cũ simi-
55 libus, & inoleuit † practica, vt dicatur in instrumentis uenditionum, cui cohæret ab vna parte, via publica, ab alia, Titius &c.negarique non potest.

Attamen dubitationem faciebat text.in l.maritus, in fi.ff. de acqui. re.do. vbi uia impedimento esse non videtur, quo minus is uicinus dicatur, qui uult admitti ad beneficium iuris congrui. Item & secundo, quia uicinus is dicitur, qui habet fundum proximum l si tertius, in prin.ff.de aqua plu. arc. sed in casu præsenti fundum habet proximum, ergo. Considerando, tertio, etiã si uia publica sit, ꝙ in nullius bonis esse dicitur. vt Insti.re.di.in princ. Nihilominus opinio prima, verior. est, pro qua nouissime casum clarum, habemus in l.sed & loci, in §. fi. & in l.seq.ff.fi. regun. ubi si uia publica sit inter te & me, non potest agi iudicio fi. regund. quia magis in confinio esse uidetur ipsa uia, quam ager. Nec ob. contraria, quia primum secum habet responsionem, id uendicare sibi locum in casu dictæ legis & quo ad commoditatem, nõ quo ad proprietatem, vt ibi Gloss. sentit, & bene & latus Cepo. in tract. de ser. rus. præd. de ser. uiæ. vbi etiam ipse q.istam tã git, in 11.col. Non ob. secundum, quia nec id negandum est,
56 quoniã uicinus † quoque dicitur, cuius uocem audire possumus. l. 1. §.c.& §.potuisse, ff.ad Sylla.& no.in d.l.si tertius & tamen quo ad effectum iuris prædicti uicinus non diceretur, ergo nec is, qui cohæret, via in medio (vt diximus) existente. Non ob. tertium & ultimum quia in nullius bonis est particulariter; sed tamen cũ sit publica. l.viã, ff.de uia pub. l.2.§.viam. & §. viarum, ff.ne quid in lo.pub. allega.etiã supra, omnium esse dicetur, quasi populica, ut in simili not.in rub. ff. de popu. ac. & de pub. iud. ergo obstabit omnino ne admittatur, estque arg. in l.proximus, ff.de uerbo.signi ficat.

Vnde-

Vndecimo, dubitare contingit, postquam de vicinis ad
57 plenum fit mentio in materia, si velit colonus † vendere fructus, sui potius vendere debeat Domino, vel vicino, intellige semper iusto pretio. Breuiter & sine disputatione, dic verum esse. Domino potius uendi debere, quàm uicino & si possit aliàs quis vendere rem suam cui velit, vt hic. Et hoc ipsum maxime, quia à domino causam habet l. 1. & ibi Bar. in terminis, in fi. C. de metal. lib. 11. Et est simile in emphyteuta, cum vult pariter uendere meliorationes suas, ꝙ super dominum requirit, vt cæteris omnibus præponatur dictumque fuit in discursu l. fin. & ibi no. C. de iure emphy. Imo & vltimo, ꝙ statutum nostrum aperte prouidet Domino nunquam posse preiudicari, hocque iure utimur, nec habet dubitationem. Sed forte in rebus immobilibus, istud ipsum procederet, non in fructibus, in quibus diuersa ratio esse uidetur, & nouissimè, quia eo casu, bene est conueniens, ꝙ assignatio fiat ei, qui plus iuris habet secundum Bald. etiã in l. si duobus, in fi. prin. C. com. de leg. sed non isto. nec facit tex. in d l. 1. C. de metal. quia forte id specialiter in fisco ꝓcedit, ad consequentias non trahendum, vulga, l. ius singulare, l. quod vero contra, ff. de legi. Cogita, & à prima opin. aliàs non recede. pro qua in arg. adduci quoque posset text. in l. congruit, C. de loc. præd. ci. eo. lib. & ita etiam post Bart. in d. l. 1. simpliciter tenuit Fab. de mon. S. Saui. in tract. emptio. & uend. in 20. q. 3. prin. in fi.

Duodecimo & vltimo, dubitare contingit, nunquid istud
58 † ius competat his qui nondum erant in rerum natura, seu nati tempore vẽditionis. In prima ex forma statuti nostri, dicendum est, ꝙ non ponderando uerba ipsius ibi, Quilibet qui sit capax, possit &c. sed nondũ, natus, capax non est, nec habilis l. eius qui in prouincia, ff. si cer. pet. c. ad dissoluendũ de despon. imp. ergo. Et ad idem uidetur bo. tex. in l. 1. in §. si quis, ff. vnde co. vbi quis promixior agnatus dici nõ potest, qui non erat natus, aut conceptus tẽpore mortis testatoris, & clarius in §. cum autem, Instit. de hę. quę ab int. defe. Et in simili, in l. liber homo, in §. Titius, ij. in fi. ff. de her. insti. ibi, non enim intelligi potest datus ei, qui tempore dãdi nõ erat in rerũ natura. Et quia regulare est, cui nõ conueniunt

19 † verba legis, q eidem nec conueniat lex l.4 . §.toties,ff.de dam . infec. l.adigere. §.quamuis , ff.de iu. par. Sed aduertendum puto , quia contrarium aperte probari videtur in l. Paulus , in §. Paulus ff.de bo. lib.qué tex.ponderat Bar. in l. q dicitur.in fi.ff.de lib.& posth. vbi nepos etiã post mortem aui cõceptus liberto superstite,bo.po.contra tab.liberti auiti petere potest,admittique ad legitimam eius hæreditatem ergo non est ratio,cur non admittatur etiam in casu isto is, qui tempore venditionis,nec natus.nec conceptus erat.

Secundò,quia hinc etiam filij non conceptis tépore mortis patrui succedunt l.si in persona, & ibi Bald. C . de fideic. Nec requiritur,q quis sit proximior , tempore quo defertur hæreditas,secundum Bar.in l.qui se patris , in 2.col.C.vnde lib. Et si instrumentum emphyteusis fiat ab aliquo,pro se & filijs suis, comprehendit etiam filios postea natos uel conceptos , vt in d.§.cum autem, not.& ibi Angel.signanter, in fi .

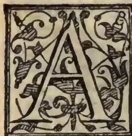
Tu breuiter opi. primam tene , ex supra adductis , & maximè , quia (vt dixi) verba statuti clara sunt , nec aliam patiuntur interpretationem , ita vt contraria aliàs procedant de iure communi , & præsertim hódie , & vt latius not. in l. unica . C . de his qui an.aper. tab.& in l. Gallus.ff.de libe. & posthu. & in d. l . quod dicitur. Esset etiam alia quamplura tractanda ; sed cùm inest tempus , æstuque non parum torquemur , & alibi fusius disputata fuerint in tract. isto per Bal.& Matth.Afflic. citatos sępe,& à nobis etiam ; & precipuè,ac præter cætera,an istud ius possit cedi,in l.2.supra de pac.int. em.& uen.consulto . prætermittenda sunt . Et ex his sumus de lege ista expediti. quæ ex vndecim , quas hoc anno interpretati sumus, vltima est ; tanto pulchrior & vtilior quanto breuior . Die 12 . Iulij. M. D. XLVII. Paduæ.

MANTVA.

FINIS.

INDEX RERVM NOTABILIVM QVAE IN TRACTATIBVS ISTIS CONTINENTVR.

Casus

C

E

F

Paupertas

Stante

Vicini-

FINIS.

